

Päivi ja Santeri Kannisto

PLATINAINEN PILVENREUNA

Santeri Kanniston erokirja tietoyhteiskunnasta, yrittäjyydestä ja GNU/Linuxista

HyväElämäKirjat.com

PÄIVI & SANTERI KANNISTO

Platinainen pilvenreuna

*Santeri Kanniston erokirja tietoyhteiskunnasta,
yrittäjyydestä ja GNU/Linuxista*

Tämän sähkökirjan teksti pohjautuu sellaisenaan Amk-Kustannus Oy:n vuonna 2007 julkaisemaan painettuun kirjaan. Siitä puuttuvat valokuvat, grafiikat ja kaaviot. Loppuun on kirjoitettu yksi uusi luku painetun kirjan julkaisun jälkeisistä tapahtumista.

*Omistettu rakkaille lapsilleni, Laura Säkäjärvelle
ja Kalle Kannistolle.*

Kiitokset Jorma Schukoffille ja Sami Hildénille äänikirjan ja Arto Teräkselle sähkökirjan kommentoinnista sekä verkkokauppa.com:n Samuli Seppälälle kiintolevyn takuuvaihdosta. AMK-Kustannus oli kovasti mielissään saamastaan uudesta kiintolevystä.

Toinen painos.

Public Domain. Tekijät Päivi Kannisto ja Santeri Kannisto ovat luovuttaneet tämän teoksensa vapaaseen yleiseen käyttöön.

ISBN 978-952-7571-07-1 (PDF)

Julkaistu Tampereella 2023.

HyväElämäKirjat.com

Sisällys

Mitä helvettiä?	5
I Teekkarista työnarkomaaniksi, 1991–1998.....	12
<i>SOT</i> syntyy	20
<i>Internetin ihmemaa</i>	34
<i>Ohjelmistotuotanto</i>	47
<i>Autoja ja avioliittoja</i>	63
II It-kupla ja muita kupruja, 1999–2001	76
<i>Työpöydän valloitus</i>	85
<i>Osakkaat</i>	106
<i>Uuden talouden opit</i>	135
III Kultakausi, 2002–2004.....	143
<i>Projektia pukkaa</i>	145
<i>Julkea viivytystaistelu</i>	157
<i>Exit</i>	190
IV Vapaa elämä, 2004–2007	210
<i>Lähdön jälkeen</i>	213
<i>Osakekauppa</i>	230
<i>Entä sitten?</i>	252
Jälkisanat.....	276
Mitä tapahtui SOT:lle? 2007–2023	278
Sanasto	283
Hakemisto	300

Mitä helvettiä?

Vietin perustamani yhtiön, SOT Oy Suomen Ohjelmistotyö Ab:n 15-vuotissyntymäpäivää selvittämällä, mitä helvettiä firmassa oli oikein tapahtunut. Elettiin joulukuun toista päivää vuonna 2006. Olin eronnut yhtiön palveluksesta kahta vuotta aiemmin, minkä jälkeen olimme kiertäneet vaimoni Päivin kanssa maailmaa täysipäiväisesti.

SOT oli edelleen omistuksessani 70 prosentin osuudella. Loput omisti Xcelera Inc.-niminen dotcom-yritys, joka oli hivuttautunut vaivihkaa yhtiön osakkaaksi vuosituhanen vaihteen hypehuumassa. Minä olin jo jättänyt taakseeni paitsi yrittämisen, myös siihen liittyvän arvomaailman. Olin uskonut osakkeiden myynnin palkkaamalleni asiamiehelle, joka oli toiminut aiemmin yhtiön lakimiehenä.

Lähdöstämme oli kulunut 26 kuukautta eikä kaupasta ollut kuulunut mitään. Olimme ehtineet aavistella useaan otteeseen, että jokin oli mennyt pahasti pieleen. Emme kuitenkaan halunneet häiritä asiamiestä saati puuttua hänen toimiinsa. Muuten olisimme saaneet hoitaa osakkeiden myynnin kokonaan itse.

Asia lankesi tästä huolimatta meille. Asiamies ilmoitti yllättäen, ettei hän halunnutkaan myydä osakkeitani. Lisää paskaa satoi niskaamme, kun aloimme selvittää, mitä oli tapahtunut. Meille valkeni, että SOT oli selvitystilassa,

vähemmistöosakas Xcelera riiteli oikeudessa rahojen jaosta, ja rahaa oli palanut satojatuhansia euroja. Ensimmäinen reaktioni oli: mitä helvettiä?

Olimme Päivin kanssa oravanpyörän mittapuun mukaan korviamme myöten kusessa. Emme olleet saaneet SOT:stä latiakaan lopputiliäni lukuun ottamatta, vaan elimme kauppa odotellessa vaatimattomasti Päivin pienillä säästöillä. Asian pitkittyttyä minä olin heittämässä kirvestä kaivoon. Ensi ihmetyksestä toivuttuamme aloimme kuitenkin selvittää, mistä SOT:n saagan dramaattisessa käänteessä oli kysymys, ja voisimmeko vielä myydä osakkeet selvitystilasta huolimatta. Lähdimme etsimään yhdessä elämäntyölleni jatkajaa alkuperäisen suunnitelman mukaisesti, mutta nyt ilman ulkopuolista apua.

Mitä enemmän saimme ongittua tietoa lähtömme jälkeisistä tapahtumista, sitä enemmän vastattavaksemme tuli uusia avoimia kysymyksiä: Mitä oli tapahtunut satojentuhansien eurojen arvoiselle sopimukselle, jonka olin allekirjoittanut juuri ennen lähtöämme ranskalaisen Mandrakesoftin kanssa? Miksi osakkaiden kesken oli lähdetty käymään oikeutta? Miksi emme saaneet vastauksia SOT:tä koskeviin kysymyksiimme? Oliko SOT:stä pöllitty rahaa ja peiteltiinkö sitä pitämällä meidät pimennossa?

Käsissämme oli ainekset Suomen it-maailmaan sijoittuvaksi dekkariksi ja rakkaustarinaksi. Kun entinen elämäni oli lisäksi ollut yhtä suurta saippuaopperaa, ei juonenkäänteitä puuttunut. Ryhdyimme tarmokkaasti toimiin siitäkin huolimatta, että meitä vaadittiin lakaisemaan kaikki maton alle ja minulle oli pienestä pitäen teroitettu, ettei kettukaan pasko omaan pesäänsä.

Syntyneessä tarinassa ei kuitenkaan ole kysymys henkilökohtaisesta välienselvittelystä, vaan se on minun erokirjani yrittäjyydelle ja suomalaiselle tietoyhteiskunnalle.

Toivon sen avaavan uusia näkökulmia kumpaankin kansalliseen tukipilariin. Olimme puhuneet kirjan kirjoittamisesta Suomesta lähtiessämme, mutta vasta osakkeideni myynnin myttyyn meneminen antoi sille riittävän alkusysäyksen. Kirjasta syntyi muistelmat vuosien varrella tapahtuneista asioista ja tapaamistani ihmisistä.

Aloitimme kirjoittamisen kiireellisimmästä tehtävästä ja laadimme käräjäoikeudelle lausuman. Toivoimme sen lakkauttavan SOT:n selvitystilan ja mahdollistavan osakkeiden myynnin. Näistä oikeudelle kirjoittamistani seitsemästä sivusta keriytyi auki tämä SOT:n tarina.

Kirja alkaa vuodesta 1991, jolloin perustin SOT:n. Se päättyy julkaisuvuoteen 2007. Tarinassa katsotaan suomalaista tietoyhteiskuntaa mikrotasolta käsin, yhden yrityksen ja yrittäjän näkökulmasta. SOT oli Suomen johtava avoimen lähdekoodin ohjelmistotalo. Sen vaiheissa tiivistyivät teknologiset taistot suljetun ja avoimen lähdekoodin välillä, Internetin kasvu ja sitä seuranneet julkisen vallan väliintulot sananvapauden suitsimiseksi, it-kuplan aikaisen riskisijoitusmarkkinoiden ylikuumeneminen, yrittäjien unelmien murskaantuminen ja uudelleensyntyminen. Kuvaan myös tietoyhteiskunnan kulussientakaista elämää. Kerron, mitä termi 'tietoyhteiskunta' tuli aikojen saatossa tarkoittamaan, ja millaiseksi sen merkitys minulle henkilökohtaisesti muotoutui.

SOT oli yksi lama-Suomen synnyttämistä menestystarinoista, jota kadehdittiin. Se ruokki esimerkillään sokeaa uskoa yrittäjyyteen ja rahan valtaan. SOT:n historia tiivistää kappaleen suomalaista talouspolitiikkaa ja sen pitkäkestoisia seurauksia. Se johti monen kohdalla henkilökohtaisiin tragedioihin kuten velkavankeuteen, konkurssiin ja jopa itsemurhiin. Yrittäjiin kohdistettiin suhteettomia odotuksia Suomen pelastamiseksi talouskriisin kurimukselta. Kun

minä päätin luopua yrittämisestä, näin SOT:n muuttuvan elämän tarkoituksesta ongelmajätteeksi. Yritykseni arvo osoittautui yhtä virtuaaliseksi kuin riskisijoittajien ja pörssin tekemät arvonnääritykset: jos ostajaa ei löydy, ei omaisuudella ole mitään arvoa.

Tarinan toisen juonteen muodostaa henkilökohtainen muutokseni. Seurasin elämänfilosofiaani platinaisesta pilvenreunasta ja siirryin kultaisen keskittien yläpuolelle. Irtaannuin materiaalisesta kilpajuoksusta ja työnarkomaniasta, ja aloitin uuden elämän tietoyhteiskunnan marginaalissa. Huipulle päästyäni tietoyhteiskunta muuttui minulle merkityksettömäksi. Näin sen orjuuttavan ja etäännyttävän ihmiset elämän peruskysymyksistä, kuten elämän tarkoituksen etsimisestä. Tietoyhteiskunta ohjaa ihmistä uhraamaan omat tarpeet ja oman elämän paremman tulevaisuuden toivossa.

Minulle onnellisuus löytyi muualta kuin yhteiskunnan ihailemisesta ja kannustamista asioista. Haluan omalla tarinallani osoittaa, että on mahdollista valita, ja valita myös toisin kuin muut. Sen paremmin teknologioiden kehitys kuin yksilön osa koneiston pienenä rattaana eivät ole kiiveen hakattuja tosiasioita. Jokaisella on rahasta ja muista ulkoisista tekijöistä riippumatta mahdollisuus päättää, miten haluaa oman elämänsä elää. Oletko sinä onnellinen siitä, että Suomi komeilee tietoyhteiskuntatilastojen kärjessä? Tai siitä, että saat käyttöösi uusia ja jännittäviä hilavitkuttimia?

Olen jakanut tarinan neljään kronologisesti etenevään päälukuun. Lukujen sisällä olen käsitellyt tapahtumat luvettavuuden nimissä asiakokonaisuuksittain. Jokaisen pääluvun päättää kuvaus henkilökohtaisesta elämästäni tuona ajanjaksona.

Ensimmäisessä luvussa käsittelen SOT:n syntyyn

johtaneita tekijöitä ja sen alkuvaiheen liiketoimintaa suljetun lähdekoodin ja laitekaupan parissa. Kun 1990-luvun puolivälissä GNU/Linuxista saatiin ensimmäiset käyttökelpoiset versiot, liiketoiminnan painopiste siirtyi kohti avointa lähdekoodia. Internet oli välttämätön tälle kehitykselle. Sitä tarvittiin avoimien ohjelmien kehittämiseen ja jakamiseen. Varhaiset liiketoiminnan oppivuodet eivät ole pelkkä pittoreski yksityiskohta autotalliyrityksen ajoilta. Ne näyttivät seuraavan kymmenen vuoden suunnan elämässäni. Yksityiselämä sai väistyä velvollisuuksien tieltä.

Toisessa luvussa paneudun it-kuplaan. Yrityksille oli tarjolla ylenpalttisesti riskirahaa eikä vanhan talouden lainalaisuuksien nähty enää pätevän. Käyttöön otettiin termi 'uusi talous', joka antoi huutia perinteiselle talousmatematiikalle. Myös ohjelmistoteollisuus uudistui huuman myötä, mutta hieman eri tavalla. Mustasukkainen ja nurkkakuntainen omien oikeuksien valvonta sai rinnalleen yhdessä tekemisen ja avoimen yhteisöllisyyden. Kyseessä ei ollut uusi menetelmä, mutta ohjelmistoteollisuudessa avointa lähdekoodia ei ollut vielä aiemmin sovellettu kaupallisesti.

Kuplan myötä luottamukseni kollegoihin kärsi. Firman rahoilla elettiin kuin pellossa ja yritykseen pesiytyi omien etujen ajamisen kulttuuri. Vuosituhannen vaihteen värikäs ajanjakso päättyi verenvaihtoon. Suuri osa Suomen-toimiston työntekijöistä piti vaihtaa, jotta uudet tuulet saattoivat puhaltaa ja rehellisyys palata firman perusarvoksi.

Kolmannessa luvussa kerron yrityksen kulta-ajasta. SOT:stä kasvoi suurten asiakkaidensa myötä vakavasti otettava ohjelmistotalo. Prosessit hioutuivat ja yritykseen kehitettiin laatujärjestelmä. Menestyksellisen strategian tavoitteena oli tehdä GNU/Linuxista totta yrityksille. Projektimyynnin osana SOT tarjosi palveluja kuten koulutusta ja teknistä tukea. Ne mahdollistivat avoimeen lähdekoodiin

siirtymistä. Keskeisimmäksi foorumiksi nousi GNU/Linux Summit. Siihen osallistui yli tuhat henkeä kahden vuoden aikana. Tänä aikana vaikutin myös yhteiskunnallisesti ja vienkin sinut mukanani tietoyhteiskunnan kulisseihin.

Kultakauden kohtaloksi koitui SOT:n arvojen viilaus. Tästä lähti liikkeelle henkilökohtaisen elämäni muutos. Se johdatti minut lopulta ulos tietoyhteiskunnan labyrintistä, vapaista ohjelmista vapaaseen elämään. Palasin siihen tilanteeseen, josta olin imeytynyt mukaan. Ennen lähtöäni SOT:stä ennustin vielä Internetin kuolemaa suljetun lähdekoodin ohjelmavirheiden vuoksi.

Neljännessä luvussa kirjoitan lähtöni jälkeisistä tapahtumista SOT:ssä ja omassa elämässäni. Keskeisenä oivaluksenani oli, että vain minä voin tietää, miten minun tulee elää omaa elämääni. Koin tämän todellisena vapautuksena besserwisser-yhteiskunnasta, jossa joku tietää aina paremmin mitä muut tarvitsevat ja haluavat.

Kirjan lopussa on sanasto ja loppuviitteet. Sanastossa on selitetty tässä kirjassa käytettyjä ammattitermejä ja joitakin muita käsitteitä. Viitteisiin olen laittanut lähteinä olevien asiakirjojen ja kirjallisuuden lisäksi lisätietoja.

Kirjassa esiintyvät henkilöt – entiset työkaverit, asiakkaat, yhteistyökumppanit ja viranomaiset – ovat pääosin mukana omilla nimillään. Läheskään kaikkia merkittäviä henkilöitä en valitettavasti ole voinut ottaa mukaan, vaikka heillä eittämättä onkin oma paikkansa SOT:n historiassa. Jotkut tarinan kannalta merkittävistä henkilöistä olen jättänyt tarkoituksella nimettömiksi, sillä en halua mustamaalata tai aiheuttaa mielipahaa. Asiat riitelevät, eivät ihmiset. Haluan, että luet tämän kirjan avoimin mielin ymmärtäen, ettei oikeaa ja väärää ole olemassa.

Eräs entinen työntekijäni, Erno Räsänen, lupasi käsi- kirjoitusta kommentoituaan ostaa hamekankaan kaikille

niille, jotka ottavat nokkiinsa tästä kirjasta. Tarjous ei kuulemma kuitenkaan koske skottiruutuisia kankaita.

Toivon, että tämä kirja herättää keskustelua omista elämänvalinnoista, suomalaisesta tietoyhteiskunnasta ja yrittäjyydestä. Minun kysymykseni sinulle on: miksi sinä olet mukana?

I Teekkarista työnarkomaaniksi, 1991–1998

Jos käsillä oleva kirja olisi brittiläinen klassikko, aloittaisin lauseella ”SOT syntyy”¹, mutta jääköön mahtipontisuus. Ajauduin yrittäjäksi varsin epäproosallisista syistä: 1990-luvun alun pankkikriisin ja sitä seuranneen henkilökohtaisen talouskriisin myötä. Velkaannuin, eivätkä työmarkkinat tarjonneet ulospääsyä oman asunnon omistamisen autuudesta. Poliitikkojen silloisen mantran mukaisesti uskoin, että ainoa vaihtoehto oli ryhtyä yrittäjäksi.

SOT aloitti vuonna 1991 toiminimellä Micco-ohjelmat. Tein aluksi suljetun lähdekoodin valmisohjelmia ja sittemmin pienimuotoista laitekauppaa Suomessa ja Virossa. Vedin myös koulutuksia. Avoin lähdekoodi ja GNU/Linux tulivat mukaan sattuman kautta 90-luvun puolivälissä. Ne muuttivat liiketoiminnan suunnan.

Avoin lähdekoodi mullisti ohjelmistoteollisuuden peruuttamattomasti. Se mahdollisti ensimmäiset aidosti käyttäjälähtöiset ohjelmistot. Kehityksen välttämätön apuväline oli Internet, joka herätti uutena ja vapaana viestimenä myös erilaisia pelkoja. Minäkin osallistuin Internetin sananvapaudesta käytyyn keskusteluun. Rapa roiskui niin minun

¹ Charles Dickens: *David Copperfield* (www.gutenberg.org; alkuteos Lontoo: Bradbury & Evans, 1850).

kuin kollegoideni päälle.

SOT liittyi avoimen lähdekoodin yhteisöön, kun GNU/Linuxista saatiin ensimmäiset käyttökelpoiset jakelut. Avoin lähdekoodi oli asiakkaan näkökulmasta usein huonolaatuista ja käyttöliittymät keuhkoja. Tämä tarjosi bisnesmahdollisuuden. Yritykset muodostivat tarvittavan sillan kehittäjäyhteisön ja asiakkaiden välille. Uuden aluevaltauksen rinnalla SOT jatkoi vanhoja liiketoimintojaan. Laaja tuotevalikoima kertoi siirtymävaiheesta. Vanhoilla tuotteilla haettiin liikevaihdon kasvua ja rahoitettiin tuotekehitystä.

Varhaiset vuodet yrittäjänä määräsivät seuraavan vuosikymmenen suunnan elämässäni. Siitä muotoutui suoranaisten malliesimerkki protestanttisesta työetiikasta: elämän, omien halujen ja tarpeiden uhraamisesta työn ja rahan alttarille.¹ Huomasin yrittäjänä saavani vaurautta, mainetta ja kunniaa. Aloin täyttää muiden odotuksia jopa siinä määrin, että hukkasin oman tahtoni. Materiaalisen turvallisuuden kaippuu ja tulevaisuuden haaveet ajoivat minut aamulla takaisin töiden pariin, ylös toimiston sohvalta. Ne myös pitivät minut öisin yhä useammin valveilla muiden nukkuessa. Olin kehittämässä apinan raivolla uutta ja uljasta tietoyhteiskuntaa.

Fuksielämän huoleton alku ja loppu

Muutin pois kotoa Kauniaisista ja lähdin opiskelemaan Tampereelle teknilliseen korkeakouluun vuonna 1989. Olin päätynyt opinahjoon, koska arvelin sen tarjoavan taloudellisesti turvatumman tulevaisuuden kuin musikon tai säveltäjän ura, jotka olivat myös kangastelleet

¹ Max Weber: *Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki* (Porvoo: WSOY, 1980; saksankielinen alkuteos vuodelta 1904, suomentanut Timo Kyntäjä).

mielessäni.

Tampereelle muutto merkitsi aikuiselämäni alkua, vaikka itselliseksi en heti ryhtynytäkään. Nukuin ensimmäiset kuukaudet perhetutun, Aaro Lohjansalon, olohuoneen sohvalla ja kävin keskustasta käsin Hervannassa koulussa. Opiskelija-asunnot olivat kiven alla eikä minulle luvattu solua ennen seuraavaa lukuvuotta. Samaan aikaan asuntomarkkinat olivat ylikuumentuneet. Vapailla vuokramarkkinoilla ei ollut tarjolla opiskelijan kukkarolle sopivia vaihtoehtoja. Käytännössä ainoaksi vaihtoehdoksi jäi oman asunnon ostaminen. Se tuli myös pitkällä tähtäyksellä edullisemmaksi, sillä vuokran hinnalla sai lyhennettyä lainaa ja maksettua korkoja. Laskeskelin perisuomalaiseen tapaan, että asunto oli oiva ja turvallinen sijoituskohde.

Hankin yksiön Hervannasta, koulun kupeesta. Tampereen Aluesäästöpankki (TAP) myönsi minulle ajalle tyypilliseen tapaan holtittomasti lähes täyden lainarahoituksen. En epäröinyt ottaa lainaa, vaikka armeija oli käymättä. Sosiaalitoimistosta luvattiin, ettei asepalveluksen aikana tarvitsisi huolehtia koroista. Lisäksi sosiaalityötä Pieksämäellä opiskellut tuleva vaimoni kertoi, että meillä oli mahdollisuus saada muutakin apua yhteiskunnalta, jos rahat eivät riittäisi.

Vietin huoletonta, jäynien ja pommaribileiden ryyditämää fuksielämää. Myimme opiskelukavereiden kanssa vappuna pimeää eli rikkinäistä televisiota Hallituskadulla Sokoksen takana. Saimme laitteen kaupaksi ohiajajille autoilijoille moneen kertaan, mutta yksikään ei halunnut ottaa rakkinetta riesakseen. Niin kaupanteko saattoi jatkua. Korkeakoululla useamman kerran vuodessa järjestetyt pommaribileet olivat legendaariset. Ne pidettiin syvällä maan alla pommisuojoissa, jossa menot äityivät usein helvetillisiksi. Juhlatilasta löytyi muiden muassa mustilla

jätesäkeillä vuorattu huone, joka oli kaukonäköisesti suunniteltu örveltäville, oksentaville ja jo sammuneille teekkarille. Railakkaan fuksivuoteni päätti kaste Tammerkosken hyisiin kuohuihin vappuna 1990.

Seuraavaksi vuodeksi minut värvättiin sotaleikkikouluun. Siellä opetettiin risteilyohjuksien tuhoamista rynnäkkökiväärillä ja ydinräjähdykseltä suojautumista kuusenoksien avulla. Samalla selvisi, ettei asuntooni ollutkaan saatavilla korkotukea. Minun piti ensin käyttää kaikki rahani lainan korkojen maksuun. Näin hupenivat ne säästöt, joiden varassa olin uskaltanut ostaa asunnon.

Kun vaimoni muutti Pieksämäeltä luokseni ja hankimme koiran, meidän oli muutettava isompaan asuntoon. Päädyimme vuokraamaan opiskelija-asunnon Mikontalosta ja antamaan oman yksiöni vuokralle. Vuokralaisia oli tarjolla runsaasti. Eräs keski-ikäinen nainen vaikutti kaikkein lupaavimmalta. Kun menin hänen luokseen tekemään papereja, minulle selvisi, että nainen asui Pispalassa omakotitalon kellarissa. Ihmetellessäni järjestelyä naisen silloinen vuokranantaja kertoi, että nainen on muuttamassa pian pois. Järjestelyyn oli päädytty vuokrarästien vuoksi, mutta naista ei ollut onnistuttu häättämään. Minä vuokrasin yksiöni toiselle teekkarille, joka maksoi vuokrat ajallaan.

Pian lama alkoi antaa itsestään merkkejä. Henkilökohdittaiset rahahuoleni saivat alkunsa pankkikriisistä, joka suisti asuntoini lainoittajan useiden muiden alueellisten säästöpankkien tavoin konkurssiin. Säästöpankkiryhmä aiheutti pankkien silloisista luottotappioista ylivoimaisesti suurimman osan. Tätä on pidetty seurauksena heikosta vakavaraisuudesta, aggressiivisesta kasvusta ja vahvaan markkaan perustuneesta sijoitusstrategiasta.¹

Sain pankiltani kirjeen, jossa minua pyydettiin

¹ Jaakko Kiander: *Laman opetukset. Suomen 1990-luvun kriisin syyt ja seuraukset* (Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, 2001, Julkaisuja 27:5), s. 42.

maksamaan lainaamani rahat viivytyksettä takaisin tai toimittamaan pankille lisävakuutta. Tilanteen ratkaisemiseksi myin asuntoni. Samaan aikaan asuntojen arvot olivat romahtaneet. Minulle jäi myynnin jälkeen velkaa reilut 16.000 euroa ilman vakuuksia tai realistisia mahdollisuuksia selvittää velkataakastani. Olin köyhä opiskelija ja pienet säästöni olivat hupenneet Suomen ryysyläisarmeijan tukemiseen.

Tilanne oli yksityisasiakkaan näkökulmasta kohtuuton: velka oli maksettava, vaikka samaan aikaan riskinotolla itsensä nurkkaan ajaneet pankit saivat yhteiskunnalta tukea. Tilanne kuvasi myös hyvin lamavuosien suomalaista talouspolitiikkaa, jossa kansalaisten elintaso ja työllisyys olivat sivuseikkoja. Taloustutkija Visa Heinonen ym. toteavat, että suomalaisessa mallissa korostettiin talouden välttämättömyyksiä ja omalakisuuutta. Yksittäisten kansalaisten rooliksi jäi valtionalouden palveleminen.¹

Lamaa tutkineet ovat spekuloineet, että sen vaikutukset suomalaisiin, ja erityisesti 1970-luvulla syntyneisiin, kestävät vielä pitkään.² Näin epäilemättä onkin. Minulle laman ja pankkikriisin hoito merkitsivät uskon rapautumista yhteiskunnan instituutioihin ja poliittiseen päätöksentekoon. Silloin kun olisin apua tarvinnut, sitä ei ollut tarjolla. Asian kääntöpuolena oli se, että silmäni avautuivat. Ryhdyin etsimään turvallisuutta muualta, mikä johti perikapitalististen

1 Visa Heinonen, Juri Mykkänen, Mika Pantzar ja Seppo Ropponen: *Suomalaisen talouspolitiikan ajattelumallit valtiovarainministeriön budjettiesitelmissä 1974-1994*. (Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 1996), s. 93-94. Kianderin mukaan kansalaisten elintason nähtiin jopa nousseen liian nopeasti lamaa edeltäneenä pitkänä nousukautena, ja sen alentamiseen oli suurta valmiutta erilaisten menoleikkausten ja veronkorotusten avulla. Maan yksisilmäisen, ”ainoan vaihtoehdon politiikan” johtopäätös talouskriisistä oli, että julkisen talouden oli säästettävä. Sitä mahdollisuutta, että finanssipolitiikalla olisi pyritty vaikuttamaan talouden kehitykseen, ei harkittu vakavasti. Myöskään työttömyydelle ei nähty voitavan tehdä juuri mitään. (Kiander mts. 54.)

2 Esim. Matti Virtanen: *Fennomanian perilliset. Poliittiset traditiot ja sukupolvien dynamiikka*. (Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2001).

arvojen omaksumiseen. Uskoin oman työni ja kartuttamani varallisuuden tarjoavan turvan ulkoisia uhkia ja suhdannevaihteluita vastaan.

Otin ensimmäisen askeleen uudella tiellä ryhtymällä yrittäjäksi. Ratkaisu oli pakon sanelema ja yhteiskunnan kannustama, sillä samaan aikaan työmarkkinat romahtivat. Etenkään opiskelijoilla ei ollut juurikaan mahdollisuuksia työllistyä. Kortistot pursusivat pätevää ja kokenutta työvoimaa. Suomen taloudesta poistui vuosina 1991–1994 lähes 450 000 työpaikkaa eli joka viides, mikä kuvaa sekä laman syvyyttä että muutoksen nopeutta. Työttömyysaste oli vielä vuonna 1990 ollut historiallisen alhainen, vain 3 prosenttia. Vuonna 1991 keskimääräinen työttömyysaste ylitti 7 prosenttia, vuonna 1992 se oli 13 prosenttia ja vuonna 1993 jo 16 prosenttia. Luvut eivät edes kerro koko totuutta, sillä osa työttömistä oli piilotettu työvoimapolitiisin toimenpitein koulutuksiin toisten vetäytyessä pois työmarkkinoilta.¹ Yliopistot ja korkeakoulut aloittivat kesäopinnot, jotta opiskelijoilla olisi ollut edes jotain tekemistä lukukausien välillä. Samalla heidätkin saatiin pidettyä pois kortistosta tilastoja rumentamasta.

Lama teki monilla mittareilla selvää jälkeä suomalaisesta hyvinvointiyhteiskunnasta.² Ajan henkeä kuvastivat muiden muassa kirkkojen ja vapaaehtoisjärjestöjen soppajonot sekä kirpputorien uusi tuleminen. Minulle tai muille lamasta kärsineille ei kuitenkaan tullut mieleen nousta barrikadeille. Yhteiskunnallista levottomuutta ei esiintynyt,³ sillä suomalaiset ovat lampaista. Moni ajatteli, että vaihtoehtoja ei ollut. Niin minäkin. Omatuntoni sanoi, että velka oli velka ja se oli maksettava. Syytin tapahtuneesta itseäni:

1 Kiander mts. 30-31.

2 Kiander vertaa lamaa Suomen talouden historian pahimmaksi rauhanaikaiseksi kriisiksi sitten 1860-luvun nälkävuosien (Kiander mts. 69).

3 Keijo Kulha: *Kuilun partaalla. Suomen pankkikriisi 1991-1995* (Helsinki: Otava, 2000), s. 288.

olin ollut hölmö luottaessani yhteiskunnan apuun. Jos aikoo menestyä elämässään, pitää pärjätä omillaan, elää siten minkälaisessa sosiaali- ja hyvinvointivaltiossa tahansa. Tämä uusi yksin pärjäämisen eetos johdatti uraani yrittäjänä ja siivitti SOT:n menestykseen.

Yrittäjyys ja sitkeä työnteko olivat ajan loitsuja, joiden avulla Suomen talouden uskottiin kääntyvän kuin taikaiskusta nousuun. Poliitikot viljelivät retoriikkaa, jonka mukaan ”suomalaiset ovat parhaimmillaan silloin, kun ajat ovat vaikeat”. Lause oli jo 1800-luvulta tuttu. Silloin suomalaisia kannustettiin rakentamaan yhdessä maataan. 1990-luvulla lama koettiin samanlaiseksi vastukseksi. Kansalaisten oli yhdistettävä voimansa ja uhrattava henkilökohtaiset tarpeensa kansakunnan hyväksi.¹

Yrittäjyyteen kannustaminen oli räikeässä ristiriidassa olosuhteiden kanssa. Monet yrittäjät olivat talouskriisin takia ajautuneet vararikkoon tai pysyvään ylivelkaantumiseen, kun vakuusarvot olivat laskeneet ja korkomenot nousseet erityisesti valuuttalainoissa. Ulospääsyä näistä ongelmista ei useinkaan ollut henkilökohtaisten takausten vuoksi. Vuosien 1991–1993 välisenä aikana noin 5 prosenttia yrityksistä haettiin konkurssiin.² Toisaalta, mitä muutakaan poliitikot olisivat saarnanneet kuin yrittämisen autuutta? Muita vaihtoehtoja ei pystytty tarjoamaan ottaen huomioon työttömyyden ennätysellisen kasvun ja taloudesta kadonneiden työpaikkojen määrän.

Minulle yrittäminen oli entuudestaan tuttua. Isälläni oli ollut kahdeksan vuotta oma asianajotoimisto, jossa myös äitini raatoi pitkää päivää. Niinpä yrittäjyys merkitsi minulle lähinnä sitä, ettei vanhempia näkynyt aina kotona eikä

¹ Kansallisten ihannekuvien luomisesta Päivi Rantanen: *Suolatut säkeet. Suomen ja suomalaisten diskursiivinen muotoutuminen 1600-luvulta Topeliukseen*. (Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997).

² Kiander mts. 30, 42, 127.

keittiön kaapeissa ollut välttämättä ruokaa. Yrittäjäyys ei kangastellut mielessäni ihannekuvana vapaudesta tai omien unelmien toteuttamisesta. Halusin täyttää velvollisuuteni ja päästä nauttimaan velattomuuden mukanaan tuomasta riippumattomuudesta.

Aikaisempi harrastuneisuuteni ja osaaminen tietotekniikassa suorittivat uravalinnan puolestani. Ne sysäsivät minut atk-alalle. Olin opetellut ohjelmointia yläasteelta lähtien ja näin pääsin aloittamaan bisneksen käytännöllisesti katsoen koulun penkiltä. Lisäksi olin ollut liian tunnollinen ja tavoitellut täydellisyyttä kesätöissä, mikä oli aiheuttanut työkavereissa närää. Minusta ei ollut tekemään töitä vasemmalla kädellä, joten yrittäjäyys oli siitakin syystä ainoa vaihtoehto.

Kehityksen uusmedia-alalla oli myöhemmin samankaltainen. Laman syöverit ja rahahuolet synnyttivät lukuisan joukon yrityksiä. Jälkikäteen yrityksiä perustaneissa nuorissa nähtiin tinkimätöntä idealistisuutta ja pioneerihenkeä.¹ Omaa ratkaisuani eivät muistot ole kullanneet noihin mitasuhteisiin, vaikka minusta tuli sittemmin joidenkin silmissä ahkeran ja tinkimättömän yrittäjän perikuva.

¹ Esim. Pekka Aula & Antti Oksanen: *Eepos. Suomalainen internet-unelma* (Helsinki: WSOY, 2000).

SOT SYNTYY

Aloitin yrittämisen koodaamalla suljetun lähdekoodin sellofaanisoftaa eli paketoituja valmisohjelmia. Ensimmäinen tuotteeni oli mikroluokan kunnossapito-ohjelmisto Micco. Se tarjosi myös yritykselleni toiminimen Micco-ohjelmat. Tuotteen idea oli peräisin Elimäen sosiaalialan oppilaitoksesta, jossa tuleva anoppini työskenteli. Hän valitti mikroluokan ongelmista: tietokoneet olivat oppilaiden jäljiltä sotkussa, mikä haittasi luonnollisesti opetusta. Tein kunnossapitoa varten ohjelman, joka palautti mikroluokan automaattisesti kuntoon. Soitin ja sovin esittelyjä ja sain ohjelmaa kaupaksi myös muille oppilaitoksille, yhteensä satoihin mikroluokkiin ympäri Suomea.

Ohjelmoin Micon ensimmäisen version Pascalilla, jota olin opetellut itsekseni yläasteella ensimmäisenä oikeana ohjelmointikielenä. Se oli kehitetty nimenomaan ohjelmoinnin opetteluun. Jos koodin sai käännettyä ajettavaksi, se todennäköisesti myös toimi. Haittapuolena oli se, että Pascalilla syntyi hitaammin toimivia ohjelmia. Se tarjosi myös vähemmän vapauksia kuin esimerkiksi C-kieli.

Aiemmin olimme tehneet ohjelmia koulukaverini Harri Valkosen kanssa Commodore 64:lle. Se oli Vic 20:n ja Commodore Amigan ohella ensimmäisiä kotikäyttäjän kukkarolle sopivia tietokoneita, jotka oli tehty etupäässä pelaamiseen ja ohjelmoinnin opetteluun. Käytimme yksinkertaisia, kotitietokoneille tarjolla olleita ohjelmointikieliä kuten Basicia ja konekieltä. Koodasimme seikkailupelejä, jotka olivat nykyisten roolipelien esimuoto. Katear-nimisessä seikkailussamme pelaajan tuli hypätä putoavasta lentokoneesta laskuvarjolla keskelle viidakkoa, mennä kadonneeseen temppeleihin ja ratkaista sen arvoitus. Tarina kerrottiin tekstin avulla ilman grafiikkaa, joka vei silloisilla

tietokoneilla liikaa tilaa. Commodoressa muistia oli satuhatta kertaa vähemmän kuin nykyisissä PC:issä.¹

TTKK:lla en ollut ehtinyt opiskella tietotekniikkaa lainkaan. Fuksivuosi kului yleisopinnoissa fysiikan, matematiikan, sähkötekniikan perusteiden ja laboratoriotöiden parissa. Korkeakoululla käytännönläheisiä ohjelmointitaitoja ei opintojen alkuvaiheessa muutenkaan opetettu eikä ammattikorkeasaariakaan ollut vielä olemassa. Teekkareiden haluttiin perehtyvän ensin hyvään ohjelmointitapaan ja ohjelmistotekniikkaan. Ajatuksena oli ilmeisesti se, etteivät opiskelijat munaisi itseään ja opinahjoaan työpaikoilla koodaamalla rakenteellisesti huonoja ohjelmia ymmärtämättä ohjelmistotekniikasta tuon taivaallista.

Micco-ohjelmien menestyksen siivittämänä tein uutena tuotteena kirjasto-ohjelman, Kirman. Se sai myös alkunsa Elimäen tarpeista. SOT:n edeltäjän olisikin näin jälkikäteen voinut nimetä *Elimäen tarkoitukseksi* Douglas Adamsin ja John Lloydin kirjoittaman suometetun scifi-klassikon mukaan.²

Kirmaa ostettiin kymmeneen kirjastoihin yrityksissä ja oppilaitoksissa. Ohjelma tuki lainausta ja kokoelmien ylläpitoa. Se oli valmistuessaan yksi harvoista Windows-ohjelmista. Kirmaan antoi ratkaisevan alkusysäyksen Kari Stachon Tampereen yliopiston aikuiskasvatustieteen laitokselta, johon oli tutustunut opintojeni myötä. Stachon työskenteli Prettybit-nimisessä yrityksessä. Se valmisti tekstipohjaista, Dos-käyttöjärjestelmällä toimivaa kirjasto-ohjelmaa.

Kirma syntyi aluksi kesätyövoimin. Myöhemmin sitä

1 Commodore 64:ssä muistia mitattiin kilotavuissa, kun nykyisissä tietokoneissa puhutaan gigatavuista. Kaksi kilotavua vastaa merkkimäärältään noin yhtä konekirjoitusliuskaa tekstiä.

2 Douglas Adams & John Lloyd: *Elimäen tarkoitus*. Englanninkielisestä alkuteoksesta *The Meaning of Liff* (1983) suomeksi kirjoittaneet Silja Hiidenheimo, Kirsti Määttänen, Tuomas Nevanlinna & Tarja Roinila (Helsinki: Loki-Kirjat, 1996).

koodattiin Virossa, jonne perustin toimipisteen. Lopuksi tuotteen kehityksestä vastasi Heikki Karttunen. Kirmaa myytiin vuoteen 1997 asti, kunnes tuottavammat projektit ajoivat sen ohitse.

Kolmannen tuotteen kanssa kävi ohraisesti. Tein Face to Face-nimisen englannin kielen opetusohjelman yhteistyössä Selena Marckwortin ja hänen perheensä omistaman Marckwort-kielikoulun kanssa. Se oli visuaalinen opetusohjelma, jonka tarkoituksena oli tukea kielikoulun myymää opetusta ja asiakkaiden itseopiskelua. Taito Ala-Hautala, joka myös lankesi sittemmin yrittäjyyteen, piirsi hienot kuvat mukana olleeseen seikkailupeliin. Ohjelmisto perustui suggestopediaan, johon Marckwort oli erikoistunut. Minä suhtauuin menetelmään huvittuneen varautuneesti. Olin kuitenkin kiinnostunut yhteistyöstä, sillä kielikoulun oli tarkoitus vastata tuotteen myynnistä.

Marckwort suunnitteli myyvänsä ohjelmistoa olemassa oleville asiakkailleen ja hankkivansa sen avulla uusia asiakkaita. Tavoite ei toteutunut ja myynti jäi laihaksi. Syitä oli monia. Ainoastaan kieltenopettajia työllistäneessä yrityksessä ei ollut myyntiosaamista. Asiakkaat taas eivät olleet valmiita tietokoneiden käyttämiseen saati tietokoneavusteiseen opetukseen. Lisäksi oma asiakaskuntani vierasti suggestopediaa.

Face to Face oli auttamatta aikaansa edellä. Internetin tulo kannusti kyllä tietokoneavusteiseen opetukseen, mutta kehitys oli hidasta. Ala oli lapsenkengissä vielä Suomesta lähtiessänikin vuonna 2004. Tosin sille ennustettiin suurta suosiota – aivan kuten kymmenen vuotta aiemmin – lähitulevaisuudessa. Luovuin ohjelman oikeuksista ja tuote jäi Marckwortille. Yritys on sittemmin myynyt kieltenopetusohjelmaa nimeltään Hole in One.

Kun Micco-ohjelmien toiminta kasvoi, muutin firman

vuonna 1993 osakeyhtiöksi. Päädyin Suomen Ohjelmistotyö-nimeen menetelmällä, jonka yksi yritykseni tulevista työntekijöistä tiesi sittemmin nimetä Harrison-Stetsoniksi. Se on poikkitieteellinen menetelmä, jossa tutkimustulokset vedetään hatusta eli stetsonista. Harrison on nimessä mukana tuomassa menetelmälle uskottavuutta eikä tietävästi viittaa kehenkään olemassa olevaan henkilöön. Palaan tähän laajalle levinneeseen menetelmään myynnin ja myyntitiennusteiden ja oikeusjuttujen yhteydessä.

Yrityksen uusi nimi lyheni käytössä SOT:ksi.¹ Aiemmin samaa lyhennettä oli kantanut perinteikäs Satakunnan osuusteurastamo.² Kunnianarvoisasta kaimasta muistutamaan ilmestyi toimistollemme kerran muovinen lihan-kuljetuslaatikko. Siinä oli kuva sonnin päästä ja alla teksti SOT. Laatikon toi muistaakseni Tapio Korpinen, josta tuli sittemmin Tampereen Autovaraosan yrittäjä. Hän oli yksi ensimmäisistä GNU/Linux-palvelimien käyttäjistä Tampereella. Vankkatekoinen laatikko palveli laitekaupassamme myytyjen laitteiden keräilykorina ja hauskuutti asiakkaita vuosikausia.

Vuonna 1994 laajensin SOT:tä. Perustin Viroon Advanced Software Engineering-nimisen yrityksen (ASE, viroksi AS Täiustatud Programmi Tarkvara). Viron ja Suomen väliset tavaroiden hinnanerot tekivät liiketoiminnan kannattavaksi. Myöhemmin merkittävimiksi eduiksi muodostuivat Viron Suomea huomattavasti alhaisemmat työvoimakustannukset ja työllistämiseen kannustava

1 SOT yleistyi myöhemmin siinä määrin, että se tuli osaksi yhtiön nimeä: SOT Oy Suomen Ohjelmistotyö Ab. SOT:n koko nimi osoittautui monille hankalaksi. Kuulin yhtiötä kutsuttavan myös ohjelmalveluksi, ohjelmointipalveluksi ja ohjelmatoimistoksi.

2 Porin Ympäristön Osuusmeijeri rakennutti Karjarannan tehdasalueelle meijerin vuonna 1922. Vuonna 1937 liikkeen nimi vaihtui Satakunnan Osuusteurastamoksi. Satahämeen Osuusteurastamo ja Lounais-Suomen Osuusteurastamo fuusioituivat 1989. Sittemmin osuusteurastamon tilat ovat toimineet muiden muassa Pori Jazzien biletyspaikkana nimellä Sony Jazz Center.

lainsäädäntö.

ASE oli yhteisyritys, josta minä omistin 51 prosenttia ja paikalliset liikekumppanini, Aleksander Solts, Maxim Soverinjuk ja Natalja Drossina, loput. Kolmikko löytyi Tallinnan teknilliselle korkeakoululle laittamani ilmoituksen avulla. ASE myi aluksi tietokoneita ja niiden osia. Maksoin osuuteni yhtiön osakepääomasta tavarana. Vein mukana Viroon autolastillisen käytettyjä tietokoneita, jotka olin hankkinut Helsingistä konkurssipesiä realisoivista yrityksistä. Pikkuruinen Fiat 127:ni oli kattoa myöten täynnä mitä erilaisimpia vimpaimia. Suomen tullissa jouduin Comcom-vientirajoitusten mukaisesti selvittämään, ettei laitteissa ollut kiellettyjä komponentteja eikä niitä voinut käyttää sukellusveneissä.¹ Viron puolella oli helpompaa. Tullimiehet tyytyivät vaatimaan rahaa tiskin alta.

Tietokoneita tarvittiin liiketoiminnan käynnistämisen lisäksi PC-tekniikan opettelemiseen. Yhtiökumppanini olivat käyttäneet Tallinnan teknillisessä korkeakoulussa neuvostovalmisteisia, oranssinvärisiä kapistuksia, joissa oli kyrillinen näppäimistö. PC:itä ei ollut juuri saatavilla. Viro oli vasta irtaantunut Neuvostoliitosta ja kaikesta oli kova pula. Sain ostettua yhdellä markalla kokonaisen pullakaupan tyhjäksi. Lähdin parin ison muovikassillisen kanssa ja viskoin kaupan edessä roskeen kaiken, mikä ei kelvannut syötäväksi. Mafia kontrolloi kaikkea, jopa sisäänpääsyä ravintoloihin. Esimerkiksi Viru-hotellin ravintolaan ei ollut asiaa ilman suhteita.

¹ COCOM:n (Coordinating Committee on Multilateral Export Controls; monenvälinen vientivalvonnan koordinoitukomitea) tarkoituksena oli estää sotilaalliseen käyttöön soveltuvan huipputeknologian kulkeutuminen COCOM-maiden kannalta ei-toivottaviin maihin. COCOM-maat ylläpitivät tuoteluetteloita, joissa oli mukana vientivalvonnan piiriin kuuluvat tuotteet. (Ks. ”Asiakirja HE 16/1992”, Eduskunta, www.eduskunta.fi). Käytännössä valvonta oli lähinnä surkuhupaisaa, sillä tullimiehet eivät kyenneet erottamaan levykettä modeemista ja epäilivät itse tehtyjen cd-romien sisältävän miljoonan markan arvoisia ohjelmia.

Minä törmäsin ensimmäisen kerran mafiaan ASE:n kautta. Yhtiökumppanini soittivat ja kertoivat, että toimistolle oli ilmestynyt kaksi mustaan pukuun sonnustautunutta miestä. Toinen oli jäänyt ovelle seisomaan. Tiskille kävellyt oli todennut yhtiökumppaneilleni ykskantaan: ”Te tarvitsette suojelua”. Hieman myöhemmin sain itsekin puhelun Virosta. Soittaja esittäytyi suomea virolaisittain murtaen ”Viron mafiaksi”. Viesti oli selkeä: mikäli en hankkisi suojelua, perheeni olisi vaarassa. Soittaja kertoi myös, että virolaisten työntekijöideni saattaisi olla hankala tulla töihin katkotuilla jaloillaan. Marssin suoraa päätä Suomen Keskusrikospoliisiin (KRP) puheille. Avun sijasta minulle tävasteltiin: ”Toivottavasti Viron mafia ei levitä lonkeroitaan Suomeen”.

Suojelurahat oli siis maksettava. Tiedustelin niiden verovähennyskelpoisuutta Tampereen verovirastolta. Ne olivat liiketoiminnan kuluja siinä missä siivous ja vartiointikin. Alkuun nuivasti suhtautunut verovirkailija lämpeni lopulta vähennyksille, kun Viron mafia kertoi tulevansa tarvittaessa paikan päälle selventämään asiaa. Palkkaamani mafiaryhmä toimi myöhemmin näennäisen laillisesti vartiointiliikkeen kautta ja lopulta Falck Securities osti sen.

ASE oli Virossa harvinainen ilmestys. Saimme viranomaisilta veroliput, mutta pankkitili niiden maksamiseen puuttui. Verottaja avasi tilin varta vasten meidän pyynnöstämme, jotta saimme velvollisuudet täytettyä suomalaiseseen, lainkuuliaiseen tapaan.

Minä muutuin teekkarista täysipäiväiseksi yrittäjäksi. Sitteet korkeakoululle säilyivät, sillä tein samaan aikaan sivutoimisesti töitä tuntiassistenttina ja ohjasin harjoitustöitä. En ollut ehtinyt suorittaa kyseistä ohjelmoinnin peruskursia vielä itse, joten assistentin työ oli sitäkin opettavaisempaa. Bisnespuhelut alkoivat häiritä sillä seurauksella, että

luennoilla käynnistä oli luovuttava. Kännykät eivät olleet silloin yleistyneet, joten Motorola-kenkäpuhelimeni pirinä ärsytti ja ihmetytti.

Olin aluksi SOT:n ainoa työntekijä. Kesäisin työllistin kesätyötuen avulla kymmeniä teekkareita. Laman takia oli vaikea saada kesätöitä ja erityisesti ne opiskelutoverit, joilla ei ollut suhteita tai joiden perheissä ei ollut yrittäjiä, olivat lirissä. Haastavinta kaikille opiskelijoille oli hankkia se ensimmäinen kesätyöpaikka, jota ilman seuraavina kesinä ei voinut saada töitä.

Maailmankuvani oli panhellenistinen. Halusin työntekijöideni olevan samanlaisia kuin minä eli osallistuvan kaikkeen ja tekevän kaikkea. Yksittäinen ohjelmoija kantoi vastuun ohjelmiston määrittelystä, suunnittelusta, koodauksesta, testauksesta ja käyttöohjeen kirjoituksesta. Koodarit olivat myös myyjiä. Virheitä tuli paljon enemmän kuin erikoistuneemmassa työnjaossa. Ihannetapauksessa testaa- ja on eri henkilö kuin koodaaja tai testitapaukset laatii joku muu. Virheiden poistaminen toimi käytännössä siten, että asiakas soitti valitukset suoraan koodarille. Tämä teki tarvittavat viritykset ja toimitti väkerryksen levykkeellä asiakkaalle.

Liiketoiminta oli meillä kaikilla yrittäjillä hakusessa, sillä vielä ei ollut tietoa siitä, mihin suuntaan ohjelmistoteollisuus oli menossa. Aloittelin bisnestä yhtä jalkaa eräiden sittemmin julkisuuteen nousseiden yrittäjäkollegoiden kanssa. Risto Siilasmaa käynnisteli Datafellow-nimistä yritystään, joka jälleenmyi islantilaisen Friðrik Skúlasonin tekemää virustorjuntaohjelmaa, F-Prot:ia (F niin kuin Friðrik). Jaakko Rytsölä perusti hieman myöhemmin veljensä Antin kanssa yrityksen nimeltään Data Link Connection (DLC).

Viruksia oli suljetuissa ohjelmissa vielä huomattavan

vähän, lähes yhtä vähän kuin niitä on nykyään avoimen lähdekoodin ohjelmissa. Suhtautuminen oli tyystin toinen kuin tänä päivänä. Nörtit tutkivat uusia viruksia yhtä innokkaasti kuin biologit mikroskoopillaan uusia preparaateja. Heille kaikki uudet tavat käyttää ja ohjelmoida tietokoneita olivat jatkuvan mielenkiinnon kohteita. Niin myös minulle. Eräs viruksista tulosti näytölle ambulanssin kuvan tietystä tilanteesta. Minä en onnistunut saamaan virusta aktivoitua ja kuvaa näkyviin, vaikka tartutinkin viruksen koneelleni. Otin viruksesta jopa varmuuskopion toiselle levykkeelle, ettei se vain olisi päässyt häviämään.

Virukset eivät vielä muodostaneet uhkaa. Kaikki tarpeellinen tieto säilyi turvassa ja kulki kätevästi mukana kirjoitussuojatuilla 3,5 tuuman levykkeillä, korpuilla. Tietokoneen kovalevyllä oli käytännössä vain käyttöjärjestelmä ja joitakin hassuja ohjelmia, jotka sai helposti asennettua uudelleen. Ohjelmia ja käyttöjärjestelmiä joutui muutenkin asentelemaan tämän tästä, sillä ei ollut lainkaan tavatonta, että ne menivät sekaisin. Virushysteria, sellaisena kuin se nykyään esiintyy, syntyi vasta Windows -käyttöjärjestelmän yleistymisen ja sen lukemattomien ohjelmistovirheiden myötä. Vuonna 2000 ongelma räjähti silmille ja saavutti suuren yleisön tietoisuuden.

Siilasmaa listasi Datafellowsinensa myöhemmin pörssiin nimellä F-Secure. Erilaisista yhteistyökuvioista oli firman kanssa puhetta useampaan otteeseen, mutta konkretiaan ne eivät johtaneet Linux Summitia lukuun ottamatta, josta lisää myöhemmin. En ymmärtänyt Siilasmaan bisnesidea silloin enkä ymmärrä sitä vielääkään. Epäilemättä se on silti osoittanut toimivuutensa pörssimenestyksellä. Itse vanhojen omien tuotteiden ja niistä syntyneen lisäarvon nimiin. Toisten tekemien ohjelmien jälleenmyynti oli mielestäni tukkurien eikä ohjelmistotalojen ydinliiketoimintaa.

Rytsölöiden DLC teki aluksi pienimuotoista laitekauppaa ja tarjosi siinä ohessa asiakkaille Internet-yhteyksiä. Yrityksellä oli Mannerheimintiellä sijainneessa toimistosaan soittosarja, johon asiakkaat ottivat modeemilla yhteyttä ja käyttivät Internetiä. DLC fuusioitui myöhemmin Nettilinja Oy:n ja Scifin kanssa Saunalahdeksi.

SOT:n yritystoiminnan laajennuttua vuokrasin toimisto-ohuoneen Hatanpään valtatie varrelta toiselta senaikaiselta yrittäjäkollegalta, Miika-Markus Järvelältä. Hän aloittelei Data Universumia, joka myi koulutusta ja atk-laitteita. Olin ehdottanut Järvelälle pilan päiten Raamatun-perustelukoneen tekemistä jehovantodistajien työkaluksi. Siihen olisi voinut syöttää minkä tahansa väitteen ja ohjelma olisi kaivanut Raamatun tekstistä sille perustelun. Järvelä ei innostunut ideastani, mutta teki myöhemmin Mikro-Rabbinimisen Raamatun-lukuohjelman.

Uutta toimistoani komisti 386DX-40-tietokone, jossa oli myös hiiri. Tietokoneessa pyöri graafinen Windows-käyttöliittymä. Sitä oli rasian avulla kätevä käyttää toisin kuin vallinneita merkkipohjaisia käyttöliittymiä. Windowsit olivat alkeellisia ennen 3.0-versiota. Niissä ei voinut esimerkiksi laittaa ikkunaa toisen päälle. Edellinen ikkuna piti sulkea, jotta uuden sai avattua. Minua viehätti käyttöjärjestelmässä Reversi-niminen lautapeli, jota olin pelaillut joutessani korkeakoululla.

Hankin tietokoneeseeni jättisuuren kiintolevyn, joka mahdollisti ohjelmien ja dokumenttien tallentamisen koneen sisään levykkeiden sijaan. Laitteen hankinta kertoo kuvaavasti, millaisia autotallipajoja tietotekniikan vähittäiskaupatkin olivat. Ostin kiintolevyn Espoon Leppävaarassa sijainneelta Arctecho-nimiseltä yritykseltä. Mennessäni noutamaan sitä saavuin omakotitalon pihaan. Siellä viisitoistavuotias koulupoika ohjasi minut yläkertaan omaan

huoneeseensa ja kaivoi pöytälaatikostaan myyntiartikkelin. Koulupojan nimi oli Samuli Sipi Seppälä. Ihmettelin, miksi kuittiin tuli eri nimi, mutta Seppälä selitti firman olevan isänsä nimissä. Hän kun oli vielä itse alaikäinen.

Myös ostoa seurannut after sales-kokemus oli ajalle tyyppillinen. Parin kuukauden käytön jälkeen kiintolevyyn ilmestyi viallisia alueita, jotka alkoivat levitä. Otin yhteyttä myyjään ja sain kuulla, että Seppälä junior oli lähtenyt vaihto-oppilaaksi Yhdysvaltoihin ja hänen isänsä hoiti putkaa. Isä kieltäytyi takuuvaihdosta eikä myöskään viitsinyt toimittaa kiintolevyä korjattavaksi. Häntä ei pojan myymä risa tuote olisi kuulemma voinut vähempää kiinnostaa. Myöhemmin törmäsin samaan yritykseen, kun selvitin SOT:n verkkokaupan kilpailijoita Internetissä. Yksi niistä oli lähes suora kopio SOT:n sivuista konepakettilaskuria myöten. Tuo Seppälän firma tunnetaan nykyisin nimellä Verkkokauppa.com.

Löytöni innoittamana lisäsin myöhemmin SOT:n verkkokauppaan virtuaalisen tietokonemyyjän nimeltään Virtuaalihelppoheikki Sipi. Sen kanssa pystyi juttelemaan näppäimistön välityksellä. Sipi osasi etsiä tietokannoista teknisiä tietoja ja hintoja. Minun Sipini hoiti takuuasiat kaimaansa tyylikkäämmin ja ohjasi ne huollolle. Se testasi laitteet ja toimitti rikkinäiset eteenpäin korjattavaksi. Asiakas sai yleensä välittömästi hajonneen tilalle toimivan laitteen.

Koulutusta ja tietokonekauppaa

SOT alkoi kouluttaa asiakkaita, minkä myötä työntekijöitä tuli lisää. Vedimme kuuden hengen voimin kurssin

mikrotukihenkilöiden kouluttamiseksi.¹ Tämä vuoden mittainen kurssi oli työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, joka järjestettiin 1994-1995. Koulutukselle oli syntynyt voimakasta kysyntää laman aikana kasvaneen työttömyyden takia.² Lakia työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta oli rukattu 90-luvun alkupuolella niin, että koulutuksen järjestäjiksi saattoivat hakeutua myös yksityiset koulutuspalvelujen tuottajat. Lisäksi oli mahdollisuus järjestää sellaista koulutusta, jota julkiset koulutuslaitokset eivät tarjonneet.³

Minä halusin auttaa pitkäaikaistyöttömiä, atk-alasta kiinnostuneita nuoria. Teimme kurssista tarjouksen, jonka työvoimapiiri hyväksyi. Olin varma kurssilaisten työllistymisestä, sillä olin perehtynyt mikrotuen ongelmiin ja tarpeisiin Micco-ohjelmaa myydessäni. Käsittääkseni lähes kaikki työllistyivätkin koulutuksen jälkeen yrityksiin ja julkishallintoon. Tämä ei tainnut olla kovin yleistä. Työvoimapolitiittisella koulutuksella pyrittiin lähinnä piilottamaan työttömiä pois tilastoista. Osa kurssilaisista oli ilmeisesti odottanutkin tällaista vuoden mittaista lomajaksoa. Kurssein ohjelman ja tavoitteiden valjettua muutamat ryhtyivät kapinoimaan siitä, että heidän pitikin ihan oikeasti tehdä jotain eikä vain olla tekevinään. Kukaan ei kuitenkaan jättänyt kurssia kesken.

PC:t ja niiden tukitoiminnot tekivät suuremmassa mitakaavassa vasta tuloaan, joten kurssi oli uraauurtava. Sen aikana opiskelijat perehtyivät laaja-alaisesti muiden muassa

1 Kurssin kouluttajina toimivat minun lisäksi Miccoa ohjelmoinut Janne Hakal-Ranta, Kirmaa ohjelmoinut Heikki Karttunen, Janne Lautanala, Tapio Keihänen sekä Kari Stachon, joka osallistui myös kurssin suunnitteluun ja myyntiin työvoimapiirille. Lisäksi mukana oli muutamalla koulutusosiolla Hatanpään toimitilat ja kurssin toimitusvastuun kanssani jakanut Miika-Markus Järvelä.

2 Työttömyys supistui laman jälkeen hitaasti. Vielä vuonna 1999, kuusi vuotta kestäneen nopean talouskasvun jälkeenkin, työttömyys oli kolminkertainen lamaa edeltäneeseen tasoon verrattuna. (Kiander mts. 80-81.)

3 *Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintajärjestelmän arviointi suhteessa toimintaympäristöön* (Helsinki: Työministeriö, 2003. Työhallinnon julkaisuja 335), s. 5.

käyttöjärjestelmiin (Unix, GNU/Linux, OS2, Novell Netware, Windows, Dos), PC-laitteisiin, sähkö- ja digitaalitekniikkaan, asennukseen, ohjelmointiin, laitehankintojen tekemiseen, varmuuskopiointiin ja tietoturvaan.

Kurssi pidettiin Innopolissa, Espoossa, minkä seurauksena tutustuin Petteri Järviseen. Hän pyöritti naapurissa omaa bisnestään. Järvisen työhuoneessa hyrräsi puolen tusinaa PC:tä. Muistan ihmetelleeni, että jo on pätevä kaveri kun pystyy käyttämään niin montaa konetta yhtä aikaa. Itselläni oli vain yksi eikä puhelimenikaan ollut vielä älykäs. Järvinen tunnettiin suljetun lähdekoodin puolesta-puhujana. Hän pelkäsi kilpailijoiden kannibalisoivan omaa, Microsoft-käsi- ja niksikirjoihin keskittyvää tuotantoaan.

Kurssin Internet-yhteydet tarjosi toinen it-alan edelläkävijä Ari Lemmke ja hänen perustamansa yritys XGW (Xgateway). XGW oli Eunetin ja Scifin ohella Suomen ensimmäisiä Internet-palveluntarjoajia. Lemmken palvelimet olivat GNU/Linuxia, ja Lemmke oli myös ensimmäinen, joka tarjosi jakelukanavan Linuxille. Lemmkeä on myös kiittäminen siitä, että Linux sai nykyisen nimensä Freaxin sijasta. Kun Internet oli välillä kurssin aikana rikki, soitin Lemmken kännykkään. Hän oli ihme kyllä aina juuri silloin suihkussa.

Jatkoin kouluttamista Tampereen ammatillisessa aikuis-koulutuskeskuksessa, TAKK:ssa, ja parissa muussa oppilaitoksessa. Aiheina olivat mikrotuen lisäksi PC-tekniikka ja tietoverkot. Opettaminen pakotti opiskelemaan itsekin uutta ja toisaalta ylläpitämään omaa osaamista. Tutustuin pitkien kurssien aikana opiskelijoihin henkilökohtaisesti ja näin heidän vahvuutensa ja tapansa tehdä töitä. TAKK:n tietokonehuoltaja-koulutuksesta palkkasin kolme uutta työntekijää kokoamaan ja myymään PC-rautaa asiakkaille: Kai Valijärven, Aki Remeksen ja Ari Tiaisen. Remes päätyi

SOT:n Jyväskylän-toimiston sulkemisen jälkeen muihin töihin Vantaalle, Tiainen oli laitekaupassa mukana sen lopettamiseen saakka ja Valijärvestä tuli lopulta yksi pisimpään kanssani työskennelleistä SOT:n veteraaneista.

Koulutus tuotti tasaista kassavirtaa ja laitekauppa kasvatti mukavasti liikevaihtoa tällä ajanjaksolla. Kokosimme palvelimia pääsääntöisesti lähiverkkoihin ja Internet-käyttöön sekä tilaustyönä pöytäkoneita koti- ja toimistokäyttöön. Tampereen-toimisto muutti Hatanpään valtatieltä Hermiaan. Sen asiakkaita olivat naapurissa sijaitseva Tampereen teknillinen korkeakoulu, muut Hermian yritykset, Tampereen ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, Hervannan opiskelijat sekä tamperelaiset yritykset.

Laitekaupan liikevaihto kasvoi 50 prosenttia vuosina 1997–1999. Se tuotti eniten liikevaihtoa ja kasvatti yritystä nopeimmin. Liikevaihdon kasvu oli minulle henkilökohtainen tavoite. Se sai tuntemaan, että asiat menivät eteenpäin ja työni tuotti tulosta. Henkilöstökulut laitekaupassa olivat mitättömät, sillä suurin osa tilauksista ja asiakaspalvelusta hoitui Internetissä. Hermian myymälässä riitti alkuun vain yksi ja myöhemmin kaksi työntekijää.

Ostin myymiämme komponentteja Pohjanmaan Mikrolta ja Mikko Pakkasen perustamalta MP Tradingiltä, joilla oli kummallakin pienet varastot Tampereella. Loppuvaiheessa SOT toi itsekin atk-laitteita maahan. Se kasvatti hieman katteita, mutta vain tilapäisesti. Työn ja takkuamisen määrä kasvoi takuuvaihdoista ja ulkomaisten toimittajien kanssa asioinnista.

Toimme maahan muiden muassa Kiinassa valmistettuja näytönohjaimia, emolevyjä ja cd-rom-levyjä. Toiminta tukehtui pian omaan mahdottomuuteensa. Tavaraa tuli maailmalta milloin sattui. Lisäksi toimittaja myi pääsääntöisesti ei-oota ja piti vielä suunnitelmissa olevia tai valikoimasta jo

poistuneita tuotteita esillä hinnastossaan. Takuuvaihtojen palautuksia ei aina kuulunut takaisin, ja toisinaan saimme kuntonsa perusteella takuukorjattuja tuotteita uusina. Kävin itse Hong Kongissa selvittelemässä ongelmia, mutta tulokset jäivät laihoiksi. Takapuoleeni pesiytyi tulta syöksevä lohikäärme, kun pyysin liikeillallisella tilaamamme ruuan erittäin tulisena. Seuraavan yön vietin pöntöllä. Sain kaiken kukkuraksi flunssan, kun innostuin simuloimaan ilmastoinnilla talvea.

PC-raudan myynti oli tuohon aikaan kohtalainen bisnes, sillä katteita ei ollut kilpailtu kuralle. 2000-luvulle siirryttäessä ei tarvittu ennustajan lahjoja arvaamaan, että uudella vuosituohannella komponenttikauppioiden kesken käynnistyisi verinen pudotuspeli. Ne olivat vielä kymmeniä prosentteja. 2000-luvulle tultaessa ne vajosivat alle kymmenen prosentin ja vuoteen 2003 mennessä muutamaan hasuun prosenttiin.

Hylkäsin ajanjakson lopulla sähköisen kaupankäynnin kehittämisen, vaikka SOT olikin markkinan kirkkain tähti. Muita verkkokauppiaita ei nimittäin juuri ollut. Laitekaupasta SOT luopui kokonaan vuonna 2002 ja keskittyi pelkkään ohjelmistotuotantoon. MP Tradingin Mikko Pakkanen lyöttäytyi kimppeen jättimäisen amerikkalaisen CHS:n kanssa, joka joutui sittemmin rahavaikeuksiin. Viimeisimmän tietoni mukaan maahantuontifirma palautui Pakkasen käsiin. Nykyään se tunnetaan yhtenä Suomen johtavista tietotukkureista nimellä GNT Oy.

INTERNETIN IHMEMAA

SOT:n alkutaival oli kiehtovaa aikaa. Internet oli tullut yliopistoihin, Linus Torvalds aloitti Linuxin kehitystyön ja suomalainen atk-bisnes eli alkuräjähdystään. Internet määritteli kehitystä, sillä se mahdollisti maailmanlaajuisen viestinnän ja jatkuvan vuorovaikutuksen. Ilman Internetiä ei GNU/Linuxia olisi syntynyt eikä SOT:stä olisi tullut avoimen lähdekoodin ohjelmistotaloa. Minä olin Internetistä haltioissani. Kerron tässä luvussa sen tulemisesta ja sitä uhanneista ilmiöistä.

Internet eli verkkojen verkko kehitettiin Yhdysvaltain puolustusministeriön ARPANETin pohjalta.¹ Laajetessaan se tuli ensin 80- ja 90-lukujen taitteessa yliopistoihin ja korkeakouluihin, levisi sitten 90-luvun puolivälin jälkeen yrityksiin ja vuosituhatien vaihduttua koteihin. Internetillä oli alkuun erilaisia kilpailijoita. Yritysten omissa suljetuissa pakettiverkoissa saattoi viestiä vain saman verkon käyttäjien kanssa. Hinnoittelu perustui liikennemääriin ja jokainen siirretty tavu maksoi käyttäjälle. Niitä myivät esimerkiksi Sonera (Datapak) ja Finnet (FinPak). Microsoft puolestaan yritti tehdä MicroSoft Network-palvelustaan (MSN) Internetin korvaajaa, mutta viritelmä kuivui kasaan. MSN:stä tuli vain yksi portaali ja torso hakukone muiden joukkoon. Windowsit tosin tyrkyttävät sitä edelleen, mikäli käyttäjän haluamaa verkkosivua ei löydy.

Kaikki Internetin kaappausyritykset ovat tuomittuja epäonnistumaan, sillä Internet on luonteeltaan vapaa. Se toimii vapaiden ohjelmien periaatteiden ja avoimen lähdekoodin teknologioiden mukaisesti. Verkko ei ole kenenkään omistuksessa. Sen kehittämisestä vastaavat

¹ Internetin historiasta esim. Barry M. Leiner ym.: "A Brief History of the Internet", www.isoc.org, versio 3.32, päivitetty 10. joulukuuta 2003.

hallituksista, yrityksistä tai maiden rajoista riippumattomat yhteisöt.

Minä saarnasin asiakkaille ja yhteistyökumppaneille Internetin tuloa. Väitin sen löytyvän pian jokaisesta kodista, mutta herätin vain säälinsekaista ihmetystä. Sille ei ollut tilausta pornokuvien katselun lisäksi. Juuri porno oli Internetin eteenpäin ajava voima. Internetiä ei tarvittu vielä tiedon ja ohjelmien jakelukanavaksi. Ohjelmat toimitettiin postitse korpuilla painetun käyttöohjeen kera. Myynti ja markkinointi perustui puhelimeen, etanapostiin ja henkilökohtaisiin asiakaskäynteihin. Kun otin SOT:lle sähköpostin käyttöön, viestin lähinnä muiden korkeakouluopiskelijoiden kanssa. Asiakkaila ei ollut sähköpostia saati verkkosivuja.

Webbi muuttui yritystoiminnan kannalta käyttökelpoiseksi 90-luvun puolivälin tietämillä. Sitä edelsi Gopher, joka oli tekstipohjainen. Gopher-sivuja oli vähän eikä teknologia yleistynyt. Se oli yhtä vaikeakäyttöinen ja teknologisesti torso kuten wap sittemmin mobiiliteknologiassa.

Webbi tuli ensimmäistä kertaa laajempaan tietoisuuteen vuoden 1994 jalkapallon maailmanmestaruuskisojen myötä.¹ Internetissä oli tuolloin muiden muassa Niilo Neuvon Scifi Communications ja Jarno Tarkoman Mofile Place. Scifi oli vuonna 1994 perustettu Internet-operaattori, joka päätyi myöhemmin fuusioiden kautta Saunalahdeksi, joka vaihtoi nimeä Jippiiksi ja sulautui osaksi Elisaa. Neuvo työskentelee nykyään teknologiajohtajana BaseN Oy:ssä. Tarkoman Mofile oli portaalin esimuoto, jossa oli tarjolla sekalaista tietoa. SOT julkaisi oman verkkosivustonsa vuonna 1995. Lisäksi SOT:n webbipalvelin isännöi muutamien tuttujen, kuten Järvelän Data Universumin ja Jari Erämaan Tietoteeman sivustoja.

¹ Petteri Järvinen: ”Tietoyhteiskunta tulee, mutta mitä se tekee?”, *Helsingin Sanomien* kuukausiliite, maaliskuu 1998.

Uusi viestintäväline herätti medioissa ja viranomaisissa pelkoa, joka purkautui erilaisina ylilyönteinä. Minä pääsin niittämään mainetta domain-kaapparina ja muutamaa yrittäjäkollegaa suomittiin lapsipornon levittämisestä.

Kaappaustarina sai alkunsa, kun rekisteröin SOT:lle kansainvälistä com-verkkotunnusta. Huomasin, että tunnukset myönnetään siinä järjestyksessä kuin niitä haetaan. Nimen saaminen ei riipu siitä, onko hakijalla jokin tavaramerkki hallussaan, tai mitä tarkoitusta varten se hankitaan. Kuka tahansa voi siis hakea minkä tahansa verkkotunnuksen, kunhan ehtii ensin. Tarkistin, olivatko pörssilistan suurimmat yritykset hakenneet verkkotunnuksen. Seitsemän yhtiötä oli jättänyt hoitamatta kansainvälisen com-tunnuksen hakemisen ja tyytyneet kotimaiseen fi-tunnukseen. Outokumpu.com, Merita.com, Benefon.com, Huhtamaki.com, Tamro.com, Rautaruukki.com ja Finvest.com olivat vapaata riistaa.

Avasin Internetissä asiasta keskustelun ja laitoin kyseisille yrityksille sähköpostia, jossa kehotin heitä varaamaan tunnuksen. Asia oli ilmeisesti liian uusi, sillä viesti ei mennyt Rautaruukin Jouko Selkälää lukuun ottamatta perille.¹ Päätin näpäyttää yrityksiä huolimattomuudesta ja rekisteröin tunnukset. Tämän niin kutsutun domain-kaappauksen yhteydessä tutustuin Tietoviikon Kauko Ollilaan.

Puhelimeeni oli tullut viesti Ollilalta, joka pyysi minulta pikaista kommenttia johonkin skruppiin. Selvisi, että Outokummun verkkosivustosta vastaava Andrew Barriskell, entinen Britannian kuninkaallisten ilmavoimien hävittäjälentäjä, oli päättänyt käydä kimppuuni julkisuudella. Hän oli ottanut Ollilaan ja muihin toimittajiin yhteyttä ja kehitellyt pilviä hipovan salaliittoteorian. Olin kuulemma käyttänyt salanimeä ”Santeri Kannisto” ja yrittänyt kiristää

¹ Santeri Säkäjäjärvi: ”Re: mailto:jouko.selkala@rr.telebox.fi”, sähköposti Jouko Selkälälle, 5. syyskuuta 1996.

firmoilta miljoonia markkoja. Kiinni olin jäänyt, kun joku entinen Outokummun atk-osastolla työskennellyt koulutoverini oli tunnistanut minut.¹ Mietin, olisiko Barriskell menestynyt satukirjailijana vieläkin paremmin kuin Outokummun tiedottajana. Toisaalta, mikäpä minä olin arvailemaan, minkälaisia satusetiä Outokummun tiedotuksessa tarvittiin.

**Kauko Ollilan juttu Tietoviikossa 11.10.1996:
Tamperelaisyritys omi suuryhtiöiden domain-nimet**

Useiden suomalaisten suuryritysten kaupparekisterinimillä on rekisteröity Yhdysvaltoihin internetin com-domaineja. Varsinkin amerikkalaiset verkkokäyttäjät ovat tottuneet liittämään com-päätteen kaikkiin yrityksiin.

Rekisteröijä on tamperelainen tietotekniikkayritys. Esimerkiksi www-kotisivu Benefon.com ei ole Benefonin vaan Suomen Ohjelmistotyö -nimisen firman bulvaanina toimivan yksityishenkilön nimissä. Samassa tilanteessa ovat muun muassa Merita, Outokumpu, Tamro, Rautaruukki ja Huhtamäki.

”Ryhdyimme toimiin, mutta vielä emme ole päättäneet millaisiin”, sanoo Merita pankin juristi Marianne Uotinen-Tarkoma.

”En voi sanoa muuta, kuin että Suomen Ohjelmistotyö on asian yhtenä osapuolena”, sanoo puolestaan Outokummun www-palvelimista vastaava Andrew Barriskell.

Yhdysvalloissa on asianajotoimisto Bardy, Engström &
¹ Hannu Sokala: ”Re: Outokumpu-case”, sähköposti Santeri Säkjärjälle, 11. joulukuuta 1996.

Rekolan asianajajan Kimmo Rekolan mukaan kuitenkin tehty väliaikaispäättös, jolla tavaramerkin omistajalle on luovutettu takaisin domain-nimen oikeudet, vaikka niiden rekisteröijä on joku muu.

”Kyseessä ei siis ole pelkkä käyttökielto, vaan oikeuksien luovuttaminen tavaramerkin haltijalle”, Rekola painottaa.

Outokumpu.com kuten muutkin vastaavat tapaukset on rekisteröinyt yksi ja sama mies, jonka sähköpostiosoitteen domain taas on sot eli Suomen Ohjelmistotyö Oy.

Rautaruukki.com on pintapuolisen tutkimuksen perusteella ”lipsahduksista” ainoa, joka toimii. Sivun peilaa yhtiön suomenkielistä kotisivua englanniksi.

Muut Tietoviikon tutkimat sivut eivät toimi. Niillä on yksi ja sama ilmoitus sivun rakenteilla olost. Ainoa viite taustavoimiin löytyy linkiltä löytyvästä sähköpostiosoitteesta, joka on kaikilla sama ”Merita@cold.infonet.ee.

Eestiläinen Infonet on internet-palveluntarjoaja, joka on yhteistyössä muun muassa sikäläisen mikrovalmistajan Ase-Computersin kanssa. Sen johdossa on Suomen Ohjelmistotyön toimitusjohtaja.

Barriskell otti myös yhteyttä SOT:n työntekijöihin ja yhteistyökumppaneihin yrittäen painostaa näitä jättämään firman. Barriskellin mukaan leimautuminen SOT:n kaltaiseen yritykseen olisi kohtalokasta. Hän kertoi keskustelleensa myös EUNET:n kanssa ja sanoi näiden olleen tapauksesta hämmästyneitä.¹

¹ Andrew Barriskell: (ei otsikkoa), sähköposti Janne Hakala-Rannalle, 5. heinäkuuta 1996.

Kaappaus päättyi, kun laitoin yritykset maksamaan verkkotunnusten hankinnasta aiheutuneet kulut Lastenklinikan Kummit ry:lle. Barriskell sai revanssinsa, kun Ollilan kaappausuutinen päätyi Tietoviikkoon sellaisenaan. Sain Ollilan kommentointipyynnön matkalla Virosta Helsinkiin enkä päässyt soittamaan hänelle. Kännykät eivät toimineet merellä. Ollilalle oli tärkeämpää saada skuuppi nopeasti lehteen kuin tarkistaa Barriskellin antamia tietoja. Hän ei myöskään vaivautunut myöhemmin korjaamaan tai täydentämään kirjoittamaansa uutista.

Yritykset näyttivät kohun jälkeen hoitaneen verkkotunnusten rekisteröintiä paremmin. Muiden käsiin päätyneet pohjola.com ja finnair.com eivät kokeneet yhtä onnellista loppua. Minun mielenkiintoni ei kuitenkaan riittänyt niiden kohtaloiden seuraamiseen.

Domain-kaappaus päättyi myös atk-kirjailija Kimmo Nikkasan kirjaan *Internet-paljastuksia*.¹ Nikkasan muihin julkaisuihin kuului muiden muassa www-puhelinluettelo. Jälkimmäinen teos kuvasi olemassaolollaan osuvasti sitä, miten oudolta Internet monen silmissä näytti, ja kuinka vaikeaa oli arvata tulevan kehityksen nopeutta. Kuka enää tänä päivänä ryhtyisi tosissaan tekemään painettua luetteloa www-osoitteista? Sivuja on lukematon määrä ja osoitteet muuttuvat sellaisella vauhdilla, ettei mikään painettu tai sähköinen luettelo voi pysyä ajan tasalla.

1990-luvun puolivälin Suomessa kehitys oli varovaista. Ensinnäkin valtaosa suomalaisista vierasti uusia teknologioita ja odotti, että tietokoneen ja tietoverkkoyhteyden käyttö olisi yhtä helppoa kuin kolmen tv-kanavan käyttö kaukosäätimellä. Toinen hidastava tekijä olivat kustannukset. Internet-yhteydet olivat kalliita, hitaita ja hankalia käyttää. Monet palveluntarjoajat olivat teknisesti osaamattomia ja

¹ Kimmo Nikkanen: *Internet-paljastuksia* (Helsinki: Suomen ATK-Kustannus Oy, 1997).

siksi epäluotettavia. Myös SOT sai takuta heidän kanssaan. Kun muutimme Hatanpään valtatieltä uuteen toimistoon Hermiassa, saimme riesaksemme talon epävakaat ja tyyriit, Jyri Hakolan Winsoftin monopolisoimat nettiyhteydet. Päädyimme Niilo Neuvon kanssa vetämään omat kaapelit SOT:n toimistoon. Saimme yhteyden Neuvon Scifistä, joka majaili viereisessä talossa. Juoksutimme kaapeleita kattoja pitkin yhdyskäytävän läpi aina talon toiseen päätyyn asti. Näin yhteydet toimivat paremmin ja hinta oli järkevä.

Kolmanneksi Internetin yleistymistä hidastivat pelot. Uusi media, tai paremminkin Internetin tarjoamat lukuisat uudet mediat, saivat lehtitalot ja viranomaiset takajaloilleen. Internetin sisältöä haluttiin pakkomielteisesti valvoa ja käyttöä rajoittaa. Lapsiporno oli yksi lempiargumenteista, joilla Internetiä ammuttiin alas jo tuolloin.

Vessapaperimediat pelkäsivät olemassaolonsa puolesta, sillä hurjimmissa tulevaisuuden visioissa sähköisen julkaisun ennustettiin syrjäyttävän ne. Lehdille paras puolustus oli lähteä itse mukaan. Suomessa Iltalehti oli edelläkävijä ja se avasi verkkopalvelunsa lokakuussa 1995. Vuodessa sen ilmainen rekisteröintilomake oli kerännyt 120 000 vastaajaa. Helsingin Sanomat tuli mukaan puoli vuotta myöhemmin.¹ Jähkailu osoitti, miten vaikeaksi sähköinen julkaisu osoittautui perinteisille medioille. Verkkolehdistä oli vaikea saada rahaa, kun tarjolla oli samanaikaisesti useita ilmaisupalveluja. Sama ongelma esiintyi avoimen lähdekoodin liiketoiminnassa myöhemmin: miksi maksaa ilmaisesta. Lopulta kuitenkin pelkkä läsnäolo Internetissä ja edes jonkinlaisen jalansijan saaminen tulivat lehdille itseisarvoksi.

Viranomaisten suhtautuminen Internetiin on ollut kaksijakoinen. Yhtäältä tietoyhteiskunta on samastettu Internetiin. Tietoyhteiskunnalla on tällöin tarkoitettu kiinteiden

¹ Petteri Järvinen: "Internet-muutostekijä", Luku 4: Televisiosta nettivisioon, www.pjoy.fi.

ja nopeiden Internet-yhteyksien saamista kaikkien kansalaisten ulottuville lanka- ja matkapuhelinverkkojen ohella.¹ Tässä valossa Internet on nähty myönteiseksi ja tavoiteltavaksi asiaksi. Toisaalta viranomaisilla on sisäsyntyinen tarve valvoa kaikkea, myös Internetissä tapahtuvaa liikennettä. Tässä mielessä Internet koettiin vaaralliseksi. Sitä yritettiin puhdistaa epätoivotusta materiaalista, erityisesti vääristä mielipiteistä, haittaohjelmista (virukset, madot jne.) ja tekijänoikeuksia loukkaavasta materiaalista (elokuvat, musiikki ja piraattiohjelmat).

Internetin peikkoja, erityisesti lapsipornon levittämistä, käytettiin aseina. Koulukaverini Niilo Neuvo joutui median hampaisiin. Neuvon yrityksellä, Scifillä oli palvelin, joka tarjosi Internetin keskusteluryhmiä. Palvelin purki automaattisesti sinne lähetetyt kuvat. Kuvia saattoi lähettää kuka tahansa, nimettömänä ja sensuuritta. Tiedostojen joukkoon oli ilmaantunut lapsipornokuvia, minkä vuoksi Neuvoa syytettiin *45 minuuttia*-nimisessä tv-ohjelmassa lapsipornon levittämisestä. Uutinen päättyi myös Iltalehteen. Medioiden väite oli absurdi. Yhtä hyvin olisi voinut kysyä: mitä olisi tapahtunut, jos joku olisi murtautunut Neuvon palvelimelle ja ladannut sinne salaa lapsipornokuvia? Olisiko Neuvo ollut vastuussa lapsipornon levittämisestä tai avunannosta? Tilanne olisi ollut käytännössä aivan sama.

Kävin tv-ohjelmasta sähköpostikeskustelua rikosylikonstaapeli Kaj Malmbergin kanssa, jota oli haasteltu ohjelmassa. Argumenttini oli, että Internetissä ei

¹ Esim. EU-komission aloite "eEurooppa, informaatioyhteiskunta kaikille", joka hyväksyttiin Euroopan Neuvostossa vuonna 2000, tähtäsi digitaaliteknologian käyttöasteen nostamiseen ja siihen, että kaikilla on samanlaiset mahdollisuudet teknologian käyttöön. Suomessa Tilastokeskus seuraa tietoyhteiskunnan kehitystä hankkeessa nimeltään 'Suomalaiset ja tuleva tietoyhteiskunta'. Siinäkin keskeisiä mittareita ovat kotitalouksien laitehankinnat ja tieto- ja viestintävälineiden käyttömahdollisuudet.

yksinkertaisesti voi sulkea pois joitakin alueita tai maita. Tämä on yhtä aikaa Internetin vahvuus ja heikkous. Pidän Neuvoa vastaan tehtyä hyökkäystä häpeällisenä.

Kun Internetiä yritetään sensuroida, saadaan aikaan päinvastainen reaktio. Tästä oli esimerkkinä Saksan yritys sensuroida natsipropagandaa levittävä www-palvelu. Saksan rajojen ulkopuolelle ilmestyi hetkessä peilejä eli kyseisen www-palvelun kopioita. Julkisuuden ansiosta palvelu sai paljon lisää kävijöitä. Näin Saksan viranomaiset päätyivät ymmärtämättömyyttään levittämään propagandaa entistä laajemmalle. Samalla he tulivat lisänneeksi sen kiinnostavuutta koko Internet-yhteisön silmissä.

Kirjeeni rikosylikonstaapeli Kaj Malmbergille Internetin sananvapaudesta:¹

Päiväys: 16.9.1996

Vastaanottaja: Kaj Malmberg

Aihe: Vastaus: Iltalehden totuus lapsipornosta

Lapsipornoa on aina ollut netissä ja tulee olemaan, riippumatta siitä mitä Suomen lehdistö tai tv asiasta kirjoittelevat. Internetissä ei yksinkertaisesti ole mahdollista sulkea joitain alueita tai maita pois näkyvistä tai suodattaa liikennettä. Se on juuri Internetin vahvuus ja samalla sen heikkous.

Hyökkäys Niilo Neuvoa vastaan oli täysin tarpeeton, sillä kuvat olivat automaattisesti purettu uutisryhmistä levyille eikä hakemiston omistaja ollut edes tietoinen kuvien olemassaolosta.

Uutisryhmistä voi kuka tahansa katsella kuvia tai ottaa

¹ Luettavuuden nimissä kirjettä on hieman lyhennetty ja luvattoman monia kirjoitusvirheitä on korjattu.

niitä itselleen. Miten Suomen poliisi voisi esimerkiksi toimia siinä tapauksessa, jos minä purkaisin uutisista kuvia ja siirtäisin ne Guatemalassa olevalle palvelimelleni ja mainostaisin niitä sen jälkeen suomenkielisissä uutisryhmissä? Kuka tahansa Suomesta voisi katsella niitä siirtämättä niitä omalle koneelleen.

Kontrolli on yksinkertaisesti mahdotonta, koska verkko ylittää valtakuntien rajat. Siksi on mielestäni ruudin tuhlausta yrittää käyttää Internetiä itseään vastaan. Ennemminkin Internetistä kannattaisi ehkä etsiä johtolankoja ja tietoa, joka saattaisi auttaa Internetin ulkopuolisten rikoksien selvittämisessä.

Jos nyt esimerkiksi Neuvon palvelimen asiakkaan tunnus suljetaan, pidän sitä törkeänä puuttumisena Internetiin ja luovutan henkilökohtaisesti hänelle käyttöoikeuden josain muussa maassa olevalle palvelimellemme. Vastustan itse pedofiliaa ja lapsipornoa, mutta suhtaudun vieläkin negatiivisemmin Internetin sensurointiin ja kontrollointiyhtyrityksiin.

Hyvänä esimerkkinä vastaavasta oli Saksassa yritys sensuroida natsipropagandaa levittävää www-palvelu. Maailmalle ilmestyi hetkessä peilipalvelimia (www-palvelun kopio jollekin toiselle palvelimelle jossain toisessa maassa) ja palvelu sai paljon julkisuutta ja lisää kävijöitä. Näin Saksan viranomaiset ymmärtämättömyyttään auttoivat levittämään propagandaa entistä laajemmalle alueelle, ja lisäsivät sen kiinnostavuutta Internet-yhteisön silmissä.

Mielestäni sinun kannattaisi varoa, ettei media onnistu tekemään sinusta pelleä itselleen ja poliisilaitos pese käsi-

ään sen jälkeen toimistasi. Yhteisön vihat saa niskoilleen vieläkin helpommalla, koska sana on vapaa eikä sensuuri voi elää vapaassa maailmanverkossa. Media ja Internet tulevat tuskin koskaan toimeen keskenään, sillä media kuvittelee säätelevänsä ihmisten arvomaailmaa ja olevansa kaiken yläpuolella. Toimittajat ovat kuitenkin yksi toisensa jälkeen luikkineet häntä koipien välissä pois Internetistä saatuaan kunnolla nenilleen. Jos Internetissä on Suomessa tällä hetkellä 400.000 ihmistä ja vuoteen 2000 mennessä reilusti yli miljoona ihmistä, on perinteinen media tällöin menettänyt pelin tai sopeutunut uuteen tilanteeseen ja antanut periksi.

Median suhtautuminen kuluneen vuoden aikana on tuntunut muuttuvan alkuinnostuksesta puolustuskannalle ja asemasodaksi, jossa aseina ovat lapsiporno ja Internetin yleisesti pahennusta aiheuttavat lieveilmiöt. Olen pahoillani jos aiheutin närästystä suorasukaisuudellani. Mielestäni on hyvä että olet Internetissä, ja toivon ettei sinua ristiinnaulita media-alttarilla vessapaperimedian ja TV:n suojelemiseksi uuden median invaasiolta.

Terveisin

Santeri Säkjäjärvi¹

Ainoa tapa valvoa Internetiä on sulkea se. Internet siis on ja pysyy lainsäätäjien ja -valvojen painajaisena, jos uhkia ei pystytä näkemään mahdollisuuksina.

Valtiovalta ja perinteiset mediat löysivät varhaisessa Internetin vastaisessa taistelussa toisensa. Ne hyökkäsivät Internetin tuomaa anarkiaa vastaan keinoja kaihtamatta.

¹ Olin muuttanut ensimmäisessä avioliitossa sukunimeni Säkjäjärveksi.

Vuosia myöhemmin avoimen lähdekoodin yleistyessä valtiovallan reaktiot olivat samankaltaiset, mutta tällä kertaa mediat olivat avoimen koodin puolesta eivätkä vastaan. Kerron tästä lisää myöhemmin.

Tunnetuimpia sananvapauden ruumiita oli 90-luvun puolivälin tienoilla toiminut Penet-sähköpostipalvelu (anon.penet.fi), joka oli suomalaisen Johan Helsingiuksen käsiä. Palvelun avulla kuka tahansa saattoi viestittää nimettömästi. Se sai alkunsa keskusteluryhmästä, jossa väiteltiin siitä, tulisiko lähettäjän ilmoittaa henkilöllisyytensä. Helsingius loi Penetin tukemaan väitettään, jonka mukaan Internet tarjoaisi aina erilaisia kiertoteitä.

Ensimmäinen kohu syntyi, kun skientologit väittivät, että kirkon palvelimelta varastettu tiedosto oli lähetetty Penetin kautta eteenpäin. Interpol yritti painostaa Suomen poliisia paljastamaan kaikkien palveluun rekisteröityneiden henkilöllisyyden. Lopulta ainoastaan tapausta koskenut sähköpostiosoite päätyi poliisin käsiin. Tämän jälkeen Singaporen diktatuurihallitus yritti jäljittää, kuka lähetti keskusteluryhmiin hallituksen vastaista kritiikkiä. Suomen lain mukaan rikosta ei ollut tapahtunut eikä Helsingiukselta saatu pakotettua paljastamaan lähettäjän henkilöllisyyttä. The Observer-lehden toimittaja Declan McCullagh leimasi Helsingiuksen palvelun elokuussa 1996 lapsipornon tärkeimmäksi välityskanavaksi maailmassa.¹ Väite oli perätön, mutta lehti oli päättänyt saada jutun vaikka keksimällä. Helsingius sulki suosituksen palvelunsa kolmen toimintavuoden jälkeen ja karisti Suomen tuolloin hyvinkin tiedottoman yhteiskunnan pölyt kengistään.

Minäkin olisin saattanut joutua syytettyjen roviolle lapsipornon noitavainoissa. Eräälle SOT:n toimittamalle GNU/Linux-palvelimelle oli nimittäin pystytetty

¹ Declan McCullagh: "Finnish Line", *HotWired*, www.hotwired.com, 5. syyskuuta 1996.

lapsipornoa levittävä palvelu. Kyseinen palvelin sijaitsi helsinkiläisessä koulussa ja se oli samaisen koulun opettajan ylläpitämä. Neuvo ja Helsingistä vastaan esitettyjen syytteiden valossa myös minä olin mahdollistanut lapsipornon levittämisen. SOT oli toimittanut siihen käytetyn palvelimen.

Internetissä nähdyt uhat ovat edelleen ajankohtaisia. Ne pulpahtavat aika ajoin esiin hieman eri muodoissa, mutta pohjalla piileskelevät peikot ovat edelleen samoja.

OHJELMISTOTUOTANTO

SOT:n ohjelmistotuotanto sisälsi Micon ja Kirman päivityksiä. Mukaan tuli myös uusia tuotteita ja pitkäaikaisia asiakkaita kuten Paroc ja Opetushallituksen AT-Suomi (Ammattitaito-Suomi)-projekti. Lisäksi aloitimme mainostoimistoyhteistyön www-palvelujen tuottamiseksi asiakkaille ja kehitimme 2K-nimistä Iisakin kirkkoa.

Parocilla oli Hermiassa pieni, kahden hengen toimisto. Yhtiö oli osa Partekia ja valmisti palonkestäviä rakennuselementtejä. Reijo Halinen soitti minulle luettuaan Tietoviikosta jutun domain-kaappauksesta. Tästä alkoi vuosia kestänyt asiakassuhde, jonka aikana ohjelmoimme Parocille uuden järjestelmän asiakaskashallintaan ja tuotannonohjaukseen.

Suomi oli liittynyt Euroopan unionin jäseneksi vuoden 1995 alusta. EU rahoitti SOT:n uutta AT-Suomi projektia, jonka tarkoituksena oli edistää työssä oppimista. Minun suuntaani EU:n rooli näkyi ohjelmiston käyttöliittymään laitettuna EU-lippuna. Tämä kuvastanee hyvin EU:n silloista merkitystä kansalaisten elämässä. Työ tuli myös puskaradion kautta. Micon ostanut TAKK:n mikrotukihenkilö Juhani Hissa osasi kertoa SOT:stä projektissa aloitelleelle yhteyshenkilölle. Projekti kesti seuraavalle vuosituhannelle saakka.

AT-Suomessa kartoitettiin yritysten osaamistarpeita ja yhdistettiin ne oppilaitosten koulutustarjontaan. Projektia varten kehitettiin ohjelmisto, jonka avulla osaamistarpeet voitiin määritellä yksilöllisesti ja siirtää ne oppilaitoksille henkilökohtaisina opetusohjelmina. Yhteyshenkilön kuningasajatuksena oli mallintaa osaamistarpeita Opetushallituksen ammattitutkintojärjestelmän avulla. Tutkin-tojen sisällöt purettiin auki yksittäisiksi työtehtäviksi eli

kompetensseiksi, esimerkiksi ”osaa konfiguroida NE2000-verkkokortin”. Osaaminen piti todistaa näyttökokeella. Kun yritys tiesi tarkkaan koko henkilöstönsä osaamisen, voitiin antaa täsmäkoulutusta ja etsiä osaajia uusiin projekteihin.

Kiersimme yhteyshenkilön kanssa oppilaitoksissa ja yrityksissä ympäri Suomea esittelemässä ohjelmistoa ja ystävystyimme. Kävin hänen innostamana suorittamassa metsästyskortin ja hankin haulikon. Harrastus keskittyi syksyisin metsästettäviin vesilintuihin.

EU-projektin kuluessa ohjelmasta tehtiin useita versioita. Nälkä kasvoi syödessä ja uusia toiveita ilmaantui niin projektiryhmälle kuin asiakkaillekin. Tämä oli SOT:n ensikosketus projektimyynnin jaloon taitoon. AT-Suomi-projektissa moneenkaan asiaan ei ollut osattu varautua. Esimerkiksi asiakkaiden tekninen tuki jäi sopimatta. Tehtävä luisui korvauksetta meidän niskoillemme. Lisäksi projektin kustannuksissa oli säästeltä jättämällä tuotteen testaus asiakkaalle. Lopputuloksena oli sekametelisoppa. Käyttöohjeeseen oli juhmallisesti kirjattu, että ohjelmisto toimi kaikissa uusissa Windowseissa, mutta yhteensopivuutta ei ollut testattu eikä tilattu. Kuka käyttöohjeen yhteensopivuusmerkinnän oli kirjoittanut ja mistä tieto oli peräisin, oli arvoitus. Epäselvää oli myös, mitä projektin Opetushallitukselle kaupannut SOT:n myyntimies oli mennyt lupailemaan.

Myöhemmin kävi ilmi, että Opetushallitus oli palkannut yhteyshenkilömme antamaan teknistä tukea. Hän oli käyttänyt korvauksetta SOT:n teknistä tukea ja myynyt sitä eteenpäin asiakkaille. Sukset menivät lopullisesti ristiin euroaikaan siirryttäessä. Mies pyysi minulta pientä työtä poikansa jääkiekkjoukkueelle rahan hankkimiseksi. Minä annoin heille GNU/Linux-paketteja, joita piti pakata ja postittaa näytekappaleina oppilaitoksille. SOT sai työstä

laskun markkamääräisenä, mutta talousapulainen suoritti maksun euromääräisenä kuusinkertaisesti. Yhteyshenkilö luuli, että kyseessä oli lisätilaus hänen omalle yritykselleen eikä suostunut palauttamaan ylimääräisiä rahoja.

Havupuu edusti uutta poikkitieteellistä projektia, jossa yhdistettiin ohjelmistotalo- ja mainostoimisto-osaaminen webbityöksi. SOT:n kumppaniksi tuli tamperelainen mainostoimisto Arkkimainos, jonka toisena yrittäjänä toimi myöhemmin SOT:n palvelukseen siirtynyt Erno Räsänen.

Havupuu-tiimimme osallistui vuonna 1997 Oiva-ohjelmointikilpailuun ja voitti sen sähköpostimies Kostilla. Kilpailun oli perustanut Risto Luoto tavoitteenaan kannustaa suomalaisia ohjelmistotaloja tekemään sananmukaisesti oivia ohjelmistotuotteita.

Sähköpostimies Kosti oli webbipalvelu, jonka avulla käyttäjä pystyi lähettämään sähköpostikortteja. Ohjelmisto oli toteutettu GNU/Linux-palvelimella, jossa pyörivät www- ja tietokantapalvelinohjelmistot. Minä vastasin tietokannan suunnittelusta ja toteutuksesta ja Janne Hakal-Ranta väänsi skriptit. Räsänen teki palvelun postikorteista mainostoimistotasoisia luomuksia ja suunnitteli käyttöliittymän. Tiimiin kuului myös Ari Tiainen asuntoautomme kuskina ja joukkueen huoltajana.

Oiva-kilpailu pidettiin Hartwall-areenalla. Kostia ohjelmoitiin messuvieraiden silmien alla kolme päivää. Öisin siirryimme jatkamaan hommia areenan pihalle ja myöhemmin sähköön loputtua J&M Martela Oy:n autotalliin Pitäjänmäelle. Kilpailuun osallistuivat Havupuun lisäksi Yomi-media Oy, Tietoliitos Oy, DPG-Yhtiöt ja Iscape Oy. Mieleeni painui kansakilpailijoista Yomi, jonka projekti-päällikkö porhalsi rullaluistimillaan edestakaisin areenaa. Aikaa itse kilpailuun hänellä ei juurikaan ollut.

Lähtiessämme saimme mukaamme hienon pokaalin.

Raadin mukaan Kosti oli viimeistely ja uuden muodin mukaan ”vuorovaikutteinen kokonaisuus, joka sopi hyvin massajakeluun”. Postikortteihin liittyivät niiden synnystä kertovat tarinat, käyttöliittymä oli yksinkertainen ja Kostia oli miellyttävä käyttää. Palkinto oli SOT:lle toinen. Olimme aiemmin saaneet Oivan mikroluokan kunnossapito-ohjelmistosta.

Kehitimme omaan käyttöömme ohjelmistoa nimeltään 2K.¹ Se oli ikuisuusprojekti: yhdistetty tuotannonohjauksen, myynnin, markkinoinnin, asiakashallinnan ja teknisen tuen tietojärjestelmä, jossa oli myös Internet-kauppa, varastonhallintaohjelmisto ja lähes kaikki muukin taivaan ja maan väliltä. 2K tehtiin alun perin laitekauppaa varten. Uusia ominaisuuksia tehtiin kustannuksista piittaamatta. Omassa käytössä monet virheistä jäivät sen sijaan korjaamatta. Tämä aiheutti ongelmia taloushallinnossa ja erityisesti reskontrassa, eli osto- ja myyntilaskujen seurannassa.

Myin yhden 2K:n Jarmo Martelalle, joka pyöritti J&M Martela Oy-nimistä tietotekniikkatukkuja isänsä Martti Martelan kanssa. Vanhempi Martela on tunnetumpi huonekalubisneksestään. 2K:n käyttöönotossa esiintyi ongelmia sen sovittamisessa yhteen kirjanpito-ohjelman kanssa. Jälkeenpäin lisätyt ominaisuudet tekivät järjestelmästä hankalan. Kun nokka irtosi, niin pyrstö tarttui.

2K käväisi kerran hyvin lähellä bittitaivasta. Olin käymässä Yhdysvalloissa Piilaaksossa (Silicon Valley) Linux Internationalin kokouksessa. Sinä aikana 2K kaatui. Vika johtui käyttämämme Solid-tietokannan sekoamisesta. Korjailin kantaa turhaan pari iltaa hotellin yrityspalvelusta käsin. Solid oli jostain syystä korruptoitunut, eli tietokannan sisäinen rakenne oli hajonnut. Kun käynnistin tietokannan,

¹ Nimessä oleva K-kirjain tarkoitti kantaa eli tietokantaa ja numero 2 sen toista versiota. Ohjelmiston ensimmäinen versio ei nimittäin tukenut vuotta 2000 ja siksi siitä piti tehdä uusi versio.

se pysyi pystyssä parhaimmillaankin vain muutamia minuutteja. Palautin varmuuskopioilta tietokannan aiempia versioita ja testasin niitä, mutta tietokanta oli korruptoitunut hiljaksen pitkän ajan kuluessa. Kaikki olemassa olevat, kolmen kuukauden taakse ulottuneet varmuuskopiot olivat käyttökelvottomia. Vaihdoin 2K:n tietokantaa pariin otteeseen ja päädyimme lopulta MySQL:ään. Alkuun sopivia SQL-tietokantoja ei ollut saatavilla GNU/Linuxiin. Suljetun lähdekoodin Solid oli ainoa, jossa oli kaikki 2K:n vaatimat ominaisuudet.

Loppuvaiheessa omassa käytössä olleesta 2K:sta korjattiin sitkeästi virheitä. Siihen oli kertynyt toiminnallisuutta kuin toiminnanohjausjärjestelmien markkinajohtajaan, SAP:iin. Ohjelmakoodia oli yli 50 000 riviä, kaikki suloisessa sekamelskassa. Asianmukaisesta dokumentaatiosta, suunnittelusta, määrittelystä tai ylläpidosta ei ollut tietoaakaan. 2K:sta kasvoi K2.

Suljetusta avoimeen lähdekoodiin

GNU/Linuxin kehitystyö oli saanut alkunsa vuonna 1991. Helsingin yliopiston tietojenkäsittelyopin opiskelija Linus Torvalds lähetti keskusteluryhmään viestin, jossa hän kertoi tekevänsä harrasteena PC:lle uutta käyttöjärjestelmää ja pyysi hankkeesta palautetta. Viestin seurauksena sadat vapaaehtoiset lähtivät mukaan kehitystyöhön.¹ Syntyneitä maailmanlaajuisista viestintää ei olisi ollut mahdollista hoidtaa ilman Internetiä. Avoimen lähdekoodin ohjelmista ja niiden ominaisuuksista keskusteltiin sähköpostilistoilla ja keskusteluryhmissä. Samojen kanavien kautta alettiin myös jakaa koodia ja ohjelmia.

¹ Linus Torvalds: "What would you like to see most in minix?", viesti comp.os.minix-keskusteluryhmään, 25. elokuuta 1991.

Torvaldsin viestin lähtiessä maailmalle olin törmännyt avoimeen lähdekoodiin ohimennen korkeakoulun harjoitustöiden yhteydessä Unix-maailmassa. Avoimen lähdekoodin juuret juonsivat nimenomaan Unixista.¹ Kun 1970-luvulla tietokoneet olivat vielä valtavia, kalliita ja lähinnä yliopistojen yksityisomaisuutta, muutama Bell Laboratories-yrityksen ohjelmoijista halusi kehittää uuden ja entistä ehomman käyttöjärjestelmän. Etsiessään tietä yksinkertaiseen mutta tehokkaaseen ratkaisuun he tulivat keksineeksi Unixin. Siitä tuli suorituskykynsä ja joustavuutensa ansiosta pian suosituin käyttöjärjestelmä yliopistojen palvelimilla ja työasemilla. Unixia pystyi käyttämään miltä tahansa päätteeltä käsin. Sen lähdekoodi oli aluksi vapaasti kenen tahansa saatavilla.

Kun kotitietokoneista tuli 1980-luvulla tavallisten ihmisten kukkarolle sopivia, oli Unixista tullut kaupallinen tuote. Se oli liian kallis kotikäyttäjille. Vallankumouksen siemen alkoi kuitenkin kasvaa. Hollantilainen professori Andrew Tanenbaum halusi opettaa oppilailleen Unixin perusteita ja kehitti sitä varten oman versionsa, Minixin. Kuten nimikin kertoo, Minix oli verrattain minimaalinen käyttöjärjestelmä. Sen lähdekoodi oli kaikkien niiden saatavilla, joilla oli kopio Tanenbaumin kirjasta. Ohjelmoijat pystyivät opiskelemaan olemassa olevaa käyttöjärjestelmää ensimmäisen kerran sitten Unixin alkuaikojen.²

Torvaldsin Linux syntyi Minixin inspiroimana. Sitä käyttivät useamman vuoden ajan lähinnä kehittäjät. SOT lähti GNU/Linuxiin mukaan sattumalta vuonna 1995. Tarkoituksenani oli tehdä www-sivut ja kokeilla kaupankäyntiä

¹ Avointa lähdekoodia oli toki olemassa jo paljon ennen Unixiakin, sillä ennen Unixia lähdekoodi oli yleensä aina avointa. Unixin kaupallistuminen antoi kuitenkin alkusysäyksen järjestäytyneelle vapaiden ohjelmistojen liikkeelle (FSF/GNU).

Arto Teräs: "Re: SOT-kirjan käsikirjoitus kommentoitavaksi", sähköposti Päivi ja Santeri Kannistolle, 4. huhtikuuta 2007.

² Linuxin historiasta lisää esimerkiksi osoitteessa www.wikipedia.org.

Internetissä. Yritin asentaa tätä varten Windows NT-käyttöjärjestelmän ja IIS-webbipalvelinohjelman. Varsinainen asennus sujui ongelmitta. Sen sijaan aina kun yritin asentaa sen lukuisia virhekorjauksia, järjestelmä meni niin sekaisin, että se ei suostunut edes käynnistymään. Internetin tietoturvariskien takia en voinut kuvitella käyttäväni paikkaamatonta matopurkkia. Parinkymmenen epäonnistuneen yrityksen jälkeen sain tarpekseni. Muistin, että SOT:ssä tuolloin ohjelmoijana ja kouluttajana työskennellyt Janne Hakala-Ranta oli suositellut minulle GNU/Linuxia. Käivoin esille häneltä saamani Slackwaren korput.

Slackware asentui laakista. Webbipalvelin pyöri vielä saman päivän aikana ja pian SOT pääsi julkistamaan oman www-palvelunsa. Hieman myöhemmin palveluun lisättiin www-kauppa. Sieltä saattoi tilata tietokoneiden komponentteja ja atk-tarvikkeita, suunnitella ikioman tietokoneen eri komponentteja yhdistelemällä ja ilmoittautua mukaan koulutuksiin.

SOT muistutti vielä lastentarhaa, jossa leikittiin uutta ja jännittävää leikkiä nimeltään liiketoiminta. Teimme yhdessä kaikkea sitä, mikä meistä tuntui kivalta. Avoimen lähdekoodin Linuxista tuli nopeasti yksi hiekkalaatikkomme uusimmista ja hienoimmista leluista – tai Lelux, kuten sitä myös tavattiin kutsua. Itsensä vakavasti ottavat yritykset ja tietotekniset kirjailijat vierastivat Linuxia. Luonnollisesti Linux aiheutti hämmennystä ja pelkoa myös suljetun lähdekoodin ohjelmistotaloissa aivan kuten Internet vessaperimediaoissa. Avoin lähdekoodi oli uhka, joka muutti ohjelmistoteollisuuden perusrakenteita.

Mitä Linux ja avoin lähdekoodi sitten tarkoittavat? Sukelletaan hetkeksi terminologiaan. Linux samastetaan puhekielessä avoimen lähdekoodin käyttöjärjestelmään. Ollaksemme tarkkoja, Linux viittaa käyttöjärjestelmän

ytimeen (kernel), joka mahdollistaa järjestelmän muiden osien toiminnan. Ytimen ympärille tarvitaan lisäksi joukko apuohjelmia, graafinen käyttöliittymä ja ohjelmakirjas-toja. GNU viittaa suureen osaan näistä ytimen ympärillä olevista ohjelmista. Siinä missä Linus Torvalds apureineen on kehittänyt Linuxia, amerikkalaisen Richard Stallmanin Free Software Foundation (FSF) on työstänyt GNU-osia 1980-luvun puolivälistä lähtien.¹ GNU tai Linux ei kumpikaan voi toimia yksinään. Tästä syystä on kohdallisempaa puhua uudesta käyttöjärjestelmästä GNU/Linuxina, kuten teen jatkossa.

Mullistavinta GNU/Linuxissa on sen avoimuus. Sitä voi kuka tahansa korjata, kehittää, kopioida ja käyttää vapaasti toisin kuin suljetun lähdekoodin ohjelmia. Mikäli suljetun lähdekoodin ohjelmaan tulee vika, käyttäjä joutuu tulemaan sen kanssa toimeen. Uusi ja paranneltu versio tulee myyntiin pitkällä viiveellä. Valmistajalta puuttuu liiketoiminnallinen kiihoke lähteä korjaamaan vanhan version virheitä, sillä siitä ei heru lisää rahaa. Korjauksia tehdäänkin lähinnä poikkeustapauksissa, kun esimerkiksi kielteisen julkisuuden paine käy ylivoimaiseksi. Tällöinkin joudutaan usein ojasta allikkoon. Korjausten tekeminen aiheuttaa lisää virheitä, minkä seurauksena ohjelma toimii entistä huonommin. Moni valmistaja onkin todennut, että helpointa on lakaista ongelmat maton alle. Valmistaja voi myös pelotella virheen löytäjän pitämään sen omana tietonaan seuraavan version valmistumiseen saakka.

Avoimessa lähdekoodissa ohjelmavirheiden salailuun ei ole liiketoiminnallista syytä. Tunnettu virhe on parempi vaihtoehto kuin tuntematon uhka. Avointa koodia

¹ Minun hämärämuistikuvieni mukaan Stallman oli tehnyt omaa käyttöjärjestelmäänsä kuin Iisakin kirkkoa ja hukunut sen ytimen suhteen täydellisyyden suohon. Torvalds tyytyi vähempään ja keskittyi ennemminkin toimivan kuin täydellisen aikaansaamiseen. Näin hän sai oman ytimensä valmiiksi ja syrjäytti sillä Stallmanin ydin-projektin.

kehitetään ja parannetaan jatkuvasti käyttäjien tarpeiden mukaan. Sitä ei yritetäkään nähdä sanan perinteisessä mielessä valmiina. Kyseessä on prosessi. Avoimen lähdekoodin ohjelmistotalot tekevät rahaa poistamalla virheitä, kehittämällä uusia ominaisuuksia ja tyydyttämällä asiakkaiden tarpeita. Tämä takaa sen, että asiakkaita kuunnellaan ja heidän toiveisiinsa reagoidaan. Osa avoimien ohjelmien käyttäjistä osallistuu myös itse niiden kehittämiseen ja niissä olevien virheiden poistamiseen. Tämä liudentaa perinteisen vastakainasettelun käyttäjien ja kehittäjien välillä.

GNU- ja Linux-yhteisöt ovat avoimia. Niiden postituslistoille voi liittyä kuka tahansa. Jäsenenä on opiskelijoita, tutkijoita, työssäkäyviä, työttömiä ja harrastelijoita. Kehitystyöhön voi osallistua eri tavoin. Jäsenet voivat kertoa mielipiteensä uusista ominaisuuksista, testata toimivuutta, tarkistaa lähdekoodia, korjata virheitä ja kirjoittaa uutta lähdekoodia. Työskentely perustuu versionhallintaan. Kaikki vanhat koodiversiot säilytetään. Lisäksi tallennetaan tiedot muutoksista ja niiden tekijöistä. Näin voidaan aina tarvittaessa palata edelliseen versioon, mikäli uudessa ilmenee ongelmia. Uusi koodi lisätään niin kutsuttuna paikkana (patch), joka sisältää uuden koodin erot suhteessa vanhaan. Ohjelmistojen lähdekoodista on usein jakelussa samanlaisesti sekä vakaa (stable) että viimeisin kehittäjäversio (unstable).

Kilpailu kehittäjien välillä on kovaa. Etuna on se, että koodia kehitetään kunnianhimoisesti. Kolikon kääntöpuolella ovat yhteisön sisäiset kukkotappelut teknisistä yksityiskohdista, toteutuksesta, projektien organisoinnista ja tulevaisuuden tavoitteista. Keskustelut toimivat egon pönkittäjinä. Kehittäjillä on omat erityisosaamisalueensa, joita he tuovat aktiivisesti esille kollegoiden ideoiden torpedoimiseksi. Osa kehittäjistä vartioi myös mustasukkaisesti

krediittejään eli tekijän nimen mainitsemista lähdekoodissa. Nörttiyhteisön hyväksyntä ja arvonanto ovat keskeisiä motivaattoreita. Ydintä kehittävän yhteisön sisällä vallitsee hierarkia, jonka huipulla ovat Torvaldsin henkilökohtaiset suosikit.

GNU/Linux-yhteisöä ovat jakaneet myös erilaiset uskonsodat käsitteistä. Yksi kaikkein turhimmista on mielestäni ollut se, puhutaanko avoimesta vai vapaasta lähdekoodista. Gurut ovat törmäyskurssilla: Torvalds käyttää ensin mainittua ja Stallman jälkimmäistä.¹ Vapaaseen sisältyy aatteellisia painotuksia, kun taas avoin on teknisempi ja kaupallisempi. Vapaan varjopuolena on joissakin kielissä se, että se sekoitetaan ilmaiseen (esimerkiksi englanniksi free). Tämä on ollut omiaan luomaan harhaanjohtavaa kuvaa GNU/Linuxista ilmaisena käyttöjärjestelmänä. Tosiasiasa GNU/Linuxilla ei ole mitään tekemistä maksuttomuuden tai hinnan kanssa. Avoimen lähdekoodin ohjelmille on myös olemassa termi FLOSS (Free/Libre and Open Source Software), joka sisältää molemmat käsitteet, kattaa latinalaisperäiset kielet ja välttää tarpeettomat kannanotot uskonsotiin tukemalla molempia leirejä. Tosin termi on aivan käsittämätön kökkötraktori. Tässä kirjassa olen lukijaystävällisyyden ja käytettävyyden nimissä päätenyt käyttämään avointa lähdekoodia.

Suhteessa suljettuun lähdekoodin eri leirit ovat yhtenäisiä, mutta keskinäisesti ne kiistelevät tunnustuksista, maineesta ja kunniaista: GNU/Linuxin keksimisestä ja tekemisestä. Kiistat nakertavat yhteisön uskottavuutta. Vaikka nurkkakuntaisilla kädenväänöillä ei ole sinänsä mitään merkitystä käyttäjille, ne saattavat pienisieluisuudellaan

¹ Stallmanin mukaan termillä 'avoin lähdekoodi' sivuutetaan vapaisiin ohjelmistoihin liittyvät eettiset ja vapauskäsitteet. Näin keskitytään puhumaan pelkästään välittömistä käytännön hyödyistä, joiden avulla ohjelmistoja on helpompi myydä. Ks. Richard Stallman: "Why 'Open Source' misses the point of Free Software", www.gnu.org, artikkeli päivitetty 11. maaliskuuta 2007.

koko yhteisön toiminnan erikoiseen valoon.

Kaikki yhteisön jäsenet eivät tietenkään ole fanaatikkoja. Toisena äärilaitana ovat opportunistit, jotka käyttävät avoimuutta omiin tarkoituksiinsa. He saattavat esimerkiksi kerätä Internetistä muiden tekemiä käännöksiä ja artikkeleita julkaistakseen niitä omissa nimissään taloudellisen hyödyn saamiseksi. Opportunistien näkökulmasta GNU/Linux-uskovaiset ovat yksinkertaisesti hyväksikäytettäviä hölmöjä.

Tulin itse yhdeksi avoimen lähdekoodin papeista ja saarnasin sen autuutta. Alussa avoimuus ei ollut minulle mikään itseisarvo. Tärkeintä oli, että ohjelmistot toimivat kunnolla ja niin avoimen lähdekoodin ohjelmat tekivät. Alettuani kerran käyttää GNU/Linuxia en nähnyt syytä vaihtaa sitä. Periaatteeni oli: Jos se toimii, älä koske. Avoimuus sinällään sai painoarvoa vuosia myöhemmin myyntiargumenttina kilpailtaessa suljettua lähdekoodia vastaan.

Käytimme avointa lähdekoodia useita vuosia ennen kuin aloimme toimittaa asiakkaille siihen pohjautuvia ratkaisuja. Uskoin painopisteen kuitenkin siirtyvän lähitulevaisuudessa ohjelmistotuotantoon, ja arvioni avoimesta lähdekoodista muuttuivat kokemuksen karttuessa entistä positiivisemmiksi. Toimitukset rajoittuivat ensin GNU/Linux-pohjaisiin Internet-palvelimiin ja muihin mitä erilaisimpiin purkkeihin ja purnukoihin.

Ensimmäinen askel kohti GNU/Linuxin kaupallista hyödyntämistä oli amerikkalaisen Calderan jakelun tuominen Suomen markkinoille. Jakelulla tarkoitetaan jonkin GNU/Linux-valmistajan tekemää käyttöjärjestelmätuotetta, johon kuuluu tyypillisesti käyttöjärjestelmä, ohjelmia ja käyttöohje. Toisinaan siihen voi sisältyä myös tekninen tuki asennukseen. Paketti puolestaan tarkoittaa jakelun yhden version fyysistä olomuotoa. Jos kyseessä olisi kirja, jakelu

tarkoittaisi teosta, versio painosta ja paketti käsin kosketeltavaa kirjaa eli nidettä. Myimme asiakkaille Calderan valmistamia paketteja sellaisenaan.

Calderan jälkeen markkinoille tulivat muiden muassa ranskalainen Mandrakesoft ja amerikkalainen Red Hat omilla jakeluillaan. Käyttäjän näkökulmasta merkittävin ero eri jakelujen välillä oli paketin väri, sillä niissä kaikissa oli pohjana sama GNU/Linux. Yritykset saivat lähdekoodia samanaikaisesti yhteisöltä, joten kyseessä oli vain samojen palikoiden yhdistäminen erilaisiksi kokonaisuuksiksi. Mikäli joku teki uuden, täysin poikkeavan tuotteen, muut saivat sen julkistushetkellä itselleen avoimen lähdekoodin periaatteiden mukaisesti. Avoimuus edellytti, että lähdekoodi ja oikeudet annettiin eteenpäin tuotteen mukana.

GNU/Linuxin kaupallistamisessa oli siis kyse ennen kaikkea kosmeettisista parannuksista, markkinoinnista ja brandin rakentamisesta. Ainoastaan nörtit arvostivat eri jakelujen pieniä teknisiä eroja, kuten esimerkiksi tukiko asennusohjelma ReiserFS:ää. He myös jakoivat käydä näistä nippeleistä loputonta keskustelua. Asiaan vihkiytymättömän loppukäyttäjän näkökulmasta esimerkin ReiserFS-tiedostojärjestelmä saati sen tuki asennusohjelmassa olivat täysin merkityksettömiä. Valmistajille nörttien mielipiteet olivat kuitenkin sikäli tärkeitä, että nörtit vaikuttivat suosituksillaan muiden käyttäjien mielipiteisiin ja ostopäätöksiin.

Caldera sai niskoilleen edelläkävijän ongelmat. Yhtiö poltti myynninedistämiseen 30 miljoonaa dollaria, mutta myynti jäi parhaimmillaankin vain neljään miljoonaan dollariin vuodessa. GNU/Linux pysyi asiaan vihkiytyneiden yksinoikeutena. Nörtit osasivat hakea itsekin ohjelmansa verkosta, joten pahvilaatikoita ei tarvittu. Niiden merkitys kasvoi vasta myöhemmin peruskäyttäjien määrän

lisäännyttyä.

Vuoteen 1998 mennessä uskoni GNU/Linuxin tulevaisuuteen vahvistui siinä määrin, että SOT lähti aktiivisemmin mukaan. Olimme käyttäneet kolme vuotta GNU/Linux-palvelinta. Siinä pyörivät www-sivujen lisäksi sähköposti, ftp-tiedonsiirto, sisäverkon verkkolevy, tulostus ja monia muita liiketoiminnan tarvitsemia palveluja. Otin yhteyttä amerikkalaiseen Red Hatiin, joka oli nostanut päättään yhteisön itse tekemien jakelujen, Slackwaren ja Debianin, takaa. Red Hat halusi profiloitua kaupalliseksi vaihtoehdoksi.¹ Sovimme Red Hatin kanssa, että SOT sovittaa käyttöjärjestelmän suomalaisille.

Jakelun valmistamiseen osallistui tuleva yhtiökumppanini. Olin kävelemässä silloisen perheeni kanssa jäällä Päijänteellä, kun mies soitti ja ehdotti, että tekisimme yhdessä oman GNU/Linux-jakelun. En tiennyt hänestä muuta kuin että hän oli koostanut aiemmin kirjoja. Suhtauduin ehdotukseen skeptisesti, mutta lupasin miettiä asiaa. Mies sai minusta lopulta työvoiton sinnikkyydellään.

Aloitimme innolla asennusohjelman käännöksen, joka tyssäsi pian Red Hatista puuttuvaan skandinaavisten merkien tukeen. Red Hatin piti olla vastuussa kielituesta, mutta he kehottivat vain odottelemaan uutta versiota, jossa kieli-tuki ehkä toimisi paremmin.

Lähdimme oma-aloitteisesti laajentamaan asennusohjelmaa. Koodasimme parannetun tuen suomen ja ruotsin käännöksille. Kun toimitimme Red Hatille parannetun asennusohjelman koodit, saimme kylmää vettä niskaan. Asennusohjelmaa ei Red Hatin mukaan tarvinnut kääntää eri kielille, koska kaikki käyttäjät osaavat englantia. Törmäsin vastaavaan SUN:in kanssa, joka ei hyväksynyt meidän

¹ Debian ja Slackware ovat vanhimpia edelleen hengissä olevia GNU/Linux -jake-luja. Niiden kehittäminen alkoi 1990-luvun alkupuolella. Lisätietoja Slackwaresta osoitteessa www.slackware.com ja Debianista osoitteessa www.debian.org.

tekemäämme koodia mukaan OpenOffice.org:iin.

SOT:n ensimmäinen, GNU/Linux-jakelun alustava versio valmistui loppusyksyllä 1998. Se oli työnimeltään SOT-Linux 5.1 ja pohjana oli Redhatin versio 5.1, jota teimme yhteistyössä. Jakelu oli sekakielinen eikä siinä ollut kunnollista suomen kielen tukea.

Tuleva yhtiökumppanini myydä pamautti jakelun Ari Sahasen Suomen ATK-kustannus Oy:lle. Ihmettelin hie-man, miten näin pääsi käymään. Minua tarvittiin rahoittajaksi, mutta loppupeleissä tuote menikin toisiin käsiin ja tuotot kumppanini taskuun. Erityisesti minua jäi harmit-tamaan se, että keskeneräistä tuotetta myytiin SOT:n mai-neella. Tuotteella oli nimenä SOT, johon sen paremmin Sahasella kuin kumppanillanikaan ei ollut mitään oikeutta. Painoin kuitenkin asian villaisella ja yritin viisastua vahin-gosta. Jälkeenpäin sain kuulla, ettei jakelu ollutkaan men-nyt kaupaksi kumppanini toivomalla tavalla.¹

Lopullisen niitin Red Hat-yhteistyölle antoi graafisen käyttöliittymän valinta jakelun seuraavaan versioon. Tuol-loin oli kaksi kilpailevaa graafista käyttöliittymää: KDE ja Gnome. KDE oli eurooppalainen projekti, joka oli tekni-sesti hieman edistyneempi ja tuotteena valmiimpi. SOT oli jonkin aikaa satsannut KDE:hen viimeistelemällä sitä ja tekemällä siihen kielikäännöksiä. Gnome taas oli Free Software Foundationin projekti, jota Red Hat halusi suosia. Red Hat viis veisasi siitä, että käyttöliittymästä puuttuivat työkalut kielikäännösten tekemiseen ja viimeistely oli pa-hasti kesken. Käyttöliittymä kaatuili kuin Windows.

Lähetin Red Hatissa työskennelleelle Sami Clarkille seuraavat, tuotekehityksen ohdakkeista alkutaivalta kuvaavat terveiset kumppaniltani.

¹ Vuosia myöhemmin Sahasen yhtiö myi IT Linux -nimistä, osittain suomennettua GNU/Linux -jakelua.

Päiväys: 18.1.1999

Vastaanottaja: Sami Clark

Aihe: Re: 5.2 Release

My income on RH 5.1 FI was based on sales, which didn't happen. Take away someones income for a few months and think he is your friend, NOT. One valid reason for continuing mistrust could be that RH 5.2 install has as bad i18n support as 5.1 ie. some 20% is still in English. Again someone coming to say from Red Hat "Wait till the next version to get paid. This has bad i18n support"? Much fun working, eh?"

Yritimme vääntää kättä KDE:n puolesta loppuun asti, mutta epäonnistuimme. Lopputuloksena Red Hat julkaisi jakelusta oman versionsa ja me omamme. GNU/Linuxin lisenssi antoi meille siihen mahdollisuuden. Gnome päätyi markkinoille Red Hatin mukana keskeneräisenä, mikä haittasi käyttöliittymän lähitulevaisuutta. Lisäksi kaatuilu heikensi mielikuvaa GNU/Linuxista vakaana käyttöjärjestelmänä. Minun luottamukseni Red Hatin kykyyn tehdä ohjelmistotyötä katosi lopullisesti. Omassa 5.2-versiossamme oli KDE-käyttöliittymä ja tekemämme parannettu kielituki.

Avoin lähdekoodi oli vielä pääsääntöisesti huonolaatuisia ja käyttöliittymät kehoja. Toki ne olivat sitä suljetussakin, mutta avoimesta laatua oli helpompi tarkastella. Lisäksi monet kehittäjät kirjoittivat ohjelmia itselleen ja omaan käyttöönsä, eivät maksaville asiakkaille. Sen vuoksi niitä ei hiottu ja viimeistely kuten yleiseen käyttöön tulevia ohjelmia. Toisaalta huono laatu tarjosi bisnesmahdollisuuden, sillä se oikeutti yritysten mukaantulon avoimen lähdekoodin yhteisöön. Yritykset muodostivat sillan asiakkaisiin. Ne

huolehtivat tarvittavista muutoksista, koodin laadusta ja viimeistelivät käyttöliittymät.

Koodin vajavaisuudet piti hyväksyä eikä niitä vastaan kannattanut taistella. Jos johonkin asiakkaan tarpeeseen ei vielä ollut olemassa riittävän laadukasta avoimen lähdekoodin ohjelmistoa, oli parempi informoida yhteisöä asiasta ja suositella asiakkaalle jotakin suljetun lähdekoodin ohjelmistoa.

AUTOJA JA AVIOLIITTOJA

Yksityiselämäni sai mustavalkoisessa maailmankuvassani sopeutua yrittäjyyteen eli väistyä sen tieltä. Kultainen keskitie ei ollut minua varten enkä nähnyt vaihtoehtoja. Olin yrittäjä velkojan enkä jumalan armosta. Sama vaihtoehtottomuus leimasi myös 1990-luvun puolivälin jälkeen vilkkaasti virinnyttä keskustelua tietoyhteiskunnasta. Sen kehittymistä pidettiin nopeana ja vääjäämättömänä. Yksilöiden tehtävänä oli sopeutua tai syrjäytyä. Tulen tässä luvussa osoittamaan, että kummassakin tapauksessa vaihtoehtottomuus oli harha, joka vei huomion pois pääasiasta: mikä on elämän tarkoitus.

Elämäni oli muuttunut yrittämisen myötä työn täyttämäksi. Vauhdikkaasta teekkarielämästä muistutti enää koti erilaisista tempauksistaan tunnetussa Mikontalossa. Eräänä vappuna naapurit huvittelivat varsin omalaatuisella tavalla pudottelemalla 12-kerroksisen talon katolta isoja, vedellä täytettyjä jätösäkkejä kävelytielle.

Yksi pitkäaikaisimmista kumppaneistani oli koirani Boris. Hänestä kasvoi korporaatiokoira, joka kulki rinnallani 13 vuoden ajan. Pieniin autotallipajoihin liitetty sanonta ”mies ja koira” sai minun kohdallani konkreettisen merkityksen.

Boriksen hankinta oli yksi elämäni merkittävimmistä virstanpylväistä. Olimme keskustelleet vaimoni kanssa, että hankkisimme toisen koiran hänen vehnäterrierinsä, Ronin, seuraksi. Tulokkaasta piti tulla minun koirani, sillä vaimoni oli saanut lällyttää Ronin mieleisekseen. Pahalainen karkaili heti jos pääsi irti remmistä. Saimme hakea Ronia kymmeniä kertoja Hervannan eläinsuojasta, jossa meidät tunnettiin nimeltä.

Minulla oli kotona asuessani ollut australianterrieri,

mutta tällä kertaa halusin ison koiran. Päädyin mustaterrieriin, joka on sekoitus airedalenterrieriä, rottweileriä ja suursnautseria. Ulkomuoto on snautserin, rotevuus rottweilerin ja turkki airedalen peruja. Uros painaa viitisenkymmentä kiloa ja noustessaan takajaloilleen se ylettyy vaitta nuolemaan aikuisen naaman. Neuvostoliiton armeija oli kehittänyt rodun vartiointiin ja kestämään Siperian vaativat sääolosuhteet.

Köyliössä syntyi vappuna 1992 mustaterrieripentue. Pentua valitessani seurasin, kuinka katraan isoin rynnin ensin ruokakupille muiden odotellessa vuoroaan. Tämä uros lähti mukaan Tampereelle. Se retkotti sylissäni vaimoni ajaessa kohti Hervantaa. Annoin pennulle nimeksi Boris Venäjän silloisen presidentin, Boris Jeltsinin, mukaan. Viina ei maistunut minun Borikselleni kuten esikuvalle, mutta kaljaa hän litki mielellään terassilla tuopistani. Boris oli yrityksen silloisiin investointeihin nähden mittava sijoitus.

Boriksen tultua murrosikään alkoi raju tahtojen taistelu. Sain ensimmäiset oppini perinteisestä management by perkele-johtamisesta. Boriksessa oli voimaa kuin tyrannosauuksessa. Ranteen paksuinen tuore koivu katkesi yhdellä puraisulla ja taluttajaa hän veti perässään vaikka rähmälään haluamaansa suuntaan. Boris yritti varttuessaan alistaa koko perheen. Painin verissä päin ja jouduin nappaamaan nuoren sankarin pari kertaa niska-perse-otteella seinään johtajuuskiistan ratkaisemiseksi. Sen jälkeen Boris rauhoitui ja vaikutti erinomaisen tyytyväiseltä järjestelyyn.

Käydessämme kylässä vaimoni sukulaisilla Hämeenlinnan kupeessa Boris sai ensimmäisen ja viimeisen kerran selkäänsä. Kyläpaikan uros ei sietänyt kilpailijaa reviirilään, vaan hyökkäsi, kun käskin Boriksen maahan. Koira repi Boriksen päänahkaa irti parin sentin matkalta. Musta turkki värjäytyi verestä, mutta Boris makasi totellen

maassa, kunnes saimme revittyä kyläpaikan hurtan irti. Jatkossa en enää käsenyt Borista maahan. Annoin hänen alistaa hyökkääjät ja päättää tappelut verettömästi.

Boris toimi talonvahtina, kun asuimme Virossa joitakin kuukausia minun työskennellessäni ASE:n kehittämisen parissa. Suomen lainsäädäntö edellytti, että koirilla oli oltava tuore raivotautirokotus Suomeen matkustettaessa. Tämä johti siihen, että Boris sai rokotuksia kymmenkertaisen määrän normaaliin nähden. Tallinnassa järjestettiin koiranäyttelyitä, joihin osallistui runsaasti myös suomalaisia koiria. Boriskin osallistui kerran ja hänet palkittiin rotunsa parhaana. Virossa mustaterrierit olivat yleisempiä kuin Suomessa.

Toinen uskollinen kumppanini oli Fiat 127. Olin hankkinut auton ala-asteen koulukaveriltani, Sami Hildéniltä. Hänen tätinsä oli käyttänyt sitä ennen minua. Vietimme useita öitä autotallilla yrittäessämme saada pitkään seisonutta ajokkia kuntoon. Pienet ongelmat pitivät ajaessa jännitystä yllä. Pidemmillä työmatkoilla Tampereen ja Helsingin välillä auto jätti minut usein tien päälle jo ennen Valkeakoskea sillä seurauksella, että rakkine piti hinata köyden päässä takaisin Hervantaan. Ongelmat vaihtelivat. Milloin syyläri toimi huonosti ja keitti, milloin jarrupalat ottivat kiinni ja kuumensivat renkaan puhkeamispisteeseen, milloin taas startti kieltäytyi yhteistyöstä tai laturi ei halunnutkaan ladata akkua.

Auto oli pysäköitävä aina mäen päälle, jotta sen sai tarvittaessa mäkilähdöllä käyntiin. Tämä aiheutti lisäpaineita muutenkin parkkipaikkojen suhteen köyhässä Helsingissä. Viimeinen pisara oli Mannerheimintiellä irronnut vaihdekeppi. Olin menossa liikeneuvotteluista takaisin Tampereelle ja kurvasin Oopperatalon pihalle tarkastelemaan tilannetta. Puku päällä, valkoiseen kauluspaitaan

sonnustautuneena ryömin punaisen pikkuauton alle etsimään kohtaa, josta saisin väännettyä vaihteen edes hie-man isommalle. Se oli jäänyt kakkoselle, eikä edessä ollut parinsadan kilometrin nopeahko tieosuus houkutellut. Ympäröivien ihmisten kannustuksesta huolimatta vaihde jäi ennalleen. Tampereelle päästyäni korvat soivat. Moottoritiellä satasta kakkosella ajettaessa auton ääni kuulostaa näet aivan jääpalojen sirkkelillä sahaamiselta. Fiat palveli vuoteen 1994 saakka.

Esikoiseni Laura syntyi vuonna 1994. Hävettää tunnustaa, mutta yrittäjyyden pauloissa rakas tyttäreni jäi toiseksi eikä minulla ole juurikaan muistoja hänen lapsuusvuosi-taan. Olin niin imeytynyt työnarkomanian syövereihin, etten osallistunut kotiaskareisiin koiriemme satunnaista ulkoilutusta lukuun ottamatta. Yrittäjänä olin naimisissa työni ja firmani kanssa. Nukuin yhä useammin toimiston sohvalla ja söin töissä näppäimistön äärellä. Ateriani oli yleensä pari kolme kylmää Saarioisten valmispizzaa rullalle käärittynä. Niitä pystyi syömään jopa ajaessa, ja makuvaih-toehtojakin löytyi useita: kinkku, jauheliha ja tonnikala.

Kunnon luterilaisena tiesin pääseväni taivaaseen, jos onnistuisin tappamaan itseni työnteolla. Kun toiset polttivat kynttiläänsä molemmista päistä, minä poltin kolmesta. Mi-nulle kelpasi vain platinainen pilvenreuna: äärimmäisyydet. Sen minkä tein, halusin tehdä täysillä, tai jättää kokonaan tekemättä.

Kuvataiteilija Alvar Gullichsenin luoma kuvitteellinen Bonk kuvaa osuvasti sitä helvetinkonetta, mitä aloin veiva-ta. Taoin yrityksessäni näppäimistöä päivästä päivään usko-en saavuttavani sillä jotain. Samalla tavalla Bonk-laitteetkin hyrräävät tuottamatta mitään. Veivaaminen osoittautui hel-poksi. Minun ei tarvinnut miettiä ratkaisujani, sillä riitti, että tein samaa kuin muutkin. Tämän seurauksena monissa

valinnoissani oli yhtä paljon järkeä kuin Matti Nykäsen kuolemattomassa letkautuksessa: ”Elämä, soon niinku laiffii”. Minä en silloisessa elämäntilanteessa tutkiskellut itseäni, motiivejani tai valintojani. En tiedostanut, että minulla oli mahdollisuus valita, vaikka virran mukana ajelehtiminen oli sekin mitä suurimmassa määrin oma valintani. Valinnanvaraisuus hämärtyi velallisenä ja työmarkkinoiden suhdanteiden pakkoraossa, josta ei näyttänyt olevan muuta ulospääsyä kuin yrittäjäyys. Uskottelin itselleni haluavani tehdä sitä, mitä minun odotettiin tekevän. Elämäni ohjasivat perheen, sukulaisten, työnantajan tai työntekijöiden ja yhteiskunnan asettamat odotukset ja velvollisuudet.

Yrittäminen oli muotia ja sitä ihannoitiin. Nuoria ja työttömiä kehoitettiin työllistämään itsensä, sillä yritykset ja julkishallinto eivät siihen kyenneet. Poliitikkoja ei tuntunut lainkaan häiritsevän se, että samaan aikaan monet yrittäjät tekivät konkurssin. Vuosina 1990–1994 kaikkiaan yli 30 000 yritystä lopetti toimintansa eli joka kymmenes silloisista yrityksistä.¹

Päätäjien onneksi myös päinvastaisia esimerkkejä oli. Laman vaikutukset kohdistuivat yrittäjiin epätasaisesti: toisten asema heikkeni, joidenkin parani. Minä kuuluiin jälkimmäiseen ryhmään. Vuoteen 1995 mennessä olin saanut kaikki velkani ja opintolainani maksettua, myös silloisen vaimoni opintolainan. Olisin voinut lopettaa ja palata takaisin korkeakoululle opiskelemaan, mutta kerran vauhtiin päästyäni en osannut hellittää. Päinvastoin. Menestykseni siivittämänä kiihdytin vauhtia entisestään, minkä seurauksena minua pidettiin vieläkin menestyneempänä. Tämä kehäpäättelmä kuvaa kilpajuoksua osuvasti. Kun on kerran hypännyt mukaan, voi vain yrittää ylittää itsensä ja aiemmat suorituksensa. Poisjättäytyminen ei ole vaihtoehto, sillä sitä

¹ Yritysrekisteri, Tilastokeskus.

pidettäisiin epäonnistumisena. Tilanteen korjaa vain se, että antaa piut paut muiden mielipiteille ja kuuntelee itseään. Minun kohdallani aika ei ollut kypsä siihen.

Näytin menestystä ja vaurastumistani ulkoisilla merkeillä. Suomalaiseen tapaan ostin paremman auton ja Fiat 127 päättyi romuttamolle. Sen korvasi käytetty Mitsubishi Lancer-farmari, joka palveli hieman edeltäjänsä luotettavammin, mutta vei luonnollisesti enemmän polttoainetta. Lisäksi huollot tulivat kalliiksi. Etenkin kun käyttämäni hervantalainen autokorjaamo tapasi vaihtaa uusia osia vanhojen, vielä toimintakuntoisten tilalle.

Jossain vaiheessa sahattuani satoja kertoja Tampereen ja Helsingin väliä aloin nukahdella rattiin. Juna ei ollut vaihtoehto, koska VR syrji tupakoijia. Nukahteluun ei vaikuttanut se, oliko aamu vai ilta, kuinka paljon olin ennen ajoa nukkunut tai montako pannua olin juonut kahvia. Jouduin ajamaan joko lämmitin tai ilmastointi täysillä, pää ikkunasta ulkona ja korvalappustereot täysillä yrittäessäni olla pilkkimättä. Välillä oli pakko ajaa tien poskeen ja vetää parin tunnin tirsat aikataulun kustannuksella. Parhaimmin nukahteluun auttoi kuitenkin kaahaaminen. Mitä huonompi sää ja suurempi vauhti, sitä enemmän erittyi adrenaliinia ja minä pysyin hereillä. Tallinnassa kaahailu oli erityisen mukavaa, sillä sakot olivat jatkuvassa alennusmyynnissä.

Eräänä yönä ajaessani Tallinnan-toimistolta kotiin poliisit pysäyttivät minut. Ajoin vain lievää ylinopeutta, mutta poliisia kiinnosti ulkomaalainen autoni, joka tiesi mukavaa pientä palkanlisää. Poliisi tyytyi pyytämään minulta paria pikkuseteliä, minkä jälkeen pääsin jatkamaan matkaa. En uskonut, että samalla tiellä voisi olla enää toista tutkaa, mutta toisin kävi. Tällä kertaa ylinopeutta oli lähes kaksi kertaa yli sallitun. Poliisi tyhjensi puolet lompakkoni sisälöstä eläkekassansa. Suivaannuin huonosta tuuristani ja

päästelin kaasuhölyssä kotia kohti. Viimeisessä mutkassa minut pysäytettiin kolmannen kerran. Ylinopeutta oli yli neljä kertaa sallitun, noin 170 km/h. Tyytyväinen poliisi otti ilmeettömästi lompakkoni, laittoi jäljellä olleet setelit omaan taskuunsa ja ajoi leveästi hymyillen matkoihinsa. Tuon illan kokonaiskustannukset olivat kolmine sakkoi-
neenkin alle 100 euroa. Se on aivan eri luokkaa Suomen satojentuhansien eurojen pikavoittoihin verrattuna.

Lancerin jälkeen hankin lelukseni SOT:n historian ensimmäisen uuden auton, Ford Escort-farmarin. Olin ajatellut ostaa auton käteisellä ja kävin ennen autokaupoille menoa nostamassa pankista firman tililtä 15 000 euroa. Myyjä näytti hieman hämmästyneeltä maksutavasta, mutta minun hämmästykseni oli sitäkin suurempi: en saanutkaan autoa heti. Myyjä selitti, että toimitusaika oli pitkä ja toimitus maksoi erikseen. Lopulta setelinipun kiusaus kävi liian suureksi. Toimitusmaksu hävisi ja uusi auto saapui viikossa. Sinisellä Escortilla saatiin kuljetettua tietokoneita tukusta ja se toimi edeltäjiään luotettavammin työmatkoilla ympäri maata. Uuden auton tuoksu säilyi kuukausia. Se teki ajamisesta ennen kokemattoman elämyksen. Parin kuukauden kuluttua oveen ilmestyivät ensimmäiset kuolevaisuudesta kertovat kolhut, kun auto oli ensimmäisessä määräaikaishuollossa Auto-Kivivilassa. Harmikseni liike ei katsonut olevansa vastuussa huollossa kolhitusta autosta. Uutuudenviehätys oli tipotiessään, vaikka tuoksu säilyikin.

Autoilla elvistely kuului orastavan nousukauden henkeen. Tosin se oli 90-luvulla varsin maltillista. Kotimainen kysyntä ja kotimarkkinat olivat hiljalleen toipumassa lamasta eikä investointeja tehty 80-luvun malliin. Auto-
kauppa oli vuosina 1990–1996 supistunut alle puoleen.¹ Sitemmin keltaisesta Lamborghinistaan tunnetuksi tullut

¹ Kiander mts. 62-63.

yrittäjäkollega Jaakko Rytsöläkin elätteli vielä varsin vaatimattomia haaveita. Hän halusi saada silloiseen autoonsa kunnan äänentoistojärjestelmän ja olisi tarvinnut minulta kipeästi parin tuhannen markan vippiä sen hankintaan.

Minä uskoin selvinneeni talouskriisistä kuivin jaloin. Raha oli kuitenkin alkanut määrätä elämäni yhä enemmän. Se toi mukanaan uudenlaista päänvaivaa. Rahattomana oli ollut huoli ainoastaan siitä, miten saan velkojen lyhennykset ja laskut maksettua. Unelmoin, että minulla olisi joskus niin paljon rahaa kuin ikinä tarvitsisin. Sen jälkeen kun minulla alkoi olla rahaa, tuli huoli sen säilyttämisestä ja turvaamisesta. Pelkäsin rahojen menettämistä ja mietin, paljonko rahaa pitäisi olla, että sitä olisi aivan varmasti riittävästi ja turvallisuus olisi taattu.

Raha toi lisäksi mukanaan erilaisia onnenonkijoita. Yritykselleni läheteltiin aiheettomia laskuja, sen kassasta varastettiin rahaa ja minua haastettiin oikeuteen mitä ihmeellisimmistä syistä. Haasteiden heittäjät tiesivät, että juttujen sopiminen maksamalla tulisi joka tapauksessa halvemmaksi kuin sattumanvaraiset ja kalliit oikeudenkäynnit. Sillä, että kanteet olivat tuulesta temmattuja, ei ollut mitään väliä.

Verot auttoivat minut noidankehään, jossa piti nostaa lisää palkkaa ennakkoverojen maksamiseksi. Sen seurauksena piti nostaa vieläkin lisää palkkaa, sillä tuloverot olivat myös nousseet lisääntyneen palkan takia. Edelleenkin en tajunnut, että voisin tehdä asiat toisin.

Vuonna 1997 vaimoni kyllästyi jatkuvaan työntekooni ja muutti vanhempieni naapurin Kauniaisiin. En uskonut erossa asumisen parantavan rakoilevaa suhdetta, joten otin häneltä allekirjoituksen eropapereihin ennen lähtöä. Vaimoni oli alusta alkaen toivonut isompaa perhettä eikä meille ollut esikoisemme jälkeen tullut lisää lapsia. Minua taas eivät lääkarissäkäynnit ja siemennesteen

laboratoriotutkimukset olisi jaksaneet vähempää kiinnostaa semminkin, kun en lääkäreistä muutenkaan perusta.

Isäni hoiti avioeron. Hän opetti minua, että lapsen arvo mitataan maksettujen elatusapujen määrässä. Avioero tuli minulle kalliiksi, sillä jouduin turhaan maksamaan vaimoni niin sanotusta osuudesta SOT:ssä. Kuulin jälkikäteen, ettei minun olisi tarvinnut tehdä niin. Avioeroni tärkein opetus oli se, että naiset tulevat ja menevät, mutta koira pysyy. Silmäteräni joutui eron takia muutamaksi kuukaudeksi heitteille.

Exäni oli työntänyt Boriksen hoitoon ystävälleen, joka puolestaan oli sijoittanut tämän edelleen omalle ystävälleen. Hylkäämisestä loukkaantunut Boris oli ryhtynyt haukkumaan taukoamatta uuden isännän poissa ollessa sillä seurauksella, että minua pyydettiin hakemaan häirikö pois. Boris oli haljeta onnesta päästessään tutun auton kyytiin ja minun syyliini. Vietimme jatkossa Boriksen kanssa paljon aikaa yhdessä toimistolla. Minä tein töitä ja Boris vahti.

Tyttäreni Lauran tapaamisista sukeutui varsinainen farsisi. Lapsen arvoa ei mitattu rahassa, mutta tapaamisia kyllä. Sopimukset tapaamista eivät pitäneet, paitsi jos suostuin maksamaan ylimääräistä. Muussa tapauksessa Laura oli juuri mennyt nukkumaan, sairasti, oli isovanhemmilla hoidossa tai ei halunnut tavata minua. Tämä rahakeskeisyys tuli myöhemmin leimaamaan myös isovanhempien toimintaa minun tahtoni vastaisesti. En halunnut, että yhteydenpitoa Lauraan ostetaan tai myydään.

Hukutin avioeroni surut elämällä uudelleen SOT:n tyypistämää nuoruuttani. Vietin aikaa kavereiden ja Boriksen kanssa terassilla ja rymysin yökerhoissa. Minulla oli lyhyt suhde silloisen sihteerini kanssa, mikä johti hänen lähtöönsä SOT:stä. Kävimme myös opiskelukaverieni Wille

Kuutin ja Simon Hällforsin kanssa reppureissulla Karibialla. Matkakohteemme Neitsytsaaret osoittautui lupaavasta nimestään huolimatta pystyyn kuolleeksi häämatkaparatiisiksi, joka kuhisi amerikkalaisia pariskuntia. Lisäksi saaren hintataso yllätti meidät täysin. Rahapulassa päädyimme majoittumaan viimeisen lomaviikon ajaksi hotelliin lähelle lentokenttää odottelemaan paluulentoa Suomeen. Siellä oli joka ilta happy hour, jonka aikana täytimme vatsamme ja pääimme ilmaiseksi nachoilla, tulisilla salsoilla ja ilmaisilla drinkeillä.

Lisälaskua tuli, kun nautimme kokonaisen yön television maksullisesta pornokanavasta älyämättä sen tuhottoiman kallista hintaa. Valitimme hotellille laskusta ja perustelimme, että siitä ei ollut ilmoitettu etukäteen. Saimme näin yhden ilmaisen hotelliyön tyytyväisyystakuusta. Kulut eivät loppuneet siihen. Reissun päätteeksi Kuutille ja minulle jäi vielä maksettavaa Hällforsin osuudesta, sillä miehen omat rahat olivat hupenneet alkumatkasta. Laskua kertyi 1500 euroa, jonka pulitimme Kuutin kanssa puoliksi.

Poikamieshurvittelun jälkeen palasin vakaaseen avioelämään, joka tuki paremmin työntekoa. Oli kätevää, kun joku hoiti kodin sillä välin kun itse ahersin toimistolla. Tapasin toisen vaimoni Tampereella Ilveksen yökerhossa. Tein hänelle heti tavatessamme selväksi, että arvojärjestykseni elämässä oli ”työ, työ, työ, työ, ja sitten vasta perhe”. Halusin välttää ensimmäisen avioliittoni virheen.

Elämä on täynnä sattumuksia. Kävimme viimeistä kertaa yhdessä viihteellä kaveriporukan ja tulevan puolisoni kanssa. Päädyimme tamperelaiseen ravintolaan, Dorikseen. Vaimoni oli ilmeisesti ottanut nokkiinsa Karibian-matkasta ja ryhtyi kesken illan suutelemaan Kuutin kanssa. Jätin parin ja lähdin kotiin. Poikani Kallen syntymä 9 kuukautta myöhemmin tasaannutti perhe-elämäni ja saatoin vajota

takaisin töiden hellään huomaan.

Liiketoiminnan kasvaessa ja suhdanteiden vaihdellessa pahin pelkoni oli konkurssi. Se olisi merkinnyt työntekijöilleni taloudellista ahdinkoa ja minulle pohjatonta häpeää epäonnistuneena yrittäjänä. SOT oli kannattava yritys, joten pelko ei ollut konkreettinen, mutta se kuvasi takertumistani yrittäjyyteen. En ymmärtänyt, että vain luopumalla voi saavuttaa jotain. Tein tasan päinvastoin. Keksin itselleni yhä uusia haasteita ja pätemisen alueita, jotka sitoivat minut entistä tiukemmin valitsemalleni tielle. Halusin pelastaa maailman pahalta Microsoftilta.

Kun tänä päivänä mietin silloisia ajatuksiani, ne vaikuttavat etäisiltä. Motivaattorina toiminut raha sai pelkkää pahaa aikaan ystävyys-, liike- ja perhesuhteissa. Tietotekniikassa minulle on yhdentekevää käytetäänkö Windowsia vai GNU/Linuxia ja puhutaanko avoimesta vai vapaasta lähdekoodista. En ole törmännyt näihin asioihin lähtöni jälkeen ennen kuin Päivi alkoi kysellä niistä tätä kirjaa varten. Aloin vääntää ratakickosta onnellisesti unohtamiani asioita.¹ Olen siirtynyt tietotekniikan tuottajasta kuluttajaksi ja sitäkin olen hyvin vähäisessä määrin. Niskani tulee kipeäksi, jos istun yhtään pidempään koneen ääressä, ja takapuoleeni ilmaantuu sormenpään kokoisia paiseita sen hiotessa epä-mukavaa tuolia vasten. Enää en ota paiseita.

Vielä 1990-puolivälissä uudet teknologiat tuntuivat minusta jännittäviltä. Tietoyhteiskunta oli trendikäs termi, jonka tiimoilta spekulointiin niiden mukanaan tuomia uusia

¹ Ks. Lounelan asteikko. Lyhyt versio siteerattu esimerkiksi Niilo Paasivirran "Nyssiväittelyn oppaassa" osoitteessa <http://www.ilmatar.net/~np/misc/nyssivaittely.html>.

mahdollisuuksia.¹ Kehitystä pidettiin väistämättömänä ja yksilöiden tuli vain sopeutua.² Paikalleen pysähtyminen tulkittiin pahaksi ja eteenpäinmeno hyväksi. Tämä deterministinen kehitysusko leimaa edelleen keskustelua. Huolena on mitä ilmeisimmin se, ettei Suomi vain jää naapureistaan jälkeen.³ Kehitystä kuvaavista mittareista, kuten Internet- ja matkapuhelinliittymien määrästä on tullut kansallisen identiteetin pönkittämisen välineitä. Ne antavat aiheen joko riemuun tai ruoskaan.

Missä määrin kehitys on todella ollut vaihtoehdoton vai onko se nyky-Suomen pätemisen väline? Onko tietoyhteiskunnan kärkimaana pysyminen Suomelle elinehto ja itseisarvo? Jos on, miksi? Kysymys on kansallisella tasolla sama kuin se, johon jouduin henkilökohtaisesti vastaamaan: miksi ryhdyin yrittäjäksi ja jatkoin sillä tiellä? Eikö minulla ollut muita vaihtoehtoja? Mitä kuvittelin sillä saavuttavani?

Vuosien saatossa esitetyt erilaiset 'tietoyhteiskunnan' määrittely-yritykset viestivät siitä, ettei sillä ole merkitystä. Siis muuta merkitystä kuin se, minkä ihmiset sille kulloinkin antavat. Nämä merkitykset riippuvat tyystin erilaisista tarkoituksiperistä ja taustalla piilevistä olettamuksista. Tietoyhteiskunnan ulkopuolelta käsin määrittelyt ovat sanahelinää.

Tiivistäen: vaikka tietoyhteiskunnan ja teknologioiden kehitys esitetään pakon sanelemiksi asioiksi, kyse on

1 Pääministeri Esko Ahon hallituskaudella laadittiin Suomen ensimmäinen kansallinen tietoyhteiskuntastrategia *Suomi tietoyhteiskunnaksi – kansalliset linjaukset* (Helsinki: Valtiovarainministeriö, 1995). Strategiaa päivitettiin kolme vuotta myöhemmin Sitran julkaisemassa uudessa strategiassa *Elämänlaatu, osaaminen ja kilpailukyky. Tietoyhteiskunnan strategisen kehittämisen lähtökohdat ja päämäärät* (Helsinki: Sitra, 1998).

2 Esim. Kari Stachon: "Tietoyhteiskunta on nuori yhteiskunta". Teoksessa Stachon, Kari (toim.): *Näkökulmia tietoyhteiskuntaan* (Helsinki: Gaudeamus, 1997).

3 Esim. Pekka Himanen: "Välittävä, kannustava ja luova Suomi – Katsaus tietoyhteiskuntamme syviin haasteisiin. Teoksessa Pekka Himanen (toim.): *Globaali tietoyhteiskunta. Kehityssuuntia Piilaaksosta Singaporeen* (Helsinki: Tekes, 2004, Teknologia katsaus 155/2004), s. 5.

valinnoista. On kuitenkin jokaisen oma asia, haluaako uskoa tietoyhteiskunnan arvoihin ja toimia niiden mukaisesti omassa elämässään. Minulle tämä asia valkeni vasta myöhemmin, kun aloin itsekkääksi ja ajoin vain omaa henkilökohtaista etuani. Mutta siihen on matkaa vielä toistasataa sivua. Olin imeytynyt mukaan kansalliseen projektiin ja vein tietoyhteiskuntaa kiivaasti eteenpäin omalla toiminnallani. Kuvitelmani muiden ihmisten odotuksista ja minulle säilytetyistä velvollisuuksista pitivät minut liikkeessä. Olin tietoyhteiskunnan pioneeri, työntekijöiden tulonlähde ja perheiden elättäjä. Sitä keksii aina hyviä tekosyitä itselleen, miksi teki juuri niin tai miksei olisi voinut tehdä toisin.

II It-kupla ja muita kupruja, 1999–2001

Vuosituhannen vaihdetta lähestyttäessä elettiin hulluja aikoja. Vanhan talouden lait eivät päteneet. Tappiota tuottanut pieni it-alan yritys saattoi olla markkina-arvoltaan suurempi kuin savupiipputeollisuudessa toimiva voitollinen yritys. Liikevoitot ja taseet heitettiin vanhanaikaisina romukoppaan. Niiden sijaan puhuttiin kekseliäästi negatiivisesta liikevoitosta, kun tulokset sukelsivat. Usko uusiin teknologioihin oli vankkumaton, sillä niiden ajateltiin mahdollistavan tuottavuuden loputtoman kasvun.

Uusmedia-, webbi- ja ohjelmistopajat käyttivät nousuhuumassa holtittomasti rahaa. Määrittelin hyvän teknologiayrityksen siten, että poltetun rahan määrän (Cash Burn Rate eli CBR) piti uskottavuuden nimissä olla vähintään kymmenkertainen liikevaihtoon nähden. Monet yrityksistä täyttivät tämän kriteerin kirkkaasti. Mutta ei riittänyt, että ympäröivä maailma meni sekaisin riskirahasta. Myös SOT imeytyi mukaan kultaiseen virtaan.

SOT jatkoi suljettujen ohjelmien valmistamista ja laitekauppaa avoimen lähdekoodin rinnalla. Laaja-alainen tuotevalikoima kertoi siirtymävaiheesta. Vanhat liiketoiminta-alueet tasapainottivat uutta, joka oli vielä rahareikä.

Uusi painopiste oli avoimessa lähdekoodissa, jolle oli syntynyt kysyntää julkisuuden myötä. GNU/Linux oli myös turvallisempi. Sille oli vain kourallinen viruksia ja virheitä korjattiin aktiivisen kehittäjäyhteisön voimin. Valmistimme GNU/Linux-ohjelmapaketteja ja avasimme niille jakelukanavia kirja- ja atk-liikkeisiin. Uudeksi tavoitteeksi tuli työpöydän valloitus johon tarvitsimme toimisto-ohjelman. Liiketoiminnan tueksi otettiin käyttöön slogan, joka kuvasi GNU/Linuxin tuloa SOT:n avustuksella varteenotettavaksi vaihtoehdoksi: ”SOT tekee Linuxista totta”.

SOT:hen muotoutui ammattimainen yrityskulttuuri, joka ihanoi pätevyyttä, kansainvälisyyttä ja sisäistä viestintää. Viimeksi mainittu oli arvossaan jopa siinä määrin, ettei ulkoiseen viestintään, toisin sanoen asiakkaiden kanssa yhteydenpitoon, jäänyt lopulta lainkaan aikaa. Firma työllisti itse itsensä ”pulaamisella”, kuten Räsänen asian ilmaisi.

Ajan uusista mantroista kansainvälisyys näkyi suunnitelmissa valloittaa maailma ja pian myös yrityksen uuden keulakuvan muodossa. Palkkasin SOT:n toimitusjohtajaksi Phil Heenanin Australiasta. Työskentelin itse tuohon aikaan Virossa perustamassa uutta tytäryhtiötä ASE:n tilalle, jonka entiset yhtiökumppanini olivat kaapanneet.

Vuosituhannen vaihteen värikäs ajanjakso päättyi verenvaihtoon. Sekä uudelta mantereelta tuotu toimitusjohtaja että suurin osa Suomen-työntekijöistä oli pakko vaihtaa.

GNU/Linux-liiketoimintaa

Avoimet ohjelmistot tulivat 2000-luvulla kaikkien ulottuville. Nörttileima laimeni, kun käyttöliittymistä tuli parempia. Suomessa avoimen lähdekoodin pioneereja olivat

muiden muassa Kojair Tech, Pohjois-Hämeen Puhelin, Tampereen Autovaraosa, Tilamarkkinat ja Turun yliopisto. GNU/Linuxia käytettiin erityisesti sähköposti- ja www-palvelimissa, levypalvelimissa ja kehitysympäristöissä. Sen etuina pidettiin parempaa toimivuutta ja tietoturvaa.

Microsoft oli tyrinyt tietoturvassa kardinaalisesti. Windowsien ohjelmointi-virheet aiheuttivat tietoturva-aukkoja, joita virukset ja madot hyödynsivät. Jätti yritti peitellä ja vähätellä virheitä. Tietoturvapaikkojen tekemisen sijasta se kuittasi asian puhtaana PR-ongelmana. Microsoftin poliittikkana oli mustamaalata GNU/Linuxia, minkä seurauksena siitä tuli paradoksaalisesti johtava avoimen lähdekoodin airut.

Ohjelmointivirheet eivät luonnollisesti koskeneet vain Microsoftia, sillä kaikissa ohjelmistoissa on virheitä. Niitä on yleensä vähintään yksi jokaista tuhatta koodiriviä kohden. Ongelman mittakaavasta kertoo se, että esimerkiksi Linuxeissa ja Windowseissa on miljoonia koodirivejä ja siten tuhansia virheitä.

Suljetussa lähdekoodissa ohjelmavirheet tekee erityisen hankaliksi se, ettei ansaintalogiikka tue niiden korjausta ja sitä kautta tietoturvaa. Valmistaja sanoutuu lisenssiehdossaan irti kaikesta mahdollisesta vastuusta mukaan lukien virheet. Ja vaikka oikeus katsoisikin sen olevan vastuussa, vahingonkorvaus rajoittuu enimmillään ohjelmistopakettista maksettuun hintaan. Missään muussa tuotteessa ei esiinny vastaavaa. Toimittaja on yleensä aina vastuussa tekemisistään virheistä ja niiden aiheuttamista vahingoista. Kuten kirjoitin jo aiemmin ensimmäisessä luvussa, suljetun lähdekoodin teollisuudessa intressiä virheiden korjaamiseen ei ole. Yritys saa rahaa ja sen osakkeenomistajat hyötyvät vain uusien ohjelmaversioiden myynnistä. Avoimen lähdekoodin yritykset sen sijaan ansaitsevat leipänsä virheiden

korjaamisesta. Tästä syystä avoin lähdekoodi voi taata kes-
tävemmän ratkaisun tietoturvaan.

Tietoturvariskit nousivat vuosituhanen vaihteessa yleiseen tietoisuuteen hysteriaksi asti. Virustorjuntaohjelmistoja myyviä yrityksiä tuli markkinoille kuin sieniä sateella. Ne keskittivät aluksi huomion Windowsissa olleisiin ohjelmavirheisiin, minkä seurauksena Microsoft työnsi kapuloita niiden rattaisiin tekemällä ohjelmistoihinsa tahallisia epäyhteensopivuuksia ja piilottelemalla tuotteidensa ominaisuuksia (undocumented features). Myöhemmin Microsoft liittoutui virustorjuijen kanssa ja kiinnitti huomion pois käyttöjärjestelmien virheistä ulkoisiin tietotur-
vauhkiin. Tämän myötä tietoturvat suuren yleisön silmissä tahallisesti tehtyihin viruksiin, matoihin ja tietomurtoihin. Microsoft osoitti toiminnallaan ansainneensa IBM:n työntekijöiden sille antaman lempinimen ”The monster we created” eli ”Hirviö jonka me loimme”.¹

Internet auttoi viruksia ja matoja leviämään yhä tehokkaammin. Kaikki verkossa olevat koneet olivat yhtäaikaaisesti alttiina hyökkäyksille. Haittaohjelmat vaivasivat erityisesti Windowsien ja Outlook-sähköpostiohjelman käyttäjiä. GNU/Linuxille oli samaan aikaan vain kaksi virusta. Niistä kumpikaan ei pystynyt leviämään ilman käyttäjän apua.²

Erään virusepidemian aikana SOT:n lokeihin ilmaantui Internetistä parissa viikossa 737 tartuntayritystä. Tein www-palvelimemme asetuksiin seuraavan säädön, joka auttoi saastuneiden Windows-koneiden käyttäjiä huomaamaan koneeseensa pesiytyneen tuholaisen.

<http://localhost/scripts/root.exe\?/c+net+send+localho>

¹ Microsoft sai alkunsa alun perin IBM:lle tekemästään DOS-käyttöjärjestelmästä.

² ”Code Red ja Sircam tarttuvat vain Microsoft Windowsiin”, SOT eTelegram, syyskuu 2001.

st+”Your+Microsoft+IIS+webserver+has+been+infected
+with+the+CodeRed2+worm+and+you+have+a+securit
y+hole+in+your+system.+You+should+fix+it+before+so
meone+takes+advantage+of+it+and+destroy’s+your+sys
tem+or+steal’s+your+files.+Remove+root.exe+and+shell.
exe+from+your+system+immediately+contact+Microsoft
+for+a+fix.+Your’s+sincerely,+SOT,+Santeri.Kannisto\@
sot.com

Asetuksen ansiosta saastuneen koneen lokitietoihin kirjautui varoitus Code Red 2-nimisestä madosta ja ohjeet sen poistamiseksi. Toinen noihin aikoihin riehunut tuholainen oli nimeltään SirCam. Molemmat tarttuivat ainoastaan Windows-matopurkkeihin. Saastuneita koneita oli kymmeniä tuhansia ympäri maailmaa. Jokainen niistä oli avoinna kenen tahansa luvattomalle käytölle.

Nykyään Internetissä lienee miljoonia tietokoneita, jotka ovat avoinna luvattomalle käytölle paitsi haittaohjelmien jättämien takaporttien, myös käyttäjien tekemien virheiden takia. Syinä voivat olla heikot salasanat tai konfiguraatiovirheet, joiden ansiosta koneelle pääsee ilman tunnuksia. Joskus tunnuksia on jaettu surutta muille. Nämä koneet toimivat apuna uusien tuholaiden levittämisessä. Niiltä käsin voidaan tehdä myös tietomurtoja ja päästä käsiksi yhä uusiin tietokoneisiin.

Ainoiksi todelliseksi virusten torjuntakeinoiksi jää lopulta ohjelmointivirheiden etsiminen ja niiden korjaaminen. Avoinnessa lähdekoodissa kuka tahansa voi ryhtyä tehtävään, mutta suljetussa vain ohjelmiston valmistajalla on mahdollisuus ja oikeus korjata virheitään. Juuri tässä on sen suurin heikkous. Siirtyminen avoimeen lähdekoodiin tarjoaa kestävä ratkaisun haittaohjelmia vastaan. Virustorjuntaohjelmat ovat ja pysyvät aina askeleen jäljessä.

Virusten tiedot syötetään torjuntaohjelmiin vasta sen jälkeen, kun tuholaiset ovat jo levinneet. Lisäksi suljetun lähdekoodin virustorjuntaohjelmat lisäävät riskejä, koska myös niissä on ohjelmointivirheitä. Erityisesti erilaiset Internetin kautta tapahtuvat automaattiset virustietojen päivitykset mahdollistavat uusien, entistä kehittyneempien haittaohjelmien tehokkaan leviämisen.

Avoimen ja suljetun lähdekoodin välistä taistelua lietsoi tietoturvaohjelmien ohella muotoutunut uusi epäpyhä allianssi nimeltään *Wintel*. Se oli ohjelmistomarkkinoita monopolisoineen Microsoftin ja mikroprosessoreita hallinneen Intelin liittouma. Yhteistyö toimii edelleenkin niin, että Microsoft tekee uusista käyttöjärjestelmistään niin raskaita, että ne pakottavat käyttäjät ostamaan uusia ja tehokkaampia prosessoreita Inteliltä. Avoimen lähdekoodin yhteisöä pidettiin pimennossa siten, että Intel panttasi teknisiä tietoja. Tämän seurauksena GNU/Linuxin laitetu-ki takkuili ja oli jatkuvasti kilpailijoitaan jäljessä. Ajureita esimerkiksi jouduttiin koodaamaan yrityksen ja erehdyksen kautta, kun teknisiä tietoja ei saatu. Lisäksi kehittäjien täytyi hankkia itse testilaitteita omalla kustannuksellaan. Minun projekteissani ei muiden kuin Intelin raudalla esiintynyt vastaavia ongelmia.

Amerikkalaisen Transmetan Crusoe-prosessori oli prosessorivalmistaja AMD:n ohella pisimmälle edennyt yritys Wintel-liiton murtamiseksi. Yritys epäonnistui, vaikka Transmeta oli palkannut Linus Torvaldsin avuksi. Wintelin peittoaminen saattaa olla liian suuri haaste millekään yksittäiselle yritykselle tai valtiolle, elleivät EU:n kaltaiset liittoumat tartu härkää sarvista. Nykyisellään EU:n Microsoftille langettamat sakot kilpailun estämisestä ovat mitättömiä. Ne eivät saa aikaan muutosta yhtiön asenteessa ja toiminnassa. Myönteistä on kuitenkin se, ettei Intel ole

ainakaan toistaiseksi ryhtynyt säestämään Microsoftia avoimen lähdekoodin mustamaalauksessa.

Avoimen ja suljetun taistelut ovat mustavalkoisia ja kärjistäviä. Tosiasiassa kummankin leirin asiakkaat käyttävät sulassa sovussa Windowseja, GNU/Linuxveja ja ties mitä muita käyttöjärjestelmiä. Haudanvakavaa ääriuskovaisten taistoa ilmestyi 1990-loppupuolella värittämään suomalainen nettipersoona Hupu Hupsik. Hän parodioi Internetin keskusteluryhmissä Microsoftin hyökkäyksiä. Hupsik esiintyi muka jätin äänitorvena ja kauhisteli sen kommunistisiksi leimaamia avoimen lähdekoodin yrityksiä, kuten Red Hatia ja SOT:tä. Seuraavassa ote eräästä Hupsikin viestistä sfnet.atk.sodat-ryhmässä. Viestin L.T. tarkoittanee Linus Torvaldsia ja B.G. Bill Gatesia. Kirjoitusvirheet olivat keskeisiä Hupsikin viesteissä ja siksi niihin ei ole kajottu.

Päiväys: 29.7.1999

Uutisryhmä: sfnet.atk.sodat

Aihe: Punaiset yrittävät valloita maailma...

Taas ne kommunistit ovat likellä, yrittävät valloita maailma. L.T. on muuttanut venäjälle ja antaa käskynsä Kremlistä, käyttöjärjestelmänsä avulla. Ensimmäiset kommunistiset liikkeet ovat muodostuneet ulkomailla ja yksin suurista, PunainenHattu on jo toiminut muutaman vuoden. Myös suomessa toimi yksi sosiaali-kommunistinen liike nimellä SOT, joka yrittää iskeä myös puolueettomalle naapurimaalle, ja on vaihtanut nimensä ettei kukaan tunnista sitä.

Mutta me emme anna periksi punaisille, koska evät meidän vaarimme antaneet periksi. Jos on tarpeen käytämme myös taistelussamme Linuksinkoktailia.

Muistakaa että meidän rikkain kapitalisti B.G. on kansamme. Ja me vielä marssimme punaiselle torille lippumme alla, jolla on sininen taivas ja valkoiset pilvet.

Hupsik was here.

Monet keskusteluryhmän käyttäjistä ottivat Hupsikin jutut tosissaan ja hermostuivat. Käyttäjät olivat pääsääntöisesti avoimen lähdekoodin kannattajia Petteri Järvistä ja Microsoftin Janne Pohjolaa lukuun ottamatta. Hupsikin sivut saivat lukijoilta runsaasti kielteistä palautetta, minkä seurauksena palveluntarjoaja sulki ne. Tarjosin Hupsikille uutta sivutilaa yhteisöpalvelimestamme, www.sotlinux.org:sta, jonka hän otti vastaan. Määrittelin [www-palvelinohjelmiston](http://www-palvelinohjelmiston.siten) siten, että se huijasi käyttäjiä näyttelemällä kilpailijan tekemää IIS-webbipalvelinta. Tämä vahvisti Hupsikin parodista luonnetta. Hänen sivuillaan esiintyneet tiedostojen päätteet muutettiin kilpailijan lyhyiksi ".htm"-päätteiksi ja perl-komentosarjat ".asp"-päätteisiksi. Nyt odotat minun varmasti jo paljastavan Hupsikin oikean nimen. Joudun kuitenkin tuottamaan sinulle pettymyksen. En halunnut tietää, kuka salanimen takana oli. Keskeinen osa Hupsikin viehätystä olivat nimenomaan spekulatiot kirjoittajan henkilöllisyydestä.

Jos suljetun ja avoimen välinen nahistelu oli äänekästä, sitä oli myös yhteisön sisällä käyty keskustelu GNU/Linux-ohjelmien käännöksistä ja niissä käytetyistä termeistä. Käännökset tulivat keskeiseen asemaan työpöydän valloituksessa, kun käyttöjärjestelmät ja toimisto-ohjelmat oli saatava asiakkaan äidinkielelle vieläpä selkokielisinä. Palvelimissa käännökset eivät olleet yhtä merkittäviä.

Käännökset olivat ah, aina niin erinomainen keskustelunaihe hiuksia halkovassa yhteisössä. Tämä tuli jo ilmi

edellisessä luvussa avoimen ja vapaan välisen kissanhännänvedon yhteydessä. Aina kinastelussa ei ollut minun mielestäni järjen hiventäkään. Kuten yhtiökumppanini tapasi sanoa: kun pilkkuja nussittiin kunnolla, ne tulivat tiineiksi ja kirjoitusvirheet sen kun lisääntyivät.

Ohjelmissa käytetyille termeille ei ollut hyviä käännösvastineita, vaan ne täytyi nyhjäistä tyhjästä. Kielitoimiston hyvää tarkoittavat, englannin kielen invaasion estävät käännösehdotukset olivat usein tahattoman hupaisia. Esimerkiksi suoran ja kirjaimellisen käännöksen 'hiiri' sijasta suositettiin käyttämään 'paikanninrasiaa'. Tämä ei ollut uusi suuntaus. Myös muille kuin it-alan vierasperäisille sanoille oli yritetty väkipakolla keksiä suomenkielisiä käännösvastineita. Vain harvat niistä juurtuivat puhokieleen. Koska muistat jonkun käyttäneen esimerkiksi pyöröraikastinta tai vetäneen lyhikset jalkaansa?

Alkuaikoina SOT:n Tallinnan-toimistossa työskennellyt Elmer Joandi teki vitsinä vironkielisen käännöksen Red Hatin asennusohjelmasta. Hän nimesi sen Punahilkaksi (Puna mössa). Hiiren käyttämisen hän viroinsi 'kutittele hiirtäsi'. Käännöstä ei toimitettu eteenpäin, vaikka sitä ei olisi tarvinnut hävetä senaikaisessa seurassa. Osa Red Hatin julkaisemista käännöksistä oli jopa hullunkurisempia.

Suomen GNU/Linux-yhteisö vastusti lähes kaikkia käännöksiä. Puhetta ja valitusta riitti, mutta konsensuksen saavuttaminen tuntui mahdottomalta. Vain harvoilla oli mielenkiintoa tehdä mitään asian hyväksi. Minä halusin saada aikaan edes jotain konkreettista ja ryhdyin tuumasta toimeen. Alkuun jälki oli karseaa, mutta ajan myötä käännökset kehittyivät ammattimaisemmiksi ja uskottavammiksi. Syynä lienee se, että minä lopetin kääntämisen.

TYÖPÖYDÄN VALLOITUS

GNU/Linuxin painopiste oli ollut selkeästi palvelimissa. Asiakkaiden työpöydälle pääsy edellytti viimeisteltyä, graafista käyttöliittymää sekä riittävän hyvää toimisto-ohjelmapakettia omalla äidinkielellä. Oppi työpöydän tärkeydestä tuli Microsoftilta. Yhtiö kertoi osuvasti ”Totuus Linuxista”-tilaisuudessaan, että työpöydän hallinta oli edellytys käyttäjärjestelmämarkkinan hallitsemiseen. Tilaisuudessa kuulijoita provosoiitiin kysymällä, kuinka moni oli onnistunut oikeasti tekemään rahaa GNU/Linuxilla. Kun minä nostin käteni ylös, puheenaihe vaihtui saman tien. Tilaisuuden lopuksi osallistujille jaettiin suurieleisesti Valion pingviinituutit, Microsoftin mukaan ”ne ainoat oikeat pingviinit”. Linuxin maskotti Tux kun ei ollut sellainen.

Työpöydästä tuli SOT:n ohjenuora tulevien käyttöjärjestelmien kehittämisessä ja myöhemmin kaikessa tuotekehityksessä. Toimitimme yhä enemmän avoimen lähdekoodin ohjelmistoja tietokoneiden ohella ja teimme yhteistyötä tuhansien vapaaehtoisten kehittäjien kanssa maailmanlaajuisesti.

SOT teki aluksi graafisten käyttöliittymien ja käyttöohjeiden käännöksiä. Lisäksi ohjelmoimme uusia ominaisuuksia, jotta suomen-, ruotsin- ja venäjänkielisiin ohjelmiin saatiin parempi kielituki. SOT:llä oli työhön oma kehittäjäyhteisönsä, joka kokoontui osoitteessa www.sotlinux.org. Siihen kuului parhaimmillaan tuhansia jäseniä 75 eri maasta. Yhteisö teki tuotteiden beta-testausta, osallistui kääntämiseen, kommentoi suunnitelmia ja antoi palautetta.

Tarjosimme asiakkaille ohjelmistojen lisäksi koulutusta, teknistä tukea ja konsultointia. Omien tietokoneiden valmistus Tampereella mahdollisti GNU/Linux-ratkaisujen

kokonaistoimitukset. Tämä oli selkeä kilpailuetu muihin jakeluvalmistajiin, kuten saksalaiseen SuSE:n ja amerikkalaiseen Red Hattiin nähden. Heillä ei ollut omaa rautaosaa- mista ja testilaitteita. Suomen markkinoilla SOT:llä ei ollut avoimen lähdekoodin kilpailijoita.

SOT:n silloisista jakeluista nousivat tunnetuimmiksi maailmalla *Best Linux* ja Suomessa *SOT Linux*.¹ Jakeluis- sa oli käyttöjärjestelmän ja siihen kuuluvan ytimen lisäksi graafinen käyttöliittymä ja joukko muita ohjelmia, kuten pelejä. Työpöydälle tarvittiin lisäksi toimisto-ohjelma

Valitsin suomen ja ruotsin kielille käännettävän toimis- to-ohjelman pohjaksi amerikkalaisen, Applixware-nimisen suljetun lähdekoodin tuotteen. Sitä suositteli minulle Tul- lissa työskennellyt Markku Oraviita. Sopivaa avoimen läh- dekoodin toimisto-ohjelmaa ei ollut vielä saatavilla.

Olin sopinut Applixin yhteyshenkilön, R.J. Grandpren kanssa yhteistyöstä. Keväällä 1999 solmimmamme sopimus kariutui samana vuonna. Uusi yhteyshenkilömme Dion O’Leary muisti laskuttaa sopimuksen mukaisesti 20 000 euroa, mutta unohti toimittaa vastineet: käyttöohjeen, de- mo-ohjelmat ja 200 Applixware-tuotepakettia. Niitä olisi tarvittu käännöksen tekemiseen. Jouduin haastamaan App- lixin oikeuteen Englannissa saadakseni heiltä rahat takaisin.

Hieman aiemmin olin yrittänyt käynnistää yhteistyötä saksalaisen Stardivision GmbH:n kanssa. Yhtiö valmisti StarOfficea, joka oli toinen suljetun lähdekoodin toimis- topaketti GNU/Linuxille. Tämäkään ei ollut ottanut on- nistuaakseen. Kesken neuvottelujen yhteyshenkilöni Peter Bergman erosi ja kertoi firman keskittäneen kaiken toi- mintansa Yhdysvaltoihin. Huhujen mukaan Stardivision

¹ Best Linux 2002-käyttöjärjestelmä julkaistiin 22. joulukuuta 2001, SOT Linux ja SOT Office 31. tammikuuta 2002. SOT:n ensimmäiset jakelut tuotettiin nimellä SOT Linux. Sen jälkeen otettiin käyttöön nimi Best Linux ruotsin- ja englannin- kielisten markkinoiden vuoksi. Sanalla 'sot' oli näissä negatiivinen merkitys, sillä se tarkoittaa ruotsiksi nokea ja englanniksi juoppoa.

oli muuttanut SUN Microsystemsin naapuriin tehdäkseen itseään tykö ostokohteena. SUN tunnettiin Unix-toimittajana. Se taisteli markkinaosuutensa säilyttämisestä. GNU/Linux söi tässä vaiheessa nimenomaan Unixeilta markkinaosuutta enemmän kuin muilta käyttöjärjestelmiltä. Tämä sai SUN:in puolustavalle kannalle.

Kun SUN päätyi lopulta ostamaan Stardivisionin, minä jatkoin yhteistyöneuvotteluja heidän kanssaan. Kesti vuoteen 2001 ennen kuin sain sopimuksen jähmeän jättiläisen kanssa. Lopputulos ei ollut mieleeni. Sopimuksen mukaan StarOfficen sai laittaa vapaasti jakeluun. Koska tavaramerkkiä ei kuitenkaan saanut käyttää ilman SUN:in lupaa, ei tuo vapaus ollut todellista. Lisäksi sopimus edellytti kaikilta mukana olleilta jakeluvalmistajilta (mm. Red Hat, SuSE, Turbo Linux, Mandrakesoft) yhtiön ja tuotteen mainostamista tuotepaketeissa ja markkinoinnissa. SUN vaati myös raportteja jakelupakettien tarkoista myynti- ja latausmääristä. Se teetti ylimääräistä ja turhaa työtä puhumattakaan siitä, etteivät nämä liikesalaisuudet kuuluneet heille.

SUN:in avoimen lähdekoodin politiikka oli jakomielitautinen. Yhtäältä yritys halusi esittää avoimen lähdekoodin ohjelmistotaloa. Toisaalta se halusi kontrolloida tuotteitaan mustasukkaisesti tavaramerkkien käyttöoikeuksien avulla. Kun SUN muutti ostamansa StarOfficen avoimen lähdekoodin projektiksi, mentiin ojasta allikkoon. OpenOffice.org-nimisessä projektissa oli useita sellaisia ehtoja, jotka muodostuivat SOT:lle kynnyksysmyyksiksi. SUN vaati kirjallista sopimusta, jolla SOT olisi luovuttanut tekijänoikeudet SUN:ille. SUN olisi toisin sanoen voinut koska tahansa muuttaa tuotteen takaisin suljetuksi. Näin projektiin osallistuneiden panos olisi päättynyt hyödyttämään monopolistisia päämääriä. Lisäksi SUN kielletty heti alkuvaiheessa toimittamasta dokumentaatiota

esimerkiksi tulostusjärjestelmästä. Tämä hankaloitti ja hidasti kehitystyötä. Jouduimme koodaamaan puuttuvia osia itse. Rikkana rokassa oli se, että OpenOffice.org on SUN:in rekisteröity tavaramerkki. Ehkä tästä syystä projektin kehitystyötä tekivät pääsääntöisesti vain yksityishenkilöt.

Tavaramerkkiongelman vaivasi myös SUN:in Javaa. Java Runtime Environment (JRE) oli Java-kielen tulkki, joka mahdollisti Java-ohjelmien käyttämisen GNU/Linuxissa. Tuotteen jakeleminen edellytti sopimusta SUN:in kanssa tavaramerkin käyttöoikeudesta. SUN yritti ristiriitaisesti luoda Javasta mielikuvaa avoimena ja standardina työkaluna. Tosiasiassa sen lähdekoodi oli saatavilla vain ikivanhoista versioista. Tästä syystä GNU/Linux-valmistajat eivät voineet kääntää JRE:tä itse, mikä teki siitä huonosti toimivan ja epävakaa. Kaiken huipuksi SUN saattoi koska tahansa ryhtyä rahastamaan myös Java-tavaramerkkinsä käytöstä. Toiminnassa oli samoja elkeitä, jotka ajoivat myöhemmin Calderan perikatoon.

SOT luopui hankalaksi osoittautuneesta yhteistyöstä ja teki oman OpenOffice.org:iin pohjautuneen toimistopakettin. OpenOffice.org oli GPL-lisenssin alainen ja vapaasti käytettävissä. Koodasimme mukaan muiden muassa oikoluku-, pdf- ja tulostusominaisuudet. Käyttöliittymää hiottiin, pikanäppäimet tehtiin samoiksi kuin Microsoft Officessa ja ohjeet suomennettiin. Uusi toimistopaketti sai nimekseen SOT Office.

Pidimme koko kehitystyön ajan neuvotteluyhteyden auki sekä SUN:iin että OpenOffice.org-projektiin liittyäksemme mukaan sitten, kun osallistumisen esteet olisi poistettu. Näin ei olisi tarvinnut tehdä päällekkäistä työtä. Ongelmat eivät kuitenkaan ratkenneet. Tilanne SUN:in ja OpenOffice.org:n kanssa muodostui hyvin samankaltaiseksi kuin edellisessä luvussa kuvaamani kädenvääntö Red

Hatin kanssa keskeneräisen Gnome-käyttöliittymän julkaisusta. Yritysten pitäytyminen valitulla tiellä koitui monimmissa tapauksissa SOT:n vahingoksi. Toisaalta minun jääräpäisyyteni esti antamasta periksi tai hakemasta kompromissia.

Jos monen suuryrityksen oli vaikea ymmärtää avoimen lähdekoodin periaatteita ja ansaintalogiikkaa, sitäkin vaikeampaa se oli asiaan vihkiytymättömille. Minulta kysyttiin usein, miten SOT pystyi myymään ilmaista tuotetta ja saamaan siitä rahaa. Kysymys juonsi yleisestä harhakäsityksestä, jonka mukaan avoin lähdekoodi tarkoittaa samaa kuin ilmaisohjelma. Tämä tulkinta johtui epäilemättä osin englanninkielisestä termistä 'free software', joka vei ajatukset ilmaisuuteen.

Merkittävä osa SOT:n tuloista tuli jo hiipumassa olevan laitekaupan lisäksi avoimen lähdekoodin ohjelmapakettien myynnistä. Pakettiin kuuluivat ohjelmistot cd-rom-levyillä, käyttöopas ja asennuksen tekninen tuki. Lisäksi rahaa tuli avoimista koulutuksista ja maksullisesta teknisestä tuesta. Kohdentaessaan myyntiä ja markkinointia yksityisasiakkaille, SOT alkoi satsata voimakkaasti fyysiseen houkuttelevuuteen ja etsi paketeille uusia jakelukanavia. Graafinen ulkoasu oli keino erottautua, sillä kilpailevat tuotteet olivat loppuasiakkaalle hyvinkin samankaltaisia. Eroja oli yhtä vähän kuin kolajuomien valmistajien välillä, vaikka osa asiakkaista vannoikin intohimoisesti jonkun brandin nimeen. Kun tuotteet ostettiin kirjakaupan hyllyltä, ulkoasu toimi vieheenä. Toinen tärkeä markkinointikeino oli asiantuntijakäyttäjien mielipiteisiin vaikuttaminen. Nämä jakoivat puskaradion välityksellä arvioitaan, joilla oli suora vaikutus myyntiin.

SOT:n kilpailijoita olivat yhdysvaltalainen Red Hat, saksalainen SuSE ja ranskalainen Mandrakesoft sekä joukko

muita GNU/Linux-valmistajia.¹ Kilpailu ei ollut veristä. Pikemminkin voitiin puhua rakentavasta yhteistyöstä ehkä hieman arrogantimpaa Red Hatiä lukuun ottamatta. Mikään yritys ei voinut toimia alalla yksinään muista riippumatta, sillä kaikki käyttivät samaa lähdekoodia. Merkittävimmät erot yritysten välillä löytyivät markkinoinnista ja painotuksista. Red Hat ja SuSE tavoittelivat yritysasiakkaita, SOT kotikäyttäjiä ja Mandrakesoft kumpiakin. Suomalaisena yrityksenä SOT:llä oli myös mahdollisuus tarjota jakeluissaan vahvan salauksen tuotteita. Yhdysvalloissa nämä olivat kiellettyjä, koska paikallisten viranomaisten vaatimuksesta tiedostoja, sähköposteja ja muuta verkkoliikennettä piti päästä tarvittaessa nuuskimaan. Suomessa valtiovalta ei edellyttänyt, että ohjelmiin tulisi tehdä tällaisia takaportteja, tai että salausten menetelmät olisivat niin heikkoja, että ne voisi kuka tahansa murtaa pienellä vaivalla.

SOT otti uusina jakelukanavina käyttöön perinteisen kirjakanavan ja atk-kanavan yksityisasiakkaiden tavoittamiseksi. Lisäksi jatkoimme rinnalla omaa suoramyyntiä lähinnä Internetin välityksellä.

Lähestyimme kirjakauppajakeluun erikoistuneita kustantajia ja jakelijoita, joiden päätuotteina olivat kirjojen lisäksi multimedia, cd-rom:t, pelit ja erilaiset ohjelmistotuotteet. Kanava oli tyypillisesti vähintään kolmitasoinen. Se muodostui jakelijan lisäksi itsenäisistä vähittäismyymälöistä ja kirjakauppaketjuista. Lisäksi mukana saattoi olla erillinen logistiikasta ja varastoinnista huolehtiva yhtiö. Suomessa merkittävimmät kanavan edustajat olivat Akateeminen kirjakauppa ja Suomalainen kirjakauppa. SOT myi

¹ GNU/Linux-jakelua on nykyään yli 300. Näistä tunnetuimpia ovat vanhat Debianin, Slackwaren, Fedoran, SuSE:n ja Mandrivan (entinen Mandrakesoft) jakelut. Näiden rinnalle tuli 2000-luvulla muiden muassa Ubuntu, Knoppix, Gentoo, Mepis, Xandros. Yksi Microsoftin argumenteista avointa lähdekoodia vastaan on ollut juuri jakelujen moninaisuus ja valinnanvaikeus. Microsoftin mielestä jakelua pitäisi luonnollisesti olla vain yksi: Windows.

myös yhden lehden muotoon paketoitun jakeluversion R-kioskien kautta, mikä osoittautui menestykseksi.

Ruotsissa kanava rakentui Pagina AB:n jälleenmyyjäverkoston varaan. Myöhemmin Ruotsiin perustettiin oma toimisto Linköpingiin, jonka vetäjäksi palkkasin Intiasta Sanjay Verman. Ruotsin-toiminnot ajettiin kuitenkin alas vain vuotta myöhemmin, koska tavoitteita ei saavutettu. Syypää epäonnistumiseen löytyi tämän penkin ja näppäimistön välistä. Intialainen kaveri ei välttämättä ollut fiksuin vaihtoehto Ruotsin markkinoiden päänavaukseen, vaikka hän olikin sitoutunut, älykäs ja kova tekemään töitä. Verma oli aiemmin onnistunut urallaan erinomaisesti perustamalla Intiaan keksitehtaan, jonka ansiosta hän oli guru kotimaassaan.

Neuvotteluja globaalista kirjakanavasta käytiin muiden muassa amerikkalaisten kustantajien, Prentice-Hallin ja Macmillan Publishingin kanssa. Ne etenivät verkkaisesti. Saksankielisen alueen kattamiseksi sain neuvottelukumppaniksi Beleken, jonka kanssa pääsimme nopeasti yhteisymmärrykseen suomalais-saksalaiseen tyyliin. Tapaaminen Frankfurtin kirjamesseilla ja yhteinen illallinen toimitusjohtajan, tohtori Michael Platzkösterin, kanssa tuottivat SOT:lle tuhansien pakettien tilauksen.

Kriittisimpänä tekijänä kirjakanavassa oli kilpailijoiden mukaantulo tai vaihtoehtoisesti se, että jokin kanavan yrityksistä tekisi oman, kilpailevan GNU/Linux-tuotteen. Myöhemmin molemmat riskit realisoituvat. Red Hat seurasi SOT:tä kirjakanavaan ja Macmillan teki oman GNU/Linux-jakelun Mandraken pohjalta sitoen omat kätensä SOT:n suhteen. Kummassakin tapauksessa yritykset epäonnistuivat. Kirjakaupat osoittautuivat jakelukanavina yksinkertaisesti liian kalliiksi. Niiden korkea, 50 prosentin kate söi valmistajalta kannattavuuden. Myös rahoitus osoittautui riskiksi, sillä jälleenmyyjät halusivat ostaa tuotteet

velaksi ja tuotepalautuksia tuli runsaasti.

Myyntikate oli muihin vaihtoehtoihin verrattuna heikko. Se jäi esimerkiksi Saksassa noin 10 prosenttiin jakelijan sisäänostohinnasta laskettuna. Toisaalta kanava oli tehokain ja tuotti suurimmat myyntivolyymit. Silloisessa markkina- ja hintatilanteessa Red Hat ja SuSE eivät tätä kanavaa juuri käyttäneet.

Atk-kanava koostui pienistä ja keskisuurista tietotekniikan vähittäismyymälöistä, kuten PC-Superstoresta. Näiden myyntivolyymi oli huomattavasti kirjakanavaa pienempi. Toisaalta kate oli suurempi, koska paketteja myytiin suoraan liikkeisiin ketjujen ja kustantajien ohitse. Atk-tukkurien käyttämisestä rajoittivat näiden tekemät jakelusopimukset Microsoftin kanssa. Ne estivät käytännössä kilpailevien tuotteiden jakelun.

Satsasimme pakettien houkuttelevuuteen huomioimalla kanavien tarpeet heti tuotekehityksestä lähtien. Pyrimme valmistamaan tuotteita, joiden myyntiaika olisi mahdollisimman pitkä ja toisaalta pitämään oman valikoimamme mahdollisimman suppeana sekaannusten välttämiseksi. Asiakkaat hämääntyivät, jos kaupan hyllyt notkuivat lähes identtististä, saman valmistajan tekemistä tuotteista.

Atk-kanavaan pääseminen edellytti, että tuotteille oli jo etukäteen kysyntää. Ostopäätökseen vaikutti pääasiallisesti julkisuus, jota pyrimme ruokkimaan viestinnällä ja tuotejulkistuksilla kansainvälisten it-tapahtumien yhteydessä. Kokosimme lehdistötiedotteiden lähettämiseen kansainvälisen, 600 sähköpostiosoitteen listan. Käytimme sitä Internetin GNU/Linux-uutispalvelujen, Linux PR:n ja Linux-todayn, ohella. SOT:n tuotejulkistuksia uutisoitiin useissa kansainvälisissä medioissa, esimerkiksi amerikkalaisessa CNN:ssä.¹

¹ Bruce Tober: "Best Linux targets home user, globally", CNN, www.cnn.com, 7. maaliskuuta 2000.

Varsinaiset mainospanokset kanavoimme www.bestlinux.net ja www.sot.com) ja jakelijoille. Suunnittelimme myös suuren yleisön huomion saavuttavia mainoskampanjoita. SOT:n uutta slogania ”SOT tekee Linuxista totta” lanseerattaessa olin yhteydessä Pelle Miljoonaan. Sain häneltä poikkeuksellisesti luvan käyttää ”Mootoritie on kuuma”-biisiä tv-mainoksessa. Mainoskampanja päädyttiin kuitenkin toteuttamaan vain lehdissä OMD-mediatoimiston suosituksen mukaisesti. Minun mielestäni tv olisi tosin voinut toimia huomattavasti paremmin kuin vessapaperimedian rupuiset mainokset.

Syksyllä 2001 järjestimme kilpailun, jossa oli pääpalkintona lehmä. Olimme saaneet tietokoneohjelmia välittävän Tucows-palvelun arvioinnissa Best Linuxille täydet viisi lehmää ja nousseet GNU/Linux-valmistajien kärkikaartiin. Käyttäjien piti kilpailussa vastata viiteen Best Linuxia koskeneeseen kysymykseen, ja sen jälkeen valita palkintolehmän väri. Vaihtoehtoina olivat musta, ruskea, valkoinen ja läikikäs. Voittajalla oli mahdollisuus lunastaa palkintonsa myös rahana. Kieltäydyimme eläinsuojelun nimissä toimittamasta elävää lehmää, mikäli vastaanottajalla ei olisi ollut asianmukaista navettaa. Luonnollisesti sanouduimme myös irti kaikesta vastuusta hullunlehmän ja suu- ja sorkkataudin suhteen. Räsänen arpoi lehmän. Voittaja oli suomalainen tilanomistaja, jolla oli lehmiä riittävästi omasta takaa. Hän halusi palkinnon rahana. Kilpailu toi meille runsaasti julkisuutta ja sitä kautta tuotteillemme lisää käyttäjiä.

Suomessa ja Ruotsissa jakelukanavat kattoivat valtaosan kirjakaupoista ja atk-myymöloistä. Käytimme samoja lääkkeitä muilla markkinoilla. Selvitimme maittain ja kielialueittain mahdolliset kumppanit ja kutsuimme heidät Saksan Hannoverissa järjestetyille it-alan messuille, CeBIT:iin. Ne olivat yksi maailman kolmesta suurimmasta it-alan

messuista Yhdysvaltojen Comdexin ja Taiwanin elektronikkamessujen ohella.

Atk-kanavassa syntyi ponnistelujen tuloksena kiinnostusta SOT:n tuotteita kohtaan. Best Linuxia myytiin muiden muassa Englannissa, Ranskassa, Saksassa, Ruotsissa, Unkarissa, Venäjällä ja Yhdysvalloissa. Atk-kanavan toimitusmäärät, toimitustiheys ja kertaostot olivat kuitenkin tyyppillisesti liian pieniä ollakseen kannattavia.

Neuvottelin uusista kansainvälisistä sopimuksista Jorma Schukoffin hoitaessa Suomen puolelta. Lokakuussa 2000 SOT:lle perustettiin uusi toimipiste Minneapolisiin, USA:han jatkamaan neuvottelua.¹ Amerikkalaiset jakelijat toivoivat myynnin tueksi paikallista läsnäoloa. Palkkasin toimistoon John Grussin ja Darren Finnimoren, jotka olivat aiemmin työskennelleet Frank Kasper & Associates-nimisessä yrityksessä. Se oli erikoistunut GNU/Linux-tuotteiden maailmanlaajuiseen jakeluun.

USA:n toimisto ei tuottanut SOT:lle tulosta. Myyntiponnistelujen lopputuloksena saimme joidenkin tuhansien dollarien edestä shekkejä, joiden lunastaminen ei Suomessa onnistunut. Suomi kun oli ehtinyt luopua shekeistä jo edellisellä vuosituhanella. Grussin ja Finnimoren myyntiennusteet osoittautuivat yhtä ylioptimistisiksi kuin miehet itsekin. Kaikki oli kysyttäessä ”oikein hienosti” periamerikkalaiseen tapaan, eikä minkäänlaisia ongelmia esiintynyt. Tosin ei kyllä myöskään tuloksia. Lopulta vaadin silloista SOT:n toimitusjohtajaa, Phil Heenania vetämään liinat kiinni, jotta turhanaikainen rahan polttaminen loppuisi.

Kirja- ja atk-kanavan lisäksi myimme GNU/Linux-paketteja nettikaupparamme kautta. Olimme rakentaneet sitä vuodesta 1995 lähtien ja silti teknologia oli edelleen

¹ ”SOT opens office in USA and participates in November Comdex Linux business Expo2000”, tiedote, www.sot.com, 4. lokakuuta 2000.

hyvinkin ajanmukaista. Kauppapaikka oli pitkälle automatisoitu 2K:n avulla. Se oli kytketty mynninhallintaan, minä ansiosta meiltä kului toimituksiin vain vähän resursseja. Se sisälsi lisäksi jälleenmyyjien tilausjärjestelmän, maksuja ja tilaushistorian selaamisen, maksut eri valuutoilla ja reaaliaikaisen varastotilanteen. Asiakaspalvelua hoidettiin aluksi Tampereelta ja myöhemmin Tallinnasta käsin. Asiakkaat löysivät kauppapaikalle www-sivujen kautta. Linkkejä löytyi muiden muassa jälleenmyyjien sivuilta ja kaikista merkittävistä GNU/Linux-aiheisista www-palveluista maailmalla.

Internet-kaupan huonona puolenä oli se, että tuotteita tilattiin pääsääntöisesti yksin kappalein. Saimme nettitilauksia päivittäin, mutta myyntimäärät pysyivät silti murto-osassa kirjakauppojen volyymeistä. Kokonaistuotot jäivät vähäisemmiksi, vaikka kate oli paras mahdollinen.

Uusia, vielä kehitysasteella olevia vaihtoehtoja myyntiin tarjosivat OEM- ja rojaltipohjaiset lisenssisopimukset. OEM tarkoittaa tietokonevalmistajaa varten tehtyä ohjelmapakettia. Se on tarkoitettu myytäväksi ainoastaan uuteen tietokoneeseen ja valmiiksi asennettuna. J&M Martela Oy myi SOT:n OEM-tuotteita valmistamiensa tietokoneiden mukana. Suurimuotoinen kauppa olisi edellyttänyt ison laitevalmistajan mukanaoloa. Kävin keskusteluja muiden muassa Hewlett-Packardin ja Dellin kanssa, mutta ilmeisesti näiden yritysten sopimukset Microsoftin kanssa estivät yhteistyön. Rojaltipohjaisessa mallissa myyjä valmistaa tuotteet itse joko omalla tai alkuperäisen valmistajan tuotemerkillä. Tämä saattaa johtaa SUN:in kaltaiseen skitsofreeniseen ansaintalogiikkaan, tavaramerkillä rahastamiseen. Minä en pitänyt sitä vaihtoehtona.

Jakelujen myynti oli tarkkaan jaksotettua bisnestä. Uusi versio myi yleensä hyvin muutaman kuukauden ajan,

minkä jälkeen myynti hidastui ja laski lopulta lähelle nol-
laa. Seuraavaa versiota ei kannattanut tuupata markkinoil-
le heti perään, sillä jokaisen uuden version tekeminen oli
työlästä ja aikaavieppä, ja siksi kallista. Eri jakeluvalmistajat
tekivät uusi versioita eri tahdissa. Mandrakesoft tuotti niitä
tiuhimpaan, SuSE harvimmin. Red Hat ja SOT sijoittuivat
näiden ääripäiden väliin. Pysin aluksi julkaisemaan uusia
versioita noin puolen vuoden välein, mutta näin tarkka
aikataulu osoittautui mahdottomaksi. Pakettien fyysisestä
valmistamisesta, eli käyttöohjeiden ja cd-rom:ien painami-
sesta ja pakettien kasaamisesta tuli myynnin suurin haaste,
hidaste ja lopulta este.

Tilasin ohjelmistopakettit pääkaupunkiseudulta Samu
Scheimanilta Datamate-nimisestä yrityksestä. Vielä SOT-
Linuxin toisen version kanssa yhteistyö toimi suhteellisen
hyvin. Joistakin paketeista puuttui teknisen tuen vaatimia
rekisteröintikaavakkeita, ja myös joitakin muita pieniä
puutteita esiintyi. Toimitus tuli riittävän ajallaan ja tuot-
teet saatiin myyntiin. Seuraavalla kerralla onni ei ollut enää
myötä.

Jakelun uuden version piti valmistua joulumyyntiä var-
ten ja reilusti ennen seuraavan vuoden alkupuolelle suun-
niteltua 2000-versiota. Jokin meni pieleen emmekä saaneet
paketteja ajoissa. Kun ne lopulta valmistuivat ja laatu saa-
tiin varmistettua, oli 2000-version julkistus ovella ja joulu-
myynti menetetty. Erä meni lähes kokonaan tuhottavaksi
joitakin FLUG:in GNU/Linux-esittelypäivänä jaettuja il-
maiskappaleita lukuun ottamatta.

Olin kirjoittanut Datamatelle tekemääni tilaukseen
ehdon. Sen mukaan emme osta paketteja, jos ne eivät val-
mistu ajoissa. Oikeuden päätöksen mukaan asianajajam-
me Janne Vuorilahti Asianajotoimisto Paldanius & Mäke-
lä Oy:stä ei ollut näyttänyt toteen, että viivästyksestä oli

valitettu. Näin SOT hävisi jutun. Oikeuden väite oli erikoinen, sillä yksi työntekijöistämme juoksi alvariinsa Datamatessa hoputtamassa ja yrittämässä tehdä hyväksymistarkastusta. Se ei kuitenkaan onnistunut, koska tuotteiden pakkaus oli aina vain kesken. Meillä oli kova kiire ja paine saada paketit ulos, sillä jälleenmyyjät odottivat niitä joulu-myyntiin kieli pitkällä.

Suomen oikeusjärjestelmä teki tuotteiden painamisesta riskibisneksen. Vaikka sopimusteknisesti viivästysriski oli otettu huomioon, sillä ei ollut mitään käytännön merkitystä. Tämä oli ensimmäinen takaisku liiketoiminnassa, joka rapautti uskoani oikeuslaitokseen. Vakuutuksestakaan ei ollut avuksi.

Vakuutusyhtiö Tapiola korvasi syntyneistä oikeudenkäyntikuluista murto-osan. Sain tapauksen yhteydessä tarpeekseni yhtiön tyhjänpäiväisistä vakuutuksista. Tämä oli jo toinen kerta. Boris oli pentuna repinyt Mikontalon opiskelija-asuntomme kiinteän lattiamaton irti. Tapiola kieltäytyi korvaamasta vahinkoa lemmikkieläinvakuutuksesta, sillä lattiamatto ei kuulunut irtaimistoon. Tapiolan kotivakuutuksesta todettiin, ettei lattiamattoa korvata, koska se kuuluu irtaimistoon eikä irtaimisto kuulunut kyseisen vakuutuksen piiriin.

Totesin, että vakuutukset ovat hölmöjä varten ja irtisainoin ne. Pakolliset liikenne- ja TEL-vakuutukset siirsin kilpailutuksen jälkeen Veritasille. Se oli Tapiolaa yli puolet halvempi. Huomattavaa hinnaneroa selitti se, että Tapiola hivutti vuosittain vakuutusmaksuja ylöspäin 5-10 prosentilla milloin milläkin tekosyyllä. Yhtiö sai minulta lempinimen Tappiola, kun se jaksoi vielä kaiken tämän jälkeenkin olla ihmeissään asiakkaan menettämisestä.

En halunnut enää ottaa riskiä uuden pakettitoimittajan kanssa. Ne olivat yksinkertaisesti liian suuria tuottoihin

nähdessä. SOT:n pakettimyynti jäi muiden GNU/Linux-jakelijoiden tavoin parhaimmillaankin vain kymmeneen tuhansiin. Lisäksi saimme kuulla, että paketteihin olisi pitänyt painaa K18-merkintä rajoittamaan niiden myyntiä alaikäisille. Tuotteemme oli vain aikuisille tarkoitettu käyttöjärjestelmä, sillä siihen kuuluneella peli-cd:llä oli väkivaltainen peli nimeltään Doom.

Pakettien myynnistä koitui jatkuvaa harmia, kun yksityishenkilöt soittelivat tekniseen tukeen saadakseen apua sotkemansa käyttöjärjestelmän korjaukseen. Työ oli turhauttavaa, sillä ongelmat löytyivät lähes poikkeuksetta tuolin ja näppäimistön välistä, nörttikielellä PEBKAC (Problem Exists Between Keyboard And Chair). Suomen kuluttajalainsäädäntö pakotti tarjoamaan teknisen tuen ilmaiseksi, mikä osaltaan sinetöi päätöksen lopettaa kuluttajien palveleminen.

Tukipalvelu rassasi myös maksavien tukiasiakkaiden osalta. Eräs SOT:n työntekijöistä käänsi hermostuttuaan kaikki tukikännykän puhelut pesuaineita myyvän OMO:n palvelunumeroon, OMO-infoon. Huomasin asian sattumalta testattuani tukiluurin toimivuutta. Potkut saatuaan hän lukitsi kännykän sim-kortin ja palautti puhelimen. Soneralta kului aikaa puhelimen avaamiseen ja numeron käännön poistamiseen niin pitkään, että tukiasiakkaat menetettiin.

Kuten esimerkit kertovat, SOT ei ollut vielä asiakaslähäinen saati palvelualtis yritys. Asiakkaat olivat jatkuva riasa, joita ilman työnteko olisi ollut mukavampaa. Kuten palvelualalla on tapana sanoa: "If it wasn't for the customers, this would be a great place to work in" eli vapaasti käännettynä "asiakkaita tämä olisi hieno työpaikka". SOT teki ratkaisunsa ja siirtyi yksityisasiakkaista projektimyyntiin, joka hoitui paremmalla katteella ja vähemmällä säädöllä.

Muu maa mansikka

Kansainvälisyys korostui SOT:n uusissa suunnitelmissa. Markkinat jaettiin maantieteellisesti ja myyntiennusteet laadittiin tähtitieteellisesti. Suomen ja Ruotsin lisäksi tavoiteltiin uusia alueita, joihin luettiin vaatimattomasti koko maailma. Erityisesti tähtäimessä olivat Intia sekä lähimaat Venäjä ja Viro, joista jälkimmäisessä SOT:llä oli jalansija ASE:n myötä.

Kävin Intiassa selvittelemässä mahdollisuuksia ohjelmoinnin alihankintaan (outsourcing) uutena, orastavana kilpailukeinona. Valtaosa yrityksistä haki vuosituhannen vaihteen resurssipulaan ratkaisua kotimaasta. Osaajille maksettiin huikkeitä palkkoja. Minä halusin ratkaista ongelman kestävämminkin kansainvälisesti.

Vierailin maan it-keskittymissä Bangaloressa ja Chennaiassa. Tapasin paikallisia alihankkijoita ja tutustuin GNU/Linuxin markkinoihin. Sain Bangaloren lentokentälle saapuessani käteeni kukkakimpun, minkä jälkeen minut kiidätettiin liikennekaoksen läpi brittiläistyyliin luksushotelliin. Ensimmäisenä aamuna minua odotti kulttuurishokki. Isäntäni K S Narayanan lappoi aamupalariisin paljain käsin kiposta ja mätti kädellään kastiketta päälle. Jätin aamiaisen väliin kuten yleensä. Olin järkeillyt, että aamupala vie veret aivoista vatsaan ja tekee väsyneeksi ja hidasälyiseksi.

Bangaloressa minut otti vastaan tiheä savusumu. Tupakoin tuohon aikaan yli kolme askia päivässä ja minun oli silti vaikea hengittää. Tunsin tukehtuvani minä hetkenä hyvänsä. Sitä paitsi isäntäni hermostui minulle silmittömästi. Hän huusi ja viuhtoi käsillään. Olin toistanut pari päivää aiemmin sanomani asian toiseen kertaan, mikä sai vanhan miehen raivon partaalle. Isäntäni syytti minua siitä, että pidin häntä tyhmänä kun toistelin asioita. Hän kuului

sentään ylimpään ja arvostetuimpaan kastiin. En sittemmin puhunut kuin välttämättömän, etten olisi hermostuttanut arvon isäntääni uudelleen.

Intia osoittautui pettymykseksi. Viisumin vaivalloisesta hankinnasta alkanut kielteinen mielikuva vahvistui nopeasti yrityskierroksilla. Vaikka työvoiman hintataso oli järkevä, byrokratia ja korruptio tekivät liiketoimintaympäristöstä vihamielisen. Pelkästään riittävän Internet-yhteyden saaminen oli lähes mahdotonta. Viranomaiset kontrolloivat mustasukkaisesti ulkomaanyhteyksiä ja käyttivät niitä korruption rahasampoina. Satelliittilautasella toimivaan Internet-yhteyteen vaadittiin erillinen lupa, jota olisi kuulemma ollut turha yrittää hakea. GNU/Linux -jakelua ei pystynyt siirtämään verkon yli Suomeen säädylisessä ajassa eikä yhteyksien luotettavuus ollut riittävä ohjelmistokehityksen vaatimaan yhteydenpitoon. Intia sai jäädä. Tilalle tuli Viro ja myöhemmin Venäjä.

Viron pienen koon ja kehittymättömien markkinoiden takia se edusti SOT:lle resurssiaittaa. Maassa oli vain 1,5 miljoonaa ihmistä ja Suomeen verrattuna varsin vähän tietokoneita. Viron-toimisto keskittyi etupäässä suomalaisten asiakkaiden palvelemiseen ja virolaisen GNU/Linux-käyttäjähdistyksen tukemiseen.

Venäjällä yksistään Pietarissa oli väkeä saman verran kuin Suomessa ja kaupungista löytyi kymmeniä tuhansia ohjelmoijia. Tarjolla olleen edullisen ja osaavan työvoiman merkitys korostui etenkin eletyn kuplan aikana, kun Suomen työmarkkinat ylikuumentuivat ja palkat pomppasivat pilviin. Venäjällä oli lisäksi yrittäjän kannalta edullisempi työläinsäädäntö. Ylitöiden tekemistä ei väen väkisin rajoitettu, lomalaisille ei tarvinnut maksaa ylimääräisiä lomarahoja ja irtisanominen onnistui tarvittaessa. Henkilöriski oli Suomen työläinsäädännön luomista riskeistä merkittävin.

Vähänkään epävarmassa tilanteessa jätin Suomessa mieluummin palkkaamatta toisin kuin muissa maissa.

SOT:n kehittäjäyhteisöstä lähes 40 prosenttia oli venäjänkielisiä, mikä kertoi kielialueen kiinnostuksesta tuotteitamme kohtaan. Tämäkin puolsi markkinan erillistä huomioimista. Katsoin kuitenkin asian vaativan lisäselvityksiä, sillä SOT:n taloudellinen tilanne oli vuonna 1999 epävaka. Resursseja tarjosi periaatteessa venäjänkielinen tytäryhtiömme ASE Virossa, jolla oli myös kontakteja ja kokemusta markkinoista. Todellisuudessa ASE osoittautui kuitenkin menetetyksi pelimerkiksi juuri silloin, kun sitä olisi kaikkein kipeimmin tarvittu.

Minulle selvisi, että muut osakkaat Maxim Soverinjuk, Aleksander Solts ja Sergei Stekolchikov olivat kaikessa hiljaisuudessa perustaneet yhteisyrityksemme ASE:n rinnalle toisen yrityksen. Stekolchikov oli ostanut alun perin mukana olleen Drossinan osakkeet. Uuden yrityksen nimi oli ASECOM, ja sille oli siirretty koko ASE:n liiketoiminta, asiakkaat ja yhtiön varat.

Rinnakkaisyritys oli perustettu jo vuonna 1996, mutta kupru tuli ilmi vasta kolme vuotta myöhemmin. Olin laajentamassa Viron toimintaa laitekaupasta takaisin ohjelmistotuotantoon. Sovin yhtiökumppaneideni kanssa GNU/Linux-tuotekehityksen käynnistämisestä Virossa. SOT investoi tätä tarkoitusta varten ASE:en rahaa yhteensä 130 000 euroa. Rahoilla maksettiin uusien työntekijöiden palkkoja, hankittiin asunto ja tarvittavia tietokoneita ja palvelimia. Tein samassa yhteydessä yritysjärjestelyjä siten, että myin henkilökohtaisesti omistamani ASE:n osakkeet SOT:lle. Se omisti kaupan jälkeen enemmistön, 51 prosenttia ASE:n osakkeista. Halusin keskittää kaiken omaisuuteni SOT:hen selkeyden nimissä.

Suurimpana yksittäisenä osana investointia SOT maksoi

ASE:lle 82 000 euroa. Laskun suoritus oli jäänyt hoitamatta ajallaan. Tämä oli kiristänyt Tallinnan-toimiston ilma-piirin äärimmilleen, sillä työntekijöiden palkkojen maksu oli viivästynyt. Kriisin ratkaisemiseksi otin ohjat käsiini ja painuin siltä istumalta Helsinkiin. Nostin käteistä Leonian Unioninkadun konttorista, palasin Tallinnaan ja tilitin rahat Soverinjukille. Pyysin talousvastaavaamme, Tuuli Saariota, hankkimaan kuitenkin Stekolchikovilta.

Sittemmin selvisi, ettei maksua oltu laitettu ASE:n tilille saati kirjanpitoon. Saario ei ollut myöskään saanut kuittia. Vyyhti alkoi keriytyä auki, kun käsiini osui ASE:n SOT:lle kirjoittama lasku Internetin käytöstä. Huomasin, että laskuttajana oli ASECOM-niminen yritys ASE:n sijasta. Aloin selvittää, mistä oli kyse mutta muut osakkaat eivät kyenneet selittämään toimiaan.

ASE meni alta, ja samalla suurin osa tehdyistä investoinneista. Ainoa mistä jäi jotain konkreettista jäljelle, oli minun käyttööni Tallinnasta hankittu työsuhdeasunto. Se oli rivitalon pätkä läheltä Rocca Al Marea. Kiinteistön kauppahinta, 67 000 euroa, oli maksettu SOT:ltä saaduilla rahoilla. Yhtiökumppanini olivat siirtäneet asunnon bulvaanille, jonka toimitusjohtajaksi oli merkitty piraatti-cd-levyjä myynyt torikauppias Mustamäen torilta. Miestä ei luonnollisesti tavoitettu. ASE:n asianajaja kehotti minua pysymään erossa asiasta oman etuni vuoksi. Kupru oli kuulemma niin huolella suunniteltu, ettei siihen voinut päästä mitenkään käsiksi. Entiset yhtiökumppanini kertoivat minulle olevansa ”hyvässä suojeluksessa”. Viittasivatko he mafiaan vai poliisiin, vai olivatko nämä yksi ja sama kuten Venäjällä?

Kävin oikeutta saadakseni ASE:lle erityistilintarkastuksen tapauksen selvittämiseksi. Se osoittautui mahdottomaksi. Muut osakkaat kieltäytyivät toimittamasta oikeudelle yhtiön osakasluetteloa, jota ilman oikeus ei voinut

määrätä erityistilintarkastusta tehtäväksi. Virolainen oikeus ei onnistunut saamaan heiltä osakasluetteloa. Tein yhtiökumppanieni toimista tutkintapyynnön Suomen ja Viron poliisille. Viron poliisi ei saanut mitään selville. Innolla alkaneet tutkimukset lopetettiin äkisti. Minulle kerrottiin vain, että minun olisi pitänyt tulla ensin heidän puheilleen eikä yrittää itse oikeusteitse erityistilintarkastusta. Suomesa asiaa ei vaivauduttu selvittämään. Juttu vesittyi Viron lainsäädännön porsaanreikiin ja Suomen viranomaisten välipitämättömyyteen.

”Oletus on kaikkien munausten äiti” on yksi lempisannonnoistani. Se päti mainiosti myös tässä tapauksessa. Olin luottanut yhtiökumppaneihini ja olettanut, että heillä on puhtaat jauhot pussissa. ASE oli saanut kasvaa itsenäisesti. En ollut asettanut yritykselle tuottotavoitteita tai suorittanut asianmukaista valvontaa. Yhtiön oli tarkoitus toimia reservinä ja kasvupohjana SOT:n tulevaisuuden laajentamiselle Virossa. Sen harjoittama pienimuotoinen laitekauppa ei minua juuri kiinnostanut.

Yhtiökumppanini toimittivat ASE:n taseet ja tuloslaskelmat viron kielellä. Ne oli laadittu siten, että niistä oli mahdoton saada selkoa. Tehtävä ei ollut edes mieluinen, sillä sain taloushallinnosta samanlaisen angstin kuin lakipykälästä. Karsastin molempien alojen ammattilaisia. He eivät kantaneet vastuuta sanomisistaan ja piiloutuivat mielellään käsittämättömän kapulakielen taakse. Hyviä neuvoja riitti, mutta ne johtivat useimmiten ojasta allikkoon. Ainoa todellinen vastuunkantaja löytyi peilistä.

Rivien välistä ymmärsin, että yhtiökumppanini kokivat rakentaneensa ASE:n omalla työllään. He halusivat mitä ilmeisimmin turvata elämäntyönsä vetämällä liiketoiminnan välistä itselleen. Vastuuseen heitä ei saatu, koska juttua hoitaneen virolaisen asianajajan, Aku Soraisen, mukaan he

eivät olleet aiheuttaneet toimillaan suoranaista vahinkoa. Suomen verottaja tosin katsoi suuressa viisauudessaan minun varastaneen ASE:lle maksetut rahat ja käsitteli asian peiteltyinä osingonjakona. Minä sain älynväläyksen johdosta 40 000 euron mätkyt.

Verohallinnon ylitarkastajana työskentelevän lapsuudenystäväni mukaan verottajalla olisi pitänyt olla näyttöä rahojen kohtalosta pelkkien spekulatioiden sijaan. Tämä ei kuitenkaan näyttänyt pätevän Tampereen verovirastoon eikä verovalitukseni hylänneeseen verovalituslautakuntaan. Heille näytöksi riitti se, että tulotasoni oli alempi kuin muilla samassa asemassa olevilla ja olin siksi varastanut rahat. Nostin palkkaa SOT:stä keskimäärin alle 1000 euroa kuussa koko 13 vuoden ajan ja elin spartalaisen pihisti. Kartutin omalla työpanoksellani yhtiön varallisuutta. Minulla ei ollut velaksi ostetun opiskelija-asunnon myynnin jälkeen mitään muuta omaisuutta kuin SOT:n osakkeet.

Tallinnan-asunto pysyi SOT:n hallussa, vaikka virallisesti sitä ei omista kukaan. Paperilla kiinteistön omistaa entisten yhtiökumppanieni kolmas yritys, jonka he perustivat ASE:n rinnalle. Sen omistaa vanha ja purettu ASE. Kiinteistön omistaa siis osakeyhtiö, jota ei omista kukaan ja jota ei ole edes olemassa. Kun muutin Tallinnasta takaisin Suomeen, asuntoon muutti silloinen Viron ja Venäjän toimintoja vetänyt Anton Anisimov perheineen. Asunto on vielä tänäkin päivänä hänen työsuhdeasuntonaan, vaikka Viron SOT on aikapäiviä sitten lakannut olemasta.

Eräs tamperelainen poliisi otti Suomesta lähtömme jälkeen yhteyttä asiamieheeni. Hän selvitteli tekemääni tutkintapyyntöä ASE:sta ja verottajan syytöksistä. Oli kulunut kuusi vuotta siitä kun tein tutkintapyyntöni. Asiamies antoi poliisille puhelinnumeromme Argentiinaan, mutta puhelua ei kuulunut. Ehkä se tulee joskus kuuden vuoden päästä,

kun tutkintakin alkoi hämäläisesti samanmoisella viiveellä.
Toisaalta, ei meillä ole enää puhelintakaan.

OSAKKAAT

Vuosituhanne vaihteessa SOT:n omistus pohja laajeni. Yhtiö sai toisen osakkaan vuonna 1999. Olin aloittanut yhteistyön tulevan yhtiökumppanini kanssa edellisenä vuonna koostamalla GNU/Linux-paketteja. Aiemmin kumppani oli kääntänyt ja koostanut oppaita freelancerina. Hän työskenteli mielellään kotoa käsin. Käydessäni miehen luona Turussa löysin itseni poikamiesboksista, joka pursusi rojua. Pöydillä lojui likaisia astioita ja tuoleilla likaisia vaatteita. Tuhkakuppeja oli siellä täällä. Vaikka tupakoin tuolloin itsekin, paksu savu ja pinttynyt haju ärsyttivät limakalvoja. Hän oli ensimmäinen tekstinkäsittelijä, jonka luona olin käynyt. Miehestä syntyi ennakkokäsitys koko ammattikunnasta, joka ohjasi tulevaisuuden ennakkokäsitystäni myös kääntäjistä ja kirjailijoista.

Tein yhtiökumppanini kanssa kustannussopimuksen, johon kuului muiden muassa SOT-Linux käyttöopas. Edellisestä yhteistyöstämme viisastuneena lunastin sopimuksella kaikki julkaisuihin liittyvät jakelu-, markkinointi- ja myyntioikeudet. Lisäksi kumppanini myi tekijänoikeutensa suomenkieliseen SOT-Linux-teokseen sekä siitä eri kielille käännettyihin ja muihin siitä johdettuihin versioihin. Kauppakirjassa sovittiin, että yhtiö suorittaa maksun suunnatulla osakeannilla. Näin yhtiön osakekannasta siirtyi 29 prosenttia hänen omistukseensa. Miehestä tuli SOT:n osakkeenomistaja ja hallituksen puheenjohtaja.

Yhtiökumppanini kaudella SOT:lle laadittiin uusi liiketoimintasuunnitelma. En tuntenut suunnitelman tarkkaa sisältöä, sillä olin itse samaan aikaan Virossa laajentamassa toimintaa. Tulosten perusteella joko suunnitelma tai toteutus tai molemmat menivät myttyyn. Havahduin tilanteeseen SOT:n talouden romahdettua. Tuotekehitys nieli yhä

enemmän varoja ja yhtiön tilikauden tappio oli kyseisen vuoden joulukuuhun mennessä huimat 104 000 euroa. Mikäli tilanne olisi jatkunut samanlaisena, olisi seurauksena ollut konkurssi. Oli käynyt niin kuin usein käy. Budjetin menot oli saavutettu, mutta tulot jäivät kaukaisiksi haaveiksi.

Minua harmitti, että olin jättänyt lempilapseni yhtiökumppanin haltuun. Syytin ja ruoskin itseäni naiiviudesta – aivan aiheesta. Asioiden selvittely johti väliemme kiristymiseen. Äänestin yhtiökumppanini ulos hallituksesta ylimääräisessä yhtiökokouksessa ja otin ohjat käsiini. Mies kiivastui ja uhkasi tuhota yrityksen. Nähdessäni häntä viimeisen kerran Hermian-toimistolla, hän tuuppasi minut viihaisesti päin ovea ja sain pienen haavan sormeeni. Muuten kaveri oli aina itse rauhallisuus, jopa liiankin kanssa.

Yhteistyöstä ei tullut mitään, joten jommankumman oli lähdettävä. Annoin yhtiökumppanilleni mahdollisuuden joko ostaa minulta omistamani SOT:n osakkeet tai myydä minulle omansa. Hän päätyi myymään osakkeensa 3500 euron hintaan. Osakkeilla ei tuolloin ollut mitään arvoa, sillä yhtiö oli lähes konkurssissa. Tapasimme pikaisesti Helsingin rautatieasemalla ja allekirjoitimme kauppakirjan. Yhtiökumppanillani oli tapaamisessa mikrofonipilotettuna vaatteisiin, kuten sain myöhemmin kuulla hänen nostettuaan kaupasta rikossyytteen. Kumppanini mukaan olin harhauttanut hänet myymään osakkeet liian halvalla.

Episodi kuvasi it-kuplan aikaista dynaamisuutta. Alalla toimivien yhtiöiden osakkeiden arvon määrittäminen oli riskibisnestä, sillä niiden tila saattoi muuttua hyvinkin nopeasti. Näin kävi myös SOT:lle. Jäätyäni yksin hankin mitavan ulkomaisen riskisijoituksen, joka nosti yhtiön arvon yhdessä yössä tuhatkertaiseksi. Syyttäjä ei nostanut syytettä. Hän katsoi, että kumppanillani oli ollut käytössään

kaikki tarvittava tieto SOT:n tilasta toimittuaan yhtiön hallituksen puheenjohtajana. Ymmärrän nyt yhtiökumppanini mieliharmin ja kateuden, jonka osakkeiden myynnin jälkeinen arvonnousu epäilemättä aiheutti. Minäkin olisin harmistunut, jos hän olisi onnistunut tekemään saman.

Kumppanini valtakausi oli lyhyt ja eleetön, mutta jälki-
pyykki sitäkin dramaattisempi. Ennen lähtöään hän poisti SOT:n palvelimelta tekemiemme kirjojen lähdekooditiedostoja. Lokitiedostoista kävi myös ilmi, että luottamuksellisia tiedostoja oli laitettu julkisiksi. Lisäksi palvelimemme joutui Internetistä tulevan hyökkäyksen kohteeksi. Sen lähteenä oli tietokone, joka oli kytkeytynyt Internetiin Soneran asiakasverkossa olevan soittosarjan kautta. Lisäksi hän esitti keskusteluryhmissä erilaisia väitteitä minusta ja SOT:stä.

Jos avoimen lähdekoodin termikiistat ja uskonsodat olivat minusta turhanpäiväisiä, oli musta kylki kummallakin. Minä löin nuo sodat kirkkaasti laidalta kiistelemällä entisen yhtiökumppanini kanssa keskusteluryhmissä. Tämä oli varmasti omiaan syömään SOT:n toiminnan uskottavuutta keskusteluryhmiin osallistujien silmissä. Lopulta kyllästyin hedelmättömään kinasteluun ja ratkaisin asian lopettamalla keskusteluryhmien käytön.

Yhtiökumppanin kostonkierre on kestänyt tämän kirjan kirjoittamiseen asti. Hän teki tutkintapyyynnön tekijänoikeusrikkomuksesta ja vaati korvauksia teoksista, joista olimme kauppakirjan mukaan tehneet tyhjentävän kaupan. Sen jälkeen hän vaati tekijänoikeuspalkkiota minun tekemästäni ohjelmaversiosta ja lopulta uhkasi tehdä verottajalle ilmiannon, jos en maksaisi lisähintaa hänen myymistään SOT:n osakkeista.

Yhtiökumppanini poistuttua takavasemmalle aloin etsiä SOT:lle rahoitusta, joka mahdollistaisi

maailmanvalloituksen. Ainoaksi vaihtoehdoksi jäi riskiraha. Entinen kumppanini jatkoi kampanjointiaan ja paljasti yhtiön olevan menossa konkurssiin. Tämä ei luonnollisesti ollut liiketoiminnalle eduksi. Koska mies oli keskusteluryhmissä melko tunnettu ja hänet miellettiin edelleen SOT:n työntekijäksi, en halunnut ottaa riskiä ja yrittää jotain muuta.

Osallistuimme helmikuussa 2000 CeBIT-messuille Hannoverissa, Saksassa. Toivoin luovani siellä kontakteja riskisijoittajiin. SOT:n messutiskillä olivat esillä uutukaiset GNU/Linux-tuotteet, muiden muassa ensimmäinen englanninkielinen versio Best Linux-käyttöjärjestelmästä.¹ Olimme tilaisuudessa mukana isolla porukalla. Viikon päivät kuuluivat messuosastolla seisokkellessa ja iltaisin muiden näytteilleasettajien kanssa olutta ryystäessä. Ainoastaan ohjelmoija Miikka Siivonen puhui saksaa. Hän oli opettanut meille etukäteen yhden lauseen siltä varalta, että joku tulisi puhumaan väärää kieltä: ”Ich habe einen Kugelschreiber in meinem Arschloch.” Se tarkoitti vapaasti suomennettuna: ”Minulla on kuulakärkikynä persuuksissani.”

Vuokrasimme messualueen kupeesta asunnon majapaikaksi. Öistä muodostui muille painajainen, sillä he eivät saaneet nukuttua kuorsaamiseltani. Tai kuten Sari Vainikainen asian ilmaisi: ”Ei se äänekäs kuorsaaminen ollut niin paha kuin ne minuuttien pituiset tauot, jolloin lakkasit hengittämästä.” Työkaverini olivat pelänneet minun vetäen juuri viimeisen henkäykseni. Tämä johti uuden ohjesäännön luomiseen. Sen mukaan majoituksissa piti huomioida jatkossa minun huoneeni sijainti. Muut työntekijät tuli sijoittaa eri kerrokseen ja mieluummin rakennuksen toiseen päähän.

Sijoittajatarjokkaita virtasi CeBIT:ssä luoksemme sekä

¹ ”Welcome to the first release of SOT’s English version of the Best Linux operating system at CeBIT 2000”, tiedote, www.sot.com, 10. helmikuuta 2000.

Suomesta että Yhdysvalloista. SOT:n liikeideaa pidettiin hyvänä ja sille povattiin kansainvälistä menestystä. Tarjousten rahamäärät ja ehdot (term sheet) vaihtelivat melkoisesti. Suomalaisten sijoittajien ehdot olivat kautta linjan tiukempia. Ne lähtivät siitä, että olisin menettänyt valtani yrityksessä. Yhdysvaltalaiset taas arvostivat yrittäjyyttä. He tyytyivät vähemmistöosakkuuteen riskisijoitusta vastaan.

Muissa korkean teknologian yrityksissä oli samanlaisia suunnitelmia. Suomeakin ylivirittyneempi tilanne oli Kalifornian Piilaaksossa, jonne Linus Torvaldskin päätyi. Pienempiä pelureita yhdisteltiin yritysjärjestelyissä suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Esimerkiksi eBay:tä rakennettiin kovalla kädellä pelaamalla vanhoja partoja ulos. Näin kuvioista poistui muiden muassa Frank Kasper, jonka GNU/Linux-tuotteiden jakeluun erikoistunut yritys ajautui osaksi eBay:tä. Kasper oli leppoisa ja mukava vanha parta, johon olin tutustunut Frankfurtin kirjamessuilla. Myös Linux-bisneksessä hypetettiin. TurboLinux-niminen yhtiö ilmoitti jakavansa yli miljoona GNU/Linux-cd:tä Kiinassa, vaikka maassa oli tuolloin alle kaksi miljoonaa tietokonetta.¹ Linux Caren yrittäjä Arthur Tyde III (kolmas) puolestaan suunnitteli myyvänsä Linux-logolla varustettuja luottokortteja.

Päädyin sijoittajakilvassa amerikkalaiseen Arcady Venture Partnersiin. Syynä oli yrityksen sijainti ja osaaminen USA:n markkinoilla. Best Linuxin kansainvälistä versiota oli myyty Eurooppaan tuhansia paketteja. Vielä samana keväänä markkinoita oli tarkoitus laajentaa Baltiaan ja Venäjälle sekä sijoittajan avustuksella Yhdysvaltoihin.

Arcady Venture Partners halusi sijoittaa brittiläisiin ja pohjoismaisiin teknologiayrityksiin, joiden päämarkkina-alueena oli Yhdysvallat. Kiinnostuksen kohteina olivat

¹ SOT:ssä työskennelleen, globaalia myyntiä suunnitelleen Sari Vainikaisen mukaan.

Tuolloin elettiin vuosituhaten vaihdetta.

Internet- ja telekommunikaatioteknologiat. Kävin sijoitusneuvottelut yhtiön kanssa sähköpostitse. Ne johtivat huhtikuussa 2000 saamaani riskisijoitustarjoukseen, ja sen pohjalta solmittuun sopimukseen. Arcady osti 15,25 prosenttia yhtiön osakkeista ja maksoi niistä 3 miljoonaa euroa. Osakekauppa herätti runsaasti huomiota ja se uutisoitiin kotimaisissa medioissa.¹ Minulle jäi kaupan jälkeen selvä osake-enemmistö, yli 70 prosenttia koko osakekannasta.

Arcady piti päämajaansa Stamfordissa, USA:ssa. Kävin siellä tapaamassa yhtiön Managing Partneria eli ilmeisesti ainoaa työntekijää, omistajaa ja yrittäjää, Björn Wisseniä. Minulla oli lento New Yorkiin, josta vuokrasin auton ja ajelin pohjoiseen itärannikkoa pitkin. Maisema oli brittiläinen: valtavia viheralueita, suoria koristekuusirivistöjä, kivi-aitoja ja megalomaanisia kartanoita.

Wissenin konttori sijaitsi yrityshotellissa lähellä purjehdusatamaa. Toimiston seiniä koristivat suuret öljyvärimalaukset. Wissen oli syntyjään norjalainen ja teki yritystoiminnan ohella jatko-opintoja Harvardissa. Jo keski-ikäen ehtineellä ja hieman harmaantuneella miehellä oli suuren maailman toimitusjohtajan karisma. Hän esiintyi rauhallisesti, puhui selkeästi artikuloitua ja antoi itsestään luotettavan kuvan.

Kävin Wissenin toivomuksesta myös Xceleran luona. Se oli Arcadyn taustalla vaikuttanut riskisijoittaja. Maisemat komistuivat entisestään, kun ajoin kohti yhtiön jättimäistä, omien puisto- ja metsäalueiden ympäröimää kartanoa Greenwichissä. Kartanon pysäköintialueella sain todeta rämän vuokra-autoni olevan räikeässä ristiriidassa ympäristöön nähden. Vaikutelma vahvistui saavuttuani kartanon aulaan, joka kuhisi palvelusväkeä.

Xceleran omistivat Vikin veljekset, Alexander ja Gustav.

¹ Esim. "SOT sai amerikkalaisen pääomasijoituksen", *Talentum*, www.talentum.com, 2. toukokuuta 2000.

He olivat ehtineet Wissenin tavoin keski-ikään. Molemmat olivat kuitenkin ikäisekseen nuoren näköisiä, hoikkia ja urheilullisia. Norjalaisista passeistaan huolimatta heidän sukunsa oli kotoisin Latviasta. Totesin miehet mukaviksi kavereiksi, vaikka teknologian, Internetin ja bisneksen sarjoilla kosketuspintaa todellisuuteen heillä ei järin paljoa ollut.

Pääomasijoitus laukaisi kassakriisin ja palautti SOT:n takaisin elävien kirjoihin. Laadimme yhdessä Wissenin kanssa liiketoimintasuunnitelman, jossa ennustimme SOT:n sen vuoden liikevaihdon nousevan moninkertaiseksi ja työntekijämäärän kasvavan Suomessa, Virossa ja USA:ssa.

Yhteistyö Wissenin kanssa alkoi hedelmällisesti. Pian Arcady korvautui kuitenkin taustasijoittajalla, Cayman-saarilla päämajaansa pitävällä Xceleralla. Xcelera väitti omistavansa myös Wissenille kuuluneet osakkeet. En tavoittanut Wisseniä saadakseni väitteelle vahvistusta. Mies yksinkertaisesti katosi. Kun tulin sittemmin tuntemaan Xceleran toimintatapoja ja bisnesetiikkaa, en ihmetellyt miksi näin kävi.

Tähän päivään mennessä en ole saanut selvitystä siitä, mitä Arcadyn omistamille osakkeille tapahtui, tai kuka ne omistaa. Osakasluetteloon kirjattiin Xcelera vastustuksestani huolimatta ja yhtiö osallistui hallituksen työskentelyyn osakkaan ominaisuudessa. Viimeisen perättömän lupauksen selvityksen toimittamisesta antoi minulle Xceleraa edustanut lakinainen Johanna Haltia-Tapio Roschier-Holmberg & Waselius-nimisestä asianajotoimistosta. Oli kesä 2001 ja pidimme Hermian-toimistolla SOT:n yhtiökokousta. Samassa kokouksessa Xceleran rivityöntekijä Per Johansson potkittiin pois hallituksesta, sillä hänkään ei ollut pystynyt toimittamaan puuttuvaa selvitystä. Myöhemmin Xceleran Gustav Vik selitti, että hänen mielestään

SOT:n tiliotteen piti riittää tositteeksi omistuksesta. Xcelera oli kuulemma tehnyt sijoituksen eikä Arcady. Asia osoitautui hieman mutkikkaammaksi ja sillä oli kauaskantoisia seurauksia, kuten myöhemmin käy ilmi.

Gustav Vik asui perheineen Monacossa, jossa pidimme myös yhden hallituksen kokouksen. Kaupunki näytti silmissäni lintukodolta, joka oli rakennettu suojaamaan rikkaita pahalta maailmalta. Iltaisin se muistutti valaistua hautausmaata vain sillä erotuksella, että jokaisessa kadunkulmassa seisoi vähintään yksi poliisi vartiossa läpi yön. Monacossa voi ostaa itselleen isolla rahalla turvallisuuden illuusion, mutta kuolemattomuutta ei sielläkään ole sentään myynnissä.

Harmittelin jälkeenpäin sitä, ettei Wissen jatkanut hallituksessa. Jos olisin tiennyt ennakkoon Xceleran mukaantulosta, olisin valinnut minkä tahansa muun kuudesta sijoitajaehdokkaasta. Xcelera oli sijoittanut aiemmin lähinnä hotelleihin Espanjassa. Sen tekemät teknologiasijoitukset näyttivät menneen järjestään metsään yhtä lukuun ottamatta. Mirror Image-niminen yritys rakensi Xceleran rahoilla peilipalvelua, jossa sisällöntuottaja saattoi ostaa sisältönsä peilauksen eri puolilta maailmaa. Liikeidea kuulosti minun korvissani dot.com-kummajaiselta, jota markkinoitiin savun ja peilien avulla tietämättömille osakkeenostajille. Palvelua on tietävästi tekoengitetty aina näihin päiviin saakka. Xcelera näytti ostavan sijoituksillaan uusia asiakkaita Mirror Imagelle. SOT:lle ei tällaista yhteistyötä onneksi ehdotettu. Ehkä Vik ajatteli, että olen turhan tosikko osallistuakseni moiseen hörhöilyyn.

Vikit olivat käärineet rahansa USA:n markkinoilta huijan keksintönsä avulla. Alexander oli levittänyt Internetissä nimettömänä hurjia huhuja yhtiönsä osakekurssin nostamiseksi. Kupru onnistui niin hyvin, että Alexander

sai Al Caponen mukaan liikanimen Big-Al. Xceleran osakkeen arvo nousi vuodessa 30 sentistä 223 dollariin eli 65 000 prosentilla. Maaliskuussa 2000 Xceleran arvo oli kaikkien aikojen huippulukemissa, 12 miljardissa dollarissa. Jos Xceleraan olisi alun perin sijoittanut 100 dollaria, siitä olisi kääriytynyt vuodessa 60 000 dollarin voiton. Big-Al kääri itse 400 miljoonaa dollaria myymällä osakkeitaan oikeaan aikaan. Vahvistamattomien huhujen mukaan Yhdysvaltain rahoitustarkastus kävi sittemmin osakkeenomistajien vaatimuksesta yhtiön kimppuun. Nykyisin Xceleran osakkeen arvo on pudonnut huippulukemista reilut 99 prosenttia.

Olen miettinyt, miten Xceleran asioita Suomessa hoitava Asianajotoimisto Veikko Palotie & Co. oli päätyntynyt ottamaan Xceleran asiakkaakseen. Xcelera vaihtoi jossain vaiheessa asianajotoimistoa kuin paitaa, mikä herätti ihmetystä. Jos asianajajien palkkiot jäivät maksamatta, niitä oli varmasti hankala yrittää periä Cayman-saarilta. Toisaalta olen bisneksessä huomannut sen, että epämääräisiä liiketoimintatapoja harrastavat viihtyvät parhaimmin kaltaisessaan seurassa.

Alamaailma

Alamaailma tai Down Under, kuten australialaiset maataan kutsuvat, oli myös SOT:n tuleva ihmemaa. Sieltä palkattiin uudeksi toimitusjohtajaksi Phil Heenan, joka toi mukanaan suuren maailman metkut ja ketkut.¹ Yhtiölle haluttiin kansainvälinen, maailmanluokan CEO. Se oli jotain paljon hienompaa kuin tavallinen suomalainen toimitusjohtaja. Mandrakesoft oli palkannut toimitusjohtajakseen maailmankuulun Internet-pioneerin, Henry Poolen. Tämän

¹ "SOT names Phil Heenan as Chief Executive Officer", tiedote, www.sot.com, 3. marraskuuta 2000.

käsissä yhtiö suistui samankaltaiseen suohon kuin SOT australialaisen komennossa.

Palkkasin Wissenin vaatimuksesta uutta keulakuvaa etsimään suomalaisen headhunterin, Finn Wardin, Ray & Berndtson-nimisestä yrityksestä. It-kupla tarjosi Wardin kaltaisille henkilöstöhankinnan konsulteille runsaasti töitä, sillä kilpailu osaajista oli veristä. Työntekijöitä tarvittiin nopeasti. Kukaan ei halunnut jäädä junasta valoakin nopeammassa kehityksessä. Pienemmissä yrityksissä rekrytointipaineita lisäsi se, että alle sadan hengen organisaatiota ei pidetty riittävän suurena sijoittajien vakuuttamiseksi. Työntekijöille luvattiin hulppeita palkkoja, joustavia työaikoja, leppoisia työoloja ja runsaita luontaisetuja. Monet yrityksistä oli rakennettu täyden palvelun viihdekeskukseksi, joissa oli tarjolla pelikoneita, hotellitason aamiaisia ja railakkaita juhlia. Pörssiyhtiöt vetivät työntekijöitä puoleensa optiojärjestelyillä paremmin kuin paska kärpäsiä. Ne ruokkivat haaveita nopeasta rikastumisesta. Esimerkkejä amerikkalaisen unelman toteutumisesta tuli julkisuuteen kilpailua ryydittämään. Esimerkiksi DLC:n fuusion jälkeen Rytsölöiden laskennallisen omaisuuden arvo oli parhaimmillaan kadehdittavat yli 10 miljoonaa euroa.¹

Työntekijöitä haettiin poikkitieteellisesti eri aloilta ja julkisuuden henkilöistä. Interaktiivinen Satama palkkasi silloisen presidentin pojan Marko Ahtisaaren. Minä tarjosin töitä keskustapuolueen entiselle puheenjohtajalle, Esko Aholle, joka oli juuri jäänyt pois politiikasta. Toivoin, että hänestä olisi ollut apua avoimen lähdekoodin vastaisen julkishallinnon käännättämisessä. Minua kosiskeltiin Yhdysvaltoihin, mutta keskustelut tyrehtyivät palkkavaatimukseeni: 80 000 euroa kuussa ja työsuhde-asunto, urheiluauto ja iso purjevene. Ja minä en edes pidä veneilystä.

¹ Eija Loueniva: ”Rytsölän veljesten bisnesura alkoi jo koulussa”, *Turun Sanomat*, www.turunsanomat.fi, 27. toukokuuta 2000.

SOT:n headhunterin hommat eivät juurikaan edenneet pilviä hipovaa 39 000 euron laskutusta lukuun ottamatta. Niinpä otin itse yhteyttä Internetin rekrytointipalveluihin. Australialainen Alfred Shippen osoittautui aktiivisimmaksi ja löysi pian Phil Heenanin. Kun mies saapui ensimmäisen kerran Suomeen työhaastatteluun, vastaan tein brittiläisen oloinen, hienostunut herrasmies. Heenanilla oli siistit pienet viikset ylähuulen päällä ja lyhyt, lähes siiliksi ajeltu tukka. Puhetta soljensi australialainen aksentti ja vaateus oli minun mittapuuni mukaan rento. Solmio puuttui, kauluspaitaa peitti villainen slipoveri eikä puvusta ollut tietoaakaan.

Asuin Virossa ja vein Heenanin sinne mukanani tutustukseni mieheen paremmin. Kävimme saunassa ja ryystimme kuistilla olutta kuin vanhat kaverukset. Heenan vaikutti hyvältä hemmolta ja vakuutuin hänen tarinastaan. Outona yksityiskohtana tosin painui mieleeni se, kun Heenan soitti illalla kotiin, ilmeisesti vaimolleen. Hän mainitsi innoissaan, että kyseessä olivat suuret rahat, big money. Esittelin Heenanin SOT:n silloiselle hallituksen jäsenelle, Juha Vikmanille, joka suhtautui tulevaan toimitusjohtajaan alusta pitäen varauksellisesti.

Heenan jatkoi Schukoffin tehtäviä. Minä sain keskittyä omaan hiekkalaatikkooni Tallinnassa, josta tulikin mieluisa kodin korvike hyvän työyhteisön ansiosta. Ilmapiiiri oli avoin ja kannustava, ihmiset välittömiä eikä aikaa haaskaantunut turhiin pallopeleihin. Olin palkannut itse suurimman osan koodareista Tallinnan teknillisestä korkeakoulusta. Painotin rekrytoinnissa nopeaa oppimista enemmän kuin valmiita taitoja, sillä uusia teknologioita tuli ja meni jatkuvalla syötöllä. Syvään juurtuneet näkemykset siitä, miten asiat pitäisi oikeasti tehdä, olivat aikaisempien kokemusteni valossa aiheuttaneet vain muutosvastarintaa

totuteltaessa SOT:n toimintatapoihin.

Työhaastatteluni koostuivat henkilökohtaisia suunnitelmia ja motivaatiotekijöitä kartoittavista kysymyksistä sekä alaa koskevista yleiskysymyksistä. Mukana oli aina yksi kompa, jolla halusin selvittää, miten henkilö reagoi, jos ei tiennyt vastausta. Eräässä kompakysymyksessä pyydettiin selvittämään i586-prosessorin ja p99i:n välistä eroa. Jälkimmäistä ei ole olemassakaan. Lisäksi kysyin lähes poikkeuksetta numeron 42 merkitystä, jonka kaltaiseni, asiaan vihkiytyneet nörtit tiesivät elämän tarkoitukseksi Douglas Adamsin kirjan Linnunradan käsikirja liftareille pohjalta.¹ Poislähteville oli oma haastattelunsa, jonka piti joku muu kuin lähin esimies. Siinä annettiin mahdollisuus purkaa sydäntään ja toisaalta kerättiin tuiki tärkeää tietoa SOT:n johtamiskulttuurin kehittämiseen.

Lähes kaikki Tallinnan-toimiston työntekijät olivat Viron venäläisiä, joiden kanssa olin jo ASE:n aikana tottunut toimimaan. He osasivat arvostaa vahvoja johtajia enemmän kuin suomalaiset. Virossa ja Venäjällä käskyt olivat käskyjä, jotka toteutettiin. Suomessa ne ymmärrettiin eräänlaisiksi keskustelun avauksiksi, joista alkoi loputon polemiikki ja pulaaminen. Rajan takana tuloksen tekeminen onnistui huomattavasti helpommin. Kieliongelmistä johtuen väärinkäsityksiä tuli toisinaan, mutta korjasin tilanteen palkkaamalla toimistoille englannin kielen opettajan.

Virossa suurin ongelma muodostui siitä, että venäläisvähemmistöön suhtauduttiin rasistisesti. Taustalla oli viha neuvostomiehittäjiä kohtaan, jota virolaiset purkivat venäläisiin surutta. Venäläiset eivät saaneet Viron kansalaisuutta, vaikka olivat syntyneet maassa ja asuneet siellä koko ikänsä. Kansalaisuuden saaminen edellytti kielikokeen suorittamista, joka oli niin vaikea, etteivät edes virolaiset

¹ Douglas Adams: *Linnunradan käsikirja liftareille* (Porvoo: WSOY, 1991, 3. painos).

pystyneet läpäisemään sitä. Venäläiset joutuivat hakemaan Viron oleskelulupia passeihinsa ja Schengen-viisumin Suomeen matkustettaessa. Edes Venäjälle he eivät päässeet ongelmitta muukalaispasseillaan.

Anton Anisimov oli yksi ensimmäisistä Tallinnan-toimistolle palkkaamistani työntekijöistä. Hän oli aluksi tavallinen riviohjelmoija, mutta eteni nopeasti. Hänestä tuli ensin tiiminvetäjä, sitten toimistopäällikkö ja lopulta hän vastasi Viron ja Venäjän toiminnoista. Anisimov oli oikea käteni, johon luotin täysin. Mies oli pilkuntarkka ja jämpä. Hän kuunteli, mitä piti tehdä, teki muistiinpanoja, kysyi jos ei ymmärtänyt, eikä sortunut turhanpäiväisiin salaliittoteorioihin.

Suomen-toimiston työntekijöillä oli tapana täydentää puuttuvaa tietoa omasta päästään mitä erilaisimmilla spekulatioilla uskaltamatta tai haluamatta kysyä asioita minulta suoraan. Kuten ohjelmoijana toiminut Miikka Siivonen asian muotoili: ”Paras salaliittoteoria on sellainen, joka on itse keksitty, koska se sopii juuri itselle kaikkein parhaimmin.” Tallinnassa tulokset ja henki olivat päinvastaisia eivätkä vähiten Anisimovin ansiosta.¹ Hänellä oli hyvä huumorintaju ja erinomainen stressinsietokyky.

Tallinnan-väki työskenteli ahkerasti, mutta osasi myös juhlia. Suurin osa SOT:n työntekijöistä oli miehiä toisin kuin sisältöön painottuvalla ja sinkkuisella uusmedia-alalla, jossa työpaikkaromanssit kukkivat ja kuihtuivat. SOT:n yrityskulttuuri oli enemmän jätkien juttu. Toimistolla oli tarjolla vapaasti firman kustantamia kylmiä virvoitusjuomia. Erityisesti Coca-Colaa juotiin litratolkulla. Olin itsekin tuohon aikaan kyseisen juoman suurkuluttaja enkä käyttänyt sitä pelkästään vodkan lantraukseen.

Keittiössä meillä oli iso televisio kaapelikanavineen.

¹ Vuonna 2003 SOT nousi Virossa kahdeksanneksi nopeimmin kasvaneiden yritysten listalla. ”Arvutifirmade TOP 95 aastal 2003”, Itee, syyskuu 2004.

Tunteella ja tuulella toiminut koodari Oleg Golovatchov hankki yhteiseen käyttöön radio-ohjattavan maastoauton, jolla saattoi huristella pitkin toimiston puisia lattioita. Mies oli mitä parhain yhteishengen kohottaja ja hauskuuksien keksijä. Kodinomaista ilmapiiriä loivat toimistolla asuneet lemmikkirotat, Uljana ja Trinity. Niiden piti olla pariskunta, mutta myöhemmin ne paljastuivat lesbopariksi. Ajatus kiihotti nuorempien koodareiden mielikuvitusta.

Toimiston suihkua emme saaneet koskaan toimimaan tyydyttävällä tavalla, joten kiivaan yötyöskentelyn jälkeen tuoksui vahvasti hiki. Projektit päättyivät yleensä loppurykäisyyn, jonka jälkeen koko remmi palkittiin isoilla kemuilla.

Anisimov muisteli, miten eräiden juhlien jälkeen lähdimme yhdessä ajelemaan takaisin kohti toimistoa. Hän ajoi minun autoani, jonka tankki oli lähes tyhjä. Kaikeksi onneksi bensa loppui lähellä huoltoasemaa. Olin ojentanut hänelle lompakkoni. Aamulla kun heräsin, ihmettelin miten olin päätynyt takaisin toimistolle auton tankki täynnä ja bensakuitti lompakossa.

Kun henkilöstön määrä ylitti kaksikymmentä, vietettiin kuukausittain aina jonkun syntymäpäiviä. Ne olivat isot juhlat Virossa. Toimistomme sijaitsi Tallinnan keskustassa, Viru-hotellin kupeessa. Se täyttyi päivän aherruksen jälkeen pizza-laatikoista, oluttölkeistä ja vodkapulloista. Jutelimme, katsoimme elokuvia ja pelasimme verkkopelejä. Kaikkien yhteinen leffasuosikki oli ensimmäinen Matrix-elokuvista. Sitä katsottiin useaan otteeseen. Peleistä miellyimme erityisesti Quakeen, monen pelaajan räiskintäpeleihin. Tallinnan-toimistolla oli jopa oma Quake-tiimi, joka taisteli muita tiimejä vastaan maailmalla. Mieltymyksemme olivat varsin samansuuntaisia ja se teki työyhteisöstä homogeenisen.

Minulla oli lähes kymmenen vuoden tauon jälkeen aikaa ja mahdollisuus osallistua täysipainoisesti ohjelmistokehitykseen. Koodasin ydintä yhdessä Linus Torvaldsin ja muiden vapaaehtoisten kanssa. Samalla tein siitä versiota omaan käyttöömme. Päädyin konservatiivisiin valintoihin uusien ominaisuuksien suhteen. Tarkoituksena oli, että jakelu pitäisi mahdollisimman hyvin yllä mielikuvaa GNU/Linuxista vuorenvakaana käyttöjärjestelmänä erityisesti suhteessa kilpailevaan suljetun lähdekoodin kyhäelmään. Jätin pois uusimmat kellot ja pillit, joita oli tarjolla pilvin pimein. Niitä olivat vielä testikäytössä olevien oheislaitteiden tuki, ihka uudet ominaisuudet ja muut jännittävät härpäkkeet. Ne olivat kehittäjäversioille tyypillisiä, mutta me teimme loppukäyttäjille tarkoitettua tuotetta. Poliitiikka tuotti epäilemättä pettymyksiä kaikkein edistyneimmille käyttäjillemme.

Olin omassa elementissäni. Nautin ohjelmoinnin suoraviivaisuudesta, jossa ongelmat ovat aina yksiselitteisesti ratkaistavissa. Samaa ei voi sanoa ihmisten johtamisesta saati ihmissuhteista. Muistan nukkuneeni toimiston vuodesohvalla useammin kuin silloisen vaimoni vieressä. Työyhteisön näkökulmasta siinä ei ollut mitään erikoista, sillä kaikki tulivat ja menivät oman henkilökohtaisen rytminsä mukaan. Työajat olivat vapaat. Jouluaattona ja syntymäpäivinä lähes kaikki olivat yhtä aikaa paikalla, muuten suosituimpia työaikoja olivat kesällä viileät yöt ja talvella pimeät iltapäivät. Toimistolle asennettu kirkas valaistus auttoi kaamosmasennukseen, jonka koin Suomessa ahdistavaksi. Puolet vuodesta meni aina hukkaan talviuudessa horrostellessa, kun ihmiset olivat myrtyneitä eikä mikään tuntunut huvittavan.

Boris oli etupäässä muiden hoivissa. Toimistolla ollessaan hän touhotti välillä vähän liiankin kanssa, kun ympärillä oli niin paljon rapsuttajia. Poikani Kalle antoi

Borikselle välillä kotona kyytiä, mutta koira tuntui pitävän myös kovakouraisista leikeistä. Ne sisälsivät karvojen repimistä, päällä pomppimista ja selässä kiipeilyä. Myös vaimoni koirasta oli Borikselle seuraa, milloin tämä ei ollut varti-oimassa.

Tallinnasta tuli minulle oma henkilökohtainen paratiisini ja pakopaikkani pahasta bisnesmaailmasta. En ollut innostunut liiketoiminnasta. Koin johtamisen, vaikuttamisen ja taloushallinnon pakkopullana. Se oli minun työni pimeä puoli eli ”dark side”, kuten eräässä asiakasyrityksessä työkennellyt kollegani asian ilmaisi. Muutettuani Suomeen minusta oli mukava poiketa Tallinnassa verestämässä vanhoja muistoja. Tuntui siltä kuin olisin palannut takaisin kotiin. Heenan sen sijaan tuli Tallinnaan vain firman kesäjuhlien ja Tallinnan olutfestivaalin, Öllesummerin, houkuttelemana.

Heenan oli toimitusjohtajana vetäytyvä ja viihtyi parhaimmin yksin omassa työhuoneessaan. Yhteisissä myyntipalaverissa hän oli silmin nähden vaivaantunut ja mediaa hän karttoi kuin ruttoa. Työaika tuhraantui omaan käyttöön tulevien laitteiden hankintaan ja sisäisiin sähköposteihin. Heenan harjoitti hiljaista hajota ja hallitse-politiikkaa. Hän erotti entisen toimitusjohtajan, Jorma Schukoffin. Taloushallintoa hoitanut Tuuli Saario halusi vaihtaa työpaikkaa minulle tuntemattomasta syystä.

Schukoffin erouhla oli minulle kova paikka. Se tuntui entistäkin vastenmielisemmältä siksi, että menimme pröystäilevälle illalliselle. Minä nautin alkuruuaksi, pääruuaksi ja jälkiruuaksi vodka-kolaa. Se on hyvä lääke vitutukseen. Minä pidin Schukoffista enkä piilotellut hänen lähtönsä aiheuttamaa surua.

Jäljelle jääneille Heenan teroitti, että mikäli hän itse joutuisi lähtemään, pitäisi myös muiden erota. Lausuman voi

tulkita toimineen molemmin päin niin, että Heenan sitoutui myös suojelemaan omiaan. Mies oli Suomessa kovasti pidetty. Ilmeisesti hän osasi vesittää hyvin ylhäältä tulleen äkseeraus alaisilleen. Eräs hänen lempisanonnoistaan nimittäin oli, että johtajien tehtävänä oli muuttaa ylhäältä tullut paska suklaamousséksi, ”turning shit into chocolate moussé”.

Suomessa myynti tuntui lähteneen Heenanin luotusaamana hienosti käyntiin ja uusia tuotteita suunniteltiin loputtomasti. EVP (E-mail Virus Protection) oli virustorjuntapalvelu, joka puhdisti asiakkaiden sähköpostit viruksista. Kun virus löytyi, palvelu ei lähettänyt viestiä eteenpäin, vaan takavarikoi sen. EVP koostui GNU/Linux-palvelimesta, jossa oli sähköpostipalvelin ja virustorjuntaohjelmisto. Kun virustorjuntaohjelmiston valmistaja myöhemmin muutti lisenssinsä palvelimesta käyttäjäkohtaiseksi, nousseet kustannukset tappoivat palvelun. EVP oli suosittu ja sillä oli parhaimmillaan tuhansia käyttäjiä Suomessa.

Toinen avoimen lähdekoodin tuote oli virtuaalinen yksityisverkko (VPN, Virtual Private Network). Se yhdisti eri toimipisteiden sisäverkot Internetin välityksellä. Tiedot salattiin niin, etteivät ulkopuoliset voineet salakuunnella niitä. Autentikointi taas esti ulkopuolisia liittymästä sisäverkkoon. SOT:n valmistamat päätelaitteet yhdistivät eri sisäverkot toimimaan aivan kuin ne olisivat olleet yhtä ja samaa suljettua sisäverkkoa.

Tuotevalikoimaan eksyi myös kummajainen nimeltään *Lifekeeper*. Se oli olevinaan eräänlainen korkean käytettävyyden palvelinryväs. Tuotteen tarkoituksena oli turvata palvelimien toimivuus vikatilanteessa. Mikäli yksi palvelin menisi rikki, toinen tulisi saumattomasti tilalle. *Lifekeeper* oli Hewlett-Packardin isolla rahalla markkinoille työntämä

himmeli, jonka avulla se kalasteli yrityksiä partneriverkostoonsa. Tuote koostui sekalaisesta joukosta komentojonoja eli skriptejä, jotka oli ohjelmoitu toimimaan vaarallisen lähelle käyttöjärjestelmän ydintä. Testasimme tuotteen Tallinnassa ja totesimme sen torsoksi.

Heenan otti tuotteen varoituksistamme huolimatta myyntiin. Kuningasajatuksena oli, että tätä suljetun koodin pakettiohjelmaa myytäisiin asiakkaille jälleenmyyntinä aivan kuten atk-laitteita vähittäiskaupassa. Jälleenmyynnin oli tarkoitus toimia ovenavaajana, jonka avulla hankittaisiin uusia asiakkaita. Heille voitaisiin sitten myydä SOT:n itse tuottamia palveluja ja tuotteita.

Hanke osoittautui fiaskoksi. Myyntikatteet olivat mitätömiä kuluihin nähden. Myynti perustui henkilökohtaisiin kontakteihin eikä kustannukseltaan edullisempaan myymälämyyntiin kuten laitekauppa. Lisäksi oli nurinkurista, että lähdimme etsimään osaamista ja tuotteita muualta emmekä myyneet omaa osaamistamme. Tuotekehitys ja tekninen tuki olivat siihen aikaan ainoat SOT:ssä kunnolla toimineet osat. Oli siis järjetöntä, että otimme ulkopuolisen suljetun lähdekoodin tuotteen jälleenmyyntiin. Olisimme halutesamme voineet tehdä itse pienellä vaivalla paljon paremman, avoimen tuotteen.

Jälkikäteen olen aprikoinut, että perimmäisenä syynä Lifekeeperin mukaantuloon täytyi olla avoimen lähdekoodin ymmärtämisen tai vielä yleisemmin projektimyynnin vaikeus. Sitä se olikin abstraktiudessaan useimmille myyjille. Oli helpompaa tehdä mitä tahansa muuta. Heenan oli toiminut aiemmin pelkästään suljetun lähdekoodin yrityksissä ja sielläkin lähinnä hallinto- ja myyntitehtävissä. Uusi ansaintalogiikka olisi vaatinut uudenlaista lähestymistapaa. Heenan ehdotteli alkuun, että SOT kaappaisi avoimen lähdekoodin ohjelmia, muuttaisi ne suljetuksi ja myisi ne

suljetun lähdekoodin tuotteina. Uskoin logiikan valkenevan miehelle pikkuhiljaa ja annoin hänelle vapaat kädet toimia.

Heenan avasi SOT:lle uuden toimiston Australiaan. Veri veti ymmärrettävistä syistä kotiseuduille, sillä vaimo ja lapset olivat siellä. Lomat mies vietti aina Australiassa perheensä aikataulun mukaisesti. SOT:lle tämä oli huonoin mahdollinen ajankohta, sillä bisnes oli vilkkainta juuri joulun alla. Epäilemättä siirtyminen vieraaseen kulttuuriin toiselle puolelle maapalloa oli raskasta ja aiheutti stressiä.

Australian-toimiston vetäjäksi Heenan palkkasi headhunterinsa Alfred Shippenin. SOT:n liiketoiminnan kanalta uuden maailman toiminnoista oli pelkkää harmia ja idea osoittautui rahanlypsännäksi. Kävi ilmi, että Shippen oli rahapulassaan väärentänyt myyntitilauksia ja nostanut niillä SOT:ltä rahaa toimituksia varten. Ei liene yllätys, että toimisto suljettiin. Minut pidettiin pimennossa lopullisista vahingoista, mutta niiden on täytynyt olla kymmeniä tuhansia euroja.

Kotiinpäinvetoa esiintyi muutenkin. Heenan halusi korvata käyttämämme 2K:n. Hän kutsui sitä Two Kidsiksi minun ja Tuuli Saarion riideltä ohjelman ominaisuuksista kuin pahaiset kakarat. Tilalle hän suunnitteli australialaista taloushallintaohjelmaa, jota oli tottunut käyttämään. Suomen lainsäädäntö asetti kuitenkin taloushallinnon ohjelmille sellaisia vaatimuksia, joihin kyseinen ohjelmisto ei taipunut.

Sittemmin taloushallintoon hankittiin viimeinen suljetun lähdekoodin roskaläjä TietoEnatorilta. Ticon Winniminen kirjanpito-ohjelma ei toiminutkaan SOT:n hallituksen vaatimalla englanninkielisellä tilikartalla eikä raportointikaan onnistunut. Kun yritimme palauttaa ohjelmaa, TietoEnator kieltäytyi tylysti. Totesin, että nyt riitti.

Sellaiset ohjelmat, joiden kehitykseen ei voi itse vaikuttaa, ja joissa olevia virheitä ja muita hölmöyksiä ei pysty itse korjaamaan, olivat vastenmielisiä. Lisäksi minua ärsytti ohjelmistotalon arrogantti suhtautuminen asiakkaaseensa. Jos muut ostivat roskaa, meidän ei ollut pakko tehdä niin. Tilanne olisi ollut epäilemättä toinen, jos emme olisi tienneet paremmasta.

Minä olin onnellisen tietämätön Suomen sotkuista ja keskityin Tallinnan piilopaikassani tekniikkaan. Milloin yrityksen hallintoon liittyvät päätökset vaativat kannanottoa, tein sen lonkalta fiiliksiin perustuen. Kun kysyin toisinaan Heenanilta syitä olemattomaan myyntiin suhteessa huimiin myyntiennusteisiin ja tappiolliseen tulokseen, sain vastaukseksi verukkeita. Halusin kuitenkin taata hänelle työrauhan ja mahdollisuuden onnistua, enkä puuttunut hänen toimiinsa. En ollut vielä oppinut. Luotin ihmisiin siihen saakka, kunnes he pettivät luottamukseni. Viimein mittani täyttyi Heenanin selityksistä. Kysyin suoraan, mitä hän aikoo tehdä sitten kun on hassannut koko SOT:n kolmen miljoonan euron kassan. Tähän Heenan vastasi: ”En minä aio olla SOT:ssä niin kauaa. Vaihdan työpaikkaa hyvissä ajoin ennen sitä.”

Vikmanin epäilykset osoittautuivat aiheellisiksi. Mikäli olisin heti pakottanut Heenanin asettamaan toiminnalle euromääräisiä tavoitteita, mies olisi saattanut jättää tarttumatta työtarjoukseen tai onnistua työssään. Tavoitteita ja suitsitta hän teki SOT:stä ajan hengen mukaisen hyvän teknologiafirman. Yhtiöstä tuli rahaa syövä musta aukko. Se työllisti itse itsensä loputtomalla sisäisellä puuhastelulla eli pulauksella, kuten Räsänen asian ilmaisi.

Pulaaminen on nykyaikaisen liikkeenjohtamisen Bonk-sovellus, joka kukoisti it-kuplan aikaan. Pulaajat ovat useimmiten professionaalien oloisia ja kiireisiä

bisnesmiehiä. Käytännössä loppumaton uurastus ei kuitenkaan tuota mitään hyödyllistä tai rahanarvoista. Pulauksen määrä on yleensä suorassa suhteessa firman kokoon: mitä isompi firma, sitä enemmän pulataan. Ulkomaisissa tytäryrityksissä pulaamisen määrä kasvaa suhteessa yrityksen koon neliöön.

It-kuplan bisneskieli kertoi pulaamisen lisääntymisestä yleisemminkin. Se oli täynnä hienoja, englantilaisperäisiä termejä, kuten action point, case, fokus, fokuoitus, milestone, missio, roadmap, roadshow, ASAP, kick-off, portfolio, partneruus, powerpoint, presentaatio, segmentointi, synergia, strategia, visio ja niin edelleen ja niin edelleen. Pohjimmiltaan kyse oli pelkästä sliipatusta ulkokuoresta. Kun olisi ajan termein pitänyt ”juosta tai jumpata asioita kasaan”, ei toimintaa ilmennyt. Häröiltiin.

Muotisoja kerättiin bingoruudukoiksi, joilla saattoi pelata niin kutsuttua hevonpaskabingoa kokouksen ratoksi. 5x5-ruudukosta ruksattiin muiden käyttämiä sanoja, ja heti kun sai vaaka-, pysty- tai vinorivin täyteen, sai nousta seisomaan ja huudahtaa ”Hevonpaskaa!”¹ Minä nukahtelin kokouksissa useammin kuin sain bingoruudun täyteen. Lopulta opin pitämään kynää kädessä torkkuessani. Käsi herpaantui nukahtaessa, jolloin kynä putosi pöydälle ja herätti minut kolauksella. Ylivoimaisesti suosituin ajanviette oli lähettää tekstiviestejä muille kokoukseen osallistuville. Parhaassa tapauksessa joku oli unohtanut laittaa puhelimensa äänettömäksi.

SOT:ssä viljeltiin myös avoimen lähdekoodin slangia. Taloudellisten, alle kymmenmerkkisten lyhenteiden avulla voitiin kuitata sarkastisesti melkein mitä tahansa. Kun joku vyörytti niskaan jotain täysin käsittämätöntä lakitekstiä, siihen vastattiin IANAL (I Am Not A Lawyer). Jos taas

¹ Hevonpaskabingoruudun ja yksityiskohtaiset peliohjeet saat esimerkiksi osoitteesta www.avaruusmies.com.

vastaanottaja oli laiska eikä ollut etsinyt vastausta ensin ohjeista, häntä neuvottiin: RTFM (Read the fine/fucking manual). Lisää nörttikielen lyhenteitä on tämän kirjan lopusta löytyvässä sanastossa. Lyhenteet olivat ahkerassa käytössä ytimen kehityksen sähköpostilistalla. Niillä vahvistettiin ryhmän sisäistä yhteenkuuluvaisuutta myös keskusteluryhmissä ja sähköposteissa.

SOT:n valepukuisen korporaation alle oli muotoutunut epärehellinen pulaamisen leikkikenttä. Vastuita palloteltiin ja töitä delegoitiin pöydältä toiselle. Sähköpostin määrä oli kasvanut siinä määrin, että työpäivästä meni leijonanosa niiden lukemiseen, ellei sitten käyttänyt delete-näppäintä. Syyllistyin itsekin ylettömään sähköpostitukseen. Vastaanottajien listaan oli niin helppo tunkea yhden osoitteen sijasta vaikka kuinka monta. Kun Heenan ja muu Tampereen väki kypsyi sähköposteista aiheutuneisiin väärinymmärryksiin, laitoin omiin sähköposteihini seuraavanlaisen allekirjoituksen. Kehotin siinä asianosaisia tulemaan henkilökohtaisesti pakeilleni, jos oli jotain epäselvää.

Varoitus: Tämä sähköposti sisältää materiaalia, joka on tarkoitettu ainoastaan SOT:n sisäiseen käyttöön. Jos et tunne tämän sähköpostin kirjoittajaa tai saat tämän viestin eteenpäin lähetettynä, niin tuhoa se välittömästi. Jatkaessasi viestin lukemista altistut pahoinvoinnille, väärinymmärryksille, pysyvälle mielisairaudelle tai paranoidisuudelle koskien SOT:n asioita ja työsuhdettasi. Jotta voisit jatkaa viestin lukemista sinun tulee tutustua Santeriin ja hänen policynsä sekä tapaan kommunikoida mukaan lukien kommunikaatiomalli yrityskuplasta, jonka sisällä kommunikaation tulee olla nopeampaa ja tehokkaampaa kuin sen ulkopuolella. Jos kaikesta huolimatta kärsit yllämainituista oireista, sinun tulee välittömästi ottaa

yhteyttä Santeriin ja sopia palaveri naamatusten. Tämän varoituksen huomioimatta jättäminen ei ole suositeltavaa, sillä yllämainitut altistukset ovat todellisia. Jos sinulla on kysyttävää niin siirry 16 riviä ylöspäin ja aloita lukeminen rivin alusta.

Heenanin mukaan allekirjoitukseni ei sopinut SOT:n uusiin korporaatiokuoseihin. Niinpä vaihdoin allekirjoitukseeni tekstin: ”Allekirjoitus myytävänä, ole hyvä ja kysy lisää sähköpostin lähettäjältä”. Halusin vihjata, että SOT:n liiketoiminta velloi lillukanvarsissa ja myyminen olisi ollut kiva juttu. Kun Heenan osti minulta allekirjoitustilan olut-
tuopilla, sain todeta, että pulaamiseksi meni sekin kauppa.

Sain vuonna 2004 yli sata asiallista viestiä ja reilu tuhat roskapostia päivässä. Suurimpana haasteena oli seuloa aiheelliset viestit roskapostien joukosta. Käytössämme ollut roskapostisuodatin oli aluksi liian lepsu ja päästi roskaposteja lävitse. Virittelyn jälkeen jouduin taas kaivamaan asiaviestejä roskapostikansiosta. Lähtiessäni tuon kansion koko oli 740 megatavua. Se sisälsi toisin sanoen yli 300 000 sivua erilaisia mainoksia ja huijauksia. Roskapostia pidettiin Suomessa laittomana tietoliikenteen häirintänä. Olin jättänyt miljoona roskapostia ilmoittamatta poliisille, mikä teki minusta kanssarikollisen. Olin tiukasti lakia tulkiten suojellut roskapostittajia. Poliisi lienee ollut kiitollinen. Jos kaikki suomalaiset tekisivät rikosilmoituksen jokaisesta saamastaan roskapostista, poliisilta kuluisi useita ikuisuuksia niiden käsittelyyn.

Roskapankki

Koin vuosituhannen vaihteen jälkeen ensimmäisen kerran

epäluottamusta Suomen-työntekijöitäni kohtaan. Firman rahoilla oli eletty kuin pellossa. Palkat olivat lähes samaa tasoa kuin ministereillä ja uusia autoja hankittiin työntekijöiden miellyttämiseksi. Rehellisyys tuntui tyystin kadonneen. Syitä epäonnistumisista vieritettiin härskisti toisten niskoille, firman omaisuutta kähvellettiin surutta omiin taskuihin ja työt jäivät useimmiten hoitamatta milloin mistäkin tekosyystä, kun ne eivät tahtoneet maistua. Kyselin hoitamatta jääneiden asioiden perään. Minulle vastattiin työkeästi, ettei asia kuulunut minulle. Toisinaan taas syytettiin vakoilusta ja luottamuspujan lietsomisesta. Yritykset saada asioihin tolkkua ja suitsia sekoilua olivat salaliittoteorioita, jotka tähtäsivät työntekijöiden saavutettujen etujen røyhkeään karsimiseen.

Päätin, että nyt sai pelleily riittää. Vaihdoin sähköpostini allekirjoitukseksi ”Hullu mies Huittisista – syö enemmän kuin tienaa.” Tästä iskulauseesta tuli johtotähti SOT:n uudelle strategialle, joka oli voimassa lähtööni saakka. Kävimme Heenanin ja hallituksen kanssa vaihtoehtoja läpi tuloksetta. Heenan oli aiheuttanut SOT:lle tappiota kuukausittain E-sarjan Mersun hinnan verran. Minä sanoin, että otan mieluummin uuden Mersun kuin jatkan hölmöilyä. Parin viikon päästä minä tilasin samppanjanvärisen Mersun ja Heenan sai lähteä.

Epäilemättä miestä itseäänkin riepoi, ettei tulosta ollut syntynyt. Suurin huoli oli silti aina omasta taloudesta ja saavutettujen etujen säilyttämisestä. Lähdön jälkeen Heenanin taustoista selvisi uusia asioita. Mies oli työskennellyt upseerina Australian armeijassa ja siirtynyt sen jälkeen liike-elämään. Uusi ura oli päätynyt työuupumukseen, minkä jälkeen mies oli yrittänyt pitää talouttaan pinnalla yrittäjänä. Lapsien järjettömät koulumaksut ajoivat epätoivoiseen rahanhankintaan keinoja kaihtamatta.

Lisäksi perheestä erossa eläminen oli varmasti rasittavaa.

Heenanin läksiäisiä juhlittiin Helsingin keskustassa sijainneessa Alcatraz-nimisessä bordellissa. Myyntimiehet vinguttivat luottokorttejaan, ja tämän jalomielisyyden ansiosta juhlabudjetti levisi käsiin. Surin Heenanin lähtöä samoin kuin Schukoffinkin. Tosin tällä kertaa vesiselvänä juhlapaikan epämääräisen miljööön vuoksi.

Hankin SOT:lle uudet toimitilat Helsingistä Kampin Autotalosta. Kaikki hyvät asiakkaat tuntuivat viihtyvän Helsingissä. Tampereen toimipisteen suljin myöhemmin ja tarjosin siellä olleille työntekijöille mahdollisuutta siirtyä Helsinkiin. Vain Räsänen otti tarjouksen vastaan joksikin aikaa, mutta lopulta hänkin kyllästyi pendelöintiin Tampereen ja Helsingin välillä. Muut olivat niin perimanselaisia, ettei pääkaupunkiseutu ollut vaihtoehto.

Laitekauppaa yritettiin jatkaa Tampereella kielloistani huolimatta. Minun oli lopulta ilmoitettava tukkureille, ettei meille saanut toimittaa enää yhtään mitään. Ihmettelin, kun puhe ei tehonnut. Tilanne oli ennenkokematon, vaikkakin vastaavaa oli varmasti tapahtunut muuallakin, esimerkiksi Riot-E:ssä – tosin johdon omalla myötävaikutuksella. Riot-E oli yksi Suomen legendaarisimmista kuplayrityksistä.

Jälkipyykkiä pestiin pitkään. Huomasin, että Heenan oli kirjoittanut SOT:n silloisella talousapulaisella itselleen palkkatodistuksen. Sen mukaan hän oli saanut palkkaa koko vuoden aikana 10 091,28 euroa. Työsopimuksessa palkaksi oli kuitenkin sovittu 93 300 euroa. En tiedä, mitä miehellä tai talousapulaisella oli mielessä. Aloin aprikoida, mitä muuta oli mahdollisesti tapahtunut, ja oliko edellinen talousvastaava, Tuuli Saario, saanut lähteä kieltäytyttyään tämänlaatuisista hämärähommista.

Heenan oli ensi töikseen palkannut SOT:iin uuden talousapulaisen. Tänä aikana SOT:n taloushallinnosta keittyi

aivan käsittämätön soppa, joka päättyi minulle annettuun kunnianloukkaustuomioon. Talousapulainen siirtyi SOT:n palvelukseen mikkeliiläisestä Tilitoimisto ATK-Palvelu T. Ollikainen Oy:stä. Yrittäjä Pasi Ollikainen suositteli naista edellisen työnantajan ominaisuudessa.

Apulaisen vastuulle tulivat SOT:n talousasiat, laskutus, maksut, kassa, kirjanpito ja viranomaissuhteet. Myöhemmin minulle selvisi, että hän oli tehnyt SOT:stä lainaamon. Etenkin leveästä elämäntyylistään tunnetut myyntimiehet nostivat kassasta moninkertaisia palkkaennakkoja kuukausipalkkoihinsa nähden, ja luottokorttilaskut yksityisestä käytöstä nousivat tuhansiin euroihin kuukaudessa. Myyntimiehillä oman talouden hallinta oli järjestään retuperällä maasta tai kansallisuudesta riippumatta. Oma talous perustui haaveisiin tulevista tulospalkoista. Ne jäivät kuitenkin usein saamatta, kun aika ei riittänyt haaveilulta myymiseen. Lisäksi monella oli perässään velkojia, joiden kintereiltä karistaminen vei mehut. Poikkeuksiakin oli. SOT:hen Arkkimainoksesta palkkaamani vääräleuka savolainen, Räsänen, oli rehellinen jopa omien heikkouksiensa suhteen. Hän pyysi itse, että minä leikkaisin hänen luottokorttinsa kahtia. Toiset vinguttelivat omiaan aina siihen asti, kunnes revin ne kirjaimellisesti pois heidän käsistään.

SOT:stä nostettiin erilaisia lainoja ja matkaennakoita ilman asianmukaisia selvityksiä etu- tai edes jälkikäteen. Yrityksen rahoilla mässäily ei rajoittunut työntekijöihin. Myös talousapulainen itse ja firman toimitusjohtaja nauttivat lukuisista uusista työsuhde-eduista. Firman taloutta johdettiin kuin roskapankkia. Tämän seurauksena firman kirjanpidosta oli lopulta jäljellä savuavat rauniot.

Leväperäisyydet tulivat ilmi, kun Sisä-Suomen verovirasto pyysi SOT:ltä kirjallista selvitystä yrityksen laiminlyönneistä. Yhtiölle määrättiin veronkorotusta 400 euroa.

Vaikka summa oli mitätön, pidin tapausta ennenkuulumattomana. Minulle oli kunnia-asia, että kaikki viranomais-suhteet hoidettiin täydellisen täsmällisesti. SOT:n taloudellista tilaa kuvasi paras mahdollinen luottokelpoisuusluokitus, AAA (Dun & Bradstreet). Koko firman historian aikana ei yhtäkään aiheellista laskua ollut maksettu päivääkään myöhässä. Luottoluokitus, kuten arvata saattaa, romahti Heenanin aikana, mutta sain nostettua sen takaisin ennen lähtöäni SOT:stä.¹ Olin ylpeä siitä, että yrityksen luottotiedot olivat puhtaat koko toiminnan ajalta, vaikka en halunnutkaan ottaa lainaa. Minulla oli lainaamisesta riittävästi kokemusta.

Kirjoitimme verottajalle kirjeen, jossa selvitettiin, mitä oli tapahtunut. Talousapulainen teki kirjeestä tutkintapyyntöä, ja minä sain tuomion kunnianloukkauksesta.² Raskauttavia kirjeessä olleita väitteitä oli oikeuden mukaan esimerkiksi kertomus talousapulaisen tekemisistä, tai tarkkaan ottaen tekemättä jättämisistä. Talousapulainen oli laiminlyönyt järjestelmällisesti viranomaisilmoituksia ja verojen maksuja. Hän oli ottanut yrityksen tililtä rahaa luvatta ja peitellyt sitä väärentämällä palkanlaskentatietojaan. Lisäksi hän oli laskenut ja tilittänyt omat kuukausittaiset ulosottonsa liian pieninä.

Juttu ajettiin kunnianloukkauksena, kun kihlakunnan-syyttäjä Jorma Kokkosta eivät kiinnostaneet talousapulaisen tekokset. Tämä oli minulle lopullinen näyttö siitä, että Suomessa palkkatyöntekijä saa tehdä mitä vain. Yrittäjää sen sijaan rangaistaan jopa siitä, että hän toimittaa viranomaiselle tämän vaatiman selvityksen. Kokkosen logiikka oli yhtä vahva kuin Anneli Jäätteenmäen jutussa. Paavo

1 "SOT receives highest credit rating in Finland", tiedote, www.sot.com, 8. kesäkuuta 2004.

2 Tuomio 04/3618 (Tampere: Tampereen käräjäoikeus, 2004). Käräjätuomarina toimi Säte Suojanen ja lautamiehinä Ulla-Maija Ronumäki, Leo Siiskonen ja Pauli Siltanen.

Lipponen möläytti Yhdysvalloissa käydessään, että Suomi tuki Irakin valloitusta. Kun Jätteenmäki paljasti tämän valtiosalaisuudeksi luokitellun tiedon, hän joutui syytteen. Lipponen puolestaan palkittiin eduskunnan puheenjohtajuudella. Opetus lienee ollut sama kuin kotona saamani: jos joku mokaa jotain, sitä ei saa tuoda julki. Asiat pitää lakaista siististi maton alle. En edelleenkään jatka uskoa, että kovin moni muu suomalainen tuki Lipposen lisäksi kyseistä öljy- ja ristiretkä.

Mahdollinen syy talousapulaisen huolimattomuuteen selvisi teknisen tukemme Internet-liikenteen seurannasta. Apulaisen päivät olivat kuluneet mukavasti Internetin keskustelupalveluissa. Lähetin hänelle aiheesta seuraavan sähköpostin.

Päiväys: 20.9.2002

Vastaanottaja: Talousapulainen

Aihe: Isoveli valvoo

Terve!

En tiedä oletko tietoinen, mutta turvallisuussyistä meillä seurataan kaikkea Internet-liikennettä aktiivisesti. Erilaisen pornosivustojen ja chattien käyttö on firman koneilta ehdottomasti kiellettyä ja aiheuttaa tietoturvauhkia ja riskejä, joista vastuu on teon tekijällä.

Huolehdihan siitä, ettei minun tarvitse jatkossa enää huomauttaa sinulle tästä säännöstä. Jos tuntuu ettet jaksa tehdä töitä tai ei vain muuten huvita, niin Erno antaa sinulle SOT Linux paketteja koottavaksi sekä kirjekuuria postitettavaksi Trial-kampanjaa varten.

Terveisin

--

sk

Edelleenkin ei ole selvinnyt se, miksi talousapulainen ei toimittanut kirjanpidon tositteita asianmukaisesti eteenpäin tilitoimisto Ollikaiselle. Tai miten oli mahdollista, että lain vaatimat kaupparekisterimuutokset jäivät tekemättä eikä sinne toimitettu edes taseita ja tuloslaskelmia. Kaupparekisterimuutoksien laiminlyönti vesitti SOT:n optio-ohjelman.

Piittaamattomuuden paljastuttua talousapulaista suosittelut Ollikainen tunnusti, että hän oli vain yrittänyt päästä naisesta eroon. Tämä oli Ollikaisen mukaan jättänyt asiakkaiden kirjanpitoja retuperälle, minkä seurauksena nämä olivat lähteneet kävelemään. Vahinko oli laitettu kiertämään niin kuin epätoivottu lapsi karuselliin.

UUDEN TALOUDEN OPIT

SOT saattoi näyttää uusmediabisnekseltä ulkoisten merkien, kuten nopean menestyksen, saadun riskirahan, julkisuuden ja palvotun asemansa takia. Sisäisesti yhtymäkohdista kertoivat holtiton rahankäyttö, tähtitieteelliset palkat ja luottokorttilaskut, uudet autot, puuttuva työmoraali, pulaaminen ja kaikenlainen kähmintä. Epäilemättä yhtäläisyyksiä oli, vaikka SOT olikin pohjimmiltaan tuiki tavallinen ja perinteikäs ohjelmistotalo. Ainoana erona muihin ohjelmistotaloihin nähden oli se, että SOT suolsi avointa lähdekoodia.

Sekä avoimen lähdekoodin ohjelmistotuotanto että uusmedia elivät it-kuplan aikana oppivuosiaan. Kenelläkään ei ollut tietoa siitä, mikä uuden median tai avoimen lähdekoodin ohjelmistomenetelmän rooli tulisi olemaan, millaisia ominaisuuksia ja millaista sisältöä asiakkaat tuotteisiin haluaisivat, ja millaiset liiketoimintamallit toimisivat. Kun ympärillä olevan maailman nähtiin lisäksi muuttuvan niin nopeasti, ettei mikään vanha pätenyt, piti kokeilla kaikkea mahdollista.

Uusmedia-alan yritykset myivät mullistavia tuoteideoitaan powerpointeille väännettyinä konsepteina ennen kuin ensimmäistäkään riviä oli koodattu. Pääomasijoittajat ja yritykset lähtivät näiden esitysten pohjalta päätä pahkaa rahoittamaan toimintaa. Erään hypettäjän toimitalo Espoon Keilarannassa tunnettiin maailmalla osuvasti nimellä ”Powerpoint Palace”. Jännittävässä neuvotteluissa ja asiakaspalaverissa oli tyypillisesti läsnä kokonainen valtuuskunta. Toisinaan viihteellisiksikin äytyneitä tilaisuuksia saattoivat

leimata myös öykkäröinti ja örvellys.¹

Valtion kruununjalokivi Sonera on saanut kuplahistoriassa oman lukunsa nimimerkki Pelle Pelottoman kirjoittamalla Sonera-kirjalla.² Kirja kertoo, miten kannattava ja perinteikäs yhtiö vietiin reilussa vuodessa konkurssin partaalle ja miljardien eurojen velkoihin. Sonera oli yhtiön silloisen toimitusjohtajan, Kaj-Erik Relanderin mukaan pääpeluri uusien sääntöjen luomisessa globaalille telealalle. Näyttöjä suurien puheiden tueksi ei juurikaan ollut: ei mitään mullistavia uusia tuotteita, palveluja tai kumppanuuksia. Rahaa paloi markkinointiin, umts-lupiin ja kalliiseen konsultointiin, joiden avulla tulevaisuuden huimia tuotto-odotuksia rakennettiin.

Medioilta tuntui hävinneen kaikki itsekritiikki ja suhteellisuudentaju, kun kyseessä oli uusmedia tai avoin lähdekoodi. Meistä nöртеistä tuli uusia ja palvottuja julkisuuden henkilöitä. Me edustimme uuden talouden tarjoamia loputtomia mahdollisuuksia. City-lehti julkaisi vuonna 1999 listan ”40 kuumaa nörttiä” suomalaisista huippuosaajista. Siinä oli nimiä laidasta laitaan senaikaisista, tähdenlennoiksi jääneistä julkkiksista vakavamielisiin korporaatioihmisiin ja pitkän linjan teknologiaguruihin. Raati koostui samaisista teknologian huippuosaajista, mutta itseään kukaan ei sentään saanut ehdottaa. Listalta löytyivät esimerkiksi Internet-palveluntarjoaja Eunetin kansainväliseen johtoon Suomesta siirtynyt Johan Helsingius, pitkän linjan verkemies Kari Hintikka, Internet-opastaja Petteri Järvinen

1 Esimerkiksi Riotin myyntimiehet järjestivät urbaanilegendojen mukaan epätavallisia ja epärationaalisia kaupantekotilanteita. Yhtiön Suomeen lennättämät Hollywood-studioiden pomot saivat kaupanhieronnan ohessa todistaa, kuinka vastapuoli joi itsensä humalaan, pyrki epäkorrektiin stand up-koomiikan keinoin nöyryyttämään yhteistyökumppaneitaan, heittäli näiden naamalle ja rinnuksille punaviiniä keskustelun muuttuessa epämieluisaksi ja patsasteli saunomisen jälkeen ilkosen alasti. (Kim Finn: ”Mellakka mobiilibisneksessä”, *City-lehti*, 18/2004).

2 *Minne hävisivät Soneran rahat?*, E-kirja,

<http://www.mikrokamari.fi/tietoturva/SoneraBook.pdf>, (ei vuotta).

ja filosofi Pekka Himanen.¹ Kuva hintelistä, poninhäntä- ja rillipäisistä nörteistä sai kyytiä, kun Jaakko Rytsölä kirjoitti City-lehdelle päiväkirjassaan, että hän sai sähköpostitse ja kirjeitse kymmeniä naimatarjouksia viikossa.²

Kaiken liikemaailman rytinän keskellä tuntui siltä, että maksavat asiakkaat unohtuivat ja yritykset nousivat päärooliin. Tuottajista tuli elviksiä, jotka patsastelivat julkisuudessa erilaisine vetoineen ja keksintöineen. He olivat edelläkävijöitä, jotka olivat näyttämässä suuntaa. Se, että asiakkaita eivät nämä samat asiat näyttäneet kiinnostavan, oli merkityksetön sivuseikka. Se osoittautui kohtalokkaaksi virhearvioksi. Asiakkaiden odotettiin ajan myötä maksavan kehityksen ostamallaan tuotteilla. Nimenomaan juuri he olivat avainasemassa. Käyttäjillä oli myös toinen merkittävä rooli, sillä he tuottivat suurimman osan Internetin tulevaisuuden sisällöistä ja avoimesta lähdekoodista.³ Näyttikin siltä, että vain aidosti asiakaslähtöiset yritykset tai sellaisiksi pyrkivät selvisivät kuplasta. SOT kuului onnekseni tuohon harvalukuiseen joukkoon.

Avoimen lähdekoodin ohjelmistoteollisuus oli myllyryksessä. Osa yrityksistä eli pelkkää hypeä toisten ajautuessa kohti perinteisempää liiketoimintaa. Yritysjärjestelyissä SuSE päättyi Novellille IBM:n johdatuksella. IBM oli sijoittanut aiemmin paljon rahaa SuSE:n pitämiseen pinnalla toivoen siitä alustaa omille ratkaisuilleen. SuSE oli kuitenkin liian pieni jättimäiselle IBM:lle, joten se päättyi IBM:n pikkuruisen kumppanin syliin. Red Hat karisti yrityksen

1 Sakari Heiskanen: "40 kuumaa nörttiä", *City-lehti*, 5/1999.

2 Jaakko Rytsölä: "Rytsölän päiväkirja 18.10.2000", *City-lehti*, 6/2001.

3 Sisällöntuotannon ennustettiin kasvavan jopa suuremmaksi bisnekseksi kuin verkkojen tai sovellusohjelmien rakentamisen konsanaan. Esim. Petteri Järvinen: "Suomestako sisältötuottaja?", *Tietokone-lehti*, 5/98. Wikipedia on erinomainen esimerkki yhteisöllisestä, avoimen lähdekoodin periaattein toimivasta sisällöntuotannosta. Kuka tahansa voi kirjoittaa sinne artikkeleja tai korjata muiden tekemiä. Yhteisö valvoo, että tieto on asianmukaista ja sisältää tarvittavat tietolähteet.

idealistiset perustajat kintereiltään ja muuttui bisneslähtöiseksi valmisohjelmien toimittajaksi.

Eräät yritykset päätyivät luoviin ansaintamalleihin. Mandrakesoft aloitti kerjäämisen riskirahan loppumisen ja talousvaikeuksien myötä. Yhtiö keräsi oman ilmoituksensa mukaan satojatuhansia euroja lahjoituksina pääasiassa yksityisasiakkailta. Myöhemmin liiketoimintamalli muuttui aavistuksen verran hienostuneemmaksi. Yritys alkoi myydä asiakkaille lahjoitusten vastineeksi klubijäsenyyksiä samaan tapaan kuin lomaosakkeita myytiin. Asiakkaat saivat vuosimaksua vastaan osakkeita ja pääsivät klubin webbisivuille.

Mandrakesoftin malli herätti kysymyksen uskottavuudesta. Voisiko asiakas luottaa pitkällä tähtäyksellä lahjoituksilla elävään yhtiöön? Perinteisessä ohjelmistoteollisuudessa luottamus on keskeisin kriteeri toimittajaa valittaessa. Asiakkaalle on tärkeää, että yritys on olemassa vielä kymmenen vuodenkin päästä tukemassa ja kehittämässä tekemäänsä ohjelmistoa. Tämä korostuu erityisesti suljetussa lähdekoodissa, jossa virheitä ei pysty korjaamaan itse.

Minulta it-kupla humahti ohi kuin huomaamatta jälkipyykkiä lukuun ottamatta. Olin keskittynyt töihin niin kiivaasti, ettei millekään muulle jäänyt aikaa. Käynnistin Viron ohjelmistokehitystä, palkkasin ja koulutin henkilökuntaa. Muistioni täyttyivät tehtävistä töistä, jotka järjestin to-do-listojen muotoon. Ne olivat jokapäiväisen elämäni ohjenuora ja kattoivat kaiken henkilöstöhallinnosta pariturissa käyntiin. Olin neuroottinen. En halunnut unohtaa pienintäkään asiaa, vaan kirjoitin kaiken muistiin. Vain koiranulkoilutus ja vaimon tapaaminen puuttuivat listalta, ja ehkä juuri siksi ne jäivätkin niin vähäisiksi. Kun sovin jottain ihmisten kanssa, merkitsin myös nämä asiat listalleni. Lista kulki kätevästi mukana kommunikaattorissani. Jos jossain palaverissa tai keskustelussa joku jätti kirjaamatta

sovitun asian muistiin, puutuin siihen välittömästi. Kehuin asianosaista poikkeuksellisen hyvästä muistista ja pyysin häntä sen kunniaksi hakemaan kynän ja paperia asian kirjaamiseksi muistiin. Erityisesti myyjillä unohdus oli yksi suosituimmista tekosyistä tekemättä jääneille töille.

To-do-listani pursusivat erilaisia töitä. Osallistuin käyttöoppaiden kirjoittamiseen, ruotsin- ja englanninkielisten verkkosivujen kääntämiseen, suunnittelin tuotejulkistuksia, toimin esimiehenä, neuvottelin uusista myyntikanavista, koulutin omia ja vieraita, avustin taloushallinnon tehtävissä, kirjoitin lehdistötiedotteita, tilasin myyntiesitteitä ja mainoskrääsää, ohjelmoin webbikaupan luottokorttimyyntiä, osallistuin GNU/Linuxin ytimen kehitystyöhön yhdessä Linus Torvaldsin ja muiden vapaaehtoisten kanssa, korjasin virheitä käyttämistämme avoimista ohjelmistoista, suunnittelin 2K:ta, vahdin sisäistä tietoturvaa, tein GNU/Linux jakeluja ja kehitin uusia tuotekonsepteja. Öisin soitelin Yhdysvaltoihin aikaeron takia. Työvälineet hajosivat vähän väliä kovassa käytössä. Autoa täytyi käyttää huollossa ja matkapuhelimet levisivät käsiin. Suomesta lähtiessäni toimiston kirjahyllyssä makasi jäljiltäni seitsemän rikkiäistä kommunikaattorin raatoa. Ne muistuttivat pakkomiellestäni ja tietotekniikan kuolevaisuudesta.

Työ oli erinomainen tekosyy olla poissa kotoa ja työnarkomania sai kaipaamaansa tyydytystä. Pidin kaikki raudat yhtä aikaa tulella, kaikilla mantereilla. Tampereen-toimistolla minua nimitettiin duracell-pupuksi ja epäiltiin, nukunko lainkaan. Vauhtini aiheutti kollegoissa paineita. Toimistoilla oli sähköinen tunnelma, kun minä olin paikalla. Kun joku valitti ajanpuutetta tai ylenpalttista kiirettä, minulla oli lääkkeeksi aivan pistämätön teoria. Lainasin Einsteinin suhteellisuusteoriaa. Sen mukaan aika hidastuu, kun liikutaan lähes valon nopeudella. Kehotin kiireestä kärsivää

työntekijää tekemään töitä nopeammin, lähes valonnopeudella. Näin aika venyi ja vuorokauteen mahtui yli 24 työtuntia.

Opintoni TTKK:lla hidastuivat hidastumistaan ja jäivät lopulta tyystin roikkumaan. Olin lukenut minua hyödyttäneet ohjelmistotekniikan kurssit ja peikkona hämmöttivät pakkoruotsi ja kemia, joista olin lukiossa luistellut. Professori Ilkka Haikala ymmärsi tilanteeni. Hän lupasi, että voisin opiskella hitaammin. Minä taas lupasin valmistua ennen eläköitymistä. Sittemmin kun sen aika tuli, eivät aikaan ja paikkaan sidotut opinnot enää houkuttelleet. DI-titteli on käyntikortissa komea lisuke, paitsi jos ei tarvitse käyntikortteja.

Sain ensimmäisen burnouttini mikrotukihenkilökursin jälkeen vuonna 1995. Siitä toipuminen kesti joitakin kuukausia. Toinen ja viimeinen iski kesällä 1999. Kyllästyin totaalisesti kaikkeen. Yritin ostaa yhtenäisen, 10 000 hehtaarin kokoisen suon Lapista. Ajattelin vetäytyä sinne metsästäämään ja elelemään erakkona luonnon helmassa. Piikkilanka-aita ympärillä ja konekivääri vartiotornissa olisi pitänyt tunkeilijat loitolla. Tämä toinen burnouttini kesti neljä kuukautta. Vietin ison osan toipumisajasta vaimoni isän mökillä pelaten tietokonepeliä nimeltään Baldur's Gate. Toivuttuani muutin Viroon.

Virossa asuessani lankesin ahneuksissani ostamaan tuontiauton. Minulla oli leasing-autona Citroën Berlingo, jonka lunastin itselleni ennen Suomeen paluuta. Tuontiauton käsittely osoittautui vertaansa vailla olevaksi farssiksi. Passin leimoja syynättiin suurennuslasilla ja ulkomailla olopäiviä laskettiin yksitellen. Asiaa tutkineen pellehermannin mukaan olin viettänyt Suomessa kolme päivää liikaa. Onneksi lompakostani löytyi Barbadosen reissulta peräisin ollut pizzakuitti, jolla sain todistettua viettäneeni ne päivät

siellä. Koko prosessin tavoitteena näytti olevan yritys saada auton tuoja luopumaan kansalaisten eriarvoisuutta ja kateutta lisäävästä hankkeestaan. Seuraava soppa syntyi siitä, että auto piti saada pois Viron autorekisteristä. Menin käymään Tallinnan autorekisterikeskuksessa. Siellä minulle kerrottiin, että vain rekisteriin merkitty Baltiautoleasing voisi hoitaa asian. He kuitenkin kieltäytyivät auttamasta ilman lisämaksua. Auto jäi Viron rekisteriin, vaikka se oli rekisteröity samanaikaisesti myös Suomessa. Jälkeenpäin Baltiautoleasing vaati minua maksamaan heiltä saamatta jääneen Viron arvonlisäveron palautuksen sillä perusteella, etten ollut poistanut autoa rekisteristä. Juttu meni Viron oikeudessa kumoon enkä ole siitä sen koommin kuullut.

Virossa asuminen oli kuin olisi pannut rahaa pankkiin. Tupakoin tuolloin neljä askia päivässä, mikä oli Viron hinnoilla silkkaa säästöä. Pääsin vähemmällä myös kymmenen vuotta kiusanneen mahahaavani kanssa. Suomessa oli ollut pakko ravata alvariinsa lääkärissä kinuamassa reseptejä mahahaavalääkkeisiin. Heräilin yöllä tukehtumiseen, kun vatsahapot työnsivät oksennuksen vatsasta henkitorveen. En pystynyt nukkumaan lainkaan vasemmalla kyljellä. Välillä wc:ssä käydessäni pönttö oli jäljiltäni täynnä verta. Suomessa reseptin saamista edelsi typerä saarna terveistä elämäntavoista. Minun olisi kuulemma pitänyt lopettaa stressaaminen, tupakointi, kahvinjuonti ja alkoholin käyttö sekä alkaa harrastaa liikuntaa. Virossa riitti, kun kävelin apteekkiin ja ostin tarvitsemani lääkkeet. Myöhemmin Suomesta lähdettyäni kävin Uudessa-Seelannissa hakemassa lääkkeet helikobakteeriin, joka oli aiheuttanut vatsahaavani toisin kuin stressi, tupakointi ja muut lääkärin keksinnöt.

Kolmatta burnouttia minun ei tarvinnut kokea, mutta kuplan ja erilaisten kuprujen myötä vankkumaton luotamukseni työkavereihin horjui. Olin itse valinnut ja

kouluttanut esimerkiksi kaikki laitekaupan työntekijät. SOT:ssä ennen vallinnut rehellisyyden ja sisäisen yrittäjyyden henki oli poissa. Vuosituhannen vaihdetta varjostaneet tapahtumat tuntuivat vastenmielisiltä. Minä elin Bonk-elämäni kiihkeintä kliimaksia

III Kultakausi, 2002–2004

Maailmalla kiehui. Avoimen lähdekoodin yhteisö oli kahden tulen välissä. SCO hyökkäsi Linuxin lisensseillä ja Microsoft jatkoi epävarmuuden kylvämistä. Tapahtumat näkyivät myös pienessä Suomessa eikä SOT:kään ollut niille immuuni. Asiakkaat olivat huolissaan mahdollisista lisäkustannuksista.

SOT alkoi palvella suurasiakkaita tekemällä isoja ohjelmistoprojekteja. Prosessissa yritys oppi suuren maailman tavoille. Työmenetelmät hioutuivat, laatujärjestelmä dokumentoitiin, yritykselle luotiin yksityiskohtaiset toimintaohjeet ja henkilöstön osaamisalueet kerättiin niin kutsutuiksi can-do-listoiksi. Isojen projektien myötä rahaan liittyneet paineet katosivat ja liiketoiminnan tulevaisuus tuntui entistäkin turvatummalta.

Aloimme järjestää Linux Summiteja lisäämään tietoisuutta avoimesta lähdekoodista ja helpottamaan siihen siirtymistä. Teettämässämme markkinatutkimuksessa oli nimittäin selvinnyt, että keskeisin este avoimen lähdekoodin yleistymiselle oli tiedon puute. Kahteen Summittiin osallistui yrityksiä yhteistyökumppaneina. Tilaisuudet keräsivät kävijöitä liike-elämästä, julkishallinnosta ja avoimen

lähdekoodin yhteisöstä.

Tiedon puutetta esiintyi etenkin julkisella sektorilla, jossa avointa lähdekoodia hyljittiin vaikeana ja anarkistisena. Ministeriöt ja kunnat tekivät ahkerasti selvityksiä ja tutkivat avoimen lähdekoodin hyödyntämistä Sisyfoksen lailla. Eduskunnassa avointa lähdekoodia hyödynnettiin politikointiin ja EU:ssa keskusteltiin ohjelmistopatenteista. Minä osallistuin tapahtumiin erilaisissa vaikuttajarooleissa, kuten Ohjelmistoyrittäjissä ja Kansallisen tietoturvastrategian arviointiryhmässä.¹

Hedelmälliseksi muotoutunut liiketoiminnan kausi päättyi SOT:n kannalta elämäni suurimpaan mullistukseen. Firman arvoihin lisättiin sisun, rehellisyyden ja luotettavuuden rinnalle onnellisuus. Uuden arvon seurauksena aloin miettiä omaa onnellisuuttani. Toinen keskeinen muutoksenteekijä oli rajoiteajattelu, joka oli keskeinen osa SOT:n yrityskulttuuria organisaation kaikilla tasoilla. Rajoiteajattelu tarttui henkilökohtaiseen ajatteluuni ja muuttui vallitsevaksi.

Tämän ajanjakson aikana alkanut prosessi johti eroon SOT:stä. Siirryin vapaista ohjelmista vapaaseen elämään ja palasin aikaan ennen avointa lähdekoodia ja työnarkomani-aa.

¹ Käsittelen tässä luvussa myös jo vuonna 2001 alkanutta kehitystä, kuten Turun raporttia. Edellisessä luvussa, johon raportti olisi kronologisesti kuulunut, en käsitellyt julkishallinnon asioita.

PROJEKTIA PUKKAA

Avoimen lähdekoodin yhteisö poti huuman haihtumisen jälkeistä krapulaa, vaikka bakkanaalit olivatkin olleet hillitymmät kuin uusmedia-alalla. Ainakin hörhöimmät yritykset olivat kuolleet nopeammin ja hiljaisemmin. Liiketoiminnan uusi suunta oli haussa, sillä pakettimyyni kulluttajille oli osoittautunut järjettömäksi. SOT aloitti projektimyynnin.

SOT Linuxista ja SOT Officesta tehtiin ilmaistuotteita, joita käytettiin markkinoinnin työkaluina. Myös liikevaihtoa aiemmin kasvattaneesta laitekaupasta luovuttiin. Kilpailu oli kiristynyt ja katteet olivat painuneet pakkasen puolelle. Liiketoiminnan uusi painopiste oli käyttäjärjestelmissä, joita ohjelmoitiin suurille asiakkaille näiden omien tuotteiden alustoiksi. SOT oppi suuren maailman tavoille, asiakaskeskeiseksi yritykseksi.

Asiakas on projektimyynnissä keskeisessä roolissa. Projektin määrittely, kustannukset ja kesto riippuvat pääsääntöisesti asiakkaasta. Määrittelyihin vaadittavat muutokset, suunnitteluvaiheessa esiin tulevat yllätykset ja testausvaiheessa kynnyskysymyksiksi nostettavat uudet ominaisuudet moninkertaistavat budjetin ja aikataulun. Asiakas haluaa luonnollisesti ostaa työn ennalta arvattavaan, kiinteään hintaan ja sitouttaa toimittajan aikatauluun viivästyssakkojen uhalla. Hinnoittelussa on siten aina suuria riskejä.

E erityisen hankalia ovat neitseelliset asiakkaat. Monet ohjelmistotalot kieltäytyvät kohteliaasti tekemästä heille projekteja, sillä lopputuloksena on vihainen asiakas ja epäonnistunut projekti. Asiakas muuttaa projektin edessä mieltään ja vaatii uusia ominaisuuksia sekä muutoksia olemassa oleviin. Yleensä ohjelmistoprojekteissa on nyrkkisääntönä hinnoitella projekti arvioidun työmäärän

perusteella ja kertoa sitten kustannukset piillä tai jollakin vielä isommalla luvulla. Näin huomioidaan asiakkaan puolelta tulevat epävarmuustekijät.

Aloite SOT:n tekemisiin projekteihin tuli yleensä asiakkaalta. Avoimen lähdekoodin osaamista tarvinneet tai siitä kiinnostuneet projektipäälliköt olivat kuulleet SOT:stä tuttavain tai kollegain kautta. Syntyneet projektit olivat kooltaan massiivisia ja kansainvälisiä. Ne olivat myös pitkälle erikoistuneita, sillä tuotteet brandattiin alusta loppuun asiakkaan mukaan. Käyttöliittymien viimeistely ja brandin mukaiset grafiikat tehtiin erikseen niihin erikoistuneissa yrityksissä. Tietoturvan taso ohjelmoitiin tarpeita vastaavaksi. Lähdekoodin juridinen tarkistus ja lisenssien verifiointi nousivat myös keskeisiksi.

Projektit olivat pitkäkestoisia ja työllistivät satoja ohjelmoijia. Niiden myötä SOT opetteli uudenlaisia tuotekehityksen prosesseja, kuten rinnakkaista (parallel) ohjelmistokehitystä. Kun projekti aloitettiin, kaikkea tehtiin yhtä aikaa: määrittelyä, suunnittelua, ohjelmointia ja testausta. Tavoitteena oli puristaa projekti ajallisesti niin lyhyeksi kuin mahdollista. Näin tuote saatiin mahdollisimman nopeasti valmiiksi ja markkinoille. Aikaisemmin oli edetty vaihe kerrallaan niin kutsutun vesiputousmallin mukaisesti. Molemmilla malleilla oli etunsa ja haittansa. Rinnakkaisessa kehityksessä kustannukset kasvoivat päällekkäisen ja turhan työn takia. Vesiputousmallissa säästettiin kustannuksissa, mutta projektit venyivät.

Projektien keston määrittämisessä SOT:ssä toimittiin alhaalta ylös. Olin huomannut ajankäytön suhteelliseksi. Jos projektityöhön antoi aikaa kuukauden, työ kesti kaksi. Jos sen sijaan antoi aikaa kaksi viikkoa, työ tuli tehtyä kuukaudessa, tai sitten se ei ehkä valmistunut koskaan. Kun ohjelmoijalta kysyi, paljonko oli jo tehty, ja sen jälkeen paljonko

oli vielä tekemättä, näiden kahden summa oli poikkeuksesta yli 100 prosenttia ja keskimäärin 130 prosenttia. Silti työntekijä oli aina parempi arvioija kuin esimies tai myyntireiska.

SOT:ssä päädyttiin siihen, että työn suorittavat koodarit tekivät aika- ja työmääräarviot. Projekti pilkottiin arviointia varten pieniin, hallittavissa oleviin kokonaisuuksiin. Koko projektin arvio oli näiden osien summa. Saatua lukemaa verrattiin vastaavien, aikaisemmin tehtyjen projektien arvioihin ja toteumiin. Kun esimies lopuksi tarkisti arviot, kertoi ne asiakaskohtaisella varmuusmarginaalilla ja lisäsi omat arvionsa, oli tieto viimein toimitettavissa myyntiin ja edelleen asiakkaalle. Arviot saatiin näin hyvinkin täsmällisiksi ja projektit muuttuivat ennalta arvattavammiksi.

Toinen, helpompi tapa oli työskennellä tunti- tai kuukausilaskutuksella. Periaate oli sama kuin takseissa. Asiakas kertoo, mihin ajetaan ja mittari raksuttaa matkalle hinnan. Jos asiakas muuttaa mieltään, kyyti tulee kalliimmaksi. Meillä oli käytössämme uniikki raportoinnin järjestelmä osana 2K:ta. Se toimi kuten taksimittari. Järjestelmän ansiosta asiakkaat saivat reaaliajassa tiedon projektien etenemisestä ja pystyivät halutessaan muuttamaan suuntaa.

Laadunvalvonta toteutettiin niin, että kirjoitetun koodin tarkasti aina joku toinen kuin koodin tekijä. Testaaja joko palautti koodin korjattavaksi tai hyväksyi sen. Esimies tarkasti vielä hyväksytyt koodit pistokokeilla ennen asiakkaalle toimitusta. Näin päästiin asiakkaan mittapuun mukaan liikaa virheitä sisältävän avoimen lähdekoodin ongelmista. Igor Demin vetämä tekninen tukitiimi palveli asiakkaita kellon ympäri. Heidän tehtävänään oli myös osa- (moduuli) ja järjestelmätestaus sekä testaussuunnittelu ja ylläpitodokumentaation laadinta. Näin SOT:n laatujärjestelmä kypsyi vastaamaan vaativimpien asiakkaiden tarpeita.

Myös asiakkailla oli omia laadunvalvontastrategioitaan. Asiakas saattoi esimerkiksi palkata toisen alihankkijan testaamaan meidän tekemiämme ohjelmistoja.

Luotettavuus, asiantuntemus, palveluallttius ja avoimen lähdekoodin erityisosaaminen nousivat keskeisiksi kilpailutekijöiksi. SOT oli toiminut avoimen lähdekoodin alalla verrattain pitkään. Vankkaa kokemusta korostettiin markkinoinnissa. Lisäksi teettämstämmme markkinatutkimuksesta kävi ilmi, että avoimen lähdekoodin yleistyminen vaatii tukeen asiantuntevia yrityksiä. SOT:lla oli käytössään sloganit ”SOT tekee Linuxista totta” ja englanniksi ”Perfecting GNU/Linux”. Kilpailijoita ei edelleenkään ollut kotimaassa lukuun ottamatta Yhdysvalloista Suomeen päin töitä tehnyttä Montavistaa. Entisen yhtiökumppanini perustamat kilpailevat jakelut, Spectralinux ja IT-Linux, olivat tulleet ja menneet.

Isojen projektien seurauksena SOT:ssä syntyi resurssipula. Tämä johti osittain pitkäaikaisen asiakassuhteen päättymiseen Parocin kanssa. Projektia oli ohjelmoitu yhden henkilön voimin kerrallaan, mikä aiheutti kestäättömän henkilöriskin. Lisäksi dokumentaatiota ei ollut tehty sääsösyistä asianmukaisella tavalla. Tämä oli SOT:n uusien toimintatapojen vastaista. Edes tekijänoikeuksista ei ollut sovittu. Lain mukaan ne kuuluivat SOT:lle, vaikka Paroc käyttikin ohjelmistoa. Kestäättön tilanne johti lopulta asiakassuhteen päättymiseen. SOT luovutti tekijänoikeutensa vastikkeetta Parocille.

Myös Heenanin aikaan tehdyistä tuotteista (EVP:stä ja VPN:stä) luovuttiin, mutta vanhat asiakkaat palveltiin loppuun. Omassa käytössä kulunut 2K tuli myös tiensä päähän. Käytimme sitä vielä itse, mutta emme jatkaneet kehittämistä. Toiset avoimen lähdekoodin ohjelmistot, kuten esimerkiksi projektihallintaan tehty Tutos syrjäyttivät sen.

En halunnut 2K:hon uhratun valtavan työmäärän menevän hukkaan. Lähdekoodi sisälsi 50 000 riviä. Sitä oli kehitetty kymmenen vuotta ja työ oli maksanut miljoona euroa. Lahjoitin koodin Pupesoft.com:lle.¹ Pupesoft oli avoimen lähdekoodin taloushallintaohjelmistoihin keskittynyt projekti. Arvelin Pupesoftin tulevan vielä joskus SOT:llekin käyttöön ja meidän asiakkaillemme myytäväksi. Pupesoftia käyttivät tuolloin projektin vetäjän, Jarmo Rosenqvistin oma firma Oy Arwidson Ab, sekä Maston Oy ja Victoria Oy. Rosenqvist oli otettu lahjoituksesta ja sen myötä osoitetusta luottamuksesta.

Venäjälle perustettiin uusi toimisto vuonna 2003 resursipulaa helpottamaan. Anisimov vastasi toimiston perustamisesta. Minä kävin paikan päällä lähinnä tuomassa neuvotteluihin uskottavuutta. Palkatut venäläiset ohjelmoijat osoittautuivat taitaviksi ja monella oli myös vahva yhteisötausta. Avustin Anisimovia myös kirjanpitäjän valinnassa. Venäjällä kirjanpitäjä on yrityksen tärkein ja arvostetuin henkilö toimitusjohtajan jälkeen ja hän nauttii korkeaa palkkaa. Kirjanpitäjien tehtävänä on yrittää saada tolkkua Venäjän päällekkäisistä ja ristiriitaisista talouslaeista. Näin yritys välttyy ylimääräisiltä kahnauksilta korruptoituneiden viranomaisten kanssa.

Venäläisten ohjelmoijien saavutusten varjossa ja jonkinlaisena it-kuplan jälkimaininkina paljastui juuri ennen lähtöäni kirjanpitäjän tekemä kavallus. Miehen taustat oli tarkistettu ennen työhönottoa isojen rahasummien liikkuttelun takia KGB:ltä, joka myi maksullisia selvityksiä. KGB:n raportin mukaan mitään ongelmia ei ollut aiemmin ilmennyt ja myös miehen suku oli rötöksistä puhdas. Rahaa hävisi toimipisteen kassasta ilmeisesti aloittamisesta lähtien. Summa nousi vuodessa hänen oman tunnustuksensa

¹ "SOT donates source code worth over 1M euro", tiedote, www.sot.com, 29. maaliskuuta 2004.

mukaan noin 30 000 euroon. Olin ihmetelty toimiston li-havanpuoleista budjettia, mutta en ollut reagoinut. Vuoden 2004 keväthuhlissa panin myös merkille kirjanpitäjän ison marihuanapussin. Ajattelin, että mahtoi se olla Venäjällä halpaa. Kavalluksen paljastuttua saimme rahat takaisin ja kirjanpitäjä päätyi miliisiin huomaan. Kaiken kaikkiaan Venäjä työntekijöineen jäi minulle Viroa vieraammaksi.

SOT:n myynti köhi isojen projektien katveessa. Myyntiä helpottamaan luotiin kattava, 30-sivuinen käsikirja, johon oli koottu tiedot yrityksestä, tuotteista ja palveluis-ta myyntiargumentteineen ja referenssiasiakkaineen. Sitä käytettiin myös uusien työntekijöiden perehdyttämiseen. Myyntimiehet olivat olleet SOT:n akilleenkantapäätä koko yhtiön historian ajan. Ammattikunnan edustajilla näytti olevan maasta tai kansallisuudesta riippumatta paljon yhteistä: kyvyttömyys tehdä tulosta ja hallita omaa talouttaan, taipumus luistella vastuusta ja erinomaiset selittelyn lah-jat. SOT:llä oli historiansa aikana tusinan verran myynti-miehiä, jotka myivät alle 5 prosenttia siitä, mitä minä tulin myyneeksi oman toimeni ohella.

Osasyynä saattoi olla myyjien epävarmuus eikä pelkäs-tään projektimyynnin osaamisen puute. Moni ei tuntunut luottavan SOT:n kykyyn toimittaa isoja järjestelmiä ja epä-luottamus välittyi asiakkaille. Vieläkin useammin myynti-miesten ajatuksena tuntui kuitenkin olevan se, ettei myy-minen varsinaisesti kuulunut heidän toimenkuvaansa. Jos ilmeni jotain muuta tehtävää, he olivat välittömästi työn touhussa. Tällaisista töistä sai nimittäin maanmainion te-kosyynti sille, miksei tässäkin kuussa syntynyt kauppoja, vaikka myyntiennusteissa luvattiinkin muuta. Näytti siltä, että myyntimiehet käyttivät ennusteissaan jo aiemmin mai-nitsemaani Harrison-Stetson-menetelmää. Menetelmä vaa-ti veronsa eikä toteutukseen riittänyt paukkuja.

Bonuksia laskettaessa oli toinen ääni kellossa. Niitä ei kuulemma saanut sitoa myyntituloksiin, sillä myynnin epäonnistumisen syynä oli aina joku muu kuin myyjä ja vähintäänkin epäsuotuisat olosuhteet, tulossa tai menossa ollut laskusuhdanne ja ongelmat kotona. Kerran pienempien bonuksien suivaannuttamat myyntihenkilöt marssivat yksissä tuumin ammattiliiton puheille. Liitto selvitti, ettei myyjiltä saanut todellakaan vaatia myyntituloksia, koska se saattoi stressata ja aiheuttaa suorituspaineita.

Eräs myyntihenkilö ei kestänyt paineita, vaan paiskasi työtuolinsa lattiaan silmiäni edessä. Tuoli meni rikki enkä uskaltanut pitää häntä välikohtauksen jälkeen. Samainen kaveri oli aiemmin keksinyt työntää minulle liikelounaalla oman plussakorttinsa, kun maksoin laskua. Asiakas ihmetteli silmät pyöreänä vieressä, kun hän selitti saavansa näin bonuksia itselleen. Toinen myyntimies oli koukussa marihuunaan. Työajan ulkopuolelle rajoittunut käyttö ei olisi ollut este, mutta harrastus karkasi käsistä. Mies kuljetti huu-meita työmatkoilla maiden rajojen ylitse.

Monet myyntimiehistä vaihtoivat työpaikkaa vuodenaikojen tahdissa. Ennen koeajan päättymistä oli uusi työ katsottuna ja sama meno jatkui seuraavassa paikassa. Eräs työntekijä paiski jopa kahta hommaa yhtä aikaa. Sain yllättävän puhelun kilpailevasta ohjelmistotalosta, jossa minulta tiedusteltiin, oliko kyseinen henkilö meillä töissä. Vastattuani myöntävästi soittaja totesi, että sama myyntireiska teki täysipäiväisesti töitä myös heille. Kaveri sai lähteä saman tien kummastakin firmasta ja uusien töiden hakeminen saattoi osoittautua aiempaa haastavammaksi.

Myyntimiesten kekseliäisyys lisätienestien hankinnassa oli huipussaan. Eräs myynnin teknisen tuen työntekijä teki sivubisnestä myymällä SOT:n asiakkaille koulutuksia omaan laskuunsa. Hän oli samanaikaisesti vastuussa

myös SOT:n koulutusten vetämisestä. Asian tultua julki ja töiden loputtua samainen henkilö rekisteröi itselleen linuxsummit.fi-verkkotunnuksen.

Kolmella myyntikaverilla Suomessa, Virossa ja Australiassa oli velkoja kannoillaan. Lopulta he alkoivat ahdistella meitäkin. Asiaa selvitellessä karu totuus myyntityön hedelmistä paljastui. Asiakkaat, jotka oli myyntiraporteissa merkitty lähes valmiiksi kauraksi, eivät olleet kuulleetkaan kavereista saati SOT:stä. Kaksi tekaisi kauppoja saadakseen rahaa ja kolmas autoili ahkerasti. Hän täytti ajopäiväkirjaansa niin tunnollisesti, että laskeskelin bensankulutusta kertyneen litran verran kilometriä kohti. Normaalit lukemat olivat alle kymmenen litraa sataa kilometriä kohti. Kaikki siirtyivät töihin kilometritehtaalle. Minun uskoni omiin kykyihini myynnin johtamisessa ja myyjien rekrytoinnissa koki kolauksen.

Ulkoistin myynnin johtamisen vuoden 2004 alussa JKC Consulting Oy:n Samuli Suvelalle. Olin tutustunut häneen Nuorkauppakamarissa. Ajatuksena oli, että Suvela ottaisi myynnin vastuulle. JKC käytti kehittämäänsä trattimyyntitekniikkaa. Sen tavoitteena oli pumpata asiakkaasta ulos tarpeet ja ostoargumentit, ja tarjota sen jälkeen tarpeita vastaava ratkaisu myyntiargumenteiksi käännettyillä ostoargumenteilla. Ajatus oli järkeenkäypä, mutta käytännön tulokset laihoja. JKC:n anti kutistui myyntikoulutukseen ja viiteen palaveriin, jotka eivät näkyneet myynnin tuloksissa. Tärkeimpänä syynä lienee ollut se, että koulutus ei onnistunut muuttamaan myyntimiesten asenteita. Ne olivat ja pysyivät kielteisinä myyntityötä kohtaan. Tehtävä saattoi olla tästä syystä alun alkaenkin mahdoton, mutta toisaalta Suvelalla oli mahdollisuus myös vaihtaa henkilökuntaa mieleisekseen.

Vedin itse samat koulutukset ohjelmoijille ja muulle

henkilöstölle Suomessa, Virossa ja Venäjällä, jotta koko firma saatiin puhumaan samaa kieltä ja ymmärtämään myynnin näkökulma. Myynnistä tuli näin koko yrityksen yhteinen haaste. Koulutuksesta hyötyivät ehkä eniten ohjelmoijat ja esimiehet, joille myyntityö oli aiemmin ollut täyttä hepreea. Koulutuksen jälkeen Viron ja Venäjän tuotannosta vastannut Anisimov myi ensimmäisen merkittävän järjestelmätoimituksensa virolaiselle kasinolle.

Henkilöstöhallinnossa otettiin käyttöön kuukausittaiset seurantakysymykset, joita kutsuin kuukautiskeskusteluiksi. Kysymykset esitti oma esimies. Niissä käytiin henkilökohtaisesti läpi kuluneen ja tulevan jakson työtehtävät, mahdolliset toteuman erot edelliseen suunnitelmaan nähden, jakson aikana tapahtuneet positiiviset ja negatiiviset asiat, rajoitteet, kehitysehdotukset ja viimeiseksi oman tuottavuuden ja esimiehen arviointi. Minä sain omassa kuukautiskeskustelussani yhteenvedon koko firman tilasta, ehdotukset negatiivisten asioiden korjaamiseksi ja raportin ilmi tulleista uusista rajoitteista. Keskustelut olivat tärkeä ja konkreettinen johtamisen työkalu. Niiden perusteella määräytyi henkilökohtainen bonus, joka sovittiin tulosten pohjalta yhdessä esimiehen kanssa.

SOT kykeni vastaamaan yhä paremmin asiakkaidensa tarpeisiin. Isot projektit työllistivät henkilöstön. Liiketoiminta kukoisti ja yritys tuotti voittoa. Vähemmistöosakkaalla ei ollut halua tai tarvetta puuttua yrityksen toimintaan, eikä tosin osaamistakaan.¹

Aloimme suunnitella uutena haasteena asiakaskohtaisesti brandattuja avoimen lähdekoodin tuotteita. Asiakkaan oman ohjelmiston ympärille integroitiin käyttöjärjestelmä ja muut tarvittavat komponentit. Työ perustui SOT:n valmistamiin COTS-komponentteihin (COTS eli

¹ "SOT's revenue increases 39%, net profit margin 27%", tiedote, www.sot.com, 10. helmikuuta 2004.

Components-Off-The-Shelf). Ne toimivat kuten legopali-
kat. Niistä sai eri tavalla yhdistelemällä rakennettua alustan
lähes mille tahansa tuotteelle.

Komponentit perustuivat LSB:hen (Linux Standard
Base) ja muihin avoimiin standardeihin. Tämä takasi mah-
dollisimman laaja-alaisen yhteensopivuuden. Komponen-
teissa oli tarkkaan määritelty, standardin mukainen raja-
pinta asiakkaan omaan ohjelmistoon. Lisenssit ja juridiset
kysymykset oli selvitetty eikä asiakkaan tarvinnut hankkia
GPL-lisensoiduista kokonaisuuksista erillisiä lisenssejä.

Komponenteista haluttiin tehdä vaivattomia ja turval-
lisia. Ne sisälsivät teknisen tuen, päivityksen ja ylläpidon.
Valmiin tuotteen asennus ei edellyttänyt loppukäyttäjiltä
erityistä tietotaitoa, sillä käyttöliittymät olivat viimeistel-
lympiä kuin avoimessa lähdekoodissa yleensä. Integrointi
tapahtui nopeasti, sillä projektin alkaessa komponentit oli-
vat jo valmiina asiakasta varten. Liiketoiminnallisesti kyse
oli automaattisesti monistettavissa olevasta palvelutuot-
teesta. Samaa tuotetta voitiin myydä vaikka kuinka monelle
eri asiakkaalle ilman työmäärän kasvua.

Markkinoinnin työkaluksi tehtiin uusi, ilmainen toi-
mistopaketti nimeltään *LBA-Office*. Tuote valmistui vas-
ta lähtöni jälkeen. Lukijalle ei liene yllätys, että tämä kirja
on kirjoitettu LBA-Officella. Löysimme sen Päivin kanssa
Wienin teknillisen yliopiston peilipalvelimelta sattumalta,
kun etsimme sopivaa ohjelmaa kirjojen kirjoittamiseen.
LBA-Office ei ole vielä kertaakaan kaatunut tai mennyt se-
kaisin raskaassakaan käytössä. Nyt koputan puuta eli pää-
täni.

Ohjelman lyhenne LBA tuli Linux Business Allian-
cesta. Perustimme sen vuonna 2003 yhdessä Jukka Tuo-
misen Finndesign Oy:n ja Mikko Välimäen Turré Legal

Consultingin kanssa.¹ Ajatuksena oli tehdä tulevat jakelut yhteistyössä ja jakaa vastuut. Tuomisen yritys oli erikoistunut käytettävyyteen ja käyttöliittymäsunnitteluun. Molemmat olivat kynnyskysymyksiä työpöydän valloituksessa. Turré oli taas erikoistunut avoimen lähdekoodin juridiikkaan ja teki jakelun lähdekoodin lisenssien tarkistukset. SOT:n tehtävänä oli ohjelmoida työpöytä- ja palvelinjakelu sekä toimistopaketti. Tuotteiden nimiksi tulivat LBA-Linux ja LBA-Office.

Tuominen piti tulevaa tuoteperhettä ensimmäisenä todellisena työpöytä-GNU/Linuxina. Hän oli tyytyväinen päästessään esittelemään sen avulla yrityksensä estetiikan ja käytettävyyden osaamista. Oman GNU/Linux-jakelun tekeminen oli ollut hänen pitkäaikainen haaveensa.

Tuominen viljeli tuoteajattelussaan keksimäänsä polkupyörä-helikopteri-konseptia. Se oli uusmedia-alalle epätyypillinen ja painui ehkä mieleeni juuri järkevyytensä ansiosta. Tuomisen mukaan polkupyörää ostavalle asiakkaalle ei kannata yrittää tyrkyttää helikopteria ja päinvastoin. Konsepti saattaa kuulostaa silkalta maalaisjärjeltä, mutta vuonna 2003 ja sen jälkeenkin vain harvat ja valitut ymmärsivät mitään näin syvällistä ja asiakaslähtöistä bisneksestä.

Useimmat uuden median tuotteet olivat asiakkaille helikoptereita, joita nämä eivät tarvinneet tai edes osanneet haluta. Asiaa havainnollistane se, että kännyköihin tuli valtava määrä sellaisia ominaisuuksia, joita käyttäjät eivät tarvitse. Monet olivat sitä paitsi vasta suunnitteluasteella ja toimivat huonosti. Selityksenä lienee ollut se, että kun uutta teknologiaa tuli liukuhihnalta, oli sitä jotenkin yritettävä tunkea markkinoille. Jos asiakkailta olisi kysytty mielipidetä, ominaisuudet olisivat päätyneet mappiin ö. Sama koski tietoyhteiskunnan ihanteita. Jos asiasta olisi järjestetty

¹ "LBA-Linux – A new name in Linux from the Linux bisnes Alliance", tiedote, www.sot.com, 2. joulukuuta 2003.

kansanäänestys, mikä olisi ollut lopputulos? Vaikea sanoa, sillä päättäjät muodostivat oman käsityksensä kansasta riippumatta ja ajoivat kehitystä itse haluamaansa suuntaan. Mihin?

JULKEA VIIVYTYSTAISTELU

Avoin lähdekoodi oli median lemmikki. Uutisointi oli lähes poikkeuksetta myönteistä ja melkein kaikki jutut ylittivät julkaisukynnyksen. Ahkerimpia airuita olivat luonnollisesti it-alan lehdet ja Internet-julkaisut. Perässä hyvänä kakkosena tulivat valtakunnalliset ja paikalliset sanomalehdet. Jopa toimittajien yleensä karsastamat tuotejulkistukset keräsivät paikalle kymmeniä toimittajia, ulkomailta asti.¹

Median kiinnostuksen myötä myös julkishallinto heräsi. Kunnissa ja ministeriöissä alettiin laatia selvityksiä, joissa tutkittiin avoimen lähdekoodin mahdollisuuksia. Suomalaiset päättäjät olivat jäämässä tällä osa-alueella junasta. Huoli oli ilmeinen. Esimerkiksi Turun kaupungin avoimen lähdekoodin raportissa todettiin, että Euroopan maiden hallitukset suosivat jo GNU/Linuxia.² Viesti oli tullut Ylen uutisesta.³ Suomen julkishallinto oli Microsoftin monopolisoima.

Turun kaupunki julkaisi ensimmäisten joukossa avoimen lähdekoodin raporttinsa.⁴ Kaupunki oli testannut Eija Onnelan johdolla GNU/Linuxia ja avoimen lähdekoodin toimisto-ohjelmaa mahdollista laajempaa käyttöä

1 Esim. Bruce Tober: "Good-bye Best Linux, hello SOT: Company focuses on business customers, new Internet protocol", *NewsForge*, www.newsforge.com, 30. huhtikuuta 2002; Bruce Tober: "Linux News From CeBit 2000", *Byte*, www.byte.com, 3. maaliskuuta 2000; Alexandra Heymowska: "Best Linux – En finsk distribution för skrivborden", *IDG Linuxworld*, helmikuu 2000.

2 Esimerkiksi Turun kaupungin avoimen lähdekoodin raportissa siteerattiin Yleisradion uutista, jonka mukaan Euroopassa avointa lähdekoodia jo suosittiin. "Euroopan maiden hallitukset suosivat Linux-ohjelmaa", *Ylen teksti-tv*, 5. joulukuuta 2001.

3 Samasta syystä Perun hallitus omaksui avoimen lähdekoodin ohjesäännön kaikille valtionhallinnon virastoille vuonna 2002 ja myös Etelä-Afrikka, Argentiina ja Intia rohkaisivat avoimen lähdekoodin käyttöön, kuten kirjoitin artikkelissani Santeri Kannisto: "Why Finland should be Open?", *Public Service Review* (Staffordshire: Public Service Review: Nordic States, kesä 2003).

4 "Loppuraportti OpenOffice-työasemaohjelmiston ja Linux-käyttöjärjestelmän soveltuvuudesta kaupungin työasemastandardiksi" (Turku: Turun kaupungin tietotekniikkaosasto, 17. joulukuuta 2001).

silmälläpitäen. Testattavaksi toimisto-ohjelmaksi oli valittu Kongo Group-nimisen yrityksen suomennos OpenOffice.org:sta. Ohjelma oli keskeneräinen ja valikot sekakielisiä. Oikoluku, tavutus, käsikirja ja käytön aikaiset ohjeet puuttuivat tyystin.¹

Valinta oli erikoinen. Samaan aikaan tarjolla oli myös sellaisia suomenkielisiä ohjelmia, joissa edellä mainittuja puutteita ei esiintynyt. Ohjelmavalinnasta tulikin yksi raportin keskeisistä heikkouksista. Työryhmä päätyi esittämään, että ohjelma oli vielä keskeneräinen: ”Näkemyksemme mukaan OpenOffice.org sisältää suurimman osan, varmaankin kaikki ne toiminnot, joita tehokäyttäjät tarvitsee, mutta ne eivät ole vielä valmiita.”² Päädyttiin siis kehäpäättelämään: testattavaksi valittiin keskeneräinen tuote, joka todettiin testauksessa keskeneräiseksi.

Työryhmä ei muistanut mainita, että muutokset ja korjaukset olisi saatu hankittua avoimen lähdekoodin ohjelmiin kivuttomasti ja edullisesti. Jatkuvia virhekorjauksia ja tehokkaampia laitteita vaativat, suhteettoman kalliit Microsoft-päivitykset eivät olisi millään pärjänneet tässä vertailussa. Turun raportin anti jäi heppoiseksi, koska siitä uupui avoimen lähdekoodin filosofian ymmärtäminen. Tuotteita tarkasteltiin Microsoftin mittapuulla.

Esitetyt huomiot olivat osin ristiriitaisia. Työryhmä ihmetteli esimerkiksi GNU/Linuxin virustorjuntaohjelman puutteita, vaikka se oli hieman aiemmin ehtinyt todeta, ettei GNU/Linuxille ollut juurikaan viruksia. Työryhmälle oli myös aiheuttanut harmaita hiuksia rullahiiren toimimattomuus. Tämä oli kylläkin käyttöjärjestelmän eikä toimisto-ohjelman tarjoama ominaisuus. Oman kokemukseni mukaan rullahiiri toimi jouhevasti GNU/Linuxissa.

Valmistunut raportti oli ikävä yllätys avoimen

1 Emts. 9.

2 Emts. 8.

lähdekoodin yhteisölle. Siitä saatiin lähinnä lukea testauksen mittapuuna toimineen Microsoftin asemaa pönkittäviä argumentteja. Raportin lopputulos oli se, että Microsoftin Office-tuoteperhe oli kaupungin käyttöön hyvä, joskin hie-
man hintava.¹

Kaupunkia näytti ohjanneen pyrkimys tinkiä Microsoftin hintoja edullisemmiksi. Projekti onnistuikin, sillä Microsoft pelkäsi dominoilmiötä. Sen valta-asema heikentyisi ratkaisevasti, jos yksi kaupunki siirtyisi onnistuneesti avoimeen lähdekoodiin ja muut seuraisivat perässä. Lisäksi avoin lähdekoodi toi Turulle myönteistä julkisuutta, kuten tietotekniikkapäällikkö Thorbjörn Andersson kehua retosteli Tietoviikon haastattelussa.²

Avoimen lähdekoodin yhteisö kärsi hintojen polkemi-
sen ja julkisuudenkaipuun seuraukset nahoissaan. Vapaat tuotteet pelattiin ulos ennen testausta, sillä ne eivät olleet Turun mielestä vaihtoehtoja. Kun selvityksissä käytettiin lisäksi pientä avoimen lähdekoodin autotallifirmaa, se jätti takaportiksi toimittajan uskottavuuden kyseenalaistami-
sen.³

Microsoft piti avoimen lähdekoodin uhkaa todellise-
na. Tästä kertoi se, että yritys teetti tutkimuslaitos Gartner Groupilla vertailuja avoimen lähdekoodin ja omien tuotteidensa kustannuksista. Tanskassa oli tehty tällainen tutkimus ja myös Vaasan kaupungille laadittiin samanlainen selvitys.⁴ Tutkimus näytti syntyneen vastavetona Turun kaupungin väitteelle, jonka mukaan Microsoftin ohjelmat

1 Emts. 24.

2 Mattias Erkkilä: "Turku pani pingviinin telakalle", *Tietoviikko*, www.tietoviikko.fi, 26. elokuuta 2004.

3 Sittenmin sekä Turun kaupungin että Valtiovarainministeriön käyttämä avoimen lähdekoodin toimittaja Kongo Group joutui velkasaneeraukseen (Tomi Savolainen: "Kongo uusiutuu velkasaneerauksessa", *Tietoviikko*, www.tietoviikko.fi, 31. maaliskuuta 2004.

4 Gartner Groupin TCO-selvityksen tiivistelmä (Vaasa: Vaasan kaupunki, 22. marraskuuta 2001).

olivat hinnakkaita.

Gartnerin raportissa osoitettiin, että Linuxiin siirtymisen vaati uuden ja kalliin keskustietokoneen hankintaa. Se tuli siten paljon kalliimmaksi kuin Microsoftin ohjelmien käyttäminen PC:llä. Väite oli erikoinen, sillä GNU/Linuxin etuna on muissa yhteyksissä pidetty nimenomaan vähäistä raudan tarvetta. Gartnerin tutkijat eivät liene olleet ohjelmistotekniikan asiantuntijoita eivätkä välttämättä edes GNU/Linuxin käyttäjiä. Tästä kertoo se, että heidän mukaansa GNU/Linuxin vaatima muistin määrä on työasemissa 256 Mt.¹ Kukkanen perustui väärinymmärrykseen muistinhallinnasta. GNU/Linux nimittäin varaa käynnistyessään tietokoneen koko muistin käyttöönsä. Windowsit taas käyttävät muistia tehottomasti pieninä paloina, joita ne varaavat tarpeen vaatiessa. Tämä on esihistoriallinen jäännös DOS:sta, joka kiusaa edelleen Windowsin käyttäjiä. Käytännössä silloinen GNU/Linux vaati vain murto-osan siitä kapasiteetista, mitä Windows rohmusi. Virhepäätelmän avulla päästiin esittämään, että GNU/Linuxia varten olisi hankittava kalliita keskustietokoneita halpojen PC:iden sijaan.

Lopputuloksena Windowsin käytön esitettiin säästävän kunnalle huimat 4,5 miljoonaa euroa vuodessa. Gartnerin mukaan julkishallinnon tarvitsemia tietojärjestelmäsovelluksia ei ollut edes saatavilla GNU/Linuxille.² Mahdettiin-ko ”julkishallinnon käyttämällä tietojärjestelmäsovelluksilla” viitata Microsoftin omiin tuotteisiin, kuten Wordiin tai Exceliin? Oliko GNU/Linux kallis siksi, että se ei ollut Windows tai Microsoftin valmistama?

Kaalimaata vartioinut ja tutkimusta rahoittanut pukki oli epäilemättä vaikuttanut tutkimustulokseen. Tätä vai-
kuttamista ei yritetty edes peitellä. Päinvastoin. Vaasan

¹ Emts. 7.

² Emts. 6.

kaupunkia kehoitettiin suorasanaisesti ostamaan Microsoftin tuotteita. Samalla tavalla Gartner oli jo aiemmin kehottanut Tanskan julkishallintoa hankkimaan Windows 2000-ohjelmia saadakseen huikeat 4 miljardin säästöt:

(--) according to the Gartner analysis there are no savings in open source. On the contrary, savings can be achieved by buying Microsoft's Windows 2000 programs and letting the pc workstations run as so called thin clients. An apparent paradox, that a saving of four billion is possible if you buy software rather than use free software.¹

Microsoftiin perustuva tietotekniikkaympäristö katsottiin kokonaistaloudellisesti (Total Cost of Ownership, TCO) edullisimmaksi. Koko TCO-konsepti kehitettiin todistamaan musta valkoiseksi. Virkamiehet hokivat samaa mant-
raa Microsoftin valintaa koskevissa lausunnoissaan.² Vaasan tutkimus onnistui tekemään julkishallinnon avoimen lähdekoodin hankkeet vieläkin naurunalaisemmiksi, mikäli vain mahdollista. Gartner sai toimia Microsoftin rakkikoirana. Myöhemmin Lappeenrannan kaupunki käytti selvityksessään samaa laskentamallia ja sai haluamansa tulokset.³

Huhun mukaan Vaasan kaupunki ei ollut tilannut selvitystä Gartnerilta oma-aloitteisesti. Kaupunki oli painostettu selvitykseen sen jälkeen, kun ohjelmien lisenssejä valvova Business Software Alliance (BSA) oli löytänyt

¹ Emts. 8.

² "Luotamme Microsoftin tuotteisiin ja laskelmiemme mukaan Microsoftin ohjelmistot ovat kokonaistaloudellisesti paras vaihtoehto", Vaasan atk-yhdyshenkilö Raine Laurila sanoo. (Tuomas Hämäläinen: "Vaasa valitsi Microsoftin", *Tietoviikko*, www.tietoviikko.fi, 13. toukokuuta 2003.)

³ "Lappeenranta hylkäsi linuxsuunnitelmansa", *Tietoviikko*, www.tietoviikko.fi, 31. tammikuuta 2002,

kaupungin koneilta laittomia Windowseja.¹ Löydön seurauksena kaupungin oli täytynyt hankkia lisää Microsoftin ohjelmia ja hylätä ajatukset avoimesta lähdekoodista välttyäkseen rikosoikeudellisilta seuraamuksilta. Tapaus ei päätynyt poliisille.

BSA valvoi ohjelmien lisensoijaa innokkaasti ja otti yhteyttä myös minuun. BSA epäili SOT:n tekemää toimisto-ohjelmapakettiakin käytetyn laittomasti. Kuuntelin luurin toisessa päässä ilmiantoa naama näkkärillä hullunkurisesta aiheesta huolimatta. Minulla ei ollut aavistustakaan siitä, miten avoimet, GPL-lisenssin alaiset ohjelmistot olisivat voineet olla laittomia. Vuosia myöhemmin hymyni hyytyi, kun Suomen oikeuslaitos todisti sen olevan mahdollista. Palaan asiaan hieman myöhemmin.

Kuntien lisäksi ministeriöt kunnostautuivat avoimen lähdekoodin tutkimisessa. Valtiovarainministeriössä tutkimuksen kohteena oli Turun tapaan avoimen lähdekoodin toimisto-ohjelmien soveltuvuus valtionhallintoon. Olli-Pekka Rissasen ja Arja Terhon johdolla tehdyssä tutkimuksessa käytettiin StarOffice- ja OpenOffice-toimistopaketteja. Jälkimmäinen oli sama kuin Turun tutkimuksessa, ja myös tutkimustulokset kärsivät Turun taudista. Huomiota kiinnitettiin yhteensopivuusongelmiin Microsoftin tuotteiden kanssa ja sellaisiin ohjelmien puutteisiin, jotka olivat tiedossa jo valintavaiheessa. Raportin mukaan puutteet muodostuivat avoimen lähdekoodin kompastuskiviksi: ”Osaa puutteista voidaan pitää jostakin näkökulmasta pieninä, mutta jos näitä pieniäkin puutteita ja yhteensopivuusongelmia on paljon, ne yhdessä haittaavat ja hidastavat työskentelyä huomattavasti.”²

Raportissa annettiin ymmärtää, että avoimen

¹ Lisätietoja Business Software Alliance-järjestöstä osoitteessa www.bsa.org.

² StarOffice- ja OpenOffice- toimisto-ohjelmien testaus valtionhallinnossa. Käyttäjien kokemuksia (Helsinki: Valtiovarainministeriö, 8. huhtikuuta 2002).

lähdekoodin tuotteet edellyttäisivät käyttäjiltään erityisosaamista. Sitä julkishallinnon tietojärjestelmien hyödyntäjiltä ei nähty löytyvän. Valtaosa oli ”tavallisia käyttäjiä, joilla ei ole samoja edellytyksiä selviytyä yllättävistä ongelmista kuin tietotekniikkaan pitkälti perehtyneillä”.

IRH-konsultoinnin tekemään selvitykseen osallistui 28 testaajaa 13:sta valtion virastosta ja laitoksesta. Raportin loppupäätelmänä oli se, että ”avoimen koodin toimisto-ohjelmat ovat kehittämissvaiheessa”. Lause kieli paitsi Turun raportista tutuksi tulleesta kehäpäätelmästä, myös siitä, että avoimen lähdekoodin ohjelmia tarkasteltiin taas suljettujen ohjelmien valossa. Osuvampi loppupäätelmä olisi voinut ollut kysymys siitä, haluttiinko julkishallinnossa hankkia mieluummin sellaisia ohjelmia, joita ei kehitetä? Tai tutkia, paljonko nykyisin käytössä olevat ohjelmat aiheuttavat ylimääräisiä kustannuksia?

Näytti siltä, että hatara tieto avoimesta lähdekoodista ja sen toimittajista tarjosi julkishallinnolle syyn pitäytyä nykyisessä. Avoimen lähdekoodin katsottiin vaativan tietoteknisesti valveutuneita käyttäjiä. Myös valtaosa suomalaisista ohjelmistotaloista suosi edelleen suljettua lähdekoodia ohjelmistotuotannossaan, mikä sai osaltaan GNU/Linuxin näyttämään edelläkävijöiden yksinoikeudelta.

Avoimuus koettiin uhaksi eikä sen tarjoamia uusia mahdollisuuksia pystytty näkemään. Se oli vaikeasti hallittavaa ja anarkistista. Näkemys kieli siitä, ettei virkamiehillä riittänyt aikaa, viitseliäisyyttä tai ymmärrystä uutta kohtaan. Vanhaan takerruttiin viivyttämällä vääjäämätöntä muutosta. Avoin oli vaikeasti hahmotettavissa myös kaupallisesti, sillä liiketoimintamallit olivat niin tyystin erilaisia. Avoimessa maksettiin tehdystä työstä kun suljetussa kaupiteltiin lisensoijaa eli oikeutta käyttää ohjelmistoa.

Kilpailevat teknologiat tehtiin julkisissa hankinnoissa

mahdottomiksi. Tarjouspyyntöjä valmistelevat kallispalkkaiset konsultit varmistivat halutun lopputuloksen ennen tarjouspyynnön julkistamista. Esimerkiksi käyttöjärjestelmät rajattiin tarkkaan suljetun lähdekoodin tuotteisiin ja toimisto-ohjelmilta vaadittiin täyttä yhteensopivuutta Microsoftin tuotteiden kanssa, joka oli tarjolla ainoastaan Microsoftin tuotteissa.

Suomen roolia tietoyhteiskunnan edelläkävijänä oli hehkutettu vuosia. Julkishallinto oli käytännössä itse tuo paljon puhuttu tietoyhteiskunta. Se osoittautui oman kehityksensä suurimmaksi jarruksi. Intressinä näytti olevan muutoksen estäminen ja olemassa olevien toimittajasuhteiden pönkittäminen. Kansalaiset ohjattiin eri tavoin hankkimaan tietoturvatonta, suljetun lähdekoodin fossiileja. Lähes kaikki julkishallinnon käyttämät järjestelmät olivat suljettuja ja viranomaiset kieltäytyivät ottamasta vastaan muita kuin suljettuja tiedostomuotoja. Esimerkiksi Tekesin tukilomakkeita ei voinut täyttää GNU/Linuxilla, ja lähes kaikki kuntien tarjoamat tiedostot edellyttivät ensin Word-Perfectin ja sittemmin Wordin ostamista.

Suuntaus on jyrkässä ristiriidassa julkishallinnon tasarvon ja tiedon avoimen saatavuuden periaatteiden kanssa. Suljettujen tiedostomuotojen käyttö estää kansalaisilta vapaan ja maksuttoman pääsyn julkisiin palveluihin ja tietoihin.¹ Asiakkaan on ensin hankittava kallis ohjelma ja sitten päivitettävä sitä jatkuvasti uuteen, koska tuki vanhoille versioille loppuu. Lisäksi on pakko ostaa yhä uusia ja tehokkaampia tietokoneita, sillä uudet ohjelmaversiot vaativat sellaisia toimiakseen.

Moniko julkishallinnossa on tullut pohtineeksi, mitä riskejä sitoutuminen yhteen ainoaan ja vielä amerikkalaiseen

¹ Suuntaus oli räikeässä ristiriidassa Matti Vanhasen hallituskaudella vuonna 2003 aloitettuun tietoyhteiskunnan politiikkaohjelmaan. Sen iskulauseena oli ”Koko kansan tietoyhteiskunta”.

ohjelmistotaloon aiheuttaa Suomen tietoyhteiskunnalle? Kaikki suljetut tiedostomuodot ovat toimittajastaan riippuvaisia ja tyystin Suomen valtion vaikutusvallan ulkopuolella. Mitä tapahtuu, kun yritys lopettaa ohjelman myynnin tai kieltää sen käytön? Tai miten voidaan estää suljettuja ohjelmia lähettämästä luottamuksellisia tietoja Internetin välityksellä käyttäjän selän takana? Ja mitä tapahtuu sitten, kun Yhdysvaltain viranomaiset päättävät käyttää noissa ohjelmissa olevia takaportteja hyväkseen ja tunkeutua Suomen kansallisiin tietojärjestelmiin? Entä miten saadaan korjattua tiedostomuotojen ohjelmointivirheet, jotka levittävät viruksia?

Riskejä on useita eikä niille ole tehtävissä mitään ohjelmien suljetun luonteen vuoksi. Avoimet, standardeja noudattavat dokumenttimuodot ovat sen sijaan kaikkien saatavilla. Niissä käytettyjen standardien avoimuus takaa jatkuvuuden ja turvallisuuden ilman ohjelmistopatenttien tai yksittäisen ohjelmistotoimittajan aiheuttamaa riskiä.

Istuin työni takia satoja tunteja erilaisissa neuvotteluissa ja palaverieissa ympäri Suomea julkishallinnon kaikilla tasoilla. Silti en ymmärtänyt, mitä julkishallinto oikein tahtoi. Viranomaiset olivat kiinnostuneet avoimista ohjelmista, mutta kauppaa ei syntynyt. Jälkeenpäin ymmärsin, että meitä käytettiin keppihevosenä hintojen polkemiseen Turun esimerkin mukaisesti. Nykyinen etäisyys ja omaksumani asiakkaan näkökulma tietotekniikkaan ovat avanneet silmäni tältä osin. Virkamiesten housuissa minäkin olisin toiminut samoin, sillä siten aita oli matalin.

Avoimen lähdekoodin yhteisön kannalta näkökulma oli valitettava. Taustalla näytti olevan paitsi Microsoftin painostusta (kuten Vaasan tapauksessa) myös hyvä veliverkostoja. Eräs asioista päättänyt VM:n virkamies kertoi minulle, että hän oli Mehtälän Martin hyvä kaveri eikä siksi

halunnut haitata Martin bisneksiä. Kyseinen Martti Mehtälä oli Suomen Microsoftin toimitusjohtaja.

Nämä valinnat ovat johtaneet suomalaisen tietoyhteiskunnan toimittajariippuvuuden suohon, josta on entistä vaikeampi irtautua etsimään vaihtoehtoja. Minun virheeni oli keskittyä taistelussa asioihin eikä ihmisiin. En ollut kyseisten päättäjien hyvä kaveri enkä kuulunut verkostoihin. Nörttinä lähdin pelastamaan maailmaa pahalta Microsoftilta ja parantamaan tietoyhteiskuntaa suljetun lähdekoodin sairauksista, kuten virusinfektioista ja sähköpostimadoista. Lääkkeenäni olivat ohjelmistotuotannon uudet menetelmät.

Julkishallinnon tutkimusten merkittävin anti lienee ollut virkamiesten saama julkisuus. Tutkimuksiin osallistuneet virkamiehet toimivat myös poliitikkojen haamukirjoittajina, kun nämä puhuivat avoimesta lähdekoodista julkisuudessa. Näin virkamieskunnan mielipiteistä tuli hallitsevia ja tietoyhteiskunta tönkkösuolattiin.

Keskustapuolueen kansanedustaja Kyösti Karjula allekirjoitti kesäkuussa 2002 ensimmäisenä kansanedustajana eduskunnalle tehdyn avoimen lähdekoodin aloitteen. Karjulan mukaan vapaat ohjelmistot ja teknologinen riippumattomuus tukivat yrittäjyyttä ja paikallista kehitystä. Hän esitti, että Suomen hallituksen tulisi käyttää Linuxia, joka oli sitä paitsi Suomesta kotoisin. Olin tuossa hankkeessa mukana takapiruna.

Haamuvaikuttamisella oli omat, erikoiset seuraamuksensa: olin tietämättäni keskustalainen. Avoimen lähdekoodin yhteisössä vaikuttanut Mikko Huhtala sekoitti minut kommentissaan Karjulaan. Hän oli syvästi pahoillaan virheestä, vaikka vakuutin, ettei ollut mitään syytä. Kommentti hersytti SOT:ssä hyvät naurut ja Räsänen oli jo ostamassa traktoria käyttööni. Harva otti lipsahdusta tosissaan, sillä

minut tunnettiin paremminkin vanhan ajan patruunana ja äärikonservatiivina kuin maanviljelyn nimiin vannovana heinähattuna. Tosiasiassa äänestin muiden muassa Veltto Virtasta ja Toni Halmetta tai töhertelin äänestyslippuihin erilaisia kuvia. Lopulta väsyin äänestämiseen ja liityin Suomen suosituimpaan puolueeseen, nukkuviin. Minun mielestäni kaikki Suomen puolueet ovat identtisiä ja populistisia. Suomi on enemmistön diktatuuri.

Yhteiskunnallista vaikuttamista

Julkishallinto teki avoimen lähdekoodin yhteisölle hallaa paitsi selvityksillään, myös tukemalla ohjelmistopatentteja. Euroopan patenttitoimisto EPO (European Patent Organization) oli jo jonkin aikaa myöntänyt omin päin ohjelmistopatentteja ilman EU:n hyväksyntää. Se halusi laillistaa kyseenalaisen toimintansa. EPO:n vanavedessä myös Suomen Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) alkoi hyväksyä ohjelmistopatentteja, vaikka asiaa koskeva direktiivi oli edelleen Brysselissä käsiteltävänä.

Patenttien ajateltiin edistävän innovatiivisuutta ja suljetun lähdekoodin ohjelmistotalojen liiketoimintaa. Suomessa oli kuitenkin vain yksi, myös ohjelmistoalalla toiminut suuryritys, jolle patenteista oli edes jotain hyötyä. Se saattoi estää patenttien avulla kilpailijoiden pääsyä markkinoille esimerkiksi väittämällä, että kilpailijat rikkoivat sen patenteja. Patentit olivat takaisku pienille ohjelmistotaloille, joilla ei ollut rahkeita pitkiin ja kalliisiin oikeudenkäynteihin saati patenttien valvomiseen. Erityisesti sellaiset patentit olivat vaarassa, joiden omistajilla ei ollut sijoittaa kymmeniä miljoonia euroja oikeudenkäynteihin. Näin kävi kuvissa yleisesti käytetyn jpeg-algoritmin keksijälle. Hän patentoi

algoritmin ja sai sen johdosta suuryritykset kimppuunsa. Oikeudenkäyntikuluista syntyneet miljoonavelat pakottivat keksijän lopulta luopumaan oikeuksistaan toimeentulonsa turvaamiseksi.

Minä vastustin patenteja. Olin toimittanut yhdessä kollegojeni Kaj Arnön, MySQL:n Michael Wideniuksen ja Turré Legal Consultingin Ville Oksasen kanssa asiasta ensimmäisen kerran vetoomuksen Kauppa- ja teollisuusministeriölle jo lokakuussa 2000.¹ Vetoamus ei kuitenkaan tuottanut tulosta ja Suomi päätyi KTM:n suulla tukemaan ohjelmistopatentoinnin sallimista EU:ssa.

Avoimen lähdekoodin yhteisölle ongelmaksi muodostui se, että ohjelmistopatenttien myötä myös vapaita ohjelmia oli mahdollista patentoida. Se saattoi ne omistusoikeuden piiriin. Patentit toivat mukanaan lisensoinnin, mistä seurasivat tarkat ehdot kopioimiselle, levittämiselle ja muuttamiselle. Se oli avoimen lähdekoodin periaatteiden vastaista. Patenttien mukanaan tuoma bisneslogiikka oli hieman samankaltainen kuin SUN:in tavaramerkeissä: tarkoitus oli sulkea avoimet tuotteet kaupallisista syistä. Myös Microsoft oli huomannut ohjelmistopatenttien tarjoaman mahdollisuuden ja suunnitteli käyttävänsä niitä aseena avointa lähdekoodia vastaan. Juoni paljastui yhtiön sisäisten Halloween-asiakirjojen vuodettua julkisuuteen.²

Euroopan patenttisopimuksen mukaan tietokoneohjelmaa tai matemaattista teoreemaa ei voinut sellaisenaan patentoida toisin kuin niiden käytännöllisiä sovelluksia.

1 Kaj Arnö, Santeri Kannisto ja Michael Widenius: "Lausunto Kauppa- ja teollisuusministeriölle Euroopan patentiyleissopimukseen esitetyistä muutoksista", 31. lokakuuta 2000.

2 Vinod Valloppillil (VinodV) & Josh Cohen (JoshCo): "Linux Operating System. The Next Java VM? V1.00". Microsoft Confidential, 11. elokuuta 1998. Julkaistu mm. osoitteessa www.catb.org nimellä "Halloween II". Halloween-asiakirjat toimivat erinomaisina strategisina suunnitteluvälineinä avoimen lähdekoodin yhteisöille. Microsoftin uhat olivat nimittäin avoimen lähdekoodin yrityksille mahdollisuuksia.

Kiertotien ansiosta ohjelmistopatentteja myönnettiin järjestömillekin asioille korostaen keinotekoisesti teollisen sovellettavuuden ja teknisyiden vaatimuksia.¹ Ranskalainen ohjelmistoyrittäjä Jean-Paul Smets-Solana osoitti patenttien älyvapauden patentoimalla varaston keskihinnan laskemisen menetelmän. Patentin myötä Europassa ei enää saanut laskea varaston keskihintaa ostamatta ensin Smets-Solanalta lisenssiä. Miten sitten keitetään kahvia, kun joku patentoi kahvinkeiton? Tai mitä tapahtuu, kun joku keksii patentoida nuotit ja nuottiavaimen? Kenen kassaan kilahtaa rahaa kun soitan keski-C:n, ja tuleeko pianoihin laskurit nuottien käyttöä valvomaan?

Kiista ohjelmistopatenteista ajoi minut aktiivisemmin mukaan Ohjelmistoyrittäjät ry:n toimintaan. Olin liittynyt yhdistyksen jäseneksi 90-luvulla, mutta kävin jäsentilaisuuksissa satunnaisesti. Sitten kuulin Tekesin Matti Sihdolta, että Ohjelmistoyrittäjät tukevat ohjelmistopatentteja. Olin hämmästynyt, sillä en ollut tietoinen tästä linjanvedosta. Tosin ei kyllä ollut silloinen puheenjohtaja Pekka Ruusunenkaan. Pidin yhdistyksen kantaa merkittävänä poliitikkoja lobattaessa. Se edusti varsin kattavasti Suomen ohjelmistoyritysten omistajia ja oli heidän äänenkannattajansa. Lähdin kampanjoimaan hallituksen jäsenyydestä päästäkseni paremmin vaikuttamaan.

Valmistelin yhdistyksen vuosikokoukseen pamfletin omista ajatuksistani yhdistyksen toiminnan kehittämiseksi. Ajoin toiminnan painopisteen siirtämistä Tekes-rahamuonon rahoituksesta jäsenten liiketoiminnan edistämiseen. Tekesistä oli muotoutunut ohjelmistotaloille kassakriisejä ja suhdanteiden vaihteluja tasapainottava rahasampo. Kun markkinat hiljenivät tai liiketoiminta ei muuten ottanut tuulta purjeisiin, Tekesiltä sai rahaa tuotekehitysprojekteihin. SOT haki

¹ Esim. "EFFi:n kanta ohjelmistopatentteihin", avoin kirje, www.ffi.org, 29. heinäkuuta 2003.

Tekesiltä tuotekehitysavustusta kahteen projektiin. Meille tarjottiin kuitenkin avustusten sijaan lainoja. Parinsadan tuhannen suuruisten lainojen nostaminen olisi ollut sulaa hulluutta, kun kassassa makasi pari miljoonaa euroa tyhjän panttina. Niinpä jouduin kummallakin kerralla kieltäytymään kunniaista. Pidin Tekesin Matti Sihdosta, vaikka en allekirjoittanutkaan hänen käsityksiään ohjelmistopatenteista. Sihto oli suora, rehellinen ja teknisesti osaava.

Ehdotin pamfletissani myös uusia jäsentilaisuuksia myynnistä ja markkinoinnista sekä paneelikeskustelua yhdistyksen ohjelmistopatentteja koskevan kannan määrittämiseksi. Kaupallisteknisen ohjelmistoraadannan vastapainoksi esitin pehmeämpiä, itsensä kehittämiseen tähtäviä koulutuksia. Olin itse kiinnostunut ihmisten johtamisesta, psykologiasta ja suggestioista osana keskustelutaitoa. Olin perehtynyt näihin aiheisiin Nuorkauppakamarissa. Uskoin, että muutkin ohjelmistoyrittäjät saisivat niistä virikkeitä.

Pyysin Jari Erämaata ehdottamaan minua hallituksen jäseneksi ja tulin valituksi. Vedin mukanaani hallitukseen Mika Leivon, joka oli minun lisäksi toinen avoimen lähdekoodin puolestapuhuja. Ohjelmistoyrittäjissä ei ollut juopaa suljetun ja avoimen välillä, sillä jäsenistön yhteinen nimittäjä oli yrittäjyys. Hallituksen puheenjohtajuus meni aiempien vuosien tapaan Pekka Ruususelle. Myös muut hallituksen jäsenet olivat samoja kuin aiempina vuosina.¹ Yhdistyksen toiminnanjohtajana jatkoi Irmeli Lamberg.

Ehdottamani paneelikeskustelu ohjelmistopatenteista järjestyi. Sain puhujaksi Smets-Solanen, johon olin tutustunut Brysselissä tavattuani siellä europarlamentaarikoita ohjelmistopatenttien tiimoilta. Hänen yrityksensä Nexedi valmisti avoimen lähdekoodin ERP-ratkaisua (Enterprise

¹ Ohjelmistoyrittäjien vuoden 2004 hallituksessa olivat mukana Niilo Fredrikson, Jaakko Happonen, Matti Heikkonen, Seppo Takanen, Panu Mustonen, Stefan Palmgren, Mika Sorvettula ja Hannu Kytölä.

Resource Planning) eli toiminnanohjausohjelmistoa. Pa-
neelikeskustelu johti Ohjelmistoyrittäjien julkiseen ohjel-
mistopatentoinnin vastaiseen kantaan.¹

Ohjelmistoyrittäjien mukaan patentit tukivat it-alan
monopolisoitumista ja tekivät hallaa ohjelmien yhteen-
sopivuudelle. Kun patenttivarastoista ei lisäksi löytynyt
asiantuntemusta tietokoneohjelmien arvioimiseen, myön-
nettävät patentit olivat huonolaatuisia ja ylilyöntejä pääsi
tapahtuman. Patentointi haittasi etenkin avoimen lähde-
koodin yritysten toimintaa ja heikensi niiden kilpailuase-
telmaa. Patenttirikkomuksia oli helppo kaivella avoimesta
lähdekoodista toisin kuin suljetusta.

Avoin lähdekoodi on taannut monen mielenkiintoisen
ja hyödyllisen keksinnön päätyminen kaikkien käytettäväk-
si. Jos CERN olisi esimerkiksi patentoinut html:n 90-lu-
vun alussa, ei meillä olisi tänä päivänä webbiä. Kielestä teh-
tiin kaukoviisaasti julkinen ja avoin standardi.

Toivoimme Ohjelmistoyrittäjissä, että Suomi seuraisi
Saksan esimerkkiä ja ottaisi komission kuulemiskierroksel-
la kielteisen kannan ohjelmistopatentointiin. Valitettavasti
KTM piti pintansa ja Suomi päätyi tukemaan ohjelmisto-
jen patentoinnin sallimista. Lopputulos ei ollut yllätys, kun
asiaa katsoi avoimen lähdekoodin tuloa jarruttaneen julkis-
hallinnon vinkkelistä. Se pönkitti monopolistisia rakenteita
avoimen lähdekoodin kustannuksella.

EU:n päätöksenteosta tuli monipolvinen. Komissi-
on esityksessä ohjelmistopatentit sallittiin. Sitten esitystä
muokattiin parlamentissa lisäpykälän niin, että se olisi kiel-
tänyt ne. Lopulta koko direktiivi äänestettiin nurin. Näin
palattiin lähtötilanteeseen, jossa ohjelmistopatentit eivät
edelleenkään ole laillisia, vaikka EPO myöntääkin niitä.

Käsittääkseni EU:n päätös oli suurimmalle

¹ "Finnish Software Entrepreneurs Vote NO to Software Patents", tiedote,
www.sot.com, 2. huhtikuuta 2004.

suomalaiselle pelurille mieleen. Sen ei edelleenkään tarvinnut toimia Euroopan maissa eri tavalla kuin Yhdysvalloissa, jossa patentit olivat arkipäivää. Kun suossa kerran oltiin, oli helpompi seisoa siellä molemmat jalat märkinä kuin yrittää tasapainotella kahden eri toimintaympäristön välillä. Pienempien toimijoiden ongelmat ja oma pitkän tähtäyksen etu eivät sen johtajia kiinnostaneet.

Toisen yhteiskunnallisen vaikuttamisen areenan muodosti kansallisen tietoturvallisuusstrategian arviointiryhmä.¹ Strategian avulla haluttiin lisätä kansalaisten ja yritysten luottamusta tietoyhteiskuntaan ja parantaa riskien hallintaa.² Työn tuntui sysänneen liikkeelle Soneran tapaus, jossa yhtiön työntekijöitä oli jäänyt kiinni teletunnistietojen urkinnasta. Päätäjät olivat ryhtyneet kiireesti pykäämään uusia lakeja estääkseen tapauksen toistumisen. Lait eivät kuitenkaan yksinään riittäneet. Lisäksi tarvittiin soveltamisohjeet kansalaisia ja tuomioistuimia varten. Strategia piti toisin sanoen jalkauttaa paperilta käytäntöön.

Toisena strategian päätavoitteena oli edistää kansallista kilpailukykyä ja suomalaisten tieto- ja viestintäalan yritysten toimintamahdollisuuksia. Aiemmin niitä oli ohjelmistoyrittäjien näkökulmasta heikennetty tukemalla patentointia ja SOT:n kannalta vastustamalla avointa lähdekoodia julkishallinnossa. Odotin innolla, koittiko tällä kertaa huopauksen vuoro.

Arviointiryhmässä istuivat minun lisäksi Ilkka Ahola (SUN Microsystems Oy), Aaro Hallikainen (Poliisin

1 Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi tietoturvallisuusstrategiaksi annettiin 4. syyskuuta 2003. Neuvottelukunta julkaisi sittemmin kertomuksen toiminnastaan valtioneuvostolle nimellä *Tietoturvalliseen tietoyhteiskuntaan. Kansallisen tietoturvallisuusasioiden neuvottelukunnan kertomus valtioneuvostolle* (Helsinki: Liikenne- ja viestintäministeriö, 14. joulukuuta 2004, Ohjelmia ja strategioita 4/2004).

2 "Kansallinen tietoturvallisuusasioiden neuvottelukunnan toimintasuunnitelma", 16. maaliskuuta 2004.

tietohallintokeskus), Kalevi Hyytiä ja Perttu Luhtakanta (Puolustusvoimat), Juha Härkönen (Fortum Oyj), Sami Lehtonen (VTT), Simo Tanner (Kuntaliitto), Kimmo Bergius (Microsoft), Kauto Huopio (Viestintävirasto), Urpo Kaila (CSC), Erka Koivunen (Elisa) ja Stefan Zilliacus (Symantec). Työryhmän puheenjohtajana ja vastuusihteerinä toimi Juha Perttula Liikenne- ja viestintäministeriöstä. Edustajia oli laajalti eri yrityksistä ja yhteisöistä, sillä tietoturvallisuuden kehittämisen yleiseksi ongelmaksi nähtiin yhteisen päämäärän ja yhteisten työtapojen puuttuminen, kuten neuvottelukuntaa johtanut liikenne- ja viestintäministeri Leena Luhtanen asian muotoili.¹

Strategian mukaan tietoyhteiskunta perustuu uuteen teknologiaan, uusiin toimintatapoihin ja uuteen osaamiseen. Käytännössä ainakin arviointiryhmän toimintaa näytti kuitenkin ohjaavan pyrkimys olemassa olevien toimintatapojen vahvistamiseen ja ylöskirjaamiseen. Avoinnalla lähdekoodilla ei ollut strategiassa sijaa, vaikka siihen siirtyminen olisi ollut yksi helpoimmista tavoista parantaa tietoturvaa. Ongelma oli sama kuin edellä käsittelemissäni julkishallinnon selvityksissä. Avointa lähdekoodia pidettiin liian vaikeana. Se koettiin riskiksi ja muutoksena mahdottomaksi. Ryhmällä ei ollut halua eikä kykyä ottaa siihen kantaa. Aina kun nostin asian esille, minut tyrmättiin toteamalla: ”Keskitytään nyt vaan niihin asioihin, joille on mahdollista tehdä jotain.”

Arviointiryhmä näytti omaksuneen Microsoftin ajaman näkemyksen. Sen mukaan turvallisuus syntyy siitä, että käyttöjärjestelmät ja ohjelmistot ovat yhden suuren ja sen vuoksi turvallisen yrityksen käsissä eivätkä anarkististen kehittäjäryhmien armoilla. CSC:n Kaila oli työryhmässä ainoa, joka tuntui ymmärtävän tekniikan päälle ja oli lisäksi

¹ Emt.

riippumaton suljetun leirin kaupallisista intresseistä. Muut ajoivat häikäilemättä omaa etuaan ja kauppasivat tilaisuuden tullen ratkaisuksi edustamiaan tuotteita.

Työryhmä kulki Microsoftin viitoittamaa tietä myös siinä, että perimmäiset tietoturvaongelmat ohitettiin. Ohjelmistovirheet oli nimetty strategiassa haavoittuvuuksiksi. Näin sidos ohjelmavirheen tehneen ohjelmistotoimittajan ja virheitä sisältävän ohjelmiston välillä saatiin katkaistua. Ongelmista voitiin puhua turvallisesti teoreettisella tasolla. Puhe kääntyi ulkoisiin tietoturvauhkiin kuten esimerkiksi yksityisyyden loukkauksiin, roskapostiin, teollisuusvakoiluun, piratismiin, tietokoneviruksiin, verkkoterrorismiin ja elektroniseen sodankäyntiin. Varsinaiseen ongelmaan eli suljetun lähdekoodin ohjelmavirheisiin ja toimittajariippuvuuteen ei tohdittu kajota. Minusta kyse oli jälkiehkäisystä ja lillukanvarsiin takertumisesta. Samalla logiikalla kipeytyneen varpaan voi hoitaa lyömällä vasaralla sormeen. Sekin toimii, ainakin hetkellisesti. Ja voihan sitä aina lyödä uudelleen. Hoidon järkevyydestä voidaan tosin olla montaa mieltä.

Työryhmä käytti Valtionhallinnon tietoturvaohjeissa, VAHTI:ssa, esitettyä riskiluokitusta.¹ Sen mukaan riskin suuruusluokka määrytyy sen mukaan, miten vakava riski on ja kuinka todennäköisenä sen toteutumista pidetään. Tämän luokituksen mukaan suljetun lähdekoodin ohjelmat aiheuttavat sietämättömän riskin. Network Associatesin teettämän selvityksen mukaan yritykset menettävät ohjelmavirheiden mahdollistamien virusten takia yhteensä noin

¹ VAHTI on Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmä. VAHTI-tietoturvaohjeita hyödynnetään valtionhallinnon lisäksi kunnallishallinnossa, elinkeino-elämässä ja kansainvälisessä tietoturvayhteistyössä. Tietoturvaohjeet julkaistaan painettuina julkaisuina. Lisäksi ne löytyvät Valtiovarainministeriön Internet-sivuilta osoitteesta www.vm.fi.

22 miljardia euroa vuosittain.¹ Valtionhallinnon ohjeet edellyttävät seuraavia toimia: 1) näin riskialtista toimintaa ei pidä aloittaa, 2) riski on poistettava ja toimenpiteet aloitettava välittömästi, ja 3) riskialtis toiminta pitää keskeyttää, kunnes riski on poistettu.

Koska käyttäjien ei ole mahdollista arvioida suljettua lähdekoodia eikä ohjelmavirheitä voida korjata, sen turvallisuus riippuu täysin toimittajasta. Toimittajan aiheuttamaa riskiä vastaan ei ole mahdollista hankkia takuuta tai ostaa vastuuta toimittajalta tai keneltäkään muulta. Ohjelmistovalmistajat sanoutuvat suljetun lähdekoodin lisenseissä irti kaikesta mahdollisesta vastuusta tekemiensä ohjelmavirheiden suhteen. Microsoftin silmänkääntötempu avoimesta suljetusta koodista (shared source) jääköön omaan arvoonsa.² Siinä harvat ja valitut saavat katsoa pientä osaa lähdekoodista. Heidän kätensä ovat kuitenkin sidotut salassapitosopimuksella eikä heillä ole oikeutta korjata lähdekoodissa olevia virheitä. Tämä oli vain yksi monista yrityksistä viedä huomio pois ongelmista.

Kansallisella tasolla riippuvuus amerikkalaisesta, monopolistisesta yhtiöstä voi poikkeustilanteissa aiheuttaa katastrofaalisia seuraamuksia. Toimisiko yksikään Suomen Puolustusvoimien Windows-koneista, mikäli Suomi joutuisi kriisitilanteessa eri leiriin kuin Yhdysvallat? Kiinnostaako Windowsin toimittajaa Suomen tietoyhteiskunta ja sen maailman mittakaavassa marginaaliset tietoturvahankkeet? Suljetun lähdekoodin ohjelmistotaloa kiinnostaa asia- kas vain silloin, kun kyse on uusien lisenssien myynnistä.

¹ Tuomas Karvonen: "Viruksista kova hinta eurooppalaisille pienyrityksille", *IT-viikko*, www.itviikko.fi, 29. maaliskuuta 2004.

² Wille Kuutin mukaan Microsoftin shared source-konsepti on tietoturvan kannalta turha, koska sitä kautta ei saa käännöskelpoisia lähdekoodeja. Ei voida mitenkään vakuuttua siitä, että binääri olisi käännetty väitetyistä (ja katselmoiduista) lähdekoodeista. Wille Kuutti: "RE:SOT-kirjan käsikirjoitus kommentoitavaksi", sähköposti Päivi ja Santeri Kannistolle, 6. huhtikuuta 2007.

Viranomaiset voivat vaikuttaa yhtiön kotimarkkinoilla Yhdysvalloissa jossain määrin lainsäädännöllä yhtiön tekemiin tuotteisiin omien intressiensä mukaisesti. Pikkuruisella Suomella ei ole mitään merkitystä.

Kansallinen tietoturvaryhmä keskittyi siis olennaisten kysymysten sijaan sellaisiin riskeihin, joille se katsoi voivansa tehdä jotain. Avoimen lähdekoodin tukeminen ei kuulunut niihin. Tällä ratkaisulla suljetusta lähdekoodista tehtiin Suomen tietoyhteiskunnan pyhä lehmä, johon ei saanut koskea. Samaan aikaan jo Perun kaltaiset banaanivaltiotkin olivat siirtymässä käyttämään avointa lähdekoodia. Suomi jäi junasta, vaikka kansallisessa tietoturvastrategiassa todettiin polleana, että Suomi oli kansallisen tietoturvaliikkeen kehittämisessä Euroopan kärkimaita.¹

Neuvottelukunta toteaa, että Suomi etenee ensimmäisten joukossa. Suomessa laadittiin ensimmäisenä maailmassa kansallinen tietoturvakatsaus. Suomessa myös hahmotettiin ensimmäisenä Euroopassa yhteiskunnan tason tietoturvastrategia ja täällä ensimmäisenä säädettiin lakiin täsmällisiä pykälä viestinnän häiriöliikenteen ja häiriöohjelmien huolellisesta suodattamisesta. Neuvottelukunta katsoo, että Suomen tuleekin olla tietoturvan saralla ensimmäisten joukossa, koska maamme on ensimmäisten joukossa koko tietoyhteiskuntakehityksessä.²

Päättäjille kuvitteelliset kansainväliset meriitit riittivät. Kolme vuotta myöhemmin sisäasianministeriössä oli ilmeisesti viimein herätty toimittajariippuvuuden riskeihin. Viriteltiin ajatusta valtion omistajuudesta tietoyhteiskunnassa. Valtiosihteeri Kari Saira esitti Turvallinen Suomi-seminaarin avauspuheessa, että ”turvallisuussyistä

¹ Tietoturvaliikkeen tietoyhteiskuntaan, 2004, s. 5.

² Emts. 8.

valtion omistajuus tietoyhteiskunnan kannalta keskeisissä toiminnoissa tulisi turvata joko säilyttämällä valtion omistajuus keskeisissä yrityksissä tai tuottamalla keskeiset tietoyhteiskuntapalvelut.¹ Miten tähän tavoitteeseen käytännössä pyritään, jää nähtäväksi. Microsoftin ostamiseen eivät rahat taida riittää.

Työryhmän toinen tavoite, uusien bisnesmahdollisuuksien tunnistaminen, ei myöskään kattanut avointa lähdekoodia. En voinut välttyä siltä ajatukselta, että Microsoftin kiivaana jatkunut propaganda oli kantanut työryhmässä hedelmää. Jätin silmin avoin lähdekoodi oli liiketoimintaa ja yrityksiä tuhoava kommunistinen käyttöjärjestelmä. Se uhkasi amerikkalaista elämäntapaa ja vaaransi ohjelmistoyritysten tietopääoman. Yhtiön varapääjohtaja Craig Mundie väitti New Yorkissa pitämässään puheessa, että GNU/Linux on juuri avoimen lähdekoodin takia turvallisuusriski, epäyhteensopiva ja epävakaa. Microsoftin mukaan avoin lähdekoodi vie työpaikat. Se on pelkkää hypeä vailta substanssia eikä sovi epäkaupallisena bisneksille. Sen riskit ovat liian suuret, koska sitä ei kukaan kontrolloi. Ja kaiken kukkuraksi toimiva bisnesmalli ja vastuunkantaja puuttuvat. Pelkäsikö Microsoft avoimen lähdekoodin syövän siltä markkinoita paremmilla tuotteillaan ja nakertavan sen oman tietopääoman arvoa?

Linus Torvalds kommentoi Mundien väitteitä toteamalla, että lähes kaikki nykyaikainen tiede ja teknologia perustuvat samoille ideaaleille kuin avoin lähdekoodi. Esimerkiksi Albert Einstein, Leonardo da Vinci ja monet muut ovat julkaisseet teoksensa kaikkien maailman ihmisten vapaasti käytettäväksi.² Moniko patenteilla ja salaisella

1 "Valtion omistajuus turvattava tietoyhteiskunnan kannalta keskeisissä toiminnoissa", Sisäasianministeriön tiedote, www.tietoyhteiskuntaohjelma.fi, 28. helmikuuta 2007.

2 "SOT vastaa Microsoftin Linux-syytöksiin", tiedote, www.sot.com, 5. toukokuuta 2001.

tiedolla hetken rahaa käärinyt yritys on yltänyt lähellekään näiden suurmiesten saavutuksia?

Oikeuttaessaan olemassa olevia monopoleja ja pitäytymällä vanhoihin teknologioihin tietoturvatyöryhmä päätyi turvallisuuden lisäämisen sijasta luomaan mielikuvaa turvallisuudesta. Koko hanke typistyi yritykseksi saada hienolta kuulostava ja poliitikkojen hyväksymä juridinen sanahelinä edes jollakin tavalla käyttökelpoiseen muotoon. Opin työryhmän kautta tietoyhteiskunnasta ehkä enemmän kuin olisi ollut tarpeen. Tämä tietoyhteiskunta ei perustunut uuteen teknologiaan, uusiin toimintatapoihin eikä uuteen osaamiseen.

Tie kohti uljasta tietoyhteiskuntaa on ollut vaivalloinen. Suomalaisten sukset ovat lipsuneet kuin Marjo Matikaisella hänen huutaessaan ”Havuja perkele!”. Jos Suomi olisi panostanut ajallaan avoimeen lähdekoodiin ja ymmärtänyt GNU/Linuxin aseman maailman merkittävimpänä suomalaisena keksintönä, tietoyhteiskunnan unelmista olisi saatanut tulla totta.

Nykyisestä näkökulmastani valtiiovallan, suljetun ja avoimen lähdekoodin edustajien kiistat ovat yhtä turhanpäiväisiä kuin tietoyhteiskuntakin. Ne tarjoavat oivallisen ympäristön pätemiselle, itsetehostukselle ja oman reviiirin puolustamiselle. Mutta mitä laajempaa merkitystä niillä on? Ja miten käydyt keskustelut edistävät kansalaisten onnellisuutta? Elämän tarkoituksen kanssa niillä on ainakin hyvin vähän tekemistä, ellei sellaiseksi lasketa kilpailijan kampittamisen tuottamaa vahingoniloa.

Lyhyen yhteiskunnallisen vaikuttajaurani päätyttyä jäin miettimään, mitä ’vaikuttajalla’ oikein tarkoitetaan. Määrittelin sen laitteeksi, jolla voidaan siirtää vaikkua korvas- ta toiseen. Näin saadaan vaikutettua eli levitettyä vaikkua. Vaikuttajaa ei ole tiettävästi toteutettu eikä patentoitu. Siitä

tulisi varmasti myyntimenestys uuden talouden markkinointijippona, jos sen toista tulemista joudutaan todistamaan. Vaikuttajia voisi tehdä kullasta ja koristella ne timanteilla, jolloin ne olisivat entistäkin vaikuttavampia.

Aprillipila

Avoimen lähdekoodin yhteisön vaikuttavimmasta liiketoimintamallista vastasi SCO. Se oli entinen yhteistyökumppanimme Caldera, joka oli yrityskaupan jälkeen muuttanut nimensä. Yhtiö lämmitti avoimen lähdekoodin lisensseistä kuuman perunan. Se yritti kiristää rahaa uhkaamalla käyttäjiä oikeustoimilla ja harjoittamalla mustamaalausta.

Tapasin tehdä aina aprillipäivisin lehdistötiedotteen jostain avointa lähdekoodia mullistavasta uutisankasta. Vuonna 2003 ilmoitin, että Linuxin lisenssit olivat vanhentuneet. Tarjosin käyttäjille www-palvelun lisenssien maksutta uusimiseen. Olin enemmän ajan hermolla kuin tiesinkään, sillä samaan aikaan SCO haastoi IBM:n oikeuteen.

SCO oli aikanaan lisensoinut IBM:lle tekemänsä Unixin. Nyt se epäili, että IBM oli antanut lähdekoodia luvatta eteenpäin Linuxin kehittäjille. SCO syytti IBM:ää liikesalaisuuden rikkomisesta, epärealistisesta kilpailusta ja sopimusrikkomuksesta. Vahingonkorvausvaatimukset nousivat nopeasti. Yhtiö vaati alun perin miljardia, sitten kolmea ja lopulta viittä miljardia dollaria. Taistelun tuoksinassa se lähetti 1500 kirjettä maailman suurimmille yrityksille ja varoitti näitä Linuxin käyttöön liittyvistä riskeistä. Lisäksi yhtiö väitti, että avoimen lähdekoodin GPL-lisenssi oli Yhdysvaltain perustuslain vastaisena laiton.

Avoimen lähdekoodin yhteisö näki SCO:n toimet samanlaisena pelon, epävarmuuden ja epäilyn levittämisenä

(FUD = Fear, uncertainty and doubt), jota Microsoft harasti. SCO:n uumoiltiin tyrkyttäneen tempauksella itseään IBM:n ostettavaksi. Puhuttiin myös, että Microsoft rahoitti SCO:n oikeustaistoa ja sen avoimen lähdekoodin kannalta vahingollista liiketoimintamallia. Microsoft oli nimittäin hankkinut SCO:lta isolla rahalla Linux-lisenssin.

Aprillipilani sai tämän yhteensattuman kautta huvattomat mittasuhteet. Media rummutti SCO:n viestiä ympäri maailmaa ja tuli samalla markkinoineeksi sen huuhaa-lisenssejä. Suomessa paine kasvoi. Yhteisöä SCO:n toimet harmittivat ja se vaati reagointia. Asiakkaat olivat ymmärrettävästi ihmeissään ja mediat nielivät SCO:n propagandan purematta. Minä päätin toimia. Lähetin SCO:n rahastusyriytyksestä lehdistötiedotteen. Tein selväksi, ettei syytöksistä ollut mieliharmia suurempaa haittaa. Torvalds liittyi rintamaan. Hän ihmetteli, miksi SCO oli ensin kertonut Linuxin ytimen olevan epäilyjen ulkopuolella ja hetkeä myöhemmin väittänyt, että ongelma olikin pelkästään ytimessä. Torvaldsia kiinnosti, mistä rikkeistä SCO:n syytöksissä oli tarkalleen ottaen kyse.¹

Pohjimmiltaan tapaus näytti pelkistyvän SCO:n henkiinjäämiskamppailuksi. Kun firma ei Calderan aikaan pärjännyt tekemällä GNU/Linux-tuotteita maksaville asiakkaille, se ajautui epätoivoisiin tekoihin avoimen lähdekoodin yhteisön kustannuksella. Vuonna 1996 SCO oli hankkinut vanhan DOS-käyttöjärjestelmän kaltaisen DR-DOS:in oikeudet itselleen rahastaakseen sillä Microsoftia. Nyt se yritti samaa Linuxilla. Myytyään GNU/Linuxin käyttäjäkohtaisia lisenssejä ja haukuttuaan siinä sivussa avoimen lähdekoodin yhteisöä, hyökkäys kääntyi lopulta SCO:ta itseään vastaan. Yhtiön osakkeen arvo tipahti lähes nolulle ja toiminta jatkui ainoastaan oikeussaleissa.

¹ "SCO yrittää turhaan rahastaa Linuxilla", tiedote, www.sot.com, 16. toukokuuta 2003.

Jutuistaan yhtiö on hävinnyt osan ja on ajan kysymys, milloin loputkin menevät nurin.¹

Näkemykseni mukaan SUN:lle saattaa käydä samoin. Jakomielitautinen suljetun ja avoimen lähdekoodin välinen kumartelu ja pyllistely pilaa yhtiön imagon molemmissa leireissä. Lopulta lakitupa saattaa jäädä ainoaksi, edes hetkellisesti toimivaksi liiketoimintamalliksi. Toisaalta SUN on tehnyt aivan viime aikoina eleitä avoimuuden suuntaan. Se on muiden muassa avannut Javan. Suomen Linux-käyttäjien yhdistyksessä vaikuttavan Arto Teräksen mukaan yhtiö on päässyt toimillaan lähes Free Software Foundationin suosikiksi.² Nähtäväksi jää, pitääkö uusi linja.

Järjestin SCO:n toimintaa käsitelleen lehdistötilaisuuden Finlandia-talolla. Yhteistyökumppaneina olivat käyttäjiä ja kansalaisia Internetissä puolustavan EFFi ry:n Mikko Välimäki ja Ville Oksanen.³ Halusin, että mediat saisivat mahdollisuuden perehtyä kiistaan laaja-alaisesti, sen taustoihin ja vaikutuksiin. Organisoin paneelikeskustelun, jossa olivat edustettuina muiden muassa Ohjelmistoyrittäjät ja SCO:n suomalainen jakelija.⁴ Tilaisuuden johdosta polemiikki laantui ja kaikki saattoivat palata omiin askareisiinsa. Minä painuin suunnittelemaan Linux Summitia.

1 SCO-vyyhdistä lisätietoja esimerkiksi osoitteessa www.groklaw.net.

2 Arto Teräs: ”Re: SOT-kirjan käsikirjoitus kommentoitavaksi”, sähköpostiviesti Päivi ja Santeri Kannistolle, 4. huhtikuuta 2007.

3 EFFi ry (Electronic Frontier Finland) on perustettu käyttäjien ja kansalaisten puolustamiseen Internetissä. Yhdistys pyrkii vaikuttamaan esimerkiksi lainsäädäntöhankkeisiin sananvapaudesta, tekijänoikeudesta ja yksityisyyden suojasta Suomessa ja Euroopassa. EFFi on European Digital Rightsin perustaja ja Internet Liberty Campaignin jäsen. Yhdistysten taustalla vaikuttaa George Soros. Lisätietoja EFFin kotisivulta osoitteessa www.ffi.org.

4 Paneeliin osallistui Jarmo Rantanen (Scribona, SCO:n Suomen jakelija), Markku Oraviita (Tulli), Avoimen arkkitehtuurin käyttäjä Marko Hotti (Oracle), GNU/Linuxin yritysikäyttäjä Mikko Välimäki (EFFi) Olli Pekonen (Ohjelmistoyrittäjät ry) ja Ville Oksanen (Turré Legal Consulting).

Linux Summit

Olin teettänyt Taloustutkimus Oy:llä vuonna 2001 markkinatutkimuksen GNU/Linuxista.¹ Sen mukaan kolmannes suomalaisista yrityksistä ja yhteisöistä käytti jo GNU/Linuxia. Aktiivisimpia käyttäjiä olivat yli 500 hengen organisaatiot. Niistä, jotka eivät vielä käyttäneet GNU/Linuxia, 42 prosenttia ilmoitti harkitsevansa sen käyttöönottoa. Yhdeksi yleistymisen suurimmaksi esteeksi paljastui tiedon ja osaamisen puute.² Summit syntyi tyydyttämään tätä tarvetta.

Ensimmäinen GNU/Linux Summit järjestettiin helmikuussa 2003 Espoon Dipolissa.³ Kahden päivän aikana esiteltiin käytännön esimerkkien avulla, miten GNU/Linuxia ja avoimia ohjelmistoja voitiin hyödyntää ja annettiin koulutusta. Tapahtuma houkutteli paikalle lähes 400 osallistujaa, joista suurin osa oli suomalaisten yritysten henkilöstöä. GNU/Linux Summit oli maan ainoa merkittävä GNU/Linux-tapahtuma.

SOT:n yhteistyökumppaneina olivat Tietoviikko, F-Secure, HP ja Oracle. Lisäksi Espoon Nuorkauppakamari auttoi korvausta vastaan järjestelyissä yhdessä Linux-käyttäjähdistyksen, FLUG:n kanssa. Yhteistyökumppaneita houkuttelivat tapahtuman tuoma medianäkyvyys ja uudet asiakaskontaktit. Myönteinen julkisuus eli yritysten tuotemerkkien näkyminen yhdessä Linuxin sympaattiseksi mielletyn pingviinin kanssa oli keskeinen syy osallistumiseen. Vaikka yritykset vastustivat kulissien takana avointa lähdekoodia, ne halusivat luoda suurelle yleisölle ja erityisesti päättäjille päinvastaista mielikuvaa. Sun Tzun sanoin: ”All

1 Puhelinhaastatteluina toteutetussa tutkimuksessa oli mukana 200 suurinta yritystä ja 201 kuntaa.

2 Taloustutkimus, 2001. Ei julkinen.

3 ”SOT, F-Secure, HP and Oracle call Linux Summit in Finland February 2003”, tiedote, www.sot.com, 2. joulukuuta 2002.

warfare is based on deception”, eli sodassa on kyse harhautamisesta.¹

Ohjelmistokilpailu Oiva oli kuollut ennen vuosituhanen vaihdetta. Yritin herätellä sitä yhdessä Risto Luodon kanssa henkiin Summitien yhteyteen. Projekti jäi valitettavasti kiireen jalkoihin. Toivottavasti Ohjelmistoyrittäjät tai joku muu antaa Oivalle ikiunesta herättävän suudelman. Konsepti oli minusta nimensä veroinen.

Summitin puhujiksi oli kutsuttu muiden muassa Jon ”Maddog” Hall Linux Internationalista, Kimmo Sasi Liikenne- ja viestintäministeriöstä, Veli Viktor Valamon luostarista ja kaikkien alojen erikoisasantuntija Petteri Järvinen.² Lisäksi yhteistyökumppaneilla oli omat puheenvuoronsa, jotka tosin typistyivät omien tuotteiden suitsutukseksi vastoin tahtoani.

Sasin esitys sisälsi tutuksi tulleita valtiovallan mantroja avoimen lähdekoodin riskeistä. Olin ollut yhteydessä myös Vihreisiin, mutta neuvottelut yhteistyöstä tyssäsivät Osmo Soininvaaran tuen puuttumiseen. Näin ainoastaan Kokoomus ja Sasi hyötyivät Summitin tarjoamasta poliittisesta medianäkyvyydestä juuri eduskuntavaalien alla.

Veli Viktor valloitti sydämet välittömyydellään kertoessaan Valamon luostarissa pyörivistä GNU/Linux-palvelimistaan. Järvinen buuattiin alas estradilta hänen välitettyään Microsoftin esittämää kritiikkiä pääosin avoimen lähdekoodin kannattajista koostuneelle yleisölle. Tapaus taisi olla hänelle liikaa. Järvinen lähetti laskun esiintymisestään, vaikka hän tiesi, ettei Summitissa maksettu puhujille palkkioita. Minä olin ilahtunut päästessäni tapaamaan vanhaa tuttavaani Maddogia. Järjestäjille Summitin päätteeksi

1 Sun Tzu: *The Art of War* (www.gutenberg.org; alkuteos 400-l eKr.), luku I:18.

2 Puhujien haastatteluista esim. Jon Hallin haastattelu Tietoviikossa: ”Microsoftuomio siivitti linuxia”, *Tietoviikko*, www.tietoviikko.fi, 6. maaliskuuta 2003; Veli Viktorin haastattelu The Register-julkaisussa: ”Open Source puts down roots in Finland”, *The Register*, www.theregister.co.uk, 5. maaliskuuta 2003.

pidetty saunailta kruunasi onnistuneen tilaisuuden. Seuraava Summit ei ollut yhtä menestyksenkäs kulissien takana.

Vuoden 2004 Summit pidettiin Finlandia-talossa. Järjestelyistä vastasivat jälleen kerran Nuorkauppakamari ja Suomen Linux-käyttäjien yhdistys FLUG. Yhdistyksen jäsenet raatoivat apuna koulutuksien organisoinnissa ja puheiden moderoinnissa. SOT:llä oli läheiset suhteet FLUG:iin. Mielenpitojen vaihtoa ei tarvinnut kainostella eikä hännystellä ketään. Intressi oli yhteinen, vaikka näkökulma erosikin huomattavasti. FLUG edusti nörttinäkökulmaa, kun taas SOT näki asiat asiakkaiden ja liiketoiminnan kannalta. SOT osallistui FLUG:n tapahtumiin ja FLUG oli esillä SOT:n tilaisuuksissa.

SOT oli liittynyt FLUG:n jäseneksi vuonna 1998. Olin palkannut vuonna 1999 silloisen toiminnanjohtajan meilile töihin ambulanssin ensihoitajan toimesta. Myöhemmin SOT:n työntekijät saivat osallistua palkallisella työajalla FLUG:n toimintaan. Vuosituhannen vaihteessa SOT:n GNU/Linux-pakettien lahjoitukset ja niistä tiedottaminen saivat eräiden FLUG:laisten mielestä liikaakin huomiota. Jotkut jopa vihjailivat SOT:n kontrolloivan FLUG:n toimintaa. Kun FLUG rekisteröityi viralliseksi yhdistykseksi, yhteistyö palasi raiteilleen.

Mieleeni jäi FLUG:sta erityisesti Arto Teräs, joka on lähtöni jälkeenkin säilynyt ystäväpiirissäni. Hän on suorasukainen ja kaunistelematon eikä pelkää esittää mielipiteitään. Se vetosi minuun. Teräs toimi FLUG:n tiedottajana. Pidimme yhdessä lehdistötilaisuuksia ja kirjoitimme lehdistötiedotteita. Teräs oli tätä kirjaa kirjoittaessamme pyörimässä Suomesta Aasiaan ja odotimme häntä luoksemme kylään.¹ Matkan jälkeen Teräs suunnitteli yhtenä vaihtoehtona paluuta avoimen lähdekoodin pariin.

¹ Arto Teräksen matkablogi on osoitteessa www.ajt.iki.fi.

Vuoden 2004 GNU/Linux Summitin suunnittelupalaverista Teräkselle jäi mieleen, kun minä ilmoitin viettäväni tapahtuman Brasilian sambakarnevaaleissa. Summit oli lähestymässä ja paljon oli vielä tekemättä. Minä olin käytännössä vetäjän roolissa, mikä herätti kuulijakunnassa hämmennystä. Sinä vuonna jätin Rion väliin ja toteutin uhkaukseni vuotta myöhemmin.

Puhujien joukkoon saatiin Yhdysvalloista Linux Standard Base-projektia (LSB) luotsannut George Kraft IV (neljäs). Projekti oli syntynyt, kun vuosien saatossa jakelujen tekniset erot olivat kasvaneet. Lopulta tultiin siihen pisteeseen, että yhdelle GNU/Linuxin jakeluversiolle tehtyjä ohjelmia oli mahdotonta asentaa toiseen jakeluun. Tämä yhteensopimattomuus oli epäsuotavaa monistakin syistä. Se mursi yhteisöä, heikensi ohjelmien saatavuutta ja jakoi jo ennestään pientä markkinaa. LSB syntyi vastauksena näihin ongelmiin.¹ Avoimesta lähdekoodista puuttuivat bisneslähtöiset syyt epäyhteensopivuuksien tekemiseen.

Mukaan tulivat myös GNU-projektistaan tunnettu Richard Stallman ja vanha tuttu Jon "Maddog" Hall. He olivat yhdessä kuin tuli ja vesi. Kunniasta kilpailevien leirien keulakuvien välillä kipinöi, kun he joutuivat samaan tilaan. Summitin lehdistötilaisuus sisälsi kiivasta väittelyä aiheesta "avoin vai vapaa". Sen seurauksena Stallman demonstroi omaa kantaansa lisäämällä sanan gnu Summitin verkkosivon eteen. Vaikka Stallmanin kehittämä uusi www-osoite olikin veikeästi gnu/linuxsummit.org, sen toimimattomuudesta voitiin olla vakuuttuneita. Kamarilaiset korjasivat tilanteen hankkimalla töherryksen peitteeksi paperin, johon oli tulostettu SOT:n pingviini ja GNU-logo, piirroskuva gnu-antiloopin päästä.

Summitin jälkeisessä iltatilaisuudessa Maddog heilui

¹ Lisätietoja Linux Standard Basesta on osoitteessa www.linuxbase.org.

saunassa tutuksi tulleen digitaalikameransa kanssa. Stallman taas luki ja kirjoitti sähköposteja ympäröivästä humusta piittaamatta takkahuoneen ruokapöydän ääressä. Itse vedin räkäkännit ja välttelin Maddogin kuviin joutumista. Nautin täysin siemauksin Kraftin, FLUG:laisten, Maddogin ja kaikkien järjestelyihin osallistuneiden seurasta. Jollakin tapaa minusta tuntui siltä, että tämä jäisi minun viimeiseksi Summitikseni.

Tilaisuus oli jälleen kerran menestys mediassa, mistä kiitos Tietoviikon päätoimittajalle, Kauko Ollilalle. Tietoviikon tarjoama näkyvyys oli omaa luokkaansa, minkä jopa valmisteluissa kapuloita rattaisiin heitellyt HP joutui lopulta tunnustamaan. Ollila auttoi lisäksi puhujien hankinnassa ja ideoi suunnittelutyöryhmässä. Hän veti iltatilaisuudet, moderoi pääpuheenvuoroja ja esitteli puhujia yleisölle.

Kulissien takana kaikki ei ollut sujunut yhtä mallikkaasti. Järjestelyt saivat yhteistyöyritykset tukkanuottasille. Minulla eivät kemiat pelanneet yhteen suunnitteluryhmässä istuneen Oraclen Eva Taskisen kanssa. Taskinen halusi päteä muun ryhmän silmissä ja tunki Eskon puumerkkejään joka paikkaan. Kalkkiviivoilla hän onnistui hermostuttamaan HP:n Kristian Järnefeltin, joka uhkasi viime hetkellä HP:n poisjäämisellä. Järnefelt olisi halunnut, että kaikkien HP:n kilpailijoiden pääsy Summitiin evätään. Hän koki kaikki muut paitsi Oraclen kilpailijoiksi. Järnefelt kertoi sopineensa Oraclen toimitusjohtajan, Dan Björnin kanssa, että myös Oracle vetäytyy, ellei hän saa tahtoaan läpi. Järnefelt opasti minua, että ”on turha pyyhkiä silloin paskat on jo housussa”. Mitä hän sillä sitten tarkoittikaan, niin piiri pieni pyöri ja Eva siinä hyöri.

SOT:n myyjät alkoivat tapauksen jälkeen kutsua HP:tä Haista Paskaksi ja välttelivät Oraclea kuin ruttoa. Suurin tappio oli Räsäsen lähtö SOT:stä hänen väsyttyään

yhteistyökumppanien keskinäisiin kiistoihin. Räsänen siirtyi kuljetusliikkeeseen autokuskiksi tavoitteenaan hypätä pois oravanpyörästä. Terveys ei kuitenkaan kestänyt jatkuvaa liikkumista ja raskaiden tavaroiden kanniskelua, joten Räsänen palasi juurilleen ja hairahtui yrittäjäksi. Hän perusti Xetpoint-nimisen firman Tampereelle.

Tietotekniikan liitto teki toisessa Summitissa todella nolosti oharit. Heidän messuosastonsa tönötti tyhjänä koko tilaisuuden ajan. Emme saaneet heille isolla rahalla ostetusta mediajulkisuudesta vastineeksi muuta kuin pahan mielen.

Toinen Summit ei ollut härdellin arvoinen, vaikka sen arvo ylitti osallistuneiden yritysten mielestä investoinnit. Myös Nuorkauppakamari nettosi tilaisuudesta. Kamarin aluejohtajana toiminut Jyrki Lühr sai palkkion lisäksi SOT:n maksaman matkan Japaniin, vaikka tulos ei yltänyt tavoitteeseen.¹ Tapahtuma meni kokonaisuudessaan pakkasen puolelle ja palkkioksi oli sovittu osuus voitosta. SOT tuki kamaritoimintaa kymmenillä tuhansilla euroilla, josta sain myöhemmin karvaisen kiitoksen.

Olin liittynyt kamariin muutettuani Virosta Suomeen. Halusin päteä, solmia suhteita ja kehittää itseäni asioiden johtamisesta henkilöjohtamiseen. Kamari tarjosi siihen puitteet. Kävin koulutuksissa Suomessa ja ulkomailla. Opin johtamaan itseäni ja sitä kautta ihmisten johtamista. Soke-rina pohjalla tutustuin kamaritoiminnan myötä tulevaan vaimooni Päiviin, joka päti samassa kamarissa kuin minäkin. Tunsimme toisemme muutaman vuoden ajan kamarin hallituksen ja Linux Summit-yhteistyön merkeistä ennen kuin kesällä 2004, toisen avioeroni jälkeen aloimme seurustella.

Edettyäni kamarin hierarkiassa nopeasti aluetasolle

¹ Aluejohtajan kommentteja onnistuneesta tapahtumasta: "GNU/Linux Summit was a success", *Scoop*. www.scoop.co.nz, 5. maaliskuuta 2004.

halusin antaa jotakin vastineeksi. Tarjosin Summiteja rahaprojektiksi. Kiitokseksi kamarilaiset järjestivät meille ikimuistaisen häylyllyksen. Pari päivää ennen häitämme juhliin mukaan kutsuttu kamariystävämme soitti varoitukseen Päiviä. Minä olin kuulemma psykopaatti eikä Päivin tulisi avioitua kanssani. Ystävämme halusi kutsua Päivin hätäkokoukseen, jossa olisi paikalla muita kamarilaisia kertomassa minusta totuuden. Päivi ei halunnut kuulla mistään hätäkokouksesta, vaan kysyi suoraan mistä oli kyse. Ystävämme kertoi saaneensa minua koskevia tietoja muiden muassa entiseltä tyttöystävältäni ja SOT:n myyntipäälliköltä, joka oli kamarista. Katkeruuden kalkkiin oli sekoitettu Kuopiossa nuorkauppakamarin kansallisessa kokouksessa tarvittava määrä hurmetta ja huhuja. Joukkohysteria kasvoi sellaisiin mittasuhteisiin, että taustalla vaikuttanutta entistä tyttöystävääni oli pyydetty estämään meidän häämme.

Olimme kutsuneet häihin muutamia kamarituttuja. Heistä yksikään ei tullut paikalle, ei edes henkilökohtainen ystäväni Jyrki Lühr. Lähes kaikki muut ystävämme olivat läsnä ja jakoivat juhlan kanssamme. Häät vietettiin lopulta välikohtauksitta, tosin kirkon ovet visusti säpissä. Osa sisaristani, joilla on mitä ilmeisimmin geneettinen taipumus myöhästyä kaikkialta, päätyivät seuraamaan toimitusta Suurkirkon ovenraosta. Meidän on vaikea käsittää, miksi kamarilaiset yrittivät pilata meidän onnemme. Päivi nimesi Nuorkauppakamarin uudelleen tapauksen johdosta paskalahkoksi.

Tein poliisille ennen lähtöämme tutkintapyyynnön kunianloukkauksesta. Lukijalle ei liene yllätys, että tämäkin juttu vesittyi poliisiin hoteissa. Lojaalisuus oli ajanut kuulusteluissa totuuden edelle erään kamarilaisen kertoman mukaan. Saimme jälleen kerran todistaa, että niin työelämän kuin kamarin kaltaisissa Pätöloissä kaikki keinot ovat

sallittuja mustamaalauksesta selkään puukottamiseen.¹
Onneksi me löysimme tuon turhuuden keskellä itsemme ja
toisemme.

¹ Päivi & Santeri: Pätölä, 15-osainen satiirinen jatkokertomus, *Lalli*, kevät-kesä 2005.

EXIT

SOT oli tunnettu juhlistaan, jotka jaksottivat työntäyteistä elämää ja lisäsivät henkilöstön solidaarisuutta. Sitä riittikin lopulta kuin palkka-armeijalla. Tämä näkyi toiminnan tehokkuudessa, nopeudessa ja organisaation kyvyssä tuottaa tulosta. Heikkoutena oli innovatiivisuuden katoaminen. Organisaatio hylki muuntyyppisiä ihmisiä. Henkilökunta homogenisoitui niin, että esimerkiksi Viron-toimistolla oli minun lähtiessäni pelkkiä palkkasotureita. Minä tosin viihdyin heidän seurassaan paremmin kuin Helsingin toimistolla, jossa rupateltiin niitä näitä päivät pääksytysten. Aiheet olivat bisneksen kannalta usein yhtä merkitseviä kuin muurahaisten kakkimatavat. Epäilemättä tästä syystä myös työn tulokset jäivät heikoiksi suhteessa Viroon ja Venäjään. Suomalaiset työntekijät olivat omaksuneet Ruotsista tutun keskustelu- ja konsensuskulttuurin.

SOT:ssä järjestettiin koko firman väelle vuosittain kahdet aikataulutetut juhlat: kevät- ja joulujuhlat. Kevätjuhlat olivat railakkaat ryyppäjäiset, jotka vietettiin oman väen kesken. Vuokrasimme kerran kokonaisen hotellin roomalaisia pitoja varten muistaakseni Vörusta. Erään kerran biletimme 80-luvun laulaja-povikuningattaren, Samantha Foxin, tahdissa Tartossa. Yhden Tallinnan keskustassa pidetyt juhlat aiheuttivat ulkopuolisissa pahennusta, kun Räsänen pomppasi porealtaasta kesken kaiken baarin puolelle hakemaan olutta. Hänellä ei ollut yllään rihman kiertämää. Hämmennys baarissa oli sanoinkuvaamaton, vaikka oltiinkin prostituutiolla eteenpäin porskuttavassa Virossa. Jatkossa juhlat pidettiin sivistyksen saavuttamattomissa välikohtausten välttämiseksi.

Toiseksi viimeisissä kevätjuhlissani esiintyi pari strip-paraia. Minä ja Anisimov esitimme skottihameissa silloisen,

listoille pongahtaneen Tatun kappaleen ”You’re not gonna get us”. Saunassa vietettiin management beat-outia. Jokainen esimies päätyi vuorollaan saunaan silmät sidottuna työntekijöiden vihdottavaksi. Minä pääsin vähällä. Olin otettu siitä, etten ollut herättänyt työkavereissani enempää aggressioita.

Vuoden 2004 kevätjuhla oli viimeinen, johon osallistuin. Se pidettiin Venäjällä, Suontaka-nimisessä leirikeskuksessa Viipurin kupeessa. Yrityksen koko oli kasvanut entisestään. Mukana oli 50 henkeä. Ohjelmassa oli erilaisen koulutusten ja toisiimme tutustumisen lisäksi grillausta järven rannalla ja paintball-sota toimistojen välillä. Naisten osuus oli kasvanut siinä määrin, ettei strippareita enää tilattu.

Ryhmän henki ei ollut entisenlaisensa eikä edellisten vuosien riehakkaasta tunnelmasta ollut kuin muistot jäljellä. Vaisuus johtui ennen kaikkea minusta. En ollut enää täysillä mukana SOT:ssä. Onton tunnelman kruunasi paluumatkalla iskenyt vatsatauti. Sain sen Pietarin paha-maineisesta McDonald’sista, jo toisen kerran. Siellä tehtiin joskus jäitä juomakelvottomasta vesijohtovedestä. Paikallinen hanavesi oli pahimmillaan niin kuraisen ruskeaa puuroa, että suihkussa likaantui. Olisi pitänyt uskoa roskaruaan vaarallisuudesta varoittavia asiantuntijoita.

Joulujuhlat olivat rauhalliset ja perinteiset. Niihin osallistuivat työntekijöiden lisäksi perheet. Nautimme yhteisen joululounaan ja minä jaoin joululahjoja, tai sitten kävimme risteilyllä. Vuoden 2003 pikkujoulut sysäsivät henkilökohdaisessa elämässäni liikkeelle peruuttamattoman muutoksen. Olimme risteilyllä Viron Paldiskista Ruotsiin ja takaisin. Laivalla järjestettiin samaan aikaan Miss Paldiskikilpailu, joka veti puoleensa SOT:n nuorempia, miespuolisia ohjelmoijia. Tilasin meille kouluttajiksi Nicole Van

Hooy'n ja Clayton Aingerin. Olimme tutustuneet Nuorkaupunkamarin Eurooppakokouksessa Birminghamissa. Heidän tehtävänä oli viihdyttää opettamalla flirttailua ja lanseerata työntekijöille yrityksen uusin arvo: onnellisuus.

SOT oli minun perheeni ja työntekijät perheenjäseniäni.¹ Olin omassa elämässäni aika romuna viimeisen, vuoden 2003 avioeroni jäljiltä. Vaikka toinen vaimoni oli tavatessamme hyväksynyt työnarkomaaniset prioriteettini, hän tuli katumapäälle. Tilannetta eivät myöskään parantaneet erilaiset seksuaaliset tarpeemme. Minä halusin, että edes SOT:läiset olisivat onnellisia elämässään. Suurin osa aikuiselämän valveillaoloajasta vietetään töissä ja siksi onnellisuus työpaikalla on erityisen tärkeää.

Kouluttajat osoittivat, että onnellisuus on henkilökohmainen asia. Se ei liittynytäkään firman arvoihin aivan niin suoraan kuin olin kuvitellut. Jokaisen tuli löytää itse oma onnellisuutensa. Tästä alkoi prosessi, jonka myötä lopeutin asioiden selittelemisen itselleni. Kannoin itse vastuun omasta elämästäni. En odottanut apua ulkopuolisilta, vaan keskityin itseeni omien ongelmieni aiheuttajana ja niiden ratkaisijana.

Ohjenuoranani oli SOT:n yrityskulttuuria luotsannut rajoiteajattelu. Ideana oli tiedostaa se, että yritys luo itse omat rajoitteensa, jotka estävät sitä saavuttamasta tavoitteitaan. Näin ollen vain yritys voi poistaa nuo rajoitteet. Koska yritys koostuu ihmisistä, ovat rajoitteet ihmisten itsensä tekemiä ja vain he voivat löytää ja poistaa ne. Näin vastuuta ei sysätty jonkun muun niskoille. Jokainen SOT:n työntekijä kantoi vastuuta ja osallistui aktiivisesti rajoitteiden

¹ Johtamisoppini oli Sun Tzulta: "Regard your soldiers as your children, and they will follow you into the deepest valleys; look upon them as your own beloved sons, and they will stand by you even unto death" (Kohtele sotilaitasi kuin lapsiasi ja he seuraavat sinua syvimpiin laaksoihin; katso heitä kuin rakkaita poikasi, ja he seisovat rinnallasi vaikka kuolemaan saakka) Sun Tzu: *The Art of War* (www.gutenberg.org; alkuteos 400-l eKr.), luku X:25.

etsimiseen ja poistamiseen. Rajoitteet olivat osa kuukautis-keskustelua. Johto keskittyi etsimään perimmäisiä rajoitteita, jotka poistamalla tavoitteet saavutettiin.

Olin kuplan aikana menettänyt viimeisenkin kosketuksen bisnesmaailman todellisuuteen. Pystyin myöntämään itselleni, etten ole rahan motivoima kuten hyvän liikemiehen, yrittäjän tai työntekijän tulisi olla. Saavutukseni eivät tehneet minua onnelliseksi. Tähän oli yksinkertainen selitys: menestymisen tavoite ei ollut alun alkaenkaan ollut minusta itsestäni lähtöisin. Ryhdyin yrittäjäksi selittämällä itselleni olosuhteiden pakkoa ja jäin koukkuun. Pelotelin itseni jatkamaan vastuunkantoa. Jos olisin lopettanut yrittämisen, olisin jättänyt työntekijäni pulaan ja joutunut kohtaamaan epäonnistumisen häpeään. Olin kyvytön ajattelemaan itsekkäästi. Annoin muiden mielipiteiden vaikuttaa. Minua ohjasivat kuvitelmat muiden odotuksista ja ajatukset siitä, mitä muut minusta ajattelivat.

Henkilökohtaisen onnellisuuden etsiminen alkoi työntää minua ulos SOT:stä. Tämä näkyi jatkuvina poissaoloina ja mielenkiinnon katoamisena. Työ ei tehnyt onnelliseksi eikä motivoinut. Aloin etsiä onnellisuutta täysipäiväisesti muualta SOT:n jäädessä tuuliajolle. Suomen-toimistoa ei uusi kehitys hetkauttanut, mutta Virossa minua ihmeteltiin.

Kyseenalaistin omat elämänvalintani. Yrittämisellä oli yhtä vähän tekemistä onnellisuuden kanssa kuin rahallakin. SOT paljastui juurisyyksi ja rajoitteeksi, joka esti minua saavuttamasta onnellisuutta. Minä halusin löytää elämäkumppanin, rakastaa ja tulla rakastetuksi. SOT ei kelvannut tähän tarkoitukseen. Yritin keväällä 2004 pidetyssä hallituksen kokouksessa ajaa Anisimovia tilalleni toimitusjohtajaksi, jotta olisin voinut keskittyä lähdön valmisteluun. Olin käytännössä sivussa ja Anisimov johti firmaa ilman muodollista valtuutusta. Ehdotus kaatui hallituksen

vastustukseen. Minun panokseni, jota ei enää ollut, koettiin korvaamattomaksi firman menestykselle.

Aloin seurustella Päivin kanssa heinäkuussa 2004. Tunsimme toisemme parin vuoden ajalta kamaritoiminnasta, mutta keskustelimme ensimmäisen kerran asioista syvällisemmin järjestämissäni yllätysbileissä Kauniaisissa. Päivi luuli muiden tavoin, että minua kiinnostaa vain raha. Kun hän uskaltautui kertomaan haaveistaan jättäytyä pois työelämästä, katsoimme toisiamme ällistyneinä. Kysyin Päiviltä, voisiko hän kuvitella rakastavansa minun kaltaistani miestä. Vastauksen saatuani otin hänet syliini ja suutelimme.

Kaikki tapahtui nopeasti. Päivi muutti seuraavana päivänä asumaan luokseni Kauniaisisiin. Ensimmäisen päivän vietimme Päivin kotona Otsolahdessa bileiden jatkuessa Kauniaisissa. Parin viikon yhdessäolon jälkeen löimme lukkoon suunnitelmat lopettaa työnteko ja lähteä kiertämään maailmaa. Emme olleet osanneet ajatella, että elämämme kulkisivat näin samaan suuntaan. Me tiesimme molemmat mitä halusimme emmekä pelänneet toteuttaa sitä. Sovimme lähtöpäiväksi 29. lokakuuta 2004, jolloin lentäisimme Brasilian pääkaupunkiin. Siellä asuva työntekijäni Pedro Bueno vaimoineen otti meidät vastaan. Tämä oli vapaan elämämme ensimmäinen ja viimeinen kiinne kohta. Muita suunnitelmia meillä ei ollut.

Kirjoitimme sittemmin lähtöämme käsittelevän kirjan *La Habanera*. Kerroimme siinä lähtöömme liittyneestä filosofiasta: elämänvalintojen kyseenalaistamisesta, oikean ja väärän harhasta ja itsekkyydestä.¹ Seuraavat kysymykset voivat auttaa ymmärtämään, mistä oli kyse ja millaisia keskusteluja me kävimme.

¹ Päivi & Santeri: *La Habanera. Matkalla oravanpyörästä onnenpyörään*. E-kirja, julkaistu 22. tammikuuta 2005.

Syntymä, koulunkäynti, opiskelu, työ, eläkeikä, kuolema – mikä näistä oli parasta aikaa elämässäsi? Mitä jatkuvasta suorittamisesta jää muisteltavaksi sitten, kun eläköitymisen aika tulee?

Mitä iloa jatkuvasta kasvusta on? Kun elämän painopiste siirtyy pysyvästi tulevaisuuteen, jääkö elämiseen aikaa?

Tekisitkö sinä töitä, jos et saisi palkkaa? Jos et, pidätkö silloin todella työstäsi, vai selitteletkö vaan pitäväsi?

Miksi kysyt ”Mitä teet työkseksi?” sen sijaan, että kysyisit ”Mikä tekee sinut onnelliseksi?”.

Mitä kaikkea sinun pitäisi vielä ostaa tullaksesi onnelliseksi?

Raha ja omaisuus aiheuttavat jatkuvaa huolta. Tekeekö huoli sinut onnelliseksi? Entä paljonko rahaa on sinulle riittävän paljon?

Halusimme kirjan avulla herätellä muitakin pohtimaan omia valintojaan. Saamme palautetta eri puolilta maailmaa ihmisiltä, jotka ovat päätyneet samankaltaiseen ratkaisuun tai harkitsevat sitä. Eräs israelilainen käänsi La Habaneran hepreaksi maanmiehiään varten. Useimmat meitä lähestyneistä tuntuvat olevan Päivin kaltaisia pakkomiellematkailijoita, vaikka yhteiskunnan ihanteiden kyseenalaistaminen ei edellytä fyysisistä lähtemistä. Tosin joutilasta paimentolaiselämää on helpompaa viettää muualla kuin työkeskeisissä kulttuureissa.

La Habaneran julkaisemisen jälkeen monet ystäväistämme alkoivat lisääntyä ja rakentaa taloja. Jos kirjallamme oli

tilanteeseen mitään vaikutusta, oli se päinvastainen ajatussiimme nähden. Tämä kirja tulee samalla logiikalla ajamaan kaikki it-yrittäjiksi rakentamaan Suomesta maailman johtavaa tietoyhteiskuntaa.

Lähtömme valmistelu oli tiivistä suorittamista. Minulle tuttuun tapaan teimme to-do-listoja niistä asioista, jotka oli hoitamatta. Paiskimme tahoillamme töitä kuin viimeistä päivää. Päivi kirjoitti bisneskirjaa Talentumille ja minä ravasin neuvotteluissa viiden SOT:n ostajakandidaatin kanssa.¹ Eräs heistä oli MySQL:n toimitusjohtaja Märten Mickos, johon olin tutustunut kiertäessämme puhumassa alan tilaisuuksissa. Vielä viikkoa ennen lähtöäni vein MySQL:n Kaj Arnön tutustumaan SOT:n Tallinnan- ja Pietarin-toimistoihin.

Pariisissa neuvottelin Mandrakesoftin toimitusjohtajan, François Bancillonin kanssa. Hän kävi kesällä 2004 Suomessa ja tutustui matkan aikana Tallinnan-toimistoomme. Kävimme samalla golfaamassa Niitväljan kentällä. Olin aiemmin ollut tiiviisti yhteydessä yhtiön perustajan, Jacques Le Marois'n kanssa, kun talousvaikeudet uhkasivat syöstä yrityksen konkurssiin. Yritin löytää heille rahoitusta erilaisten fuusiokuvioden kautta. Neuvottelin sekä Suomen suurimman riskisijoittajan että Xceleran kanssa lisärahoituksesta tuloksetta. Yhtiön hyväntekeväisyyteen ja pahlilaatikkomyyntiin perustuvalla liiketoiminnalla ei nähty olevan tulevaisuutta.

Neuvotteluja Mandrakesoftin kanssa hankaloitti myynnin takkuaminen. SOT:n riemunkirjavassa myyntihenkilöstössä oli pisteenä i:n päällä DNA:sta palkkaamani myyntipäällikkö, jonka tapasin kamarissa. Hän vietti kolmen kuukauden koeaikansa sisustellen toimistoa, rupatellen niitä näitä myyntimiesten kanssa ja kamarihommissa. Halusin

¹ Päivi Kannisto, Bo-Magnus Salenius ja Camilla Sigfrids: *Johtamisen pakolliset kuviot* (Helsinki: Talentum, 2005).

antaa hänelle pehmeän laskun ja mahdollisuuden alkaa luotsata myyntimiehiä omaan tahtiinsa koeajan kuluessa. Kun ensimmäiset oikeat tavoitteet piti asettaa, alkoi poru siitä, ettei myyntiä voinutkaan lähteä noin vain johtamaan.

Mietin sarkastisesti, olisiko pitänyt saada ostaa vielä lisää sermejä, vaihtaa Tallinnankin näytöt litteisiin ja popsia hyvää palaveripullaa toiset kolme kuukautta, että hommat olisivat lähteneet rullaamaan. Puristin häneltä myyntitavoitteet. Kuukauden päästä selvisi, ettei niitä saavutettu. Myyntipäällikkö hermostui minulle, kun kieltäydyin antamasta hänelle täyttä bonusta saavutetusta nollatuloksesta.

Ikävintä asiassa oli se, että olin toimittanut myyntipäällikön ennusteet SOT:n ostoa harkinnelle Mandrakesoftille. Kauppa olisi ollut kaikesta huolimatta lottovoitto rahavaikeuksissa kärvistelevälle ranskalaisyhtiölle. SOT:n rahakirstut ja hyvin toimiva liiketoimintamalli oli juuri sitä, mitä he olisivat tarvinneet. Minun arvostelukykyni puute myyntipäällikön palkkaamisessa ja naiivi uskoni hänen meriitteihinsä ja myyntiennusteisiinsa pilasivat mahdollisuudet.

Olin päättänyt lähteä joka tapauksessa, onnistui myynti tai ei. Tähtäsin seuraaville Rion sambakarnevaaleille, joista olin haaveillut vuosia. Tiesin yhtiölle käyvän käsissäni niin kuin pilaantuvalla kalalla – mätäneminen alkaa päästä. Näin oli käynyt myös Suomen tietoyhteiskunnalle Muumimamman aikana. Se oli muuttunut tietotekniseksi Muumi-laaksoksi, jossa ohjelmistojen takaportteja ei lukittu yöksi. Minun mittani oli tullut täyteen.

Olin palkannut asiamieheni SOT:n lakimieheksi Ville Oksasen tilalle. Ajattelin, että hän astuisi minun saappaisiini ja hoitaisi kaupan loppuun, ellei se ratkeaisi jo ennen lähtöäni. Mietin valintaa, sillä mies ei tuntenut lainkaan ohjelmistoalaa avoimesta lähdekoodista puhumattakaan.

Toisaalta arvelin, että lakimiehen koulutus olisi eduksi osakekaupassa. Sitä paitsi sopimusneuvottelut olivat loppusuoralla ja asiameistä tarvittiin viemään vain yksi vaihtoehto päätökseen.

Kehotin asiameistäni varovaisuuteen vähemmistöosakkaan, Xceleran kanssa. Olin kuluneiden vuosien aikana tutustunut heidän toisinaan hieman kyseenalaisiin toimintatapoihinsa. Asiameieheni piti varoitusta ilmeisesti turhanpäiväisenä, sillä hän lähti soitellen sotaan. Hän vastasi minulle, että voisi myös itse jatkaa liiketoimintaa. Totesin sen sopivan minulle, mutta asetin reunaehdot kassavarojen hassaamiselle. Kirjoitin hänelle avoimen valtakirjan asioideni hoitoon ja osakkeideni edustamiseen. Ensisijaisena tavoitteena oli osakkeiden myyminen SOT:n liiketoiminnan jatkajalle.

Pyysin hallitukselta eroa kuukautta ennen lähtöä. Sitä ei myönnetty, vaan minua vaadittiin jatkamaan vähintään kuukausi tai edes siihen saakka, että SOT:lle löytyisi toinen toimitusjohtaja. Muotoilin eronpyyntöni uudelleen eroilmoitukseksi. Tämän jälkeen minua uhattiin omistamieni osakkeiden arvon romahtamisella. Raha ei kuitenkaan ollut motivaattori, vaan pikemminkin päinvastoin. Kuukausi olisi venynyt puoleksi vuodeksi, sitten vuodeksi ja niin edelleen. Aina oli asioita, jotka hallituksen mukaan vain minä toimitusjohtajana kykenisin hoitamaan. Minut oli jo aiemmin todettu korvaamattomaksi. Totesin lakonisesti, että hautausmaat ovat täynnä korvaamattomia ihmisiä ja kieltäydyin jatkamasta.

Uuden arvoni, onnellisuuden myötä keskityimme Päivin kanssa kiireenkin keskellä toisiimme. Asuimme SOT:n talossa Kauniaisissa, vanhassa lapsuudenpitäjässäni, johon olin asettunut Virosta muutettuani. SOT:n talo oli funkkistyylillä edustava mustavalkoinen paritalon puolikas. Se oli

aikaisemmin ollut mainostoimisto Viherjuuren toimitusjohtajalla. Talo soveltui erinomaisesti edustamiseen. Sen avulla luotiin mielikuvaa varallisuudesta ja menestyksestä – kateutta.

Talon oli suunnitellut entinen teekkari omaan käyttöönsä. Teekkarihuumorista muistutti taloyhtiön nimi As Oy Eristysleiri. Takkahuoneen lattia näytti maahan kaatuneelta tiiliseinältä, joka oli sinänsä pikantti, mutta epäkäytännöllinen yksityiskohta. Tiilien välejä oli mahdoton pitää puhtaana.

Maanantait olivat kaikkein vaikeimpia päiviä vääntäytyä sorvin ääreen ja niinpä päädyimmekin viettämään niitä ruuanlaiton, Boriksen kanssa ulkoilun ja saunomisen merkeissä. Pihvi, valkosipuliperunat ja punaviini höystivät rokulipäivän. Sen kruunasi tieto siitä, että muut raatoivat nis-ka limassa toimistolla vapaan viikonlopun jälkeen. Tilanne on pysynyt samana näihin päiviin saakka, paitsi että sovimme jokaisen päivän olevan perjantai. Näin oli helppo pysyä viikonpäivästä selvillä. Kokkaaminen oli uusi ja mieluisa harrastukseni, joka toi tervetullutta vaihtelua ruokavalioon. Toisen avioeroni jälkeen olimme Boriksen kanssa eläneet pari kuukautta tuplajuustohampurilaisilla, joita sai näppärästi Autotalon kulmalla sijainneesta roskaruokalasta.

Tyttäreni Laura pääsi muutamana viikonloppuna tapamaan meitä. Hän oli ihastunut Kauniaisten uima-altaaseen. Todellinen myrsky syntyi silloin, kun myös poikani Kalle oli päässyt samaan aikaan isäänsä tapaamaan. Saunan ovi kävi ja vesi roiskui. Boris seurasi ilonpitoa huolestuneena altaan reunalta. Minä en itse perustanut kylmästä vedestä, vaan lämmitin aina altaan ensin 30 asteeseen. Asunto muuttui vesihöyryn vaikutuksesta hetkellisesti sademetsäksi.

Syksyyn kuului viimeinen metsästysretki.

Suunnistimme Päivin ja Boriksen kanssa Tammelan Onkiniemeen. Kävelimme sen verran, että Boris päätti jatkossa luistaa hortoilusta ja palasi kesken matkan autolle. Hän ei ylipäätään perustanut riistasta tai metsästyksestä. Koira ui mielellään katsomaan, mitä veteen oli pamahduksen jälkeen mätkähtänyt, mutta minä sain kahlata linnut vedestä. Kun auto olikin Boriksen leirille palattua lukossa, hän oli hyppinyt kylkeä vasten niin, että maalissa oli syviä naarmuja. Ne keskittyivät kuskinpuoleisen ovenkahvan seutuville ja takaluokkuun. Hänen ajatuksenaan oli ilmeisesti ollut avata lukko omatoimisesti. Leiripaikan vieressä asuva mökkiläinen oli huomannut Boriksen hädän ja ottanut hänet sisälle meitä odottelemaan. Päästimme Boriksen palattuaamme auton peräkonttiin lepäämään. Hän ei suostunut liikahtamaan sieltä mihinkään enää sen reissun aikana.

Olin opettanut Boriksen tulemaan luukun auetessa heti autoon. Kun Boris pisti pentuna hanttiin, läimäytin luukun kiinni ja ajoin hetkeksi pois. Näin yksin jäänyt pentu oppi, että hidastelemalla jää kyydistä. Autoon pääsy olikin Borikselle ensiarvoisen tärkeää, vaikka ovet olivat lukossa eikä kuskista ollut tietoaakaan. Saimme reissulta saaliiksi pari heinäisorsaa, joista kokkasimme myöhemmin illallisen molempien vanhemmille.

Boris järjesti tuona syksynä toisenkin tempauksen. Hän otti ja lähti eräänä iltana Päivin otettua työpäivän päätteeksi nokkaunet. Kun ulko-ovi oli auki, Boris katsoi tilaisuuden koittaneen. Herättyään Päivi soitti hädissään minulle, ettei löytänyt Borista mistään. Olin tulossa asiamieheni kanssa oikeuden istunnosta Tampereelta. Palattuani lähdimme kiertämään autolla Kauniaisia ympäri. Ystävämme Raido Helemäe pelotteli meitä, että niin iso koira voidaan ampua, jos kukaan ei uskalla ottaa sitä kiinni. Ihmiset kun eivät voineet tietää, että Boris oli itse rauhallisuus.

Etsintämme osoittautuivat tuloksettomiksi. Nukuimme yön ulko-ovi auki, jotta Boris pääsisi sisään, mutta talo oli aamullakin tyhjä. Tuttua tassujen rapinaa ei kuulunut. Soitin Helsingin eläinlääketieteellisen pieneläinklinikalle, jonne karkukoiria tavataan viedä. Boris löytyi sieltä Päivin suureksi helpotukseksi. Huumorintajuinen naiseläinlääkäri totesi karkulaista hakiessani, että pappa oli lähtenyt vielä vanhoilla päivilläänkin naisiin.

Tarkoituksemme oli ottaa Boris mukaan, mutta kuu-kautta ennen lähtöämme hän nukkui pois. Olimme juuri käyneet Tampereella tapaamassa Päivin vanhempia ja sen jälkeen juhlistamassa isäni syntymäpäiviä Helsingin keskustassa. Boriksen takajalat jäykistyivät henkilöauton takapenkillä kököttämisestä. Jäykkyys paheni seuraavan viikon aikana. Boris ei päässyt enää nousemaan rappusia yläkertaan omalle vartiopaikalleen, vaan makasi kuin raato alakerran tiililattialla. Hän ei halunnut syödä eikä mennä edes ulos. Ilmeisesti takapään lonkkien lukkiutuminen oli niin tuskallista, että vanhus halusi vain maata hiljaa paikallaan.

Boris oli elänyt 13 vuotta, mikä oli kolme vuotta enemmän kuin rodun edustajien elinikä yleensä. Kutsuin eläinlääkäriin kotiin. Hän antoi Borikselle kipulääkettä ja tutki koiran, mutta ei löytänyt elimellistä vikaa. Minä hyväksyin seuraavien päivien aikana vääjäämättömän ja varasin ajan piikille. Nostimme Boriksen Berlingon takaosaan ja ajoimme hänet Espoon pieneläinklinikalle. Kun lääkäri oli valmis toimenpiteeseen, pyysin Boriksen mukaani autosta.

Boris ei tahtonut nousta ylös ja jouduin komentamaan häntä kovasti. Vanhus seurasi minua vapisevin askelin toimenpidehuoneeseen. Käskin Boriksen maahan ja otin hänen päänsä syliini. Silitin Boriksen huulia ja Päivi turkkia kun tuskainen elämä lipui lopulta pois koiran elottomaksi muuttuneesta ruumista. Boriksen mukana kuoli elämästäni

viimeinenkin minua Suomessa kiinnipitänyt luonnonvoima, ja samalla pitkäaikaisin ja luotettavin elämänkumppani. Hän oli kulkenut kanssani läpi yrittäjyyden ja avioliittojen myrskyjen.

Viikkoa ennen lähtöämme järjestimme läksiäiset ystävillemme ja lähisukulaisille. Ne olivat yhdistetyt Boriksen hautajaiset, häät, lasteni ja Päivin syntymäpäiväjuhlat sekä läksiäiset Suomesta. Juhlat vietettiin Finlandia-talossa. Jatkot pidettiin Kauniaisissa. Hyvä ystäväni Toni Sormunen vaimoineen valmisti paikan päällä erinomaista kinkkukiusausta. Syömisensä jälkeen köllimme sisarteni miesten kanssa uima-altaassa sikareista ja viskistä nauttien.

Seuraavalla viikolla Päivin kaason ystävä oli ihmetelty, miten kaupungissa sattuihin olemaan ilotulitus samaan aikaan ja vielä samassa paikassa kuin meidän juhlamme. Minä olin tilannut tuon ilotulituksen juhliimme. Niinpä niin, elämä on täynnä ihmeellisiä asioita. Me olimme siirtyneet yhdessä platinaiselle pilvenreunalle.

Jätin SOT:n toimitusjohtajan ja hallituksen puheenjohtajan tehtävät viikon kuluttua. Erimielisyyksiä ei lähdistäni aiheutunut, ellei sellaiseksi lasketa sitä, että Vikin mielestä minun olisi pitänyt jatkaa SOT:n palveluksessa maailman tappiin. Hän oli kuitenkin samaa mieltä siitä, että yritykselle pitää löytää jatkaja.¹ Vik oli vannottanut minua pitämään lähtöni salassa osakkeenomistajien edun nimissä. Sain kertoa lähdistäni vasta eroviikolla. Tallinnassa ja Pietarissa en harmikseni ehtinyt käydä. Tallinnalaisille ilmoitin asian puhelinneuvottelussa. Olimme kuitenkin käyneet Päivin kanssa Viron- ja Venäjän-toimistoissa kuukautta aiemmin henkilökohtaisesti työntekijöitä tapaamassa. Lisäksi lupasin järjestää työntekijöille läksiäiset, mikäli saisin vielä joskus rahaa osakkeistani.

¹ Gustav Vik: "Possible MDK & SOT issue", sähköpostiviesti Santeri Kannistolle, 23. syyskuuta 2004.

Utisen vastaanotto oli ristiriitainen. Minun vitsailtiin siirtyvän kilpailijan leipiin ja tekevän takinkäännön. Huoli poislähdöstä oli ilmeinen, sillä SOT oli vahvasti henkilöitynyt ja yhtiön julkisuuskuva rakentui minun kauttani.¹ Uskoin lähitulevaisuuden olevan kuitenkin turvattu siihen asti, että jatkaja löytyisi. Yhtiöön jäi miljoonaomaisuus ja juuri ennen lähtöäni allekirjoitettu iso kauppa.²

Kirjoitin erostani lehdistölle kirjeen, jossa povasin Internetin kuolemaa.³ Ennustin Internetin tukehtuvan haittaohjelmiin ja muuttuvan käyttökeltomaksi. Loppu ei näytä tulleen ainakaan vielä, vaikka roskapostia ja viruksia onkin enemmän kuin laki sallii. Olen kuitenkin iloinen siitä, että sähköposti toimii edelleen. Se on helpottanut yhteydenpitoa tyttäreeni, vanhempiimme ja ystäviimme. Valitettavasti poikani Kallen äiti ei päästänyt poikaa läksiäisiimme eikä ole muutenkaan sallinut yhteydenpitoa tuomioistuimen päätöksistä huolimatta.

Siteeraan tässä erokirjeeni. Se tiivistää työuraani ohjanneen näkemyksen avoimesta lähdekoodista kestävästä tietoturvaratkaisuna.

Avoimuus Internetin pelastajana

Internetin kyky palvella käyttäjiään turvallisesti on vaarantunut olennaisesti roskasähköpostin, matojen, krakkereiden ja virusten takia. Haittaliikenteen määrä ja kustannukset ovat nousseet kestävämmälle tasolle. Tänä vuonna roskapostin ja virusten aiheuttamat lisäkustannukset ovat YK:n UNCTAD:n, Symantecin, F-prot, MessageLab-

1 Esim. "Sata parasta tivi-kaveria", *Tietoviikko*, www.tietoviikko.fi, 23. joulukuuta 2004.

2 "SOT joins new research project in software development", tiedote, www.sot.com, 5. tammikuuta 2005.

3 Esim. Tuomas Hämäläinen: "Linux-yhtiö SOT:n Kannisto sai tarpeekseen", *Tietoviikko*, www.tietoviikko.fi, 28. lokakuuta 2004.

sin ja eri markkinatutkimusyriytysten mukaan kymmeniä miljardeja euroja, ja ensi vuonna puhutaan jo sadoista miljardeista euroista mikäli ongelmien kasvuennusteet toteutuvat. Mikä romahduttaa Internetin ja voidaanko se vielä pelastaa?

Ongelmat juontavat suljetusta lähdekoodista

Valtaosa Internetin ja sähköpostin ongelmista juontaa juurensa suljetun lähdekoodin ja sen toimittajan, Microsoftin, monopoliasemasta. Kaikista käytössä olevista ohjelmistoista suurin osa on Microsoftin tuottamia. Näissä ohjelmissa oleva suljettu lähdekoodi ei mahdollista ohjelmavirheiden korjaamista muille kuin tekijälle. Väistämättömät ohjelmistovirheet antavat tilaisuuden virusten ja roskasähköpostin levittämiseen sekä tietokoneisiin murtautumiseen.

Suljetun lähdekoodin toimittajalla ei ole intressiä korjata ohjelmistovirheiden aiheuttamia ongelmia, sillä se ei ansaitse rahaa omia virheitään korjaamalla. Lisäksi yhteensopivat, standardien mukaiset ratkaisut heikentäisivät vain sen monopoliasemaa. Microsoft pyrkii päinvastoin turvaamaan monopoliasemansa tekemällä ohjelmistaan tarkoituksellisesti epäyhteensopivia muiden toimittajien tuotteiden kanssa ja säästää rahaa jättämällä virheet korjaamatta.

Microsoftille ohjelmistovirheet näyttäytyvät lähinnä imagollisena ongelmana, jota vastaan se on taistellut muiden muassa nimeämällä ohjelmistovirheet haavoittuvuuksiksi. Haavoittuvuus on jotain, mikä pitäisi parantaa – ei virhe, joka vaatisi korjaamista. Näin ohjelmistojen puutteet ja

suoranaiset virheet on saatu irrotettua toimittajasta.

Suljetussa lähdekoodissa tietoturva kärsii myös helppokäyttöisyyden takia. Mitä turvallisempi ohjelma on, sitä vaikeampi sitä todennäköisesti on käyttää. Kun valmistaja joutuu valitsemaan näiden kahden välillä, ajaa helppokäyttöisyys ohi, koska se myy paremmin.

Julkishallinto on avainasemassa

Suljettua lähdekoodia tukee vahvimmin julkishallinto, joka on sitonut itsensä Microsoftiin pitkällä toimitussopimuksilla. Suljettua lähdekoodia katsotaan puoltavan mm. toimittajan koon tuoma turvallisuus ja varmuus. Avointa lähdekoodia koskevissa selvityksissä puolestaan korostetaan toimittajien harvalukuisuudesta tai pienestä koosta mahdollisesti aiheutuvia riskejä sekä suljetusta avoimeen lähdekoodiin siirtymisen kustannuksia. Myös ohjelmistoteollisuuden liiketoimintanäkymien heikkeneminen on esitetty peikkona, joka tukee suljettua lähdekoodia. Argumentoinnin takana näyttää kuitenkin olevan pikemminkin olemassa olevien valta-, toimittaja-, ja henkilösuhteiden pönkittäminen kuin objektiivinen arviointi.

Julkishallinnon valinnat ovat ratkaisevia, sillä ne sitovat myös yksityishenkilöitä ja yrityksiä suljettuun lähdekoodiin ja omisteisiin teknologioihin. Julkishallinnon lomakkeet ovat saatavilla ainoastaan Microsoftin Word-dokumentteina, jolloin muiden ohjelmien käyttö ei ole mahdollista. Myös monet julkishallinnon portaalit vaativat toimiakseen Microsoftin Internet Explorer-selaimen. Esimerkiksi koulujen ja opetushallinnon Opit-portaali sitoo käyttäjänsä Microsoftin valtapiiriin.

Julkishallinnon voimattomuutta suljetun lähdekoodin ongelmien edessä kuvastaa hyvin kyvyttömyys puuttua roskapostin aiheuttamiin ongelmiin. Lainsäädäntö on kriminalisoinut roskapostin lähettämisen, mutta on epärealistista olettaa, että poliisi pystyisi selvittämään näitä rikoksia. Jos esimerkiksi minä tekisin tutkintapyynnön kaikista saamistani roskasähköposteista, saisi poliisi käsiteltäväkseen yli 10.000 tutkintapyyntöä kuukaudessa.

Siirryttäessä suljetusta avoimeen lähdekoodiin tarvitaan sekä yksityisen että julkisen sektorin mukaantuloa. vallitsevana trendinä näyttää kuitenkin olevan odottaminen: virus- ja roskapostiongelman toivotaan ratkeavan itsestään kuin ihmeen kaupalla. Mutta kannattaako todella odottaa siihen asti kunnes on jo myöhäistä, kun Internet ja sähköposti ovat jo ehtineet muuttua käyttökelvottomiksi? Suljetusta avoimeen lähdekoodiin siirtymisen kustannukset kun ovat merkityksettömiä siihen verrattuna, mitä Internetin ja sähköpostin menettäminen maksaisivat.

Vaihtoehto Internetille ja sähköpostille?

Internet voidaan pelastaa siirtämällä viivyttelöttä tietojärjestelmiä laajassa mittakaavassa avoimiin standardeihin, avoimeen arkkitehtuuriin, avoimiin tiedostomuotoihin ja toimittajasta riippumattomaan avoimeen lähdekoodin. Avoimuus mahdollistaa virheiden korjaamisen kenelle tahansa käyttäjälle ilman toimittajan antamaa lupaa.

Jos jumitutaan käyttämään suljettua lähdekoodia, on tyytyminen johonkin seuraavista ratkaisuista. Turvallisinta on siirtyä käyttämään sähköpostin sijaan perinteisiä viestintävälineitä kuten telekopiota ja paperipostia. On

kuitenkin kysyttävä, onko paluu entiseen enää mahdollinen, kun viestiliikenteen määrä on kasvanut nykyisiin mittoihinsa? Sekä telekopio että paperiposti ovat välineinä hitaita ja kömpelöitä käyttäjä.

Toiseksi Internetin käyttö voidaan korvata osittain rakentamalla yrityksiin rinnakkaisia, suljettuja verkkoja vpn-teknologian (virtual private network) avulla. Näiden avulla viestiliikennettä ja tietoa voidaan siirtää turvallisesti yrityksen sisällä. Viestintä ja tietoliikenne rajoittuisivat kuitenkin verkon jäseniin – sekä yleiskäyttöisyys että globaalisuus menetettäisiin.

Kolmantena vaihtoehtona on rajoittaa sähköpostin käyttö tunnettuihin lähettäjiin, jolloin roskasähköposti ei pääse läpi. Tämä edellyttää kuitenkin raskasta lähettäjä tietojen ylläpitoa ja uusien asiakkaiden yhteystietojen siirtämistä www-pohjaisille lomakkeille. Menettely edellyttäisi kaikkien toimijoiden hyväksyntää ja mukanaoloa, mikä on mahdotonta avoimen ja suljetun maailman intressiristiriitojen takia.

Post mortem

Näillä sanoilla haluan jättää hyvästit sekä IT-väelle että kaikille muillekin ihmisille, joihin olen matkani varrella törmännyt. Tämä on nimittäin viimeinen työpäiväni töissä SOT:ssa. Huomisesta alkaen tulen keskittymään elämän tärkeämpiin asioihin eli onnellisuuteen ja matkusteluun tuoreen avioavaimoni kanssa. Kun Internet ja sähköposti kuolevat, olemme ehkä vapaampia IT:n ja tietoyhteiskunnan orjuudesta!

Internetin uhat saivat vuosien saatossa yhä uusia muotoja. Syyskuun yhdestoista, joka sattuu olemaan nimipäiväni, muodosti ratkaisevan käänteen. Maailma meni pelosta sekaisin ja terroristeja nähtiin vilistävän joka paikassa kuin vilkkilässä kissoja. Perinteisesti heidän nähtiin käyttävän Internetiä viestintään, pommi-ohjeiden jakamiseen, rekrytointiin ja propagandaan, mutta sittemmin myös rahan-keräykseen, luottokorttinumeroiden varastamiseen, rahanpesuun, www-sivujen kaappauksiin ja muihin rikoksiin. Menetelminä olivat väitteiden mukaan hakkerointi, verk-
kourkinta (phishing) eli toisena henkilönä tai organisaatio-
na esiintyminen, ja kirjeet, joissa huijattiin kuluttajia anta-
maan henkilötietojaan.

Henkilöllisyyden varastaminen on nyky-Internetin pe-
lotelluin uhka. Sähköpostitse ongitaan tilitietoja, tunnuksia
ja salasanoja tekeytymällä esimerkiksi pankiksi tai tiedotta-
malla vastaanottajaa lottovoitosta. Näin saatuja tietoja käy-
tetään tilien tyhjentämiseen ja muihin huijauksiin. Inter-
netissä pätee edelleen vanha totuus siitä, että kaikki mikä
on liian hyvää ollakseen totta, ei ole totta. Verkossa tehtyjä
huijauksia on vaikea jäljittää ilman asiantuntevia poliiseja.
Lisäksi monet huijauksista suunnitellaan sellaisissa maissa,
jossa Internetiä sääteleviä lakeja ei ole tai niiden noudatta-
mista ei valvota.¹

Teknologioiden kehittyessä myös käyttäjät kehittyvät ja
lopulta ainoa varma tapa estää terrorismi Internetissä on
Internetin pysäyttäminen: vedetään töpseli seinästä ja am-
mutaan kuula omaan kalloon terrorismin pelosta vapautu-
miseksi. Siihen en ota kantaa, onko tässäkin vaihtoehdos-
sa järkeä.

Minä muutuin tietotekniikan tuottajasta tavalliseksi
sukankuluttajaksi. Jätin taakseni Internetin ongelmat ja

¹ Jon Swartz: "Terrorists' use of Internet spreads", *USA Today*, www.usatoday.com,
julkaistu 20. helmikuuta 2005, päivitetty 21. helmikuuta 2005.

suomalaisen tietoyhteiskunnan. Niiden tilalle tuli vapaa elämä, jonka jaan yhdessä rakkaani Päivin kanssa.

IV Vapaa elämä, 2004–2007

Aloitimme Päivin kanssa reissuelämän. Ennen tämän kirjan painamista olimme käyneet yli 50 maassa. Tavoitteenamme ei ollut Amazing Race ja maailman kasvattaminen, vaikka olenkin kiusoitellut Päiviä hänen salaisesta tuloskortistaan (scorecard). Olen epäillyt Päivin istuvan yöllä yksin pimeässä vessassa katselemassa yhä paisuvaa maailtaansa onnellisena hihitellen.

Matkareittimme on muotoutunut järjestelmällisen kaoottisesti. Opimme bisneksestä, että suunnitelmilla on taipumus muuttua moneen otteeseen ennen kariutumista tai toteutumista. Siksi ainoa suunnitelmamme oli anarkistinen: ei suunnitelmia. Epäilemättä olisi ollut järkevämpää koluta maita maanosa kerrallaan edestakaisen poukkoilun sijaan, paitsi jos arvostaa järkevyyttä yhtä vähän kuin me.¹

Olemme suunnanneet kulkumme puhtaasti mielitekojemme mukaan ja toteuttaneet toiveitamme heti niiden ilmaannuttua. Emme halunneet lykätä elämisen aloittamista eläkeikään ja loputtomiin. Jos olisimme tehneet

¹ Esimerkiksi viiden vuorokauden mittainen lentomatka Etelä-Amerikasta Oseaniiaan ja takaisin vajaan puolen vuoden sisällä oli takapuolta puuduttava elämys, joka koostui 50 lentotunnista ja 10 noususta ja laskusta puhumattakaan sen kuormittavuudesta luonnolle.

yhteiskunnan kannalta järkeviä ratkaisuja, olisimme jämähtäneet suorittajan ja menestyjän paikoillemme ja alkaneeet tuottaa uusia veronmaksajia. Eläminen olisi saanut jäädä haaveeksi.

Kolmas entinen puolisoni, SOT, riutui lähtöni jälkeen vieraan käsissä. Kuulin yksittäisiä uutisia, jotka eivät olleet mieltäylentäviä. Niihin oli epämiellyttävää palata jopa tätä kirjaa kirjoittaessa. Kaikki tietoni SOT:n tapahtumista lähtöni jälkeen perustuvat muiden kertomaan. Tärkeimpiä lähteitä olivat asiamieheni, entisten työntekijöiden ja uuden omistajan lähettämät sähköpostit sekä tuomioistuinten asiakirjat. Ne ovat myös tämän kirjan lähteitä.

Jokaisella osapuolella on tapahtumista taatusti oma näkemyksensä. Esimerkiksi asiamieheni mukaan tässä kirjassa on ”lukuisia asiavirheitä”. Hän ei kuitenkaan halunnut korjata niitä, vaikka toimitin hänelle käsikirjoituksen tarkistettavaksi.¹ Näkemykset poikkeavat toisistaan ja itsensä suojeleminen lienee ollut motiiveista keskeisin. Kun lopputulokset ei osoittautunutkaan toivotuksi, oli helpompaa pitää minut pimennossa ja yrittää kaunistella omaa roolia.

Epätietoisuus SOT:n asioista ja myynnin keskeneräisyys rassasivat minua kahden vuoden ajan etupäässä öisinä painajaisina. Syksystä 2006 muodostui myynnin kannalta ratkaiseva. SOT:stä tuli hetkeksi täysipäiväinen työ, jota hoidin Aasiasta käsin asiamieheni jätettyä osakkeiden myynnin hoitamatta. Vähemmistöosakas Xcelera, tai ainakin heidän asianajajansa, pisti hanttiin kuluissa kitsastelematta. SOT:n toiminta siirtyi oikeussaleihin kuten SCO:n. Minusta tuli vaivihkaa lakimies.

Kuvani yrittäjyydestä ja tietoyhteiskunnasta muokkaantuivat vielä viimeisen kerran. Ratkaisevinta oli kuitenkin omassa elämässäni tapahtunut muutos, jonka ansiosta

¹ Asiamies: ”Re: SOT-kirjan käsikirjoitus kommentoitavaksi”, sähköposti Päivi ja Santeri Kannistolle, 7. huhtikuuta 2007.

säilytin nykyisen mielenrauhani ajoittaisia tunnemyrskyjä lukuun ottamatta.

LÄHDÖN JÄLKEEN

SOT oli vuoden 2004 haahuilustani huolimatta edelleen miljoonien eurojen arvoinen. Lisäksi olin juuri ennen lähtöäni solminut ison kaupan, jonka uskoin takaavaan yhtiön lähitulevaisuuden siihen saakka, että jatkaja löytyisi tai asia-mieheni saisi otettua liiketoiminnan haltuunsa. Kiersimme Päivin kanssa Brasiliaa ja toteutimme haaveeni sambakar-nevaaleista Rio de Janeirossa. Me nautimme vapaudesta kuin kevätlaitumelle kirmaavat vasikat.

SOT:tä koskevia tietoja tippui harvakseltaan. Enimmäkseen uutiset olivat huonoja. Allekirjoittamaani projektia ei tehtykään, joten ne rahat jäivät saamatta.¹ Osakkeideni myynti jäi lähtöni jälkeen liiketoiminnan jatkamisen jalkoihin. SOT:tä ostatellut MySQL perääntyi. Kun myöhemmin kyselin heiltä tilanteesta, oli vastaus kieltävä. SOT oli ollut liian suuri MySQL:n sulateltavaksi.² Muutkin kaupat, joista olin neuvotellut, olivat jostain syystä hyytyneet ennen kalkkiviivaa.

Tietoviikosta silmiimme osui uutinen, jossa nimettömänä pysytellyt entinen työntekijä kertoi ongelmien syy-nä olleen suuren asiakkaan menettämisen.³ SOT:n kaikkia työntekijöitä sitoivat tiukat henkilökohtaiset salassapito-sopimukset, jotka oli tehty myös asiakasyritysten kanssa. Kyselin asiasta sähköpostitse myynnissä työskennelleeltä Henri Rankilta. Hän näytti siirtyneen entisen kamaritut-tavani, Sari Paljakan, luotsaamaan ohjelmistotaloon töihin. Myös muut Suomen työntekijät, joilta kyselimme asiasta, jättivät Rankin tavoin vastaamatta.

1 Arttu Hyttinen: "EDOS", sähköposti François Bancelhonnille, 10. maaliskuuta 2005.

2 Kaj Arnö: "MySQL decision: MySQL and SOT", sähköposti Santeri Kannistolle, 21. joulukuuta 2004.

3 Aleksi Kolehmainen: "Nokian lähtö kaatoi SOTin", *Tietoviikko*, www.tietoviikko.fi, 23. kesäkuuta 2005.

Hälyttävistä uutisista huolimatta pysyttelin liiketoiminnasta erossa antaakseni asiamiehelleni työrauhan. Luotin häneen ja uskoin asioiden hoitamisen vaativan enemmän aikaa kuin olin ajatellut. Asiamies kyseli minulta alkuun mielipiteitä mitä erilaisimmista yksityiskohdista. Vastasin vain luottavani sataprosenttisesti hänen ratkaisuihinsa, mitä ne sitten ikinä olivatkaan.

En halunnut puuttua joka nippeliin ja nappeliin, sillä en pystynyt maailmalta käsin pysymään kärryillä kaikissa käänteissä. Yksittäisiin kysymyksiin vastaaminen oli mahdotonta, kun en tiennyt enkä halunnut tietää taustoja ja kokonaistilannetta. Myöhemmin asia kääntyi päinvastaiseksi. Kysyin eikä minulle vastattu.

Työ herätti ristiriitaisia tunteita. Yhtäältä kaipasimme Tallinnan työyhteisöä ja halusin auttaa entisiä työntekijöitäni. Toisaalta aloin vähitellen vapautua työnarkomaniasta ja sopeutua elämiseen. Halusin luopua kaikesta enkä vähiten SOT:n osakkeista.

Kun lähdistämme oli kulunut reilu vuosi eikä kaupasta kuulunut edelleenkään mitään, totesin Päiville, ettemme saisi SOT:stä ehkä senttiäkään. Minusta tuntui siltä, että asiamieheni pää oli pyörällä isojen poikien leikeistä. Olimme pitäneet kukkaronnyörit tiukalla, kun rahoja ei kuulunut. Asiaa kuvastanee se, että silloisina lihansyöjinä ja kulinaristeina emme olleet ostaneet pihviä emmekä punaviintä aikapäiviin.

Asialla näytti olevan kauaskantoisia seurauksia: meidän pitäisi ehkä jossain vaiheessa mennä töihin tai perustaa toisen burnoutin aikaan haaveilemani omavaraistalous. Jälkimmäisen realistisuudesta emme olleet varmoja, sillä viljely tuntui edellyttävän maanomistusta, joka sitoisi meidät takaisin turpeeseen. Se ei houkutellut, sillä me pidimme vapaasta irtolaiselämästämmme. Minua viehätti ajatus

kerjäläiseksi ryhtymisestä, mutta Päivi ei lämmennyt idealle.

Päätimme lähteä vielä samana vuonna japanilaiseen zen-luostariin kokeilemaan, miten eläminen omavaraistaloudessa onnistuisi. Minua viehätti oman työn ja elannon hankinnan välinen suora yhteys ilman omistamisen ja rahan taakkaa. Raskas ruumiillinen työ ei pelottanut, vaikka tiesimme, että helpomminkin voisi leipänsä ansaita. Sisäisesti työ besserwisser-yhteiskunnassa olisi vapautuneille kuitenkin henkisesti liian raskasta ja yrittäjäksi palaisin vain kuolleen ruumiini yli.

Kun osakkeiden myynti venyi venymistään, heitin kirveen kaivoon. Saisimme SOT:stä vain itkua ja hammastenkiristystä. Tämä muutti suhteeni rahaan lopullisesti. Raha oli pilannut ystävyys- ja sukulaisuussuhteitani. Entiset puolisoni olivat kimpussani rahanhimon sokaisemina, verottaja teki parhaansa omaisuuteni hävittämiseksi ja lainanruinaajia riitti riesaksi asti. SOT:n rahat olivat saaneet aikaan pelkkää pahaa. Pelkkä rahan kanssa tekemisissä oleminenkin aiheutti minulle inhoreaktion. Lopetin tupakanpolton, joka oli viimeinen minut rahaan sitonut tapa. Päivi otti taloutemme käsiinsä ja minulle tarjoutui mahdollisuus elää rahan vaikutuksen ulottumattomissa.

Parin vuoden ajan erilaisten mielle yhtymien herättämät painajaiset ja hetkittäiset välähdykset menneestä muistuttivat asioiden keskeneräisyydestä. Heräsin tokkurassa ja epävarmana siitä, pitäisikö lähteä töihin. Eräessä usein toistuneessa painajaisessa SOT:n toimisto oli valtavan ja aution toimistotalon erään kerroksen nurkassa. Siellä oli pienen pieni atk-laitemyymälä. Asiakkaat eivät löytäneet perille myymälään kaikkien vielä rakentamattomien tilojen kautta. Lisäksi minulla oli huono omatunto siitä, etteivät nuo tilat olleet hyötykäytössä.

Painajaisten ulkopuolella palasin SOT:n asioihin aktiivisesti vasta huhtikuussa 2006. Sain asiamieheltäni huolestunutta sähköpostia. Hän oli myymässä SOT:n omistamaa asuntoa Kauniaisista, jossa hän oli asunut lähtömmen jälkeen. Kaupanteko oli seuraavana päivänä, mutta osakekirjat olivat kadoksissa. Yritin muistella, mihin paperi olisi voinut päätyä. Vaihtoehdoiksi jäivät kassakaappi, joka oli kuulemma tarkistettu, tai sitten paperi oli palanut epähuomiossa takassa. Olimme virittäneet lähtöä edeltävänä iltana iloisen roihun makkaroiden paistoon. Siinä meni erilaisia asiapapereita, koulutodistuksia, Kela- ja kirjastokortteja, pankkikortteja, veropapereita ja ties mitä muuta roskaa. Joka tapauksessa osakekirja oli kateissa ja uhkasi viivästyttää kauppaa. Asiamieheni epäili minun pimittäneen häneltä tietoa ja kysyi, oliko kauppakirja pankissa joidenkin velkojeni vakuutena.¹ Epäilemättä oudot kyselyt johtuivat siitä, että asiamiehelläni oli huono omatunto. Hän ei ollut etsinyt paperia hyvissä ajoin, vaikka aikaa oli ollut puolitoista vuotta. Viimein paperi löytyi asiamiehen jäljiltä eikä osakekirjaa tarvinnutkaan kuolettaa.

Muutama kuukausi myöhemmin poikkesimme Suomesa perheitä ja ystäviä tapaamassa. Talo oli myyty. Asuimme Päivin vanhemmilla Tampereella ja minun vanhempieni mökillä Tammelassa. Kesä oli lämmin, tuuli piti hyttyset loitolla, eikä sade ajanut värjöttelemaan sisällä. Käsitys Suomen suven suloisuudesta oli vaarassa vääristyä. Muut asiat olivat sentään ennallaan.

Kaikki oli törkeän kallista ja ihmiset valittivat jatkuvaa kiirettä, kasvavaa töiden määrää ja kroonista väsymystä. Alkossa käydessämme teki mieli tinkiä ja yritin saada edes muovikassin kaupan päälle. Ostimme aavistuksen verran järkevemmän hintaisia, kartonkiin pakattuja

¹ Asiamies: "As Oy Eristysleirin kauppakirja", sähköposti Santeri Kannistolle, 24. huhtikuuta 2006

roskapunaviinejä kuten muutkin lottovoittajat. Siinä tuli ikävä Argentiinaa ja sen parin euron hintaisia laatuviinejä. Samoin kävi sisäfilettä Stockmannilta kysellessä. Argentiinasta tuodut, puolimädät jämäpalat maksoivat yli kymmenen kertaa enemmän kuin alkuperämaassaan, suomalaiset sitäkin enemmän. Päädyimme hydrattuun jauhelihaan ja HK:n siniseen maanmiehiemme tavoin. Mustemmiksi värjätty munakoisot värjittivät kivasti kauppareissua.

Vierailu meni leppoisan yhdessäolon merkeissä eikä työasioihin juurikaan kajottu. Söimme perinneruokia, kuten kalasoppaa ruisleivän kera, lanttulaatikkoa ja mämmiä. Ikuistin sisareni popsimassa pääsiäisherkkua ja Päivin mustaamakkaraa suupielet ruskeina. Kuvissa oli varmasti ulkomaalaisille ystävillemme ihmettelemistä, että kaikenlaista kakkua Suomessa syödään. Kuvakollaasin kruunasi matonpesupaikalta otettu mestariteos, joka ikuisti suomalaisen itsepalveluyhteiskunnan ratkiriemukkaan kliimaksin, josta vain oman talon rakentaminen ajaa ohi.¹

Ongin kaloja. Pieni ahven päätyi sisareni koiran, Sulon, tapettavaksi. Se ei lopulta syönyt kalaa. Ahvenen kohtalo harmitti. Vähintä mitä tapetun eläimen eteen voi tehdä, on edes kunnioittaa sen elämää syömällä se. Nykyisin olen luopunut lihansyönnistä, sillä en halua syödä itseäni. Kaikki elävä on yhtä ja minä olen yhtä kaiken elävän kanssa.

Illat grillasimme. Teimme Päivin kanssa eteläafrikkalaisista peri-peri-pippureista hullun tulista grillikastiketta, joka jäi pääosin meidän syötäväksemme. Vanhempani kantoivat pöytään vierailumme kunniaksi yli 20 vuotta pihdatun punkkupullon sekä unkarilaista Tokaijia. Yön valjetessa aamuksi siirryimme isäni kanssa viskiin ja pirtuun. Ilma tuntui lämpimän Etelä-Amerikan jälkeen hyiseltä. Päivi kääriytyi huopaan isäni vitsaillessa, että Päivin vanha

¹ Päivi Kannisto: *Kullattu kakkalapio. Satiirisia kertomuksia*. Tampere: Siniplaneetta, lokakuu 2007.

turkkikin olisi ollut jossain varastossa. Juttua riitti aamuvarhaiseen enimmäkseen lapsuuden aikaisista tapahtumista. Isäni oli jättämässä työelämän, mikä sai hänet kelaamaan vanhoja asioita.

Tapasimme tyttäreni Lauran päiväselään, kun hän tuli käymään mökillä. Laura ujusteli aluksi ja keskittyi vesileikkeihin serkkujensa kanssa. Vasta kun vanha koulukaverini tuli hakemaan meidät Hyvinkäälle grillaamaan, Laura käpertyi kainalooni ja ryhtyi nyppimään minua parrasta.

Suomen-vierailu alkoi verkkaisesti. Ilmoitimme tulostamme vasta Suomeen saavuttua eikä meillä ollut rasitteena kännykkää. Kun yritimme sopia tapaamisia sähköpostitse, meitä ojennettiin: ”Miten teidän kanssanne voi oikein sopia mitään, kun teillä ei ole edes kännykkää eikä kalenteria.” Olimme tottuneet Argentiinassa spontaaniin päiväkohtaiseen ohjelmattomuuteen, mutta Suomessa kalenterit olivat täynnä. Ehdimme kolmen viikon visiitin aikana tavata monia ystäviämme. Katsastimme puoli tusinaa itse rakennettua taloa ja ihmettelimme jälkikasvun räjähdysmäistä lisääntymistä. Illanvietot loppuivat lyhyeen isäntäväen ollessa lopen uupuneita.

Miten ihmeessä tietoyhteiskunnan on nähty lisäävän ihmisten vapaa-aikaa? Suomessa ei sellaisesta kehityksestä näkynyt merkkiäkään. Toisaalta, haluavatko ihmiset edes lisää vapaa-aikaa, vaikka valittavat kiirettä?

Joutilas elämäntapamme herätti vilpittöntyä ihmetystä. Yleisin kysymys oli: ”Miten te saatte aikanne kulumaan?”, johon vastasin kysymällä: ”Mitä sinä tekisit, jos eläisit vain yhden päivän? Ja miten jatkaisit, jos tilanne säilyisi samana joka päivä?” Me elämme tällä tavalla emmekä tee mitään. Toisin sanoen me teemme ei-mitään.

Saatamme loikoilla päivät pitkät sängyssä, hyväilemme toisiamme, rakastelemme, kirjoitamme juttuja ja silloin

tällöin poikkeamme Internetissä vaihtamassa kuulumisia ystävien ja perheen kanssa. Jos meillä on keittiö, teemme ruokaa, tiskaamme ja käymme torilla hankkimassa raaka-aineita. Päivämme ovat kiireettömän työntäyteisiä ja laiskottelun läpitunkemia. Jopa siinä määrin, ettei ole hetkeäkään hukattavaksi. Ohessa kuvaus eräästä yhtä täydellisestä päivästä kuin kaikki muutkin. Vietimme jouluaatonaattoa Kuala Lumpurissa, Malesiassa.

Jouluaatonaatto paratiisissa

Heräsin aamulla ennen auringonnousua. Päivi nukkui puoleenpäivään, sillä yskä oli pitänyt häntä parina edellisellä yönä valveilla. Nyt tuntui kuulemma taivaalliselta ottaa univelat takaisin korkojen kera.

Olimme kyläilemässä minua lapsena hoitaneen Helenan luona Kuala Lumpurissa, Malesiassa. Helenan perheeseen kuuluu aviomies, neljä täysi-ikäistä lasta, kaksi koira ja kissa. Emäntämme oli keittänyt aamiaiseksi herkullista mannaryynipuuroa, joka kuljetti meidät muistoissamme takaisin lapsuuteen.

Oli jouluaatonaatto. Perinteisen suomalaisen joulun viettäminen edellytti runsaasti valmisteluja. Perheen työt tekivät piparkakkuja ja me kuorimme kasoittain lanttuja ja perunoita laatikoita varten. Kauppa toimitti kinkun ja kalkkunan valmiiksi paistettuina. Lohi oli ostettu edellisellä päivänä pitkäksi venyneen ostosreissun päätteeksi. Se oli suolattu ja odotti suomalaista savustuspönttöä. Oli vaikea pitää näpit irti kaikista herkuista, joita emme olleet saaneet pariin vuoteen.

Iltapäivällä surffailin netissä. Kirjoitin sähköpostin SOT:n entisille työkavereille, lueskelin tietokonevirusten teko-ohjeita ja selvitin, mitä blogeissa tarkoittavat feedit ja blog ping. Lopuksi lueskelin uutisia. Päivi taas viihtyi Helenalta lainaksi saamiensa kirjojen parissa. Matkustaessa suomalaisista kirjoista on tullut hänelle harvinaisia herkkuja aivan kuten salmiakista minulle. Edellisen kerran Päivi oli saanut suomenkielistä luettavaa Thaimaassa, kun olimme ladanneet suomenkielisiä klassikkoja gutenber.org-palvelusta ja tulostaneet ne.

Soitimme emäntämme toivomuksesta suomalaista musiikkia. Suosikkeihimme kuuluvat Ismo Alanko, Kauko Röyhkä ja Ultra Bra. Tunnelma oli epätodellinen, kun supisuomalaisen miljöömme keskelle ilmaantui yhtäkkiä joukko pieniä apinoita. Koirat jahtasivat ne puutarhan nurmelta hedelmäpuihin longaneita syömään.

Olimme kokanneet pari edellistä päivää ja tänään emäntämme valmisti illallisen. Tarjolla oli kalapataa ja tandoorikanaa. Eilisestä ateriastamme oli lisäksi jäänyt höysteeksi valkosipuliperunoita. Ruokailun jälkeen rojahdimme sohvalle hyväilemään toisiamme. Sitten katselin kuvia suomalaisesta lehdestä sillä aikaa, kun Päivi valtasi tietokoneen ja kirjoitti tämän tarinan blogiimme.

Pesimme likaisia vaatteitamme. Saimme käyttää perheen pesu- ja kuivauskonetta, mikä teki pyykkäyksestä juhlaa. Minä kävin suihkussa estääkseni juuri puhdistuneita vaatteita likaantumasta saman tien uudelleen. Sitten painuimme pehkuihin. Oli ilta, tai ainakin pimeää. Makasimme sylikkäin, rakastelimme ja nukahdimme.

Monessa tietoyhteiskunnan mukanaan tuomassa asiassa on kyse ajan tai vaivan säästämisestä. Kun esimerkiksi käy ravintolassa syömässä, säästää ostosten tekoon ja ruuanlaittoon kuluvan ajan. Tosiasiassa vapaa-aika kuitenkin vähenee, sillä työtä pitää tehdä yhä enemmän aikaa säästävien palvelujen ostamiseksi.

Minä en halunnut töissä ollessani lisää vapaa-aikaa. Työ oli hyväksyttävä tapa viettää aikaa epätietoisuudesta. Se oli erinomainen tekosyy olla tekemättä epämieluisampia asioita. Kotiaskareet, lasten kanssa leikkiminen, siivoaminen, urheilu, ulkoilu ja vaimon kanssa keskusteleminen eli riiteleminen saivat jäädä.

Suomen kiireisyys tarttui meihinkin ja vanhat rutiinit palasivat mieleen. Kun ajelimme sisareni miehen matkassa Vihdistä Helsinkiin hakemaan viisumeita, oli herätys ennen kuutta. Automatka kesti tunnin verran, vaikka ruuhkaa ei juuri ollut. Kesälomat olivat osittain alkaneet. Mieleeni muistui vuoden 2004 syksy, jolloin ajoimme Päivin kanssa töihin osin tuota samaa reittiä Kauniaisista Turuntietä pitkin Kamppiin. Pelkkä ajatus aamuhätyksistä, ruuhkista ja töihin menosta aiheutti kylmiä väreitä.

Minulle herääminen oli vaikeaa ja vaati paljon aikaa. Päivi sai kutitella selkääni moneen otteeseen ennen kuin vään-
täydyin vaivoin ylös. Sitten oli vuorossa Boriksen kävelytys, aamukahvit, kauluspaidan (hyi helvetti) silytys ja pakkautuminen autoon ajelehtimaan verkkaisesti ruuhkan vietävänä kohti keskustaa. Näissä aamupuuhissa vierähti muutama tunti.

Jos asuisin Suomessa, minulla ei todennäköisesti olisi ajokorttia, tai sitten olisin nukkunut rattiin. Kiitos Autorekisterikeskuksen toimimattoman sakkorekisterin olen menettänyt korttini vain kerran ja senkin lyhyeksi aikaa. Ylinopeussakkoja kertyi kaahailusta parina viimeisenä vuonna

alun toistakymmentä. Nykyään en pidä ajamisesta, vaikka ei meillä kyllä ole autoakaan.

Kun palasimme illalla sisareni luo Vihtiin, olimme myöhässä. Sisareni oli luvannut viedä meidät takaisin mökille ja toivonut, että voisimme lähteä yhden-kahden aikaan. Näin perheen pikkuneiti olisi saanut nukkua matkan ajan. Neiti oli kuitenkin viettänyt siestansa ja osoitti autossa äänekäästi mieltään. Totesimme, että meistä ei ollut Suomen tiukkoihin aikatauluihin. Vierailuistamme tuli monille ystävillemme epäilemättä enemmän stressiä kuin iloa, sillä kalenteri oli saatu täytettyä ilman meidän apuammekin.

Ennen Suomesta lähtöä kävimme asiamieheni kanssa lävitse entisen yhtiökumppanini tekijänoikeusjuttua. Yritin keskittyä, mutta asia tuntui aivan turhanpäiväiseltä. Puolentoista poissaolovuoteni takia minun oli vaikea ottaa kantaa yhtään mihinkään. En tiennyt mitä lähtöni jälkeen oli tapahtunut ja kuinka juttua oli viety eteenpäin. Oli parempi, että asiamieheni hoitaisi jutut jatkossakin itsenäisesti loppuun miten parhaimmin taitaisi. Hän vakuutti kaiken olevan hoidossa ja kyseli, mille tilille osakerahat maksettaisiin.

Matkamme jatkui Helsingistä Tallinnaan Anisimovien vieraaksi ja muita entisiä työntekijöitä tapaamaan. Saimme kuulla SOT:stä tarkemmin, sillä monilla tuntui olevan tarvetta purkaa lähtöni jälkeisiä tapahtumia. Tallinna oli kuulemma pidetty pimennossa ja toimintoja johdettu itsevaltaisesti Helsingistä, tallinnalaisten mielestä ei kovinkaan ammattimaisesti. Lehdistötiedotteita oli julkaistu ja korjailtu jälkeensä. Asiamieheni oli nimittänyt yhtiöön toimitusjohtajaksi tyttärensä miesystävän, Arttu Hyttisen. Hänellä oli ilmeisesti jotain kokemusta yrittämisestä, muttei juurikaan ohjelmistoalasta. Anisimovin mukaan Hyttinen työskenteli SOT:ssä puolipäiväisesti hoidellen samalla

omia bisneksiään.¹

SOT:tä oli yritetty kaupitella jollekin Java-kehitystä tekeväälle yhtiölle huonolla menestyksellä. Se ei ollut ihme, sillä Java ei kuulunut SOT:n ydinosaamisalueisiin. Ennen lähtöä sopimastani EU-projektista oli luovuttu kumppanin hämmästykseksi ja harmiksi, sillä sitä oli pidetty liian riskialttiina. Mandrakesoft ihmettelee edelleen, miksei SOT tehnyt projektia ja käärinyt rahoja kuten hekin. Kumppanin vaihdos merkitsi ajan- ja rahanmenoa tilanteessa, jossa resursseja tarvittiin kipeästi muualla. Toimitusjohtaja François Bancilhonin mukaan Fortune-lehden listan 5 000 suurinta yritystä ottivat avointa lähdekoodia käyttöön työpöydälleen. Se tiesi avoimen lähdekoodin yrityksille runsaasti uusia asiakkaita.²

Tallinnalaiset saivat seurata yhtiön alasajoa voimattomina vierestä. Anisimovia pyydettiin pitämään ihmiset ensin työn touhussa, etteivät he lähtisi pois. Seuraavaksi hänen tehtävänään olikin valita, ketkä potkitaan ensimmäiseksi pois. Anisimovilta tiedusteltiin myös halukkuutta jatkaa SOT:n toimintaa. Tuossa vaiheessa toiminnot oli jo ajettu alas eikä SOT:llä ollut kuin yksi asiakas ja 15 työntekijää maleksimassa toimistolla. Anisimov oli kieltäytynyt.

Lopulta Tallinnan- ja Pietarin-toimistot oli pistetty pakettiin. Palkkoja jäi saamatta eikä kaikkia yhtiön laskuja pystytty hoitamaan asianmukaisesti. Ilman irtisanomisajan palkkaa jäi esimerkiksi uusiseelantilainen työntekijäni, Phillip Stewart. Hänet oli tallinnalaisten tavoin pidetty pimennossa. Koska hän ei ollut saanut edes työtodistusta, kirjoitin sen käydessämme vuosi irtisanomisen jälkeen kylässä hänen luonaan Aucklandissa. Stewart oli yksi SOT:n

1 Kertasimme Tallinnan keskusteluja myöhemmin sähköpostikirjeenvaihdossa. Anton Anisimov: "Interview", sähköposti Santeri Kannistolle, 14. maaliskuuta 2007.

2 François Bancilhon: "Interview", sähköposti Päivi ja Santeri Kannistolle, 12. maaliskuuta 2007.

parhaista työntekijöistä. Hän hoiti tehtävänsä itsenäisesti ja ylitti jatkuvasti odotukseni.

Anisimov yritti paikata rahan riittämättömyyttä myymällä kaikki toimiston laitteet ja huonekalut. Hän auttoi kollegoitaan työllistymään uudelleen soittamalla virolaisiin it-alan yrityksiin ja lähettämällä ansioluetteloita.

SOT:n alasajo oli murskannut monta unelmaa. Ymmärsin, mistä Anisimovin uudet piirteet, melankolia ja periksiantaminen, olivat peräisin. Hän oli nauttinut työstään. Minun kaudellani hänellä oli ollut vapaus tehdä päätöksiä ja saada asioista tietoa. Hän oli halunnut toimitusjohtajaksi lähtöni jälkeen, mutta paikka menikin Hyttiselle. SOT:stä lähdön jälkeen Anisimovin ura sivutoimisena yrittäjänä oli vastatulessa. Hanttihommat eivät vastanneet miehen kykyjä eivätkä kunnianhimoisia pyrkimyksiä. Aika ei ollut kypsä uusille unelmille. Harmittelin, etten ollut valinnut Anisimovia asiamiehekseni. Hän olisi saattanut onnistua pitämään SOT:n pinnalla ja olisi ollut lojaali minulle.

Jäimme ihmettelemään tapahtumien kulkua ja tutkiskelimme kuulemiamme asioita hiljaa mielessämme. Asiat painuivat toviksi taka-alalle matkan jatkuessa. Kävimme Karjalassa Rainbow-hippileirillä ja matkustimme Transsiperian junalla halki Venäjän aina Vladivostokiin asti. Matkamme määränä oli omavaraistaloudessa elävä zen-luostari Antaiji Japanissa. Toivoimme siitä uutta kotia.

Antaiji oli meille monin tavoin mieleen, mutta ongelmaksi muodostuivat yhteisön seksuaaliset häkkyrät. Meidät passitettiin nukkumaan eri huoneisiin eikä julkisia hellyydenosoituksia katsottu hyvällä. Lähdimme kolmen päivän jälkeen jatkamaan matkaa. Meille rakkaus on keskeinen osa elämää, josta emme ole valmiita tinkimään. Antaijin apotti, saksalainen Muho, selitti että pariskunnista tulee yhteisön sisälle jännitteitä. Yhteisöön muodostuu

kuulemma aliryhmiä. Emme allekirjoittaneet väitettä, mutta emme myöskään lähteneet vääntämään asiasta kättä. Seksuualisuus oli Antaijissa tabu, jota oli turha yrittää murtaa. Apotilla itsellään oli erityisoikeuksia, sillä hän asui vaimoineen ja lapsineen talon yhteisöstä eristetyssä siivessä. Toivottavasti seurakunta saavuttaa harmonian seksuaalisuutensa kanssa ja Muho pääsee eroon epävarmuudestaan johtajana. Näin voisimme palata Antaijiin pariskuntana.

Japanista matkasimme Pohjois-Thaimaaseen. Maan edullinen hintataso ja elämisen helppous viehättivät reisaamisen jälkeen. Thaimaaseen ja pohjoisen pallonpuoliskon syksyyn sijoittuivat myös osakkeideni myynnin kanalta ratkaisevat tapahtumat. Ne purkautuivat yksi toisensa jälkeen asiamieheni sähköposteista.

Ensimmäiseksi kuulin SOT:n hävinneen oikeudenkäynnin entisen yhtiökumppanini tekijänoikeusjutussa. Kanne koski GPL-lisenssin alaisen materiaalin tekijänoikeuskorvauksia.¹ Asiamieheni mukaan käräjäoikeus oli katsonut, että kysymys oli kustantajan ja tekijän välisestä riidasta, johon GPL ei muka pätenyt.² Suurin yllätys oli kuitenkin se, miksi tekijänoikeuskorvauksia piti yleensäkin maksaa koko tuotteesta. Se oli nimittäin minun tekemäni.

Ohjelmia julkaistaan GPL-lisenssillä, jotta ne säilyisivät vapaina. Klassisin lisensseistä on Gnu Public License eli GPL, jota käytetään valtaosassa Free Software Foundationin ohjelmia. GPL-lisenssin mukaan kenellä tahansa on oikeus vapaasti ja maksutta käyttää, muokata, jakaa ja myydä lisenssin alaista materiaalia. Tekijä luopuu osasta tekijänoikeuksiaan niin sanotun copyleft-periaatteen mukaisesti.

1 Tuomio 06/5029 (Espoo: Espoon käräjäoikeus, 2006). Käräjätuomarina toimi Eija Tiukuvaara, joka kantajaa mukaillen totesi, että kyse oli ”tekijän ja kustantajan välisestä riidasta, johon GPL-lisenssi ei vaikuttanut”. GPL-lisenssi kuitenkin edellyttää tekijän antavan edelleen samat oikeudet, jotka hänellä on itselläänkin ollut.

2 Asiamies: ”[Viestin aiheena on entisen yhtiökumppanini nimi]”, sähköposti Santeeri Kannistolle, 1. elokuuta 2006.

Hänellä on velvollisuus antaa saamansa oikeudet eteenpäin muille käyttäjille.¹

Avoimen lähdekoodin yhteisö on valvonut GPL-lisenssin noudattamista tarkoin. Asiasta ei ollut tietojeni mukaan oikeudessa yhtään ennakkotapausta ennen yhtiökumppanini kannetta. Oikeuden antama tuomio saattoi valitettavasti vesittää GPL-lisenssin, kun SOT tuomittiin maksamaan korvauksia GPL-lisenssin alaisen materiaalin käyttämisestä. Oikeus määräsi korvauksia maksettavaksi myös tuhoista ja myymättömistä ohjelmistopaketeista, mikä kuulostaa talonpoikaisjärjellä yhtä älyvapaalta kuin itse päätöskin. Toivon mukaan rahat helpottivat entisen yhtiökumppanini kostonhimoa. Kielsin asiamiestäni valittamasta tuomiosta.

Syyskuun 1. päivänä vuonna 2006 välimiesoikeus päätti, että SOT hävisi vähemmistöosakkaan aloittaman oikeudenkäynnin.² Siinä oli yritetty selvittää riskisijoituksen yhteydessä tehdyn osakassopimuksen tulkintaa. Sopimuksessa käsiteltiin muiden muassa rahanjakoa yhtiön purkutilanteessa.³

SOT oli asetettu keväällä 2005 vapaaehtoiseen selvitystilaan minulle tuntemattomasta syystä. Selvitystilan tarkoituksena on yleensä selvittää yhtiön varallisuus, minä jälkeen yhtiön omaisuus voidaan realisoida ja jakaa yhtiökokouksen päätöksellä osakkaille jako-osuuksien mukaisesti. Yhtiökokous voi myös päättää vapaaehtoisen selvitystilan keskeyttämisestä ja toiminnan jatkamisesta. Selvitystilalla ei vastoin yleistä harhaluuloa ole välttämättä mitään tekemistä konkurssin tai edes yhtiön liiketoiminnan

¹ Lisätietoja GPL-lisenssistä osoitteesta www.gnu.org. Kaikki avoimen lähdekoodin lisenssit eivät edellytä lähdekoodin luovuttamista. Näin on esimerkiksi BSD-lisenssin eri varianteissa.

² Välitustuomio I. syyskuuta 2006 (Helsinki: Välimies Oikeusneuvos Juha Häyhä, 2006).

³ Osakassopimus (Shareholders' Agreement), 9. syyskuuta 2000 (Helsinki: Ernst & Young, 2000).

lopettamisen kanssa.

Xcelera halusi välimiesoikeuden vahvistavan, että yhtiön varat olisi pakko jakaa osakassopimuksen mukaisesti, vaikka yhtiötä ei purettaisi. Sopimuksessa oli kohta, jonka mukaan sijoittaja saisi rahat, mikäli yhtiön osakkeet olisivat minun hallussani selvitystilan päättyessä.

Välimiesoikeus päätyi toteamaan – aivan kuten jokainen sisälukutaitoinen olisi osannut sopimuksesta itsekin lukea – että rahat jaettaisiin osakassopimuksen mukaisesti yhtiötä purettaessa. Sitä ei käsittäkseni kuitenkaan oltu purkamassa, vaan tarkoituksena oli etsiä jatkaja. Oikeustaisto oli siis turha. Välimiesoikeus ei halunnut ottaa kantaa siihen, koskisiko osakassopimus myös muita kuin sopijapuolia eli käytännössä osakkeideni ostajaa.

Ernst & Youngin laatima osakassopimus oli mielestäni yksiselitteinen. Sen sopijapuolina olivat minä ja Arcady, eikä sitä voisi siirtää sitomaan kolmatta osa-puolta. Ernst & Young totesi seuraavaa lähettämässään kommentissa.

Mikäli jäljelle jäävät osakkaat eivät [lunastus]oikeuttaan käytä, voidaan osakkeet myydä vapaasti kolmannelle taholle, ja sijoittajatahon / jäljelle jäävien osakkaiden voidaan katsoa oikeudestaan luopumalla hyväksyvän osakkeiden siirron ja sen seuraamukset. Koska sopimuksessa ei nimenomaisesti määrätä, että tällainen kolmas taho pitää myynti-/ostotilanteessa sitouttaa sopimukseen, ei näin myöskään automaattisesti tapahdu. Sitouttaminen pitää siis erikseen tehdä sopimusteitse, mikä käytännössä saattaa olla enemmän teoreettinen vaihtoehto. Ellei näin tehdä, ei kolmas osapuoli tule osakassopimuksen osapuoleksi, eikä osakassopimus näin ollen sido tätä uutta

osakasta.¹

Välimiesoikeuden päätös oli kuvaava. Oikeusneuvos Juha Häyhä siteerasi ympäröivästä aiheesta etäisesti sivuavia lainkohtia, joissa ei otettu kantaa puoleen eikä toiseen. Häyhän käsissä riskisijoitus muuttui pääomalainaksi. Kysymys osakkeiden myynnistä kolmannelle osapuolelle sivuutettiin toimivallan ulkopuolisena asiana. Minulle ei ollut siinä mitään uutta, mutta Suomen oikeusjärjestelmän hienouksiin vielä perehtymätön Päivi oli ällistynyt siitä, miten asioita hoidetaan. Sopimuksilla ei ole kuin suuntaa antava merkitys. Niitä voidaan milloin tahansa tulkita uusista näkökulmista ja päätyä päinvastaisiin lopputulemiin.

Luettuamme välimiesoikeuden papereita saimme sellaisen käsityksen, että minä en voisi myydä omistamiani osakkeita selvitystilan vuoksi. Pidimme peliä taas kerran menettynä. Olimme aidosti köyhiä, sillä minulle näytti jäävän myyntitulojen sijasta pelkkiä omaisuusverovelkoja. En pystynyt pitämään kiinni Päiville tekemästäni lupauksesta. Olin ollut ennen lähtöämme siinä luulossa, että SOT:n osakkeilla olisi enemmän arvoa kuin jätepaperilla. Aloin haikailla takaisin Antajiin, sillä halpakin oli köyhälle liian kallista, kun rahaa ei ollut tulossa. Päivi halasi minua ja sanoi, että hänellä oli jo kaikki, mitä hän tarvitsi ja mistä hän oli ikinä uskaltanut unelmoida. Rahalla ei ollut merkitystä. Me pärjäisimme pienilläkin säästöillä vielä pitkään, kun eläisimme tapamme mukaan kitsaasti. Päivi ehdotti, että jäisimme Thaimaaseen tai johonkin muuhun Aasian maahan. Olimme viihtyneet kolmannen maailman maissa. Pääsimme nauttimaan edullisista hinnoista eivätkä ihmiset olleet itseään tai työtään täynnä. Työnteko ei myöskään ollut

¹ Erkkä Talvinko: "[Fwd: Re: Osakassopimus [Email checked – EMEA]]", sähköposti Asiamiehelle, 8. joulukuuta 2006. Viesti sisälsi kommentin osakassopimuksen laatineelta Ernst & Youngin Maria Parkerilta.

Päivin mielestä huono asia, kunhan saisimme olla yhdessä.

Tovin asiaa sulateltuamme välimiesoikeuden päätös tuntui helpottavalta. SOT:n asioissa oli ollut pahinta jatkuva epävarmuus ja epätietoisuus. Välimiesoikeuden päätös näytti pistävän lopun arpomiselle. Vaikka se tiesi meille käsittämätöntä taloudellista menetystä, jäimme ennemminkin harmittelemaan hyvän yrityksen päätymistä teuraalle.

Arvelin asiamieheni olevan kovassa paineessa, sillä hän oli ilmaissut tavoitteen hankkia elämäntyölleni rahallista vastinetta.¹ Tällä hän ei varmaankaan ollut tarkoittanut negatiivista myyntivoittoa. Kirjoitin, että pärjäisimme rahoittakin. Asiamieheni mukaan välimiesoikeuden päätös ei kuitenkaan ollut niin yksioikoinen, millaiseksi me sen tulkitsimme. Selvitystila ei hänen mukaansa estänyt osakkeiden myyntiä. Välimiesoikeuden päätös ei myöskään koskenut tilannetta, jossa osakkeeni olisi myyty liiketoiminnan jatkajalle. Palasimme takaisin lähtöruutuun.

¹ Asiamies: ”Keskustelua Willestä ja hallituksesta”, sähköposti Santeri Kannistolle, 14. marraskuuta 2006. Asiamies kertasi aiemman suullisesti ilmoittamansa tavoitteen kirjallisesti tässä sähköpostissa.

OSAKEKAUPPA

Asiamieheni ehdotti SOT:n osakkeiden myymistä ”pelimiehelle”, joka uskaltaisi kantaa ostoon sisältyvän oikeudenkäyntiriskin.¹ Hän nimittäin epäili Xceleran asianajajan Palotien haastavan myös ostajan. Silmissä kiiluivat yhtiön kassavarat sijoitetun pääoman tuoton kustannuksella. Mietin, mikä oli ohjannut näin lyhytnäköiseen ajatteluun? Lähtiessämme olimme olleet Gustav Vikin kanssa yhtä mieltä jatkajan etsimisestä. Oliko syynä kaupanteon pitkittyminen, Palotien mahdolliset ongelmat päämiehensä, Vikin, kanssa vai jokin tuntematon syy?

Tarjosin osakkeistani Jon ”Maddog” Hallille. Hän oli pitänyt suhtautumistani rahaan typeränä ja pyytänyt minua lähettämään itselleen sekin SOT:n rahoista, kun rahalla ei kerran ollut minulle mitään merkitystä. Maddog ei ilmeisesti uskonut tarjoukseni olevan todellinen tai sitten hän pelkäsi oikeustaistelua. Joka tapauksessa hän kieltäytyi kunniaista enkä ole sen koommin kuullut miehestä.

Mietin muita vaihtoehtoja, sillä asiamieheni oli heittänyt pallon minulle. Häneltä olivat eväät ilmeisesti loppuneet. Istuessamme bussissa matkalla ruokaostoksille Carrefouriin keksin, että yhteinen yrittäjäystävämme olisi ehkä sopiva jatkaja. Mies oli kirjaimellisesti pelimies. Hän aloitteli bisneksiensä ohella uraa pokerinpelaamisen ammattilaisena ja oli pelannut aiemmin biljardia puoliammattilaisena. Ystävämme oli luonteeltaan yrittäjä. Hänellä oli vahva usko omiin kykyihinsä ja vankkumaton luottamus tietoyhteiskuntaan.

Kun palasimme takaisin kotiin, viestitin hänelle ehdotuksesta. Mies innostuikin heti. Asiamiehelleni kerroin kaupan ehdoista ja pyysin häntä toimittamaan kaikki

¹ Asiamies: ”Jatkosta”, sähköposti Santeri Kannistolle, 8. syyskuuta 2006.

tarvittava tiedot. Sovittu kauppasumma oli huomattavasti alkuperäistä pienempi. Se oli kuitenkin paljon enemmän kuin ei mitään, johon olimme varautuneet.

Ystävästämme ei kuulunut pitkään aikaan mitään. Kun saimme häneen lopulta yhteyden, mies ilmoitti olevansa edelleen kiinnostunut SOT:stä. Asiamiehelläni ei vain kuulemma ollut aikaa hoitaa asiaa hänen kanssaan eteenpäin.

Kaupantekovaiheessa ympärillä myllersi. Jouduimme syyskuun 19. päivänä todistamaan Thaimaan sotilasvallankaappausta. Satuun laittamaan kyseisenä iltana television päälle yhdeksän aikaan ja näimme BBC:ltä, kuinka tankit vyöryivät Bangkokin kaduille. Maahan oli julistettu poikkeustila. Tuossa vaiheessa ei ollut vielä selvää, mitä oli tapahtunut. Minä epäilin syyksi kuninkaan järjestämää sotilasvallankaappausta. Asiantuntijat eri puolilla maapalloa olivat tapahtumista yllättyneitä. Heidän mukaansa Thaimaan talous oli ollut vakaa ja demokratia dynaaminen. Maa oli itse asiassa melko kehittynyt, eikä vallankumouksiakaan ollut nähty viiteentoista vuoteen.

Meillä oli syyskuun ajan huoneessamme langaton Internet-yhteys, jota tarvittiin SOT:n asioiden hoitamiseksi. Huomasimme kansainvälisten uutistoimistojen ja sanomalehtien verkkosivuilta, että uutinen oli päätynyt etusivuille, myös Helsingin Sanomiin. Oli vain ajan kysymys, koska meille alkaisi sataa maailmalta huolestuneita viestejä. Uutisissa mittasuhteet vääristyvät. Keväällä olimme saaneet todistaa samaa Brasiliassa. Saimme viestejä ihmisiltä, jotka olivat kuulleet uutisia Sao Paulon vankilamellakoista. Me olimme kuitenkin Porto Alegre'ssa satojen kilometrien päässä.

Euroopasta tai Yhdysvalloista käsin näytti epäilemättä siltä kuin koko Thaimaa olisi ollut sekasorron vallassa.

CNN lietsoi parhaansa mukaan pelkoa otsikollaan ”Turmoil in Thailand”. Hesarin uutisen mukaan Suomessa oltiin onneksi rauhallisia. Aurinkomatkojen edustaja totesi, että matkoja tehtäisiin maahan tavalliseen tapaan ja Finnairin tiedottajan mukaan Bangkokin lentokenttä toimi normaalisti.

Ensimmäinen viesti ei tullutkaan huolestuneilta ystävil­tä ja sukulaisilta, vaan Xceleralta. Yhtiö ilmoitti, ettei se uskonut osaketarjouksen olevan aito.¹ Ostajakandidaatti taas kertoi saaneensa kolmelta eri kirjanpitäjältä neuvon pysyä SOT:stä erossa jonkun uuden, 1. syyskuuta voimaan astu­neen lainmuutoksen takia.² Emme tunteneet lakia, mutta ystävämme pelkäsi jäävänsä kaupassa tappiolle. Päätelmä kuulosti järjettömältä. Yhtiön kassassa oli läjäpäin rahaa lii­ketoiminnan jatkamiseen.

Keskityimme seuraamaan Thaimaan uutisia ja kuu­limme, että maalle oli jo valittu uusi pääministeri. Samalla sotatilalaki oli tullut voimaan. Aloin spekuloida, tarvitsi­siko meidän matkustaa lainkaan viisumin uusintaan siinä kuussa. Thaimaan viisumisäännökset edellyttävät vähän väliä maasta poistumista. Pidimme muiden ulkomaalais­ten tavoin järjestelmää idioottimaisena. Viisumisäännökset luovat maasta kuin maasta kielteisen mielikuvan. Yhtäältä halutaan maksavia asiakkaita, mutta samanaikaisesti heitä karkotetaan ahnehtimalla rahaa vastikkeetta pelkästä si­ säänpääsystä.

Huolestunutta postia alkoi tippua pikkuhiljaa ystävil­­tämme Argentiinasta, Brasiliasta, Virosta ja Suomesta. Li­ säksi vanhempamme olivat kokoontuneet Tampereelle juttelemaan kanssamme verkossa. Vakuutimme Thaimaan

¹ Gustav Vik: ”Re: SOT’s shares”, sähköposti Santeri Kannistolle, 19. syyskuuta 2006.

² Ostajakandidaatti: ”[Ei otsikkoa]”, chat Santeri Kanniston kanssa, 19. syyskuuta 2006.

tilanteen pysyneen rauhallisena.

Asiamieheni kertoi epäröivänsä kaupantekoa, sillä ystävämme oli suunnitellut maksavansa osakkeet yhtiölainalla.¹ Hän epäili, että jäisin nuolemaan näppejäni. Näin oli kuulemma käynyt erään yhtiön selvitystilassa, jota hän oli ollut hoitamassa. Me totesimme, että luotimme kyllä ystäväämme ja siihen, että saisimme rahat.

Viikko meni eikä mitään kuulunut. Juttelimme verkossa uudelleen vain saadaksemme kuulla, ettei asiamieheni ollut tehnyt mitään kaupan hyväksi. Hän kyseli minulta, oliko ostajasta kuulunut. Olin turhautunut. Mies oli alkanut sooloilla ja uskoi jääräpäisesti omiin mielipiteisiinsä objektiivisena totuutena. Samaan aikaan hän vakuutti minulle kuin idiootille: ”Teen aivan niin kuin Sinä haluat, Sinähän ne osakkeet omistat”²

Objektiivisuus oli minulle harha.³ Olin havahtunut siihen entisen tyttöystäväni avustuksella. Hän sai eräänä iltana päähänsä, että minä olin pettänyt häntä ex-puolisoni kanssa. Todiste oli selvä ja yksiselitteinen: pihalla tönötäneen lampun varjostin oli vinossa. Exäni oli kuulemma tönäissyt sitä tullessaan tapaamaan minua salaa. Itse kuvittelin, että kovalla tuulella oli asiassa osuutta. Silmäni avautuivat. Ymmärsin, että salaliittoteoria oli tyttöystävälleni aivan yhtä todellinen kuin tuuliteoria minulle. Kutsuin havaintoani maailmankaikkeuden epälinearisuudeksi.

Koulussa opetettiin objektiivisesti, että pieni Suomi kävi puolustustaistelua suurta Neuvostoliittoa vastaan. Samaan

1 Asiamies: ”Osakkeiden kauppahinnan maksu”, sähköposti Santeri Kannistolle, 20. syyskuuta 2006.

2 Asiamies: ”[Ei otsikkoa], chat Santeri Kanniston kanssa, 29. syyskuuta 2006.

3 Kieli ja kommunikaatio perustuvat objektiivisuuden harhaan. Myös oikeusjärjestelmä rakentuu tämän harhan varaan, eikä se voi siksi toimia edes teoriassa. Oikeudet edustavat enemmistön tai voimakkaamman valtion tahtoa ja oikeutta saavat ne, jotka toimivat enemmistön ehdoilla. Tuomio on enemmistön kosto. Mitä tapahtui toisen posken kääntämiselle ja anteeksiannolle, tai ensimmäisen kiven heittämiselle? Vanhan sisilialaisen sananparren mukaan: kun haluat kostaa, kaiva kaksi hautaa.

aikaan venäläiset taas näkivät Suomen hyökänneen rinta rinnan natsi-Saksan kanssa itseään vastaan. Kumpi on oikeassa ja mikä on totuus? Jokaisella on oma, vankkumaton näkemyksensä objektiivisesta totuudesta ja varmaa on vain se, että se on erilainen kuin muilla. ”Opinions are like assholes, everyone has one” kuten Heenan tapasi sanoa. Objektiivinen totuus riippuu havainnoijasta. Näin sekä objektiivisuus että totuus ovat molemmat harhoja.

Asiamieheni motivaatio tuntui myös kadonneen tyystin. Hän ei kuulemma nähnyt järkeä viedä kauppaa eteenpäin, kun ”tyhjän saisi pyytämättäkin”.¹ Kaupanteon venyminen murensi uskoani ystävämme mahdollisuuksiin jatkaa SOT:n liiketoimintaa yhtiön osakkaiden edun mukaisesti. Päätin neuvottelut, otin myynnin omiin käsiini ja tarjosin SOT:tä parille tutulleni, joita arvelin firman kiinnostavan.

Pian sain vastauksen vanhalta opiskelukaveriltani Wille Kuutilta. Hän oli pyörittänyt Rovaniemen ammattikorkeakoulun lehtorin viran ja atk-kirjailijan uran ohella Softwille-nimistä firmaansa ja haaveili pistävänsä ison pyörän pyörimään.² Ohjasin Kuuttia kääntymään asiamieheni puoleen yksityiskohtien osalta. Tällä oli kaikki yhtiötä koskevat paperit ja tuoreimmat tiedot. Aika alkoi käydä vähiin. Palotie vaati, että selvitystila viedään välittömästi loppuun ja varat jaetaan. Laitoin paimenkirjeen asiamiehelle ja toimitin Xceleralle lunastustarjouksen. Heillä oli osakassopimuksen mukaan etuosto-oikeus minun osakkeisiini.

Oli toimittava pikaisesti. Kirjoitin asiamiehelleni, että minulta oli tässä vaiheessa turha odottaa kommentteja. Olin pyytänyt asiamiestäni kutsumaan kokoon ylimääräisen yhtiökokouksen selvitystilan lopettamiseksi

¹ Asiamies: ”[Ei otsikkoo], chat Santeri Kanniston kanssa, 29. syyskuuta 2006.

² Wille Kuutti, Ilkka Kokkarinen ja Juha Niemi: *Tietokonegrafiikka*, (Helsinki: Satku, 2001); Wille Kuutti: *Käytettävyys* (Helsinki: Talentum Media, 2003); Wille Kuutti ja Ari Rantala: *Linux Peruskirja*, 3. uudistettu painos (Helsinki: Docendo, 2007).

ensimmäisen kerran jo syyskuussa, mutta jostain syystä hän viivytteli vaatimuksistani huolimatta edelleen.¹ Hänen mukaansa minä en ollut enää ”toimitusjohtaja ja hän alainen, jota voi potkia päähän”.² Mietin, millä valtuuksilla mies kuvitteli toimivansa? Omistin edelleen yli 70 prosenttia yhtiön osakkeista ja olin valtuuttanut hänet edustamaan näitä osakkeita.

Mieleeni muistui, miten lapsuudenkodissani oli harrastettu oikeusleikkejä. Kun jotain ikävää sattui, isäni esiintyi tuomarina. Hän kuulusteli asianosaiset, eli minut ja sisareni, ja langetti tuomionsa. Isälläni oli aivan pistämätön oikeustaju ja vankkumaton usko omaan oikeudenmukaisuuteensa. Hän oli aina oikeassa. Tuntui kuin asiamieheni olisi tuomaroinut minua samalla tavalla selvitysmiehen saarnastuolistaan.

Asiamies vetäytyi toiseen yhtiöstä itselleen hamuamaansa rooliin, selvitysmieheksi: ”Faktisesti olen kuitenkin SOT:n yhtiökokouksen nimittämä selvitysmies, jonka tehtävänä on saattaa selvitystila päätökseen. En ole palkkaamasi asiamies. Jos olet niin luullut, olet ymmärtänyt asian väärin.”³ Näytti siltä, että selvitysmiehenä hän ei tuntenut olevansa velvollinen pitämään kiinni toimeksiannostaan, vaikka olin maksanut palveluksista pitkän pennin.

Asiamies kehua retosteli meille sähköpostitse rakentavansa SOT:n korkeilla palkoilla taloa tyttarelleen ja asuvansa ilmaiseksi yhtiön talossa Kauniaisissa.⁴ Hän näytti käyttävän yhtiön resursseja kuin omiaan. Ihmettelimme

1 Santeri Kannisto: ”Hallituksen valinta ja kommentteja sopimukseen”, sähköposti Asiamiehelle, 14. marraskuuta 2006. Mainitsen kirjeessäni, että pyydän selvitystilasta poistamista jo neljättä kertaa.

2 Asiamies: ”Re: SOT:n nykytilasta”, sähköposti Santeri Kannistolle, 20. marraskuuta 2006.

3 Asiamies: ”Re: SOT:n nykytilasta”, sähköposti Santeri Kannistolle, 20. marraskuuta 2006.

4 Asiamies: ”Kuulumisia”, sähköposti Päivi ja Santeri Kannistolle, 31. elokuuta 2005.

hieman, mutta ajattelimme hänen palkitsevan itseään lop-
pusuoralla olevasta, hyvin hoidetusta myyntitoimeksian-
nosta emmekä puuttuneet asioihin. Olin antanut hänelle
vapaat kädet enkä ollut aiemmin kyseenalaistanut hänen
arvostelukykyyään. Viikkoa ennen selvitysmiehen rooliin
linnoittautumistaan hän oli vielä kirjoittanut minun asioi-
deni hoidon olevan etusijalla: ”Tässä tilanteessa olen prio-
risoinut asiat omalta kohdaltani niin, että yritän hoitaa
kaupat”¹

Vetäytyminen selvitysmiehen kuoreen edusti lakimie-
hille tyypillistä tempua. Se olisi onnistunut, jos minä en
olisi jättänyt kaikkia asioita täysin hänen päätettäväkseen.
Lakimiehet kysyvät nimittäin jatkuvasti asiakkailtaan näi-
den mielipidettä siitä, mihin suuntaan edetään ja miten.
Näin lakimiehet saattavat myöhemmin perustella epäonnis-
tumisiaan asiakkaiden hölmöillä vaatimuksilla.

Toisaalta asiamies saattoi oikeasti kaivata minulta ohjei-
ta ja neuvoja, ja päätyi ehkä niiden puuttuessa tuuliajolle.
Hänellä ei ollut kokemusta yrityksen johtamisesta, ohjel-
mistoista, myynnistä eikä riskisijoittajista. Olinko valinnut
tehtävään väärän miehen? Alun perin hyödylliseltä vai-
kuttaneesta lakimiehen koulutuksestakin tuli riippakivi ja
onnistumisen este. Lakimiehillä kun on tavoitteena yrittää
kariuttaa sopimuksia niiden solmimisen sijasta.

Asiamieheni mukaan Kuutti oli kiinnostunut ostamaan
osakkeeni.² Ohjeistin häntä yhä uudelleen pitämään sen
ylimääräisen yhtiökokouksen, jossa selvitystila lopetet-
taisiin. Pidinärkevimpänä suojella uutta omistajaa alku-
vaiheessa Palotien oikuilta, sillä tämä yrittäisi mitä toden-
näköisimmin torpedoida kaupan. Laadin Xceleralle vielä
uuden lunastustarjouksen ja lähetin sen mukana Kuutista

¹ Asiamies: ”Keskustelua Willestä ja hallituksesta”, sähköposti Santeri Kannistolle,
14. marraskuuta 2006.

² Asiamies: ”Osakekaupat”, sähköposti Santeri Kannistolle, 5. marraskuuta 2006.

kertovan suosituskirjeen. Olin varma yhtiön menestyksestä Kuutin käsissä.¹ Xcelera kuittasi tarjouksen vaatimalla selvitysmiestä myymään SOT:n IPR:t eli aineettomat oikeudet Kuutille 20 000 euron hintaan.² Xceleran juoksupoika Per Johansson teki tuon tarjouksen minun selkäni takana.

Pitkien taivuttelujen ja lukuisten rumien sanojen jälkeen asiamieheni lupasi lopulta pitää ylimääräisen yhtiökokouksen. Hän ei kuitenkaan halunnut edustaa minua kokouksessa valtakirjastani huolimatta, vaan palkkasi tehtävään ystävänsä, asianajaja Heikki Leivosen. Asiamies oli tehnyt saman tempun viedessään SOT:n selvitystilaan. Hän oli pyytänyt minulta ylimääräisen valtakirjan tyttärensä miehelle, Mikko Väänäselle.³ Annoin valtakirjassa saman sataprosenttisen valtuutukseni myös Väänäselle tehdä kaiken asiamiehen haluamalla tavalla. En puuttunut päätöksiin. Asiamies käytti toista valtakirjaa yhtiön viemiseksi selvitystilaan ja itsensä nimittämiseen selvitysmieheksi.

Ylimääräinen yhtiökokous oli tarkoitus pitää ennen Palotien hakemaa väliaikaista turvaamistoimipäätöstä, jonka tarkoituksena oli estää minua myymästä osakkeitani. Kokous ratkaisisi, toteutuisiko kauppa Kuutin kanssa vai lankeaisiko SOT:n jatkaminen minulle. Pohdimme leikilämme, että jälkimmäisessäkin vaihtoehdossa olisi etuna: voisimme muuttaa yhtiön kotipaikan tai perustaa haarakonttorin Thaimaaseen. Näin voisimme kävellä Bangkokin maahanmuuttovirastoon voittajina eikä typerä maasta poistumisia enää tarvittaisi.

1 Santeri Kannisto: "About Wille Kuutti", sähköposti Gustav Vikille, 10. marraskuuta 2006.

2 Per Johansson: "Offer to sell SOT IP", sähköposti Asiamiehelle, 3. marraskuuta 2006. Myöhemmin Tauno Palotie myönsi oikeuksia tarjotun selkäni takana turvaamistoimihakemuksessaan Espoon käräjäoikeudelle (Veikko Palotie: "Turvaamistoimihakemus", 27.2.2007).

3 Asiamies: "Ylimääräinen yhtiökokous", sähköposti Santeri Kannistolle, 30. toukokuuta 2005.

Kokous meni myttyyn. Ulosottomiehet olivat syösyneet kaksin kappalein Espoon Tapiolassa pidettyyn kokoukseen eikä selvitystilan päättämisestä tullut mitään. Palotie sai haettua yksipuolisesti minulle ja asiamiehelleni 100 000 euron uhkasakon estämään selvitystilan päättämisen.¹ Asiamieheni mukaan ”tilanne näytti erittäin hankalalta”² Olin aavistellut ongelmia, kun asiamies oli vetkuttanut ilmeisen epämieluisaa kokousta. Lopputulos oli takaisku myös asiamiehelleni, sillä hän näytti jäävän SOT:hen kiinni kuin ohjelmavirhe suljettuun lähdekoodiin. Hän oli elätellyt toiveita urakkansa päättymisestä ja muhkean selvityspalkkion rahastamisesta.

Meille oli Päivin kanssa yllätys se, miten hankalaksi selvitystilan lopettaminen osoittautui. Asiamieheni mukaan ongelmia ei pitänyt olla, ja hän oli vakuuttanut myös ostajakandidaateille, että selvitystila voidaan purkaa muutama mutkitta. Nyt mopo näytti keulivan metsään ja pärähti päin petäjää. Päivi tuli yhä vakuuttuneemmaksi siitä, että Suomessa käydään oikeutta arpakuutiolla. Lakipykälillä on vain suuntaa antava merkitys. Niiden olisi pitänyt osakeyhtiölain mukaan varmistaa, että yhtiön selvitystila voidaan päättää määränemmistön tahdon mukaisesti. Tässä tapauksessa näin ei käynyt.

Toinen ihmettelyn aiheemme olivat yksipuoliset tuomiot, joita Suomen oikeuslaitos pystyy langettamaan.³ Oikeusvaltio? Yksipuoliset tuomiot ovat yhtä mullistava keksintö kuin Argentiinan salaiset lait. Kumpienkin avulla voidaan tehdä mitä vain. Veistelin Päiville, että nämä tapahtumat olisivat ehkä omiaan inspiroimaan hänet

1 Väliaikainen turvaamistoimi, Espoon käräjäoikeuden päätös 06/849,10. marraskuuta 2006.

2 Asiamies: ”SOT:n yhtiökokous”, sähköposti Santeri Kannistolle, 16. marraskuuta 2006

3 Asiamies: ”Keskustelua Willestä ja hallituksesta”, sähköposti Santeri Kannistolle, 14. marraskuuta 2006.

kirjoittamaan SOT:stä kertovan kirjan.

Minua mietitytti edelleen Xceleran reaktio osakekauppaan ja selvitystilän purkuun. En ymmärtänyt, mikä oli muuttanut heidän mielensä. Lähtiessäni Gustav Vikin kanssa käymäni keskustelut olivat yksiselitteisiä. Meillä oli ollut yhteisymmärrys siitä, että jatkajan löytäminen olisi toimitusjohtajana jatkaneen asiamieheni ensisijainen tehtävä. Mistä yhtäkkinen takinkääntö johtui, pysyi arvoituksena.

Tilanne näytti olevan umpikujassa. Sen paremmin minä kuin asiamiehenikään emme pystyneet päättämään selvitystilaa. Epäilin, haluaisiko Kuutti ostaa selvitystilassa olevaa yritystä. Lisädramatiikkaa seurasi, kun muutama päivä myöhemmin kävelimme Päivin kanssa markkinoille ostamaan hedelmiä ja vihanneksia ja poikkesimme matkan varrella katsomassa sähköpostit. Saimme äimistykseksemme lukea, että asiamieheni oli ripustanut hanskat naulaan SOT:n osakkeiden myynnissä. Jos hän kuulemma pistäisi enää yhtään kapuloita Palotien rattaisiin, voisi pahimmassa tapauksessa mennä selvitysmiehen palkkio sivu suun. Hän voisi myös joutua jopa henkilökohtaisesti vahingonkorvausvelvolliseksi.¹ Oliko motiivina siis ollut rahanhimo eli 77 600 euron selvityspalkkio?

Rikkana rokassa olivat asiamiehen vihjailut siitä, että Päivi olisi kirjoittanut sähköposteja minun nimissäni ja lähettänyt SOT:tä koskevat ”ikävänsävyiset” viestit selkäni takana. Päivi pahoitti mielensä. Hän oli pitänyt asiamieheni puolta silloinkin, kun minä olin ollut seivästävässä häntä. Peruin siltä istumalta asiamiehelleni antamani valtakirjan.² Toimeksianto oli päättynyt.

Asiamies näytti pelkäävän tehneensä virheitä

¹ Asiamies: ”Re: SOT:n nykytilasta”, sähköposti Santeri Kannistolle, 20. marraskuuta 2006

² Santeri Kannisto: ”Re: SOT:n nykytilasta”, sähköposti Asiamiehelle, 20. marraskuuta 2006.

selvitystilän suhteen ja vetosi toimeksiantonsa jätettyään siihen, etten minäkään ollut onnistunut myymään osakkeistani. Tämä oli täysin totta, sillä minä olin jättänyt sen hänen hoidettavakseen. Mutta kenen taskuihin olivat kadonneet yhtiön kassasta huvenneet sadattuhannet eurot ja mikä oli motiivi? Päätin kysyä asiaa suoraan.

Seuraavana aamuna käpöstelimme jälleen kerran Chiang Main rauhaa huokuvaan, auringonpaisteessa kylpevään kirjastoon. Tunnelma oli räikeässä ristiriidassa sähköpostiin, jota olin lähettämässä. Pyysin asiamieheltä selvitystä siitä, mitä viimeisen kahden vuoden aikana oli tapahtunut. Vaadin häntä muiden muassa selvittämään, miksi yhtiön kassa oli huvennut ja mihin rahoja oli hassattu.¹

Juttu haisi pahasti. Vetivätkö asiamieheni ja Palotie, vanhat koulukaverukset, yhtä köyttä tulevien palkkioidensa toivossa? Vai oliko Palotie pelotellut asiamieheni jättämään kaupanteon kesken, kuten asiamieheni lausuma kapuloista Palotien rattaissa näytti osoittavan. Ja kuvitteliko asiamieheni, että minä hyväksyisin mukisematta hänen palkkionsa kaiken tämän jälkeen? Heitin kysymykset ilmaan, mutta minulla ei ollut aikaa pohtia yksityiskohtia. Piti toimia.

Asiamieheni luovuttua osakkeideni myynnistä minulla oli kaksi vaihtoehtoa. Ensimmäinen oli myydä osakkeet itse Kuutille, joka oli edelleen kiinnostunut SOT:stä. Toisena vaihtoehtona oli jatkaa yrittämistä itse. Jälkimmäinen ei suoranaisesti houkuttanut, mutta oli silti ajatuksena mielekkäämpi kuin hyvän yrityksen pistäminen lihoiksi. Kummassakin vaihtoehdossa yhtiö piti saada ensin pois selvitystilasta. Aikaa oli vähän, sillä selvitysmies ilmoitti minulle, että hän jakaisi yhtiön varat Xceleralle 15. joulukuuta 2006, mikäli osakkeet olisivat edelleen minun hallussani.

Selvitystilän päättäminen oli minulle henkilökohtaisesti

¹ Santeri Kannisto: "Selvityspyyntö", sähköposti Asiamiehelle, 21. marraskuuta 2006.

mahdotonta käräjäoikeuden asettaman 100 000 euron uhkasakon takia. Noissa oloissa ainoaksi vaihtoehdoksi jäi myydä osakkeet selvitystilassa ja jättää loput ostajan huoleksi. Tämä vaikutti luonnollisesti hintaan, joka oli enää alle kolmasosa alkuperäisestä. Lisäksi kauppa tehtiin Kuutin ja hänen asianajajansa vaatimuksesta ehdollisena. Mikäli selvitystilan päättäminen ei onnistuisikaan, kauppa peruuntuisi. Pelkona oli, että Palotie lähtisi hakemaan myös Kuuville uhkasakkoja.

Työstin yhtä aikaa sekä kauppaa että vastinetta käräjäoikeudelle Palotien hakemaan turvaamistoimipäätökseen. Papereita lueskeltuanikaan en ymmärtänyt, mitä hyötyä selvitystilasta oli liiketoiminnan jatkajaa etsittäessä. Päinvastoin, siitä oli tullut kynnyskysymys, kuten useampikin osakkeista kiinnostunut oli sanonut. Ostajien epäilyksenä oli, ettei yritystä saisi enää elävien kirjoihin, tai Palotie esittäisi tempuillaan liiketoiminnan jatkamisen.

Koko välimiesoikeuden päätös oli perustunut Palotien Harrison-Stetson-menetelmällä kehittämiin väitteisiin. Nyt tavoitteena oli saada käräjäoikeus eväämään minulta oikeuteni myydä omistamani osakkeet. Melkoinen päätös. Mikrotason esimerkkinä se osoittaisi Suomen hylänneen vapaan markkinatalouden ja siirtyneen kommunismiin. Kuka haluaisi omistaa sellaisessa yhteiskunnassa mitään, tai mitä 'omistaminen' edes tarkoittaisi ellei hallinta- ja määräämis-oikeutta?

Työstin käräjäoikeuden vastineesta kaksi versiota, koska vielä ei ollut selvää, ehtisikö Kuutti ostaa ajoissa osakkeeni. Kuutin neuvottelut asianajajan kanssa olivat kesken, vaikka meillä olikin keskinäinen yhteisymmärrys. Asiamieheltäni en saanut vastauksia kysymyksiini siitä, mitä SOT:ssä oli tapahtunut hänen toimitusjohtaja- ja selvitysmieskaudellaan. Mitä syytä hänellä oli salailla asioiden tilaa ja jättää

vastaamatta, jos pussissa olevat jauhot olivat puhtaita? Olivatko karkeat virheet käyneet kokeneen lakimiehen tunnolle niin pahasti, että arvostelukyky oli sumentunut ja toimeksiantajan vaatimukset oli uhrattu ammattiyhpeuden suojelemiseksi?

Sähköpostin ääressä huonosti viihtyvä asiamiehen vaimo vastasi. Tuosta viestistä todentui kolmas mahdollinen selitys selvitystilalle.¹ Kävi nimittäin ilmi, että asiamieheni oli harkinnut myyvänsä osakkeeni tyttärelleen. Oliko yhtiö siis ajettu selvitystilaan siksi, että tarkka realisointiarvo saatiin määriteltyä niin, ettei kaupassa voinut tulla takkiin? Asiamiehen vaimon mukaan myynti oli ollut tarkoitus tehdä alihinnalla. Näin yhtiön lihoiksi pistämisen jälkeen hänen tyttärelleen olisi jäänyt pesämuna asunnonostoon. Asiamies ei kuitenkaan ollut uskaltanut viedä kauppaa päätökseen oikeudenkäyntikuluriskin vuoksi.² Mikäli Palotie olisi alkanut käräjöidä, kulut olisivat saattaneet syödä tavoitellun sadantuhannen euron voiton.

Teoria tuntui selittävän sen, miksi asiamieheni motivaatio katosi välimiesoikeuden päätökseen. Jos tavoitteena oli ollut ainoastaan tyttären taloudellinen tukeminen, ymmärsin miksi työt eivät enää maistuneet. Toinen syy saattoi olla kesällä humalapäissä käymämme keskustelu. Tyttäreni oli laittanut meille sähköpostia: ”Eikö Santerin pitäisi maksaa mun harrastuksista jotain? Hänhän on mun isä. Se on vähän epäreiluu, että te vaan matkustelette.” Vastasin, että toivottavasti sinun ei tarvitse elää elämäsi juoksemalla rahan perässä kuten minun. En usko että hän ymmärsi, mutta tiedän asia jääneen kypsymään. Kerroin asiamiehelle, etten halunnut pilata tyttäreni elämää rahalla enää yhtään

¹ Asiamiehen vaimo: ”Re: Yksityisviesti”, sähköposti Santeri Kannistolle, 21. marraskuuta 2006.

² Asiamies: ”Hallituksen valinta ja kommentteja sopimukseen”, sähköposti Santeri Kannistolle, 14. marraskuuta 2006

enempää. Siksi en halunnut tulevista rahoista menevän senttiäkään ahneelle ex-puolisolleni. Asiamies oli pöyristynyt vääristä mielipiteistäni.

Asiamies tarkoitti varmasti vain hyvää ja tunsi ajavansa minun etuani. Tiedän, että hän ei ole paha ihminen eikä roisto. Tie helvettiin oli päällystetty hyvillä aikomuksilla. Asiat vyöryivät vääjäämättä eteenpäin asiamiehen voimatta vaikuttaa niihin. Kysymyksiini vastaamatta jättäminen ja vikurointi olivat typeriä virheitä, sillä ne vain pahensivat tilannetta entisestään. Minusta tuntuu, ettei asiamieheni ole pystynyt myöntämään näitä asioita edes itselleen.

Uskoin yhä vahvemmin vanhaan viisauteen, jonka mukaan ystävien ja sukulaisten kanssa ei pidä tehdä bisnestä. Aikaisempien kokemusteni valossa tämä totuus olisi saanut upota kovaan kallooni jo aiemmin. Olin lainannut kymmenen vuotta aikaisemmin rahavaikeuksissa olleelle asiamiehelleni 7 000 euroa. Tapaus jäi kummittelemaan välillemme, kun hän ei pystynytäkään maksamaan rahoja ajallaan takaisin.

Minua harmitti, että selvitystilaa ei ollut poistettu vaatimukseni mukaisesti jo syys-lokakuussa. Näin kaikki osapuolet olisivat välttyneet tarpeettomalta sopalta, ja kauppa Kuutin kanssa olisi ollut pulkassa. Nyt Kuutti joutuisi itse tappelemaan Palotien kanssa, joka epäilemättä hangoittelisi vastaan, ellei muuten niin palkkionsa puolesta peläten. Hänen täytyi olla puun ja kuoren välissä Xceleran painostuksessa. Toisaalta Xceleran rahat näyttivät palavan hänen myötävaikutuksellaan hyvää vauhtia. Pelkästään väliaikaisen turvaamistoimipäätöksen saaminen oli niellyt 750 000 euroa vakuudeksi. Ja tuo vakuus laitettaisiin minun puoleltani jäihin ainakin siihen saakka, että tuomioistuini saisi määrättyä vahingonkorvaukset Palotien toimista Xceleralle. Xcelera oli vaihtanut asianajotoimistoja useasti,

mikä saattoi johtua heidän haluttomuudesta maksaa juttunsa hävinneille lakimiehilleen.

Kirjoitin asiakirjoja vähän väliä sammuvalla kannettavallamme. Jouduin työntämään rakkineen puolen tunnin välein pakastinlokeroon jäähtymään, sillä tuuletin oli rikki ja kone ylikuumeni. Työn tohinassa havahduin, että oli joulukuun 2. päivä: SOT:n 15-vuotissyntymäpäivä. Päivi sekoitti meille juhlan kunniaksi irkkukahvit työntekoa ryydittämään. Olimme lopettaneet kahvinjuonnin Boliviassa, koska siellä oli tarjolla vain etäisesti kahvia muistuttavaa ruskeaa sokerilitkua, mutta viskillä terästettynä kahvi maistui edelleen, kunhan ensin mainittua oli riittävästi. Minä kirjoitin ja Päivi luki ääneen sitaatteja vanhasta ja uudesta osakeyhtiölaista, käräjäoikeuden ja välimiesoikeuden päätöksistä, SOT:n osakassopimuksesta, sähköpostiviesteistä, ja muista huonettamme verhonneista papereista aina tarpeen mukaan.

Kaupantekoon oli aikaa alle kaksi viikkoa. Kävimme Päivin kanssa kirjastossa tai paikallisten teinien pilaamassa peliluolassa harva se päivä vaihtamassa Kuutin kanssa sähköpostia. Jälkimmäisessä keskittyminen oli vaikeaa, sillä kakarat huusivat kuin apinalauma toisilleen kuulokkeet korvillaan. Nauroimme vedet silmissä, kun saimme luetta-vaaksemme Kuutin lakimiehen työstämän version kauppa-kirjasta. Sopimuksessa oli lakimiehille ominaiseen tapaan varauduttu lähes kaikkeen muuhun paitsi satelliitin tippumiseen ostajan päähän. Sopimuksen mukaan ostajalla olisi esimerkiksi ollut oikeus ”vähentää kauppahinnasta hänelle oikeudenkäynneistä aiheutuvat kustannukset” ja ”vaatia myyjältä vakuus ennen ryhtymistä oikeudenkäynteihin”. Myyjän olisi myös pitänyt korvata kaikki mahdolliset oikeudenkäyntikulut siinäkin tapauksessa, että kauppa kaatuisi selvitystilän purkamisen epäonnistumiseen. Lisäksi

lakimies oli saanut päähänsä, että minä olin syypää SOT:n selvitystilaan.¹

Kuutti myötäili, kun kerroin hänelle sopimuksen olevan huono vitsi, kun ei ollut edes aprillipäivä. Hän vastasi kohtuullistaneensa sopimusta ennen sen lähettämistä. Jäimme miettimään, minkälainen alkuperäinen sopimusehdotus oli mahtanut olla. Päiville tulivat elävästi mieleen ajat te-leoperaattorin palveluksessa ja erinäiset sopimusväännöt talon sisällä. Ne olivat paitsi turhaa byrokratiaa, myös silkkää kieroilua. Erään yhteistyökumppanin tapana oli juuri ennen allekirjoitustilaisuutta mennä muuttamaan tekstiä siitä ilmoittamatta. Paperit oli aina tavattava alusta loppuun uudestaan, kerta toisensa jälkeen. Minun mielestäni sopimuksilla on merkitystä vain silloin, kun asiasta vallitsee luottamus. Riitatilanteessa ne muuttuvat samanlaiseksi ongelmajätteeksi kuin yrityksetkin.

Tässä kaupanteossa näytti onneksi vallitsevan kaupan-tekijöiden kesken luottamus, vaikka lakimies yrittikin toimenkuvansa mukaan kylvää epäluuloa ja pilata kaupan. Toisaalta, miten hän olisi muuten päässyt laskuttamaan lähes 200 euroa tunnilta? Logiikka oli epäilemättä sama Palotielläkin. Totesin Kuutille lakimiesten toimia jo vuosia sivusta seuranneena, että viivyttely ja hyödyllisen lopputuloksen estäminen ovat heidän ehdotonta erikoisalaansa. Viivyttelyn etuna on se, että toimenpiteisiin sisältyvät riskit eivät realisoitu. Näin lakimiesten ei tarvitse kantaa vastuuta antamistaan suosituksista laskutuksen siitä kärsimättä. Toisaalta yksikään käyttämäni lakimies ei ollut kantanut vastuuta myöskään niistä riskeistä, jotka olivat hänen takiaan realisoituneet. Kunpa minäkin olisin voinut luistella vastuusta. Silloin yrittäminen olisi ollut yhtä juhlaa.

Sain sähköpostia asiamieheltäni. Hän oli selvästi

¹ Wille Kuutti: ”Kauppa”, sähköposti Santeri Kannistolle, 10. joulukuuta 2006.

huolissaan siitä, ettei ollut enää tietoinen asioiden etene-
misestä. Hän kyseli minulta vastausta Palotieltä saamaansa
vastaehdotukseen selvitysmiehen palkkiosta. Palotie tarjosi
50 000 euroa hänen pyytämänsä 77 600 euron sijasta. Pe-
rusteluna oli, että selvitysmies oli hävinnyt kaikki SOT:n
oikeusjutut. Samassa yhteydessä Palotie oli selvitysmiehen
mukaan esittänyt myös minulle osuutta tuosta summasta,
mikäli luovuttaisin.¹ Naurahdin ja mietin, että paljonpa Pa-
lotie asiakkaansa omistamia SOT:n osakkeita arvosti. Jätin
vastaamatta röyhkeään tarjoukseen ja ilmoitin vastustavani
minkäänlaisen selvityspalkkion maksamista perusteetto-
mana. En ymmärtänyt alun alkaenkaan, miksi yhtiö oli vie-
ty selvitystilaan.

Kauppa nytkähti eteenpäin, kun Kuutti teki kaksi päi-
vää ennen h-hetkeä asianajajansa varoitteluista huolimatta
oman kauppakirjaehdotuksensa. Säädimme enää muu-
tamaa yksityiskohtaa. Kehotin häntä painottamaan sopi-
muksessa yrittäjyyttä, ettei Palotie yrittäisi tulkita kauppaa
käteisvarojen kääntämisyriytykseksi ja estää näin liiketoi-
minnan aloittamista.

Kauppa oli määrä solmia 14.12.2006, päivää ennen kuin
selvitystila vietäisiin loppuun.² Vanha koulukaverini ja
hyvä ystäväni Antti Leijala oli lupautunut allekirjoittamaan
kauppakirjan puolestani ja toimittamaan kirjoittamani lau-
suman käräjäoikeudelle. Valvottuani papereiden parissa aa-
mutuimiin olin onneksi huomannut, että vastineeseen oli
eksynyt virhe. Termit 'hakija' ja 'kantaja' olivat menneet
sekaisin. Oikeudelta olisivat epäilemättä menneet pasmat
sekaisin, jos he olisivat lukeneet minun vaativan itseltäni
vahingonkorvauksia.

1 Asiamies: "Re: Osakassopimuksesta", sähköposti Santeri Kannistolle, 10. marras-
kuuta 2006.

2 Kauppakirja Santeri Kannisto ja Wille Kuutti, 14.12.2006 (ei julkinen); Santeri
Kanniston lausuma Espoon käräjäoikeudelle turvaamistoimipäätöksestä, 14. joului-
kuuta 2006.

Ystävänä oli vielä toimistolla ja sai korjatun kappaleen matkaansa. Hän totesi, ettei kaupantekoa sivusta seuraneena enää ihmeteltyt lainkaan, miksi minä en halunnut jatkaa. Vastasin, että tämä oli vielä varsin vaatimatonta jäävuoren huippua aikaisempaan verrattuna, kuten olet tätä kirjaa lukiessasi varmasti huomannut. Suomessa elämäni oli ollut kuin Kauniista ja rohkeista. Ison yrityksen työntekijänäkin törmää tietysti kaikenlaiseen, mutta yrittäjän kannalta asiat näyttäytyvät räikeämmässä valossa. Yrittäjä kantaa riskit ja vastuut yksin omilla harteillaan, henkilökohtaisesti. Hänellä on kimpussaan verottaja ja oikeuslaitos. Isossa yrityksessä vastuuta kartellaan eikä sen kantajaa ole tiettävästi vielä löydetty. Verottaja täyttää veroilmoituksen valmiiksi ja oikeuslaitos puolustaa enemmistöön kuuluvaa. Työntekijä voi epäonnistuessaan leimata syyppäksi turvallisesti esimerkiksi markkinavoimat tai suhdanteet.

Menimme kirjastoon odottamaan ilmoitusta kaupan alikirjoittamisesta kello 12 Suomen aikaa. Silloin Kuutin oli määrä saapua Rovaniemeltä Helsinkiin. Hän oli laittanut minulle ennen lähtöään viestin, että hänellä oli ”hyvät hytinnät kaupasta, vaikka järki sanoikin muuta”.

Seurasimme silmä kovana viestien saapumista. Suurin osa oli vääriä hälytyksiä. Tallinnan vanhat SOT:läiset olivat hiljattain perustaneet postituslistan, jota ajettiin ahkerasti sisään. Luukkuumme ponnahtaneet uudet viestit olivatkin etupäässä testejä tai joidenkin listalaisten harmittelua siitä, etteivät he pystyneet lähettämään viestejä listalle. Nauroidimme hyväntahtoisesti poikien innostukselle. Päivi totesi minun nauttivan silminnähdessä, kun sain jutella ja vaihtaa kuulumisia tallinnalaisten kanssa.

Pojat olivat järjestäneet viikkoa aiemmin SOT:n porukalla saunaillan, johon emme harmiksemme ehtineet mukaan. Olimme kuitenkin kirjoittaneet paikan päällä ääneen

luettavaksi kirjeen. Tunnustin siinä, ettei raha ollut SOT:stä lähtöni syy ja toivoin, ettei kateus veisi kaloja vedestä. Osa työkavereistani oli nimittäin kuvitellut, että minä olin rahastanut firmasta sievoisen summan, vaikka tosiasiaa matkustimme minimaalisella budjetilla ilman SOT:n rahojia.

Kun viesti kaupan allekirjoituksesta tuli, aloitimme lehdistötiedotteiden postittamisen.¹ IT-viikko julkaisi uutisen saman tien etusivullaan, minun vanhalla kuvallani varustettuna: ”Kuutti nostaa SOT:n purjeet”.² Juttu oli lähes sanatarkkaan lähettämämme tiedote ja siinä oli linkki blogiimme. Päivin mukaan näytin lievästi sanottuna oudolta bisneslookissani: enemmän hiuksia päässä, vähemmän karvaa leuassa ja puku päällä.

Hengähdimme syksyn urakasta. Nyt oli ostajan tehtävä tiedottaa kaupan toteutumisesta, päättää selvitystila ja ratkaista, mitä hän tekisi selvitysmiehen palkkiolle. Kiitin tiedotusvälineiden kautta sekä Palotietä että Vikiä kärsivällisyydestä kaupan venyttyä tarpeettomasti. Julkisuus olisi jatkossa omiaan vähentämään Palotien halua kiusantekoon. Mitä enemmän asia olisi esillä julkisuudessa, sitä ikäväm-pään välikäteen hän joutuisi, mikäli tekisi kallejia Kuutille. Palotien toimintatavat olisivat skuuppiainesta hänen päämiehensä toilailuista puhumattakaan. Myös SOT:n kohtalosta kiersi julkisuudessa huhuja, jotka oli syytä oikaista. Väärinkäsitykset johtuivat selvitystilan sekoittamisesta konkurssiin.³

Päivi muistutti, että uutinen nostaisi jälleen kerran kauteuden pintaan. Se tapahtui juuri, kun olimme päässeet

1 ”SOT sai Wille Kuutista uuden yrittäjän”, tiedote, 14. joulukuuta 2006.

2 Tuomas Karvonen: ”Kuutti nostaa SOT:n purjeet”, *IT-viikko*, 14. joulukuuta 2006. Myöhemmin uutisen julkaisi myös mm. Tietoviikko. Laurila, Jenni: ”Wille Kuutti astuu SOT:n johtoon”, *Tietoviikko*, 20. joulukuuta 2006.

3 ”SOT Linux palaamassa?”, keskustelu Ubuntu Suomi-keskusteluryhmässä, <https://forum.ubuntu-fi.org/index.php?topic=7279.0>, 14. joulukuuta 2006.

tunnustamasta olevamme köyhiä kengännauhamatkaajia. Suo siellä, vetelä täällä. Kukaan uutisen lukijoistahan ei tiennyt, että osakkeet siirtyivät ostajalle maksutta. Tulevista oikeudenkäynneistä koituva kuluriski jäi kuitenkin hänen kannettavakseen. Minulle rahaa tulisi siinä tapauksessa, että SOT:n liiketoimintaa päästäisiin toden teolla jatkamaan. Matkassa olisi vielä monta muttaa, kuten saimme pian todeta.

Ensimmäinen tuli siitä, että selvitysmies kieltäytyi kutsumasta koolle ylimääräistä yhtiökokousta Kuutin vaatimuksesta piittaamatta. Selvitysmies pelkäsi ilmeisesti käräjäoikeuden 100 000 euron uhkasakkoa. Reaktio oli vähintäänkin omituinen, sillä uusi omistaja olisi päättänyt selvitystilan eikä selvitysmies. Kuutin suhteen selvitysmies ei näköjään pelännyt henkilökohtaista vahingonkorvausvastuuta. Kuutti ei kuitenkaan ehtinyt ryhtyä toimenpiteisiin selvitysmiestä kohtaan ennen kuin käräjäoikeuden päätös turvaamistoimen kumoamisesta tuli.

Minä huomasin olevani oikeudenkäynnissä niin marginaalinen tekijä, ettei minua ollut tarpeen pitää edes ajan tasalla minua koskeneista päätöksistä. Sain käräjäoikeuden päätöksen vasta myöhemmin ostajalta. Päätös oli tällä kertaa Kuutin sanoin lähes erinomaisen hyvä, koska käräjäoikeus katsoi Xceleran vaatimukset täysin perusteettomiksi.¹

Palotie ei luovuttanut. Hän ilmoitti valittavansa käräjäoikeuden päätöksestä hovioikeuteen. Kehotin Kuuttia pitämään yhtiökokouksen mahdollisimman pian, ettei Palotie saisi lisää vettä myllyynsä ja keksisi tulkita viivyttelystä johtuen Kuutin ostaneen pelkän jako-osuuden. Kuutti kuitenkin viivytteli tiukan aikataulunsa takia, tai ehkä vielä todennäköisimmin lakimiehensä neuvosta. Yhtiökokous järjestettiin lopulta vasta maaliskuussa. Palotien sijasta

¹ Espoon käräjäoikeuden päätös väliaikaisen turvaamistoimen peruuttamisesta, Päätös 07/337, 19. tammikuuta 2007.

kokoukseen osallistui Kuutin mukaan joku nuori, avustava lakimieskloppi.

Palotie yritti parhaansa mukaan pelotella Kuutiltakin pupun pöksyyn. Seuraavana vetona oli vaatia uutta yksipuolista turvaamistoimipäätöstä, jolla SOT:n omaisuus laitettaisiin takavarikkoon Xceleran saatavien turvaamiseksi. Palotien mukaan vähemmistöosakkaan oli saatava osuutensa, koska yhtiö oli haettu selvitystilaan. Hän yritti selitellä Kuutin kanssa tekemääni kauppaa pelkäksi bulvaanijärjestelyksi. Sen tarkoituksena kuulemma oli, että yhtiö palaisi takaisin minun omistukseeni.¹ Palotien perusteluina oli muiden muassa se, että kauppa oli tehty ”epätavanomaisin ehdoin”. Nurinkurista väitteessä oli se, että näihin epätavallisiin ehtoihin oli pitänyt suostua nimenomaan Palotien epätavanomaisten toimintatapojen takia. Palotieltä oli myös jäänyt lukematta oikeudelle antamastani lausumasta kohta, jossa kerroin: ”Mikäli osakekauppa ei jostain syystä onnistuisi, ei vastaaja Kannistolla ole juuri muita vaihtoehtoja kuin palata yrittäjäksi velkojensa maksamiseksi ja elämäntyönsä pelastamiseksi”.

Ostaja ei luonnollisesti halunnut ottaa riskiä siitä, että maksaisi osakkeista eikä pääsisikään kiusanteon takia jatkaamaan liiketoimintaa. Kuutti yritti useaan otteeseen esitellä tulevia liiketoimintasuunnitelmiaan Xceleralle ja Palotielle, mutta nämä torjuivat lähestymiset tylästi. Näin he osoittivat, että ainoa mikä heitä SOT:ssä kiinnosti, oli yhtiön kassan kääntäminen tuomioistuimia sumuttamalla.

Osakkeiden myynti opetti, että omaisuudella ei ole välttämättä mitään arvoa myyntitilanteessa. Yrityksille käy huonosti ilman isäntää. Niistä tulee ongelmajätettä, joista on iloa vain haaskaa kiertelevälle verottajalle tai pankille. Arvo romahtaa myös, kun tuote ostetaan. Esimerkiksi

1 Tauno Palotie: ”Turvaamistoimihakemus”, 27.2.2007.

auton arvosta hukkuu puolet, kun sen ajaa ensimmäisen kerran ulos autoliikkeestä. Tällä lainalaisuudella ei ole mitään tekemistä merkin, mallin eikä hinnan kanssa, vaikka myyjät muuta vakuuttavatkin. Talojen myynti on pitkäaikainen ja hankala prosessi, erityisesti kalliimpien. Yleensä sekä ostajat että myyjät häviävät kaupoissa. Ostaja saa riesakseen ennennäkemättömän kivi- tai puuriipan. Se homehtuu käsiin ja sen vuotava katto tuhoaa kallisarvoiset tavarat. Ostajan löytäminen on lähes mahdotonta arpapeleä, paitsi tietysti kiinteistönvälittäjän mukaan silloin, kun asuntoa ollaan vielä ostamassa.

Myymisen vaikeudesta tai oikeammin sen mahdottomuudesta ei puhuta. Kukaan ei uskalla valittaa siitä tai tunnustaa saaneensa huonon kauppahinnan. Mikä voisi-kaan olla sääliävämpää? Sama arvottomuuden määritelmä ulottuu kaikkeen, mitä voi ostaa. Osakkeilla ja sijoituksilla on arvoa vain niin kauan, kun riittävä määrä ihmisiä uskoo niillä olevan arvoa. Arvo katoaa uskon myötä. Tosiasias-
sa varainsiirtoverot ja pankkien palvelumaksut ovat ainoa taatusti kannattava sijoitusbisnes. Kun verottaja listautuu pörssiin ja alkaa myydä osakkeitaan, suosittelen lämpimästi niiden hankkimista. Verottaja on ehdottomasti parempi sijoituskohde kuin yksikään suomalaisista it-firmoista. Ne ovat niin hataralla pohjalla, että mikä tahansa vähänkään suurempi markkinoiden tai teknologioiden edistysaskel riittää pyyhkäisemään ne kartalta. Sijoitusten arvo on ostajan silmässä. Xcelera näytti tämän pumppaamalla osakekurssiaan.

Täytyy olla täysin sokea, jos on näkevinään omistuksissa mitään arvokasta. Minulle autoilla, asunnoilla, tavaroilla, yrityksillä ja rahalla on negatiivista arvoa. Kuutille toivotin kuitenkin onnea ja menestystä. Yrittäjäys oli unelma, jota hän pääsi nyt toteuttamaan.

ENTÄ SITTEEN?

Käsillä oleva kirja alkoi keriytyä auki käräjäoikeudelle kirjoittamastani lausumasta. Materiaalia oli runsaasti, sillä oikeana kätenäni toiminut Anisimov oli säästännyt minulle kaikki asiakirjat ja sähköpostit roskaposteja myöten. Kävimme Thaimaassa asuessamme harva se päivä lataamassa Päivin kannettavalle lisää materiaalia kirjastossa, sillä meillä ei ollut enää Internet-yhteyttä. Takaisin päästyämme tulostin suolsi paperia röykkiöittäin ja sitä kertyi lopulta huoneellinen.

Kirja sai lopullisen muotonsa alkuvuodesta 2007 lähdettyämme Thaimaasta Kamputseaan. Paikallisten asumusten huono valaistus pakotti kirjoittamaan päiväsaikaan, säännöllisessä rytmissä. Valaistuksen syynä oli muihin elinkustannuksiin nähden suhteettoman kallis sähkö. Heikot Internet-yhteydet muistuttivat konkreettisesti maantieteellisesti marginaalisesta sijainnistamme. Suomalainen todellisuus näytti entistäkin etäisemmältä.

Tapasimme Phnom Penhissä amerikkalaiset ystävämmme, Billin ja Bettyn. Kävimme katsomassa heidän kanssaan Angkorin temppeleitä. Kun pariskunta jatkoi matkaansa, me jäimme Siem Reapiin. Asuimme vierasmajassa, jossa oli viihtyisä ja rauhallinen patio kirjoittamiseen. Ryhdyimme työn touhuun toden teolla. Aloitimme aamiaisen aikaan seitsemältä, pidimme lyhyen lounastauon ja jatkoimme pimeän tuloon saakka.

Vierasmajan väki vaihtui alvariinsa. Vain eläkkeellä oleva ranskalaisnainen Geneviève sekä paikkaa pyörittävä Sophie pysyivät. He kävivät päivisin pitkiä keskusteluja. Sophie oli juuri aloittanut yrittäjänä ja koki ensimmäiset takaiskut jouduttuaan erottamaan työntekijöitään, joita oli edellisen omistajan jäljiltä runsaasti. Useimmat vetelehtivät päivät

pitkät nurkissa tekemättä palkkansa eteen mitään, kuten työntekijät yleensä. Mietin, olisiko Sophieta pitänyt varoittaa yrittäjyydestä, mutta Päivi oli sitä mieltä, että oppi on tehokkainta kantapään kautta nautittuna eikä tarvitse ainaakaan jälkikäteen haikailla menetettyjen mahdollisuuksien perään tai elätellä unelmia yrittämisen autuudesta.

Geneviève oli eläkkeelle jäänyt kättilö, jolla riitti hyviä neuvoja johtamiseen ja työntekijöiden käsittelyyn. Myös amerikkalaiset ystävämme osallistuivat aktiivisesti tutorointiin. He neuvoivat, että Sophien tulisi tehdä tarkistuslistoja työn laadun valvomiseksi ja kiertää näiden perässä. Kun ongelmia ilmeni, Sophie sai kuitenkin pärjätä yksin. Olin törmännyt samaan omalla yrittäjäurallani. Neuvoja kyllä riitti, mutta kukaan näistä besserwissereistä ei kantanut neuvoistaan vastuuta. Kun Sophie pisti pellolle kolme työntekijäänsä, älysi lopulta neljäskin siirtyä oma-aloitteisesti kilometritehtaalle. Vain nuori siivoojatyttö jäi jäljelle.

Minun puolestani yrittäjälämä olisi saanut jäädä kokeematta. Vanhat asiat palautuivat kirjoittaessa elävästi mieleen sekä hyvässä että pahassa. Toisinaan ne nostattivat raivonpuuskia, epätoivon tunnetta ja ärsyyntymistä, jota edes nykyinen tasapainoni ei riittänyt aina tyynnyttämään. Mieleeni muistui vanha lempisanontani, jonka mukaan tyhmyys on ainoa ehtymätön luonnonvara maailmankaikkeudessa ja sen määrä sen kun lisääntyy. SOT:n aikana tapahtui ikäviä asioita. Kadun niitä edelleen, vaikka olenkin antanut ja paria poikkeusta lukuun ottamatta myös saanut ne anteeksi. Näiden asioiden yhteinen nimittäjä on raha. Se sai ihmiset toimimaan toisiaan vastaan. Minä en ollut poikkeus. Mikäksenkosketuksesta ei syntynytkään kultaa, vaan kateutta ja rahanhimoa.

Osa muistoista oli kepeämpiä. Mieleen tuli hauskoja anekdootteja omista ja työntekijöideni tempauksista, kuten

OMO-infosta. Muistelin lämmöllä vanhoja kollegoitani, jotka olivat kirjaa kirjoittaessani olleet hengessä mukana pitämällä vaikutusvallattomasta asemastani huolimatta yhteyttä ja perustamalla postituslistan kaikkien SOT:läisten käytettäväksi. Koirastani Boriksesta kirjoittaessani kyyneleet valuivat ja uhkasivat oikosulkea koneen.

Ilman Päiviä tämä kirja olisi jäänyt kirjoittamatta. Vain hänen väsymätön puurtamisensa ja jatkuva tukensa ajoitaisesta kärnttyilystäni huolimatta, sekä hellä selän hyväily minun ollessani kirjoitusvuorossa motivoivat jatkamaan. Välillä vitsailin olevani orjatyössä Päivin kirjatehtaassa ja tekeväni töitä Pastis-palkalla. Kirjoittaminen palautti asiat oikeisiin mittasuhteisiin. Arvostin entistä enemmän nykyistä, kiireestä vapaata elämääni. Minut ikävän ylimielisillä ajatuksilla täyttänyt egoni sai väistyä. Ei ollut enää kuvitelmia siitä, että minä olisin tai olisin koskaan ollut mitään merkittävää. Olen ”köyhä ja tyhmä”, kuten tekemässäni t-paidassa lukee (”Soy pobre y estúpido”), mutta onnellinen sellainen.

Kamarilaiset olivat oikeassa siinä, että minun täytyi olla seinähullu. Nimittäin siksi, että ryhdyin alun alkaenkaan yrittäjäksi. Suhtautuminen yrittäjyyteen, tietoyhteiskuntaan ja avoimeen lähdekoodiin muuttui työurani aikana ratkaisevasti sekä omassa mielessäni että ympärilläni.

Yrittäjyyden siemen kylvettiin minuun lapsuudessa, kun vanhempani kannustivat kehumalla yritteliäisyyttäni. Pidin kioskia naapurin lapsille ja myin mummoille itse toimitamaani Murkku-lehteä. Hyppäsin yrittäjyyteen mukaan 90-luvun alussa, kun se nähtiin ratkaisuksi työttömyyteen. Kunpa vain kaikista olisi tullut yrittäjiä ja jokainen olisi myynyt palveluja toinen toisilleen, niin Suomen talous olisi saatu nousuun!

It-kuplan puhjettua yritykset taas nähtiin kielteisessä

valossa, sillä ne olivat lisänneet kansalaisten välistä eriarvoisuutta. Rikkaat olivat rikastuneet ja köyhät köyhtyneet entisestään laman jäljiltä syntyneessä kansan kahtiajaossa. Kun samaan aikaan monet suuryritykset aloittivat joukkortisanomiset, yleinen mielipide kääntyi yrityksiä vastaan. 'Yhteiskuntavastuusta' tuli uusi muotitermi. Irtisanojien katsottiin laistaneen velvollisuuksistaan potkimalla väkeä kevytkenkäisesti ulos ja palkaten toisinaan samaan aikaan uusia osaajia kovalla rahalla. Niitä paheksuttiin.

Erilaiset väärinkäytökset nousivat julkisuuteen, näyttävimpänä yhdysvaltalaisen Enronin kirjanpitoskandaali. Energiayhtiö harhautti sidosryhmiään järjestelmällisesti vuodesta 1997 lähtien liioitellen voittojaan 586 miljoonalla dollarilla. Tappioiden peittelyssä avusti tilintarkastusyhtiö Arthur Andersen, jonka työntekijät tuhosivat menestyksekkäästi todisteita hieman ennen Enronin romahdusta.¹

Suomessa Rahoitustarkastus tutki it-yhtiöiden johtoa epäiltynä sisäpiiritiedon hyväksikäytöstä ja tiedotusröökseistä. Osakkeita oli myyty kovaan hintaan vähemmistöosakkaiden kustannuksella. Johdon optiot tulkittiin julkisuudessa virheinvestoinneiksi, kun yhtiöiden osakkeet samalla sukelsivat.² Esimerkiksi Soneran konkurssin paritaalle vieneellä toimitusjohtajalla, Kaj-Erik Relanderilla, kerrottiin olleen optioita niin paljon, että hän olisi voinut ansaita vähintään 15 miljoonaa euroa ja perustaa oman investointipankin.³

Pahnan pohjimmaisena oli niin kutsuttu Kiina-ilmiö

1 Esim. Vesa Kanniaainen: "Talouden moraalit, markkinavoimat ja yritysten yhteiskuntavastuu". Teoksessa Vesa Kanniaainen ja Matti Sintonen (toim.): *Etiikka ja talous* (Helsinki: WSOY, 2003).

2 Emt.

3 *Minne hävisivät Soneran rahat?*, E-kirja, <http://www.mikrokamari.fi/tietoturva/SoneraBook.pdf>, (ei vuotta). Ilta-Sanomien pääkirjoitus otsikoi 14.2.2001 Relanderin optiovaatimuksista: "Röyhkeää ja pöyristyttävää" ja "Uusi optio-ohjelma tarvitaan, koska vanha ei tuottanutkaan miljoonia toimitusjohtaja Relanderille".

eli tuotantolaitosten perustaminen ulkomaille, erityisesti halvan työvoiman Kiinaan. Matkapuhelinten, niiden komponenttien ja tarvikkeiden valmistajat perustivat maahan kilvan uusia tehtaita. Siirtoja perusteltiin tarpeella siirtyä lähemmäs uusia kohdemarkkinoita,¹ mutta keskeisempinä syinä olivat järkevämmät työvoimakustannukset ja kohutuullisempi verotus. Uusilla tuotantolaitoksilla korvattiin kotimaista tuotantoa, mikä johti tehtaiden sulkemiseen Suomessa.

Päättäjien vastavetona oli yrittää luoda edellytyksiä uudelle Suomi-ilmiölle, joka lisäisi maan vetovoimaa kansainvälisessä kilpailussa.² Uudessa kansallisessa tietoyhteiskuntastrategiassa 2007–2015 tavoitteena oli luoda Suomesta ihmisläheinen ja kilpailukykyinen osaamis- ja palveluyhteiskunta. Pohjimmiltaan kyse oli kuitenkin vain yrityksestä antaa sanalle 'Suomi' hieman myönteisempiä ja houkuttelevampia merkityssisältöjä. Yritys ei näytä onnistuneen ainakaan vielä. Se ei nimittäin ole houkuttellut Suomeen yhtään enempää ulkomaalaisia, joita strategian mukaan on pakko saada työvoimapulaa ja pienenevää yrittäjien määrää paikkaamaan.

Suomi tunnetaan suomalaisten mielestä ulkomailla joulupukista, saunasta, rallikuskeista ja matkapuhelimista. Oman kokemukseni mukaan Suomi tunnetaan maailmalla maailman korkeimmista veroista, korkeista sakoista, kylmän sodan aikaisesta suomettumisilmiöstä ja juopottelusta. Saunaa pidetään ruotsalaisena tai venäläisenä keksintönä ja joulupukki asuu Pohjoisnavalla. Hulppeat sakot toivat

1 ”Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintajärjestelmän arviointi suhteessa toimintaympäristöön” (Helsinki: Työministeriö, 2003. Työhallinnon julkaisuja 335).

2 *Uudistuva, ihmisläheinen ja kilpailukykyinen Suomi*. Kansallinen tietoyhteiskuntastrategia 2007-2015 (Helsinki: Valtioneuvosto, 2006), s. 6.

Suomelle kansainvälisessä lehdistössä kunnianimen Finland.¹ Kanadasta Suomeen erehtynyt tuttavamme Martin-Éric Racine on päätnyt kutsumaan Suomea byrokraattisten ja maahanmuuttajia nöyryyttävien viisumisäännösten innoittamana ”Kekkoslovakiaksi”, ”pahoinvointipoliisivaltioksi” ja Helsinkiä hukkuvaksi helvetiksi, ”Hell Sinking”.

Suomessa on edelleen vähemmän ulkomaalaisia kuin yhdessäkään muussa Euroopan yhteisön maassa Kreikkaa lukuun ottamatta. Väestö ikääntyy niin nopeasti, että tuloksena on pian tietoyhteiskunnan sijaan eläkeläisyhteiskunta. Asiantuntijoiden mukaan väestökehitys kääntyy laskuun vuonna 2010, ellei nettomuutto ole vähintään 15-20 000 henkilöä vuodessa ja jatku vuoteen 2020 saakka. Vain maahanmuuton kautta voidaan elatussuhdetta eli työssäkäyvien suhde elätettäviin (kuten eläkeläiset) tasapainottaa.²

Ulkomaalaista työvoimaa tarvitaan, myös yrittäjiksi. Samaan aikaan ulkomaalaiset nähdään kuitenkin Suomessa edelleen siivelläeläjiksi, jotka vievät naiset ja työt, käyttävät sumeilematta sosiaaliturvaa hyväkseen ja lisäävät rikollisuutta.³ Miten tämä yhtälö ratkaistaan? Pärjääkö Suomi omin voimin itsepalveluyhteiskunnan henkeen vai nöyrytykö se hyväksymään tilanteen ja toimimaan sen mukaan?

Minun silmissäni ’Suomi’ on tasapäistämiseen pyrkivä sosialistivaltio, jonka kansallissosialistiseen väestöön minä

1 ”Speeding fine falls from EUR 80,000 to EUR 15,000”, *Helsingin Sanomat*, 29. syyskuuta 2003.

2 Suomessa ulkomaalaisten osuus on 1,8 % väestöstä. Lisäksi maahanmuuttajista yli 1/3 on etniseltä alkuperältään suomalaisia. Lähde: Pekka Himanen (toim.): *Globaali tietoyhteiskunta. Kehitysuuntia Piilaaksosta Singaporeen* (Helsinki: Tekes, 2004, teknologiakatsaus 155/2004), s. 24.

3 EVA:n tutkimuksen mukaan 60 % suomalaisista uskoo yhä, että ulkomaalaiset tulevat Suomeen käyttäkseen hyväkseen järjestelmää ja että ulkomaalaisten myötä rikollisuus lisääntyy. Lähde: EVA. Siteerattu teoksesta Pekka Himanen (toim.) *Globaali tietoyhteiskunta. Kehitysuuntia Piilaaksosta Singaporeen*, s. 24.

en halua kuulua.¹ Tästä näkökulmastani käsin olisinkin käsittänyt uutukaisella 'Suomi-ilmiöllä' tarkoitettavan koko työvoiman työllistämistä julkisen sektorin palvelukseen. Näin inhottavista yrityksistä ja niiden häpeällisesti aiheuttamasta eriarvoisuudesta olisi päästy ikihyviksi. Samalla olisi saatu mainio syy nostaa hieman veroja, jotta pulskistunut julkinen sektori pystytään rahoittamaan. Täytyyhän sitä virkamiestenkin elää ja ostaa leipää pöytään, jotta leivästä voidaan periä arvonlisäveroa Ranskan maataloustukien maksamiseen.

Kun toimitusjohtaja Jorma Ollila uskalsi julkisesti vaatia takavuosina yritysverotuksen alentamista, virkamiehet kehottivat hänen yritystään muuttamaan Afganistaniin. Viesti oli selvä. Yrityksiä siedettiin vain työllistäjinä ja veronmaksajina.

Yritykset ovat valtiolle yhtä aikaa lypsylehmiä ja pihvikarjaa. Ei riitä, että yritys lypsetään kuiviin, vaan samaan aikaan pitää myös veistää pihviä sen pyllystä, kuten Ohjelmistoyrittäjien entinen puheenjohtaja Pekka Ruusunen tapasi sanoa. Suomen viranomaiset ovat unohtaneet Sun Tzun johtamisopit. Hän kehottaa huolehtimaan miesten hyvinvoinnista ja varoittaa yliverottamasta tai -rasittamasta heitä.² Mutta toisaalta, onhan maailman korkeimmilla veroilla ollut positiivisiakin vaikutuksia. Niillä on saatu ostettua pöytä roskapankkien, Relanderin Soneran ja Microsoftin pöytiin.

Oma yritykseni muuttui historiansa aikana ensin

1 Suomi on näkemyseni mukaan sosialistinen maa. Koska Suomen sosialismi on kansallinen ongelma, on Suomi siten kansallissosialistinen maa. Tällä uuden ajan kansallissosialismilla ei ole mitään yhtymäkohtaa toisen maailmansodan aikaiseen saksalaiseen kansallissosialismiin, vaikka asiasta saatetaan olla montaa mieltä. Suomessa kansallissosialismia edusta sosiaalidemokraattinen puolue yhdessä kaikkien muiden puolueiden kanssa.

2 "Carefully study the well-being of your men, and do not overtax them" (Huolehdi miestesi hyvinvoinnista äläkä yliverota heitä.) Sun Tzu: *The Art of War* (www.gutenberg.org; alkuteos 400-l eKr.), luku XI:22.

henkilökohtaisesta pakkopullasta ympäristön ihailemaksi unelmaksi. Kun sitten luovuin yrittäjyydestä, SOT:hen ke-
räämäni vauraus ja osaaminen muuttuivat ongelmajätteiksi,
joista oli lähes mahdotonta päästä eroon. Kertyneelle tie-
topääomalle ei ollut löytyä ottajaa. Vain verottaja arvosti
yritystä vielä lähtöni jälkeenkin odottaessaan kieli pitkällä
lisää veroja.

Suomalaisen yrityksen menestys mitataan maksetuis-
sa veroissa. Yrittäjien kannalta tämä johtaa noidankehään.
Menestyessään on tehtävä yhä enemmän töitä saadakseen
vieläkin nopeammin nousevat verot maksettua. Kun joku
sitten onnistuu veivaamaan Bonk-laitettaan muita nopeam-
min, hänet ammutaan varoittavana esimerkkinä alas mitä
mielikuvituksellisimmilla lisä-, jälki- ja arvioveroilla. Näin
kävi Jaakko Rytsölälle, joka päätyi verottajan hampaisiin ja
sai aivan käsittämättömät mätkyt virtuaaliomaisuudestaan.
Ehdotin Päiville, että tämän kirjan alaotsikossa esiintyvä
Erokirja korvattaisiin Verokirjalla. Minä kun olin ollut yrit-
täjä verottajan armosta.

Ohjelmistoyrittäjänä toimiminen olisi sinänsä saattanut
olla mielekäästä, ellei työaika olisi tärvääntynyt etupäässä
kaikkeen muuhun kuin oman alan töihin. Se oli turhanpäi-
väistä vääntöä verottajan, oikeusjärjestelmän ja ikävien ih-
misten kanssa, mikä nosti verenpainetta. Tämä yrittäjyyden
pimeä puoli on suomalaisessa yhteiskunnassa tabu. Hallit-
sevan näkemyksen mukaan yrittäjät ovat etuoikeutettuja
saadessaan toimia Suomen kaltaisessa kehittyneessä ja jär-
jestäytyneessä yhteiskunnassa, kuten esimerkiksi taloustut-
kija Vesa Keinonen lohkaisee:

Yrityksillä on etuoikeus toimia järjestäytyneessä yhteis-
kunnassa. Ne saavat nojata toimissaan sen arvokkaaseen
sosiaaliseen pääomaan ja luottamukseen. Oikeuslaitos

huolehtii siitä, että sopimuksista pidetään kiinni.¹

Minäkään en aikanaan halunnut valittaa viranomaisten mielivallasta tai arvostella oikeuslaitosta. Koin pelkoa virkamiehiä kohtaan, sillä herran pelkohan on viisauden alku. Yrittäjänä minä sain lisäksi olla oman itseni herra ja nauttia vapauden illuusiosta kulkiessani hymyssä suin minulle ennalta viitoitettua tietä pitkin.

Etenkin 90-luvulla yrittäjyyteen liitettiin ylenpalttista ihannoitua, vaikka tosiasiaa yrittäminen oli rutiinien läpikäymistä kuten kaikki muutkin ihmisten tekemät työt. Olen lukenut huvittuneena vanhoja visioita tietoyhteiskunnasta, joissa hehkutetaan, ettei tulevaisuudessa ole enää tylsiä ja ikäviä töitä. Puurtamisen sijasta ihmiset suhtautuvat työhönsä intohimoisesti ja luovasti. Visionäärien mukaan koko uusi tietoyhteiskunta on luovuuden yhteiskunta, joka perustuu vuorovaikutukselle.² Idealisteja on luonnollisesti pesiytynyt myös avoimen lähdekoodin yhteisöön. Eric Raymond kuvaa esimerkiksi alaa ohjaavaa Unix-filosofiaa täydellisyyteen pyrkiväksi taiteenlajiksi:

Unix-filosofia edellyttää, että on uskollinen täydellisyyden pyrkimykselle. Täytyy uskoa, että ohjelmistosuunnittelu on taito, johon on pantava koko älynsä ja intohimonsa.
(--) Ohjelmistosuunnittelun ja -toteutuksen kuuluu olla ilotteleva taiteenlaji, eräänlainen korkeantason leikki.³

En tiedä mistä Raymond on ideansa kaivanut, ellei sitten kuplan aikaisesta hypetyksestä, mutta ohjelmistotekniikan

1 Vesa Kanniainen: "Talouden moraali, markkinavoimat ja yritysten yhteiskuntavastuu". Teoksessa Vesa Kanniainen & Matti Sintonen (toim.): *Etiikka ja talous*. Porvoo: WSOY, 2003.

2 Pekka Himanen (toim.): *Globaali tietoyhteiskunta*, s. 5.

3 Eric Raymond: "The Art of Unix Programming," (Addison-Wesley, 2003). Siteerattu teoksesta Pekka Himanen (toim.): *Globaali tietoyhteiskunta*, s. 49.

käytäntöjen kanssa näkemyksellä ei ole mitään tekemistä. Minulle ajatus luovuudesta tietotekniikassa on yhtä haluttava kuin verottajalle luova kirjanpito. Kun ohjelmistotekniikassa tuotetaan ratkaisuja maksavien asiakkaiden ongelmiin, syntyy kulutustavaraa eikä raketitiedettä. Samasta syystä ohjelmistopatentit ovat päättömiä.

Muistan toki tehneeni joskus jotain luovaakin. Otin prosessorin tuulettimen ja poistin siitä kehikon niin, että jäljelle jäi vain moottori ja propelli. Kiinnitin sen liimalla lippalakin päälle. Tämän jälkeen laitoin lippalakkiin 9 voltin pariston, jonka kytkin tuulettimeen. Voilä, propellihattu oli valmis. Innovatiivisia nörttejä tavattiin tuolloin nimittää propellihatuiksi. Projektini herätti hilpeyttä laitekaupan väessä, joka yritti kilvan arvailla, mitä oikein olin puuhaamassa.

Osa entisistä työntekijöistäni jatkoi yrittäjinä. Jätin jälkeeni tusinan verran spin-off-yrityksiä Suomeen, Yhdysvaltoihin, Viroon, Australiaan ja Venäjälle. Työllistin spin-offit mukaan luettuna arviolta parisataa henkeä. Uusien firmojen toimialoja olivat muiden muassa GNU/Linux-jakelujen tekeminen, ohjelmistotuotanto, ohjelmien jakelu, jälleenmyynti, avoimen lähdekoodin asiantuntijapalvelut ja uusmedia.

Mikäli kenenkään vanhan kollegani yrittäjäyys johtui minun esimerkistäni, toivon hänen harkitsevan uudelleen. Näin jälkikäteen ajatellen olisin voinut yhtä hyvin istua 13 vuotta vaikkapa lotus-asennossa ja mietiskellä päivät pitkät. Näin olisin saanut aikaan paljon enemmän. Kokeilimme Päivin kanssa mietiskelyä tai paremminkin mielen tyhjentämistä Antaijissa, jossa pidettiin päivittäin kaksi zazenituntoa. Ensimmäinen oli aamuneljältä ja toinen iltakuudelta. Istuimme kaksi tuntia kerrallaan pyöreän tyynyn päällä tuijottaen tyhjää seinää. Keskityimme ajattelemaan

ei-mitään. Tähän tyhjän toimittamiseen ei tarvittu näyttöjä eikä näppäimistöjä. Se oli myös ekologista: sähköä ei kulu-
nut ja koko aivokapasiteettikin ylevöityi tyhjän panttina.

Kuvitelma siitä, että minulla ei ollut vaihtoehtoja esti minua aikanaan tekemästä toisin ja jatkuva kiire vei ajatukset pois omasta itsestäni. Kerran aloitettua ei ollut myöskään helppo lopettaa, varsinkaan toiminnan paisuttua ja vastuun kasvettua työntekijöitä kohtaan. Näin käy monelle yrittäjälle. Pienenä alkanut toiminta ryöstäytyy käsistä ja mukana on yhä enenevässä määrin kirjanpitoa, markkinointia, johtamista, henkilöstöongelmia, verosekoilua ja niin edelleen.

Yhteiskunnan rakenteet ja arvot perustuvat samankaltaisiin kehityksen ja kasvun ajatuksiin. Kehityksen oletetaan jatkuvan kerran aloitetulla radalla maailman tappiin ja miellään kiihtyen. Siihen ei ole rakennettu hätäjarrua tai poistumisteitä. Minulle suuri oivallus oli se, että yrittäminen oli vain yksi valinta monien joukossa ja minä voisin koska tahansa valita toisin. Jos tänä päivänä joutuisin uudelleen velkatilanteeseen, jossa aikanaan ajauduin yrittämiseen, ripustaisin hetkeäkään empimättä hanskat naulaan ja antaisin olla.

Tulin onnelliseksi kyseenalaistamalla yhteiskunnan arvoja ja tabuja sekä tekemällä asiat oman pääni mukaan. Luovuin peloistani ja samaan syssyyn herrojen kumartelusta. Tajusin, että minun oli määriteltävä itse oma tieni ja unohdettava valmiit patenttiratkaisut. Kun tänä päivänä mietin tätä perin yksinkertaista asiaa, se vaikuttaa päivänselvältä. En ymmärrä, miten elämästäni saattoi sitä etsiessä vierähtää rontti 34 vuotta. Yrittäjäelämän vastoinkäymiset ja vaikeudet tosin saivat minut päinvastoin vain yrittämään entistä tarmokkaammin sen sijaan, että olisin hakenut ratkaisua perustavanlaatuisempiin kysymyksiin.

Miksei yhteiskunnassakaan nähdä vaihtoehtoja? Entä jos 'kehityksen' ja 'kasvun' ohella myös 'kehittymättömyydellä' ja 'paikallaan pysymisellä' olisi myönteistä kaikua?

Kieli pitää yhteiskuntaa koossa. Se sisältää suuren määrän oletuksia, jotka ovat kadonneet kielen käyttäjien tietoisuudesta aikojen saatossa. Onko kulta sinusta hyvää ja sonta huonoa? Minulle kulta on mitänsanomaton eikä kelpaa edes syömiseen. Sonta sen sijaan on hyvä juttu. Se soveltuu erinomaisesti lannoitteeksi puutarhassa. Kommunikointi runsaasti piilomerkityksiä sisältävän kielen avulla tekee oletusten vastaisten viestien välittämisen mahdottomaksi. Vastaanottaja todennäköisesti torjuu viestin, jos se ei noudata hänen odotuksiaan ja arvomaailmaansa. Kieli ei valitettavasti taivu niihin asioihin, joita minä haluaisin sinulle kertoa.

Ennustan, että tulevaisuudessa yhä useampi alkaa tehdä itsenäisiä valintoja *besserwisser*-yhteiskunnasta ja kielen sisältämistä oletamuksista riippumatta. Tällainen valinta on esimerkiksi olla tekemättä työtä, sillä – nyt käsi sydämelle – palkkatyö on vain harvalle nautinto. Moni joutuu tänä päivänä työskentelemään yhä enemmän vain säilyttääkseen nykyisen elintasonsa. Hinnat ja palkat ovat nousseet, mutta jälkimmäiset huomattavasti hitaammin ja ilman entisenlaisia työsuhde-etuja. Harmaa arki syö työmoraalia. Työvoimapula on jo tänä päivänä todellisuutta. Kun tähän lisätään vielä Suomen alati hidastuva väestönkasvu, aivovuoto ulkomaille, työikäisen väestön ja yrittäjien määrän väheneminen, niin seuraukset ovat mielenkiintoisia.¹

Ovatko edellä mainitut kehityssuunnat yhteiskunnan kannalta uhkia vai mahdollisuuksia? Jälkimmäistä tukee

¹ Uudistuva, ihmisläheinen ja kilpailukykyinen Suomi, s. 16; Jouko Rajaniemi: "Yritystoiminnan kasvu pysähtynyt, yrittäjät ikääntyvät. Yritykset Suomessa vuosina 1994–2003". Teoksessa *Tilastokeskuksen kymmenvuotiskatsaus* (Helsinki: Tilastokeskus, 2005), s. 79-82.

ainakin se seikka, että kilvoittelun vähenemisen myötä protestanttisen etiikan mukaiset ihannesuorittajat pääsevät taivaaseen jonottamatta eikä työmatkaliikenne tuki kehäteitä. Yksilön kannalta työelämän ulkopuolelle jäämisellä on kauaskantoisia seurauksia. Työ takaa säännölliset tulot ja kerryttää eläkettä ainakin teoriassa. Useimmissa maissa työ, sosiaaliturva ja terveydenhuolto on sidottu toisiinsa. Työ voi toimia takuuna, jota ilman ei saa esimerkiksi luotokorttia, pankkilainaa tai edes vuokra-asuntoa.

Työelämästä poisjääminen on kuitenkin mahdollista kenelle tahansa. Jopa Suomessa pystyy elämään mainiosti työttömyysavustuksella ja sosiaalitoimiston rahoilla, kunhan ei ole säästöjä ja omaisuutta. Asia on tabu ja protestanttisen etiikan valossa häpeällinen, mutta voidaan kysyä, entä sitten? Vankila olisi todennäköisesti Suomessa paras paikka elää. Siellä saa katon pään päälle ja ruokaa tarvitsematta tehdä yhtään mitään. Lisäksi maailma on pullollaan erilaisia yhteisöjä, joissa voi elää rahatta, kunhan osallistuu oman ruokansa kasvattamiseen yhdessä muiden kanssa. Wooferointi eli oman työpanoksen vaihtaminen ruokaan ja asuntoon on suosittu elämäntapa esimerkiksi Uudessa-Seelannissa. Eläminen on sitä paitsi edullista lähes kaikissa muissa maissa kuin Suomessa. Tätä kirjaa kirjoittaessa asuimme Kamputseassa hyvätasoisessa hotellissa neljällä eurolla päivässä ja ravintolaillallisemme maksoivat alle euron hengeltä.

Meiltä on kysytty, mitä tapahtuu sitten, kun rahat loppuvat eikä meillä ole säästöjä vanhuudenpäivien varalle. Olemme vastanneet, että murehdimme sitä sitten. Ajatus vanhuudenturvan keräämisestä on kuitenkin kysymyksenä mielenkiintoinen, sillä se kuvastaa suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan paradoksia. Veroja maksetaan, jotta työelämästä vetäytyneet saisivat eläkettä ja ilmaisen

terveydenhuollon, mutta samaan aikaan yhä harvempi luottaa yhteiskunnan kykyyn pitää huolta kansalaisistaan. Tästä kertovat pankkitilien säästöt, oman asunnon merkityksen korostaminen sijoituskohteena ja kasvavat investoinnit yksityisiin eläkevakuutuksiin.

Sekä omaisuudella että vakuutuksilla ostetaan elämään sitä turvallisuutta, mitä yhteiskunta ei kykene tarjoamaan. Molemmat ovat näennäisiä, sillä kuka takaa, ettei Suomessa koeta Argentiinan tapaan talouskriisiä, jossa valtio takavari-koi rahaa yksityisten ihmisten tileiltä? Tai ettei oikeuslaitos kiellä sinua myymästä omaisuuttasi, kuten minulle oli käydä, tai että asuntojen hinnat eivät romahda kuten 1990-luvun alussa? Entä ovatko eläkevakuutuksia myyvät yritykset pystyssä enää silloin, kun rahojen maksun aika tulee vai käykö niille kuten roskapankeille? Jälkimmäinen kysymys koskee luonnollisesti myös palkasta perittyjä eläke- ja sosiaaliturvamaksuja. Niille ei ole riittävästi maksajia silloin, kun rahojen saamisen aika koittaisi.

Raha ei ole minun mielestäni keskeinen kysymys, vaan se, voivatko yhteiskunta ja muut ihmiset tietää sinua paremmin, mikä sinulle on parasta ja mitä sinä tarvitset. Harva uskaltaa edes ajatella, mitä oikeasti haluaisi elämältään tai mikä olisi omasta mielestä eteenpäin menemistä. Onko se sitä, että töitä riittää, pieni osa palkastasi kolahtaa kuu-kausittain tilillesi ja kehitys kehittyy? Haluatko taskuusi aina uudempia ja hienompia hilavitkuttimia, jotka nähdes-sään naapurit ja ystävät muuttuvat kateudesta vihreiksi? Vai riittäisikö se, että olisit onnellinen? Yhteiskunnassa keski-vertaisuus ja massan ylivoima ovat hallitsevia eikä erilaisiin elämänvalintoihin suhtauduta suopeasti. Kaikkien tulee olla samassa veneessä, sillä vain näin kaikkia kohtaan voi tuntea lojaalisuutta.

Minulle yrittäminen ja tietoyhteiskunta olivat vain

äärimmäisiä välineitä omien tarpeideni loputtomaan viivästämiseen. Tavoitteena oli entistä parempi tulevaisuus, jonka vuoksi elämää tässä-ja-nyt ei ollut olemassa. Silmissä siinsi turvallinen tulevaisuus, riittävästi rahaa ja omaisuutta pahan päivän varalle. Nykyisestä näkökulmastani asia on päinvastoin. Minulle elämää tämän hetken ulkopuolella ei ole olemassa enkä kaipaa materian mukanaan tuomaa turvallisuutta.

Käytän aikaa aiemman mittapuuni mukaan turhanpäiväisiin askareihin. Kävelen mielelläni, sillä minulla ei ole kiire. Kaikki on suhteellista. Jos matkaa mittaa parsekeissa, kaikki matkat ovat lyhyitä. Kun minä lakkasin olemasta kiireinen, aika menetti merkityksensä. Nyt minulla on kaikki aika maailmassa – ikuisuus on läsnä jokaisessa hetkessä.

Jälkikäteen olen tunnistanut työnteon taustalta vieläkin fundamentalisemman syyn. Se on pelko. Pelot motivoivat ihmisten toimintaa. Niitä vastaan varustaudutaan ja niiden toteutumiselta suojaudutaan. Terrorismi lienee yksi nyky-yhteiskunnan tärkeimmistä peloista. Sen riski on kasvanut eksponentiaalisesti tuota pelkoa hyväksikäyttävien poliitikkojen mukaan. Yhteiskunnan evoluution seuraava aste saattaa olla vapauksien ja oikeuksien eliminointi turvallisemman totalitarismin tieltä. Terrorismi on käypä perustelu mille tahansa toiminnalle pelkoyhteiskunnassa, oli se sitten kuinka arveluttavaa ja epäeettistä tahansa.

Kuolemanpelko on peloista suurin. Mitä enemmän minä täytin kalenteriani työllä, sitä pienempi riski minulla oli päätyä miettimään tätä koko elämän juurirajoitetta. Työnsin kysymyksen ja sen aiheuttaman ahdistuksen takalalle. Kuolemanpelko selittää itse asiassa kaiken elollisen toiminnan. Mitä sinulle tapahtuu, kun sinä kuolet? Entä miten tuo vastauksesi vaikuttaa elämääsi juuri nyt? Minä en usko kuoleman olemassaoloon, mutta kunnioitan elämää.

Jos synnyn uudelleen, toivon yleneväni koiraksi tai kerjäläiseksi.

Väitän, että maapallon eri filosofiat ja uskonnot ovat rakentuneet selittämään kuolemaa ja helpottamaan sen aiheuttamaa ahdistusta. Erilaiset suuntaukset tarjoavat omia selityksiään olemassaololle. Minä olen havainnut, että minä en ole olemassa. Kuvitelma olemassaolostani oli egon yritys luoda merkitystä elämälleni ja sitä kautta sitoa minut puolustamaan omaa olemassaoloani. Kun en enää usko olevani olemassa, minun ei tarvitse suojella egoani tai etsiä epätoivoisesti merkityksiä elämälleni. Myös kuoleman käsite rakentuu olemassaolon varaan ja lakkaa näin olemasta. Elämä on. Ei se välttämättä sen ihmeellisempää ole.

Filosofiassa puhutaan eksistentiaalisesta angstista. Minä koin eräänlaisen non-eksistentiaalisen angstin kun tajusin, ettei minua ole olemassa. Koin elämisen perustoiminnot, kuten syömisen, turhanpäiväisenä. Se oli pelkkä olemassaolon illuusioita ylläpitävä toiminto, jonka jatkaminen oli turhanpäiväistä. Päivi sai puhuttua minut ympäri jatkamaan syömistä toistaiseksi ja harrastan sitä sosiaalisena tapahtumana, josta me molemmat nautimme. Pelkkään syömiseen syömisen vuoksi en näe mitään syytä. Mutta palataan takaisin maan pinnalle ja Suomeen ennen kuin jutun juoni katoaa tyystin maailmankaikkeuden eetteriin.

Kun lakkasin kuvittelemasta itsestäni liikoja, menetin samalla sokean uskoni ihmisjärjen saavutuksiin, kuten tieteseen, kehitykseen ja teknologioihin. Heräsin ajattelemaan asiaa ensimmäisen kerran vuonna 2002, jolloin eduskunta teki päätöksen ydinvoiman lisärakentamisesta. Jäin miettimään, minkälaisia peruuttamattomia seurauksia ydinvoimalla ja insinöörien erehdyksillä tulisi olemaan. Esimerkiksi joitakin vuosia sitten Slammer-niminen haittaohjelma

sulki ydinvoimalan verkon ja aiheutti laajan sähkökatkon.¹ Mieleeni tulvi kysymysten ryöppy. Mitä muita seurauksia asialla olisi voinut olla? Miksi näitä kysymyksiä ei pohdittu Suomessa? Olivatko Suomi ja Iran ainoat maat maailmassa, joissa edelleen rakennettiin sokeasti lisäydinvoimaa? Voiko kenellekään olla enää epäselvää, mitä sen aiheuttamat riskit ja ympäristöhaitat ovat?

Edes lahjakkaat ihmiset tai tiukka laadunvalvonta eivät poista virheiden mahdollisuutta, tai kuvitelmat erehtymättömyydestä. Ohjelmistovirheitä aiheuttavat monet eri syyt: väärinkäsitykset, viestintäkatkokset, muuttuvat vaatimukset, väsyneet ohjelmoijat tai yksinkertaisesti se, että nykyaikaiset ohjelmistot ovat niin monimutkaisia kokonaisuuksia, etteivät yksittäiset ihmiset voi niitä hahmottaa. Olemme tulleet aivan liian riippuvaisiksi erilaisista ohjelmistoista. Annamme niiden kontrolloida elämäämme ja luotamme niiden käsiin jopa elämän ja kuoleman asioita. Lentokoneet lentävät ohjelmilla, pankit käsittelevät rahoja ohjelmilla, voimat käyttävät ohjelmia sähkövirran säätelämiseen ja sairaaloissa ihmiselämät ovat konkreettisesti kiinni ohjelmissa.

Mikäli ydinvoimaaänestystä edeltäneellä viikolla olisi palautettu ihmisten mieliin Tsernobylin kauheudet, olisi suunnitelma saattanut kaatua. Onnettomuudesta ei varoitettu tai edes tiedotettu suomalaisia ennen kuin tieto vuosi naapurimaista. Laskeumakarttojen perusteella Suomi sai reilusti säteilyä. Lapset leikkivät säteilevillä hiekkalaatikoilla ja kansakunta ryysti onnellisen tietämättömänä radioaktiivista vesijohtovettä. Ne tuhannet suomalaiset, jotka ovat kuolleet tai kuolemassa piittaamattomuuden seurauksena,

¹ Marko Mannila: "Yhdysvaltain sähkökatko: Slammer sulki ydinvoimalan verkon tammikuussa", *IT-viikko*, www.itviikko.fi, 21. elokuuta 2003; "Maailman pelastaminen anarkialta eliminoimalla heikoin lenkki", *lehdistöiedote*, sähköposti, 24. elokuuta 2003.

olisivat saattaneet arvostaa asianmukaista tiedottamista. Ehkä juuri heidän muistokseen pitää säteilyturvakeskukseksi antaa toinen mahdollisuus ja rakentaa siksi Suomeen lisää ydinvoimaa.

Usko insinöörien erehtymättömyyteen oli minulle liikaa. Olin ennen ydinvoimalapäätöstä tarjonnut tukea muiden muassa Vihreille ja eduskunnan edessä partioineille luontoaktivisteille.¹ Kuilu ohjelmistoyrittäjän ja viherpiiperöiden välillä osoittautui kuitenkin liian leveäksi eikä motiivieni puhtauteen uskottu. Raha, työpanos tai edes lobbausapu eivät kelvanneet. Ehdotin säteilyturva-asujen ja säteilymittareiden tuomista kaduille ja jättikokoisten Tsernobylin kuvien pystyttämistä eduskuntatalon pääovien läheisyyteen äänestyspäiväksi. Olisin mielelläni rahoittanut nämä toimenpiteet.

Tietoyhteiskunta ympäristöä ja ihmisiä vahingoittavine lieveilmiöineen on minulle kirosana. Työelämässä ollessa se oli vielä kukkotappelujen väline, jota virkamiehet käyttivät halutessaan päteä ja käyttää verorahoja erilaisiin nollatutkimuksiin, estää kilpailua ja pönkittää Microsoftia. Avoimen lähdekoodin yhteisössä ei tietoyhteiskunnasta puhuttu. Uudet teknologiat olivat yhteisölle arkipäivää – tai lattean sanonnan mukaisesti – ilmaa, jota hengitettiin, tosin tuiki tärkeää sellaista. Sielläkin ihannoitiin uusia teknologioita.

Oltuani mukana teknologisen kehityksen kärjessä se muuttui minulle ensin merkityksettömäksi ja lopulta lakasin seuraamasta kehitystä. Muutoksen nopeutta pidetään niin huimana, että jos siitä jättäytyy sivuun vaikka vain kuukaudeksi tai vuodeksi, putoaa auttamattomasti keltasta. Kun kirjaa kirjoittaessamme kävimme tietotekniikkaa uuti-soivilla Internet-sivuilla, saimme ihmeeksemme huomata,

¹ Olin yhteydessä muiden muassa Kaisa Kososeen, Suomen luonnonsuojeluliiton Tuuli Kaskiseen ja Luontoliiton Jouni Nissiseen.

että uutiset olivat samoja kuin vuonna 2004. Vain yritysten ja henkilöiden nimet olivat muuttuneet.

Digiboksi oli edelleen tulossa huhtikuussa 2007. Helsingin Sanomat uutisoi, että kaapelitaloudet voivat saada jatkoaikaa digitaalisiin televisiolähetyksiin siirtymiseen, jos digisovittimet eivät yleisty toivotulla nopeudella.¹ Teknologioista 3G ja RFID (matkan päästä luettava radiotunniste, jolla voidaan luoda tulevaisuuden isovelvi valvoo-tyyppisiä palveluja) olivat nekin vielä tulossa. Ensin mainitusta ei näyttänyt olevan edelleenkään mitään iloa loppukäyttäjille ja vielä vähemmän meille, sillä me emme palaa kännykän orjuuteen. Nykyään tuntuu ärsyttävältä istua illallisella ihmisten kanssa, jotka näpläävät koko illan neuroottisesti antennitamagochejaan. Onneksi he sentään ymmärtävät pyytää anteeksi sitä, etteivät voi mitään kännykkäriippuvuudelleen.

Teknologioiden kehitys toi toki mukanaan mielenkiintoisiaakin aiheita, mutta niiden merkitys avautuu lopulta vain tietoyhteiskunnan jäsenille. Esimerkiksi laajakaistalla ei ole mitään merkitystä, jos ei tunne tarvetta surffata Internetissä. Tietokoneavusteinen opetus tuntui minusta aikanaan kiehtovalta, mutta tällä hetkellä olisin kiinnostuneempi tietokoneavusteisesta tai jopa täysin tietokoneettomasta poisoppimisesta. Haluaisin oppia pois lukemisesta ja kirjoittamisesta, sillä ne imevät minua ajoittain takaisin harhaiseen maailmaan ja niitä on vaikea vastustaa. Kun näen jonkun tekstin, huomaan lukeneeni sen, vaikken halunnutkaan.

Olen muuttunut ensimmäistä kertaa elämässäni tavalliseksi tietotekniikan käyttäjäksi. En enää jaksaa kiinnostua siitä, mikä käyttöjärjestelmä koneessa pyörii tai mitä

¹ ”Ministeriö: Kaapelitalouksien digisiirtymälle tarvittaessa jatkoaikaa”, *Helsingin Sanomat*, 11. huhtikuuta 2007.

tietokone tekee.¹ Se on pelkkä työkalu Päivin kirjoitusunelman toteuttamiseen. Riittää, että tekstin- ja kuvienkäsittelyohjelmat toimivat. Tästä näkökulmasta avoimen ja suljetun lähdekoodin väliset käyttöjärjestelmäsodat vaikuttavat yhtä turhanpäiväisiltä kuin koko tietoyhteiskunta ja oma osallistumiseni niihin kumpaankin puhtaalta pätemiseltä. Jostain asiasta pitäminen tai jonkin asian inhoaminen merkitsee minulle nykyään yhtä vähän kuin epäilemättä kodittomuus ja irtolaisuus sinulle. Olet käyttänyt aikaasi tämän kirjan lukemiseen ja odotat vastineeksi hyötyä. Toivon, että saat haluamasi, oli se sitten mitä tahansa.

Moni tietoyhteiskunnan hypettämistä asioista tähtää pohjimmiltaan bisnesten kasvattamiseen. Yritykset pyrkivät luomaan kuluttajille jatkuvia hankintapaineita uusilla teknologioilla. Joka vuosi tuupataan markkinoille uusilla ominaisuuksilla varustettuja tietokoneita, kännyköitä ja kodinkoneita. Monissa ominaisuudet ovat jo aikapäiviä sitten ylittäneet käyttäjän tarpeet. Mihin kotikäytössä tarvitaan tietokoneen kahta kirjoittavaa dvd-asemaa, supertehokasta näytönohjainta tai jättisuurta, videoeditointiin tarkoitettua kiintolevyä? Osa tuotteista on lisäksi yhtä hajoavaisia kuin Setecin passit, jotka kestävät muutaman vuoden. Kännyköiden keskimääräinen käyttöikä oli työssäoloaikani alle vuoden. Tuotteen lyhyt elinikä takaa, että uusia kännyköitä ostetaan hajonneiden tilalle edelleen myös Suomessa, jossa niitä on jo ennestään paljon enemmän kuin ihmisiä.

Myös viranomaiset ovat luoneet omista lähtökohdistaan paineita erilaisten älyttömyyksien, kuten jo mainittujen digiboksien hankintaan. Digiboksissa tiivistyy erinomaisesti tietoyhteiskunnan tyhjäntoimittaminen. Se on aito Bonk-laite. Sisään menee sähköä ja ulos tulee ihan sama signaali kuin boksittakin. Silti niitä ostetaan, koska valtio yrittää

¹ Käyttäjakeskeisestä näkökulmasta GNU/Linuxiin esim. Sam Varghese: "Is GNU/Linux for you? Probably not", *ITWire*, www.itwire.com.au, 2. maaliskuuta 2007.

pakottaa kansalaiset hankkimaan sellaisen. Onhan selvää, että ilman Bonk-laitteita ei Bonk-elämä voi täyttää tietoyhteiskunnan asettamia minimivaatimuksia.

Tuotteiden päivitykset ovat käyttäjille riesa. Saimme todeta sen omakohtaisesti, kun käyttämästämme Googlen blogipalvelusta tuli uusi, markkinointisloganeiden mukaan parannettu versio. Luonnollisesti vanha ja uusi palvelu eivät olleet taaksepäin yhteensopivia, joten jouduimme tekemään koko blogin alusta alkaen uudelleen. Uusi palvelu ei tarjonnut meille mitään sellaisia ominaisuuksia, joita olimme kaivanneet. Ja luonnollisesti vanhat virheet ja puutteet olivat edelleen korjaamatta. Samanaikaisesti palvelun tekninen tuki todisti toimimattomuutensa jättämällä vastaamatta kyselyihin. Tulin päivitystä tehdessäni ajatelleeksi niitä satojatuhansia ihmisiä, jotka minä hassutin aikanani tekemään jatkuvia päivityksiä rahaa ansaitakseni. Pyydän nöyrimmin anteeksi aiheuttamaani riesaa.

Itse asiassa useimmissa tietoyhteiskunnan teknologioissa, joiden on alun perin pitänyt helpottaa elämää tai tuoda siihen uutta sisältöä, on käynyt esimerkin tavoin päinvastoin. Tapasin jo työaikana kuittailla ”tarvitaanko heti ja helposti vai tehdäänkö tietokoneella?” Nykyään siinä on jopa entistäkin vinhampi perä. Tuleville sukupolville tilanne on haastava, tosin tottumustakin on enemmän.

Mieleeni muistuu, kuinka vielä Kauniaisissa asuessani otin kerran toimistolta mukaani vanhan, käytöstä poistetun tietokoneen. Ajattelin tehdä siitä pelikoneen itselleni ja silloin 5-vuotiaalle Kallelle. Yritin turhaan asentaa koneeseen käyttöjärjestelmää ja pelejä. Purin ja kokosin konetta vikaa etsiessäni ja Kalle istui vieressä ihmettelemässä. Lopulta annoin periksi. Kalle oli ilmeisesti jatkanut koneen parissa puurtamista ja tuli parin viikon päästä nykimään minua hihasta. Hän napsautti koneen päälle, käynnisti pelin ja sanoi:

”Nyt pelataan isi”. Mieleeni tulleet skenaariot tapahtumien kulusta vaikuttivat pelottavilta. Jos lukutaidoton pikkupoika osaa korjata viallisen tietokoneen, asentaa siihen käyttöjärjestelmän ja pelejä, mitä hänestä tulee isona?

Minä jätin kehityksen kehittymään keskenään ja hyppäsin pois. Ratkaisuni herätti ihmetystä ja julkisuudessa esitettiin erilaisia huhuja, mitä SOT:lle oli tapahtunut.¹ Katsottiin, että olin joko suoriutunut maksimaalisesti ja saanut varhaiseen eläkkeelle jääntiin oikeuttavan omaisuuden, tai sitten en ollut pysynyt vauhdissa mukana ja olin epäonistunut. Itse kyllästyin kysyjiin ja aloin vastata, että me olemme karkumatkalla olevia pankkiryöstäjiä. Toista äärireaktiota edusti entisen yhtiökumppanini väite Internetin keskusteluryhmässä. Hänen mukaansa olin ”ottanut SOT:n rahat ja juossut” ja Xcelera toimi lomailumme rahoittajana.

Päiväys: 7.6.2005

Lähettäjä: (lähettäjän nimi on poistettu)

Aihe: Re: RIP LBA-Linux, SOT

Joku varasti rahat ja juoksi.

http://www.geocities.com/paivi_santeri/

Rahoittaja lomailulle on

<http://www.xcelera.com/portfolioo.html>

--

(viestin allekirjoitus on poistettu)

Kukaan ei osannut arvata sitä, että olin herännyt näkemään yhteiskunnassa olemisen valinnanvaraisuuden. Aloin luopua yhä useammista aikaisemmin arvostamistani tai

¹ Esim. Aleksi Kolehmainen: ”Linux-yhtiö SOT joutui selvitystilaan”, *Tietoviikko*, www.tietoviikko.fi, 6. kesäkuuta 2005.

välttämättöminä pitämistäni asioista. Nyt palaaminen takaisin vanhaan olisi minulle ajatuksena yhtä mieluisa kuin pään työntäminen ulosteen ja virtsan täyttämään vessanpönttöön.

Kun myin osakkeeni joulukuussa 2006 vapauduin viimein viettämään sellaista elämää, jota lähdin alun perin tavoittelemaan. En omista mitään, mutta oloni on vapaampi ja kevyempi kuin koskaan tietoyhteiskunnassa eläessäni. Olen huomannut, että mitä useammista asioista olen luopunut, sitä mielekkäämmäksi elämäni on muuttunut. Ihminen tulee toimeen loppujen lopuksi hyvin vähällä, kun vain on rakkautta. Sitä eivät mitkään maailman tavarat ja rahat pysty korvaamaan tai ostamaan. Mammonan ja uusien teknologioiden tuoma turvallisuus ja vapaus olivat pelkkiä illuusioita, jotka toivat mukanaan huolta ja sitoivat itseensä. Vaikka Mersun takapenkillä onkin juutalaisen sanonnan mukaan mukavampi itkeä kuin ratikassa, niin minä istuskelen mieluummin maantien poskessa, katselen asfaltilla vipeltäviä gekkoja, nautin lintujen laulusta ja annan aurin gonpaisteen tai sadepisaroiden tanssia ihollani. Toivottavasti rakkaat lapseni saavat joskus kokea elämässään saman vapauden.

Tulevaisuuden suhteen meillä ei Päivin kanssa ole visioita, sillä me elämme päivän kerrallaan. Toteutamme mielihalujamme sitä mukaa kun niitä ilmaantuu. Päivillä tietysti puuttuu vielä tuloskortistaan toistasataa valtiota ja uusiakin syntyy poliittisissa myllerryksissä, joten maapalloa riittää tallattavaksi. Matkastamme on kadonnut aikaraja ja vanha sanonta ”Tärkeintä ei ole perille pääsy vaan itse matkanteko” on saanut kirjaimellisen merkityksen. Minä haaveilen mahdollisuudesta päästä omavaraistalouteen ja keskittyä puutarhanhoitoon. Ehkä siihen tarjoutuu joskus mahdollisuus joko Antaijissa tai sitten muualla. Ja jos se ei

onnistukaan, niin totean kuten japanilaiset: ”Mikään ei ole niin tärkeää kuin puutarhan hoito – eikä sekään ole tärkeää”. Pidän kasveista ja haluaisin kasvattaa oman ruokani. Se tuntuu rehelliseltä ja houkuttelevan yksinkertaiselta elämäntavalta.

Minulta on toisinaan kysytty, miten tehdä elämässään suuria muutoksia ja tulla niistä onnelliseksi, jos ei tunne tavallani viehtymystä platinaiselle pilvenreunalle. Minun täytyy tunnustaa, että en tiedä vastausta. Olen itse syök-synyt aina täysillä ja päästä pakkaa kaikkeen, mitä olen tehnyt. Niin nytkin. Päiväni täyttää rakkaus. Suurin osa ajasta menee Päivin hyvänä pitämiseen. Me olemme olleet kohta kolme vuotta yhdessä kellon ympäri ja olemme edelleen korviamme myöten rakastuneita toisiimme. Mikään ei ole ihanampaa kuin lekotella yhdessä sängyssä ja halia. Elämä on tasapainoista ja onnellista.

Mikäli liiketoiminnan aloittamisessa tulee uuden omistajan eteen ylitsepääsemättömiä esteitä, kauppa purkautuu ja osakkeet palautuvat minulle, ainakin verottajan silmissä. Voinhan minä aina lahjoittaa ne sitten Al-Qaidalle Tampereen veroviraston räjäyttämiseksi. Ja vaikka toiminta jatkuisikin, ei rahojen saamisesta ole mitään varmuutta. Viimeisimmän tiedon mukaan Kuutti kertoi maksavansa tilanteen selvittyä ehkä joskus vuonna 2008. Olen kuitenkin murehtimatta näitä turhanpäiväisiä vaihtoehtoja. Ne ovat tämän hetken ulkopuolella ja siksi merkityksettömiä. Olen onnellinen siitä, että minulla on rinnallani ihminen, jota saan keskittyä rakastamaan. SOT:n saaga saa lopullisen sinettinsä välimiesoikeudessa, käräjäoikeudessa, hovioikeudessa ja kenties korkeimmassa oikeudessa. Oli päätös sitten mitä tahansa, mitä se Suomen oikeuslaitoksen tuntien aivan taatusti on, SOT:n tarina jatkuu tämän kirjan kansien ulkopuolella.

Jälkisanat

Nimeän tämän kirjan todelliseksi päähenkilöksi rakkaan hurttani Boriksen suomalaista klassikkokirjailijaa, Maiju Lassilaa, mukailleen. Lassila ilmoittaa erinomaisessa ihmisjärjen parodiassaan, *Liika viisaassa*, että kirjan ”varsinainen päähenkilö, kunnia, ylpeys ja ainoa ansio sekä eheä persoonallisuus on vallesmannin koira Pudde”.¹

Unet ja muistikuvat Boriksesta tasapainottivat SOT:stä lähtöni jälkeisiä painajaisia. Muistan, miten Boris leikki pentuaikoinaan naapurin Donnan kanssa. Donna oli pikkuinen valkoinen länsiylämaan terrieri. Boris kuvitteli olevansa yhtä kääpiö leikkiessään Donnan kanssa Mikontalon puistikossa takaa-ajoleikkejä ja vaanimista. Boriksen isot korvat tekivät siitä kömpelön pennun. Juostessaan Boris kompastui usein ylisuuriin korviinsa ja kaatui.

Muistan myös, kuinka eräänä iltana pimeän tultua me nimme Boriksen kanssa kävelylle. Kuljimme kaikessa rauhassa, kun yhtäkkiä kuului vaimea mosahdus ja Boris pylähti istumaan. Oli lähes pilkkopimeää. Näin hölmistyneen rusakon pomppivan ojan pohjalta pakoon. Se oli ilmeisesti törmännyt epähuomiossa pikimustaan Borikseen, joka oli puolestaan ällistyneenä istahtanut maahan.

¹ Maiju Lassila: *Liika viisas* (www.gutenberg.org; alkuteos Hämeenlinna: Karisto, 1915).

Täysikasvuaisena Boris sai jalankulkijat vaihtamaan kaudulla puolta tai kääntymään kannoillaan. Tosin silloin kun hän seurasi vieressäni kiltisti ilman remmiä ja kantoi suussa hellästi lempileluaan, karvaista lelukissaa, näky ei juurikaan herättänyt pelonsekaisia tunteita. Eikä varsinkaan silloin, kun lelukissa aseteltiin huolellisesti maahan siksi aikaa, kun itse käytiin pissalla tien vieressä. Toimituksen loputtua kissa otettiin jälleen varovasti suuhun.

Minun hampaankoloistani ei löydy muuta kuin reikiä ja ruuantähteitä. Olen onnellinen, että saan elää rahattomana ja toimettomana. Maailman turuilla onnellisen tyhjöpäisenä hortoilu on minulle mitä oivallisin tapa elää. Saan olla vaikuttamatta kehenkään ja mihinkään, ja keskittyä jonninjoutavaan. Satutko sinä muuten tietämään, mitä 'täpästikkeli' tarkoittaa?

Mitä tapahtui SOT:lle?

2007–2023

Kirjoitin tämän luvun kesällä vuonna 2023 eikä se kuulu alkuperäiseen teokseen. Kerron kirjan julkaisun jälkeisistä tapahtumista ja paljastan SOT:n kohtalon. Se jääköön viimeisimmäksi ja viimeiseksi kirjalliseksi tuotoksekseni.

Kaksi viikkoa painetun kirjan ilmestymisen¹ jälkeen olimme Hanoissa Vietnamin uusimassa passiani. Elettiin syksyä vuonna 2007. Konsuli Maire Sivunen ilmoitti, että hakemukseni on evätty, koska minua ei oltu saatu varmuudella tunnistettua.² Passitta matkustelu rajoittui Eurooppaan ja asuimme pitempiä pätkiä Ranskassa ja Sisiliassa. Saimme uusittua passini viimein Ateenassa kolme vuotta myöhemmin ja painuimme päätä pahkaa Afrikkaan. Toivottavasti saan passini uusittua tämän julkaisun jälkeen.

SOT:n saaga jatkui eri oikeusasteissa ja välimiesoikeudessa puoli vuosikymmentä. Välimiesoikeus päätti lahjoittaa SOT:n kassan Xceleralle ja Xcelera esti osakekaupan turvaamistoimella. Turvaamistoimi torpedoi osakekaupan Wille Kuutille ja yhtiön toiminnan jatkamisen. Lopputuloksena vuonna 2009 käräjäoikeus määräsi Xceleran

¹ Lehdistötiedote painetun kirjan julkistuksesta, kirjatohtori.blogspot.com, 2. heinäkuuta 2007.

² Maire Sivunen: ”Passinne”, sähköposti Santeri Kannistolle, 4. syyskuuta 2007.

maksamaan minulle 597 011,79 euron vahingonkorvauksen tarpeettomasta turvaamistoimesta.¹ Olin ollut yhteydessä kihlakunnanvuoti Lauri Kyykkäseen Länsi-Uudenmaan ulosottovirastosta useaan otteeseen.² Hän oli tietoinen vireillä olleesta kanteestani. Silti ulosottovirasto oli Xceleran pyynnöstä palauttanut turvaamistoimen 750 000 euron pantin kuukautta ennen oikeuden päätöstä, eikä vahingonkorvauksia ollut mahdollista periä. Näin katosivat SOT:n rahat ja firma makaa nykyään Wille Kuutin pöytälaatikossa vailla käyttöpääomaa. Minä kieltäydyin ottamasta maksua vastaan osakkeistani.

Miten kävi GNU/Linuxille? Käyttöjärjestelmä on nykyään maailman yleisin 35% markkinaosuudella. Android on Linuxeista tunnetuin. Työpöydälle ei GNU/Linuxista ollut. Samat ikivanhat asenneongelmat ja käyttäjälähtöisyyden puute riivaavat käyttöjärjestelmää edelleen Androidia lukuun ottamatta. Applen vuonna 2002 julkaisema MacOS X (nykyisin MacOS) kuitenkin paikkaa puutteen erinomaisesti. MacOS pohjautuu avoimen lähdekoodin BSD-Unixiin. Käyttöjärjestelmä sisältää kaiken sen, mitä me yritimme tuoda GNU/Linuxin työpöytäkäyttäjille.

Nokia näivettyi ensin Symbianin ja sitten Risto Siilasmaan käsissä merkityksettömäksi. Yhtiön matkapuhelimista tuli menneen talven lumia ja Microsoft hautasi puheliniiketoiminnan rippeet. Voi vain arvailla, mitä Nokia olisi tänä päivänä jos siellä olisi uskallettu lähteä kehittämään omaa MacOS:ää tai Androidia vuosituhannen vaihteessa hyvissä ajoin ennen kilpailijoita. Osaamista ja pääomaa yhtiöllä oli tuolloin yllin kyllin, samoin katu-uskottavuutta ja johtava markkina-asema, toisin kuin nykyään.

Mandrakesoft, Novell, Sun Microsystem, SCO,

¹ Vahingonkorvaus, Espoon käräjäoikeuden päätös 12/699, 12. helmikuuta 2009.

² Lauri Kyykkänen: "sähköpostinne", sähköposti Santeri Kannistolle, 24. heinäkuuta 2008.

ASECOM, Xcelera ja sen omistamat yhtiöt ovat poissa. Entinen yhtiökumppanini jatkoi muutaman vuoden omia GNU/Linux-bisneksiään kunnes lopetti ne. SuSE Linux on ostettu ja myyty useaan otteeseen. RedHat Linux on vielä olemassa, mutta myy nykyään enemmän palveluja kuin pahvilaatikkoja. Suomen Linux-käyttäjien yhdistys FLUG on edelleen olemassa.

Mitä tapahtui kollegoilleni? SOT:n työntekijät ovat hajaantuneet maailmalle. Olemme tavanneet heitä matkamme varrella Yhdysvalloissa, Virossa, Ranskassa, Italiassa, Suomessa ja Latviassa. Oikea käteni Anisimov joutui muuttamaan pois SOT:n Tallinnan asunnosta, kun vuosia myöhemmin Mustanmäen piraatti-cd-kauppias vaati asunnon itselleen. Vanhat sotakirveet on haudattu. Asiamieheni on antanut minulle anteeksi ja minä asiamiehelleni. Olen puheväleissä jopa entisen yhtiökumppanini kanssa. Ainoa asia, mikä minua enää harmittaa, on uusiseelantilaisen Phillip Stewartin maksamatta jääneet palkat.

Avoimen lähdekoodin yhteisön keulakuvat jatkavat työtään Yhdysvalloissa. Haastattelimme Maddogia vuonna 2019 kirjaamme En kestä tätä enää. Hän oli tehnyt suuren elämänmuutoksen, tullut ulos kaapista ja löytänyt elämänsä rakkauden. Richard Stallman joutui median hampaisiin puolustettuaan ystävänsä Marvin Minskyä. MIT:n professori Minsky kaveerasi pedofiiliasta epäillyn Jeffrey Epsteinin kanssa. Stallman joutui sivuun hetkellisesti GNU-projektinsa johdosta, muuttui epäluuloiseksi ja erakoitui yhä tiukemmin näppäimistönsä ääreen. Linus Torvalds johtaa edelleen Linux-kernelin kehitystyötä kotoaan Piilaaksosta.

Vuonna 2022 Suomessa käydessämme vapauduimme tietokirjailijan urasta. Kirjoittaminen oli ollut mukavaa yhteistä puuhaa, mutta se oli ollut ajoittain myös työlästä ja stressaavaa. Julkaisimme yhdessä ja erikseen parikymmentä

matkakerronnalla maustettua kirjaa elämäntaidosta ja hyvästä elämästä.

Päätös lopettamisesta kypsyi, kun jouduimme tulemaan Suomeen korona-aikana. Olimme koko pitkän talven panttivankeina. Se oli meille ensimmäinen kylmä ja pimeä ajanjakso 17 vuoden yhtäjaksoisen kesän jälkeen. Tietoyhteiskunnasta kehkeytyi tuolloin valvova isoveli, joka tuhosi terveydenhuollon, talouden ja ihmisten hyvinvoinnin. Meidät yritettiin pakottaa ottamaan kokeellisia rokotteita, jotta olisimme saaneet luvan poistua Suomesta. Vanha ystävämme Bill Gates teki jälleen hallaa maailmalle. Totesin Päiville, että bakteerikammoon sairastuneessa Suomessa tarvitaan psykiatreja, ei tietokirjailijoita.

Matkustamista emme sentään ole lopettaneet. Olemme kiertäneet Päivin kanssa maailmaa 18 vuotta 123 maassa eikä matkan loppua näy. Tammikuussa 2023 luovuimme ajatuksesta käydä kaikissa maailman maissa. Kävelimme Panama Cityn keskustassa matkalla ostoskeskukseen, kun kahdeksan nuorukaisen jengi tuuppasi meidät sivukujalle, paiskasi maahan ja ryösti meidät. Päivi sai ensimmäistä kertaa elämässään turpaansa eikä halunnut enää matkustella Amerikan mantereella. Nyt kuljemme kevyesti pelkkien käsimatkatavaroiden kanssa vain kivoissa maissa.

Olen elämäni kunnossa. Tupakkaa en ole polttanut sitten Uudenseelannin vuonna 2005. Viinalla läträäminen loppui Phnom Penhissä Kamputseassa vuonna 2007 ja läskit jäivät Touloniin Ranskaan vuonna 2009 vesipaastojen, veganismin ja liikunnan myötä. Muutkin addiktioni, kuten työnteko, omistamisen halu, rahanhimo, sokeri, suola ja kofeiini, ovat karisseet matkan varrella. Kävelen edelleen mielelläni ja pidän autoista yhtä vähän kuin muoviroskasta.

En enää haaveile omasta puutarhasta. Pääsin kokeilemaan omavaraistaloutta Borneon sademetsässä

asuessamme. Salaatin ja porkkanan taimet kuihtuivat päiväntasaajan aurigonpaahteessa ja kello kahden rankkasade teki selvää kasvimaastani. Elämän tarkoitukseni on nykyään odottaa kärsivällisesti kuolemaa, jota ei koskaan tule. Myös öiset painajaiset SOT:stä ovat hellittäneet. Elämä Päivin kanssa tien päällä on seesteistä ja rakkauden täyttämää. Mitä etäämmällä pysyn suomalaisesta tietoyhteiskunnasta, sitä onnellisempi olen.

Entäs se tärpästikkeli? Minulle selvisi joitakin vuosia siten mitä sana tarkoittaa. Tärpästikkeli on nopeasti liikkuva rataskellon koneiston osa tai besserwisser eli turhanpäiväinen viisastelija – aivan kuten minä osana tietoyhteiskuntaa.

Sanasto

Avoimen lähdekoodin yhteisö (Open Source Community) koostuu ihmisistä, jotka tekevät yhdessä avoimen lähdekoodin tietokoneohjelmia. Jäsenet ohjelmoivat, testaavat, dokumentoivat ja suunnittelevat ohjelmia yhteistyössä. Työssä käytetään hyväksi Internetin sähköpostilistoja ja keskustelufoorumeja. Lähdekoodin jakamiseen käytetään yleisimmin jotakin versionhallintajärjestelmää (esim. CVS, GIT, SVN). Niitä voi käyttää komentorivityökaluilla tai www-käyttöliittymällä. Kuka tahansa voi liittyä yhteisöön mukaan eikä se edellytä mitään erityistä sitoumusta. Jäsenet ovat vapaaehtoisia eikä työstä makseta palkkaa.

Avoin lähdekoodi (Open Source tai sen lähes synonyymi Free Software eli vapaat ohjelmistot) mahdollistaa ohjelmakoodin katselemisen, muuttamisen, levittämisen, myymisen ja käyttämisen rajoituksetta. Ainoana ehtona on se, että lähdekoodi on pyydettyessä luovutettava edelleen yhdessä ajettavan ohjelman kanssa. Avoimen lähdekoodin ohjelmistot tunnetaan myös nimellä FLOSS (Free/Libre and Open Source Software).

Besserwisser-yhteiskunta on tietoyhteiskunnan suomalaisen sovellus. Siinä yhteiskunta tietää jäseniään paremmin, mitä nämä haluavat ja tarvitsevat. Keskeistä besserwisser-yhteiskunnalle on se, ettei kukaan kyseenalaista sitä, koska yhteiskuntahan tietää kaiken aina paremmin. Aiemmin puhuttiin holhousyhteiskunnasta.

Beta-testaus (Beta Testing) tarkoittaa valmiin ohjelmiston viimeistä testaamista juuri ennen julkaisua. SOT:n betatestausohjelma oli nimeltään T-1. Se tuli avaruusrakettien lähtölaskennasta; T-10, T-9, T-8...T-1 ja laukaisu, eli juuri ennen laukaisua.

Bonk on kuvataiteilija Alvar Gullichsenin luoma kuvitteellinen yritys. Sen hienot ja pätevät Bonk-laitteet hyrräsivät tuottamatta mitään hyödyllistä järkevää puhumattakaan. Bonkilla voidaan liiketoiminnassa viitata kaikkiin sellaisiin bisnesmalleihin ja käytäntöihin, jotka eivät tuota mitään (ks. Pulaaminen).

CBR (Cash Burn Rate) eli rahan palamistahti oli vuosituhaten vaihteen it-kuplassa uusi yrityskunnan mittari. Se korvasi perinteisemmän liikevoiton. Hyvillä teknologiayhtiöillä poltetun rahan määrä ylitti liikevaihdon vähintään kymmenkertaisesti.

CEO (Chief Executive Officer) tarkoitti it-kuplan aikana jotain paljon hienompaa kuin suomalainen toimitusjohtaja konsanaan.

COTS (Components-Off-The-Shelf) tarkoittaa valmiita ohjelmistokomponentteja, jotka on tarkoitettu

integroitaviksi suurempiin kokonaisuuksiin. Ne ovat legojen tavoin eräänlaisia valmiita rakennuspalikoita.

Dotcom-yritys oli it-kuplan aikainen, Uuden talouden oppeja hyödyntänyt yritys. Monet niistä kaatuivat vuosituhannen vaihteen huuman jälkeen.

ERP (Enterprise Resource Planning) tarkoittaa toiminnanohjausohjelmistoa. SAP oli yksi tunnetuimmista ERP-ohjelmistoista, ja tässä kirjassa mainittu 2K oli SOT:n omaan käyttöönsä tekemä toiminnanohjausohjelmisto.

FLOSS (Free/Libre and Open Source Software), katso Avoin lähdekoodi.

FSF (Free Software Foundation). Richard Stallmanin perustama säätiö, joka on kehittänyt mm. avoimen lähdekoodin GPL-lisenssin ja GNU-ohjelmistot GNU/Linuxiin. Lisätietoja osoitteessa www.gnu.org.

GNU on mittava Free Software Foundationin avoimia ohjelmistoja tekevä projekti. Lisätietoja osoitteessa www.gnu.org.

GNU/Linux tarkoittaa kokonaista käyttöjärjestelmää, ei pelkkää ydintä. Se sisältää GNU-ohjelmistojen ja Linux-ytimen lisäksi paljon erilaisia ohjelmistoja.

GPL-lisenssi on Free Software Foundationin (FSF) laati- ma lisenssi, jonka tarkoituksena on taata ohjelmiston lähdekoodin säilyminen avoimena. GPL on lisensseistä klassisin ja yksi yleisimmin käytetyistä.

Haavoittuvuus (Vulnerability) on uusi nimi ohjelmistorvirheelle, jolla on vaikutusta tietoturvaan. Termissä sidos ohjelmistovalmistajan ja virheen välillä liudentuu.

Hakkeri (Hacker) tarkoittaa ohjelmoijaa tai innokasta tietotekniikan tai verkon käyttäjää. Termiä ei kuitenkaan kannata käyttää, sillä se voidaan sekoittaa tietojärjestelmiin murtautujaan eli krakkeriin.

Harrison-Stetson-menetelmä on maailmankuulu poikkiteollinen menetelmä, jossa tutkimustulos vedetään hatusta eli stetsonista. Harrison on menetelmän nimessä mukana tuomassa uskottavuutta eikä tiittävästi viittaa kehenkään olemassa olevaan henkilöön. Harrison-Stetsonin käyttö on erittäin laajalle levinnyttä, vaikka asiasta mieluummin vaietaan. Esimerkiksi markkinointitutkimuksissa ja myynnin tavoitteiden asetannassa hyödynnetään usein tätä mullistavaa menetelmää.

Hevonpaskabingo (Bullshit Bingo) oli yksi it-kuplan aikaisista työhuveista. Pelissä senaikaiset muotisanat kerättiin bingoruudukoiksi. Palaverissa osallistujat ruksasivat 5x5-kokoisesta ruudukostaan muiden käyttämiä sanoja, ja heti kun sai vaaka-, pysty- tai vinorivin täyteen, saattoi nousta seisomaan ja huudattaa ”Hevonpaskaa!” Ks. myös Palaveri.

Hiiri (Mouse) oli alun perin suomeksi paikanninrasia ja nykyään osoitinlaite. Virallisten suomenkielisten käännösvastineiden tekemisestä tuli 1990-luvulla kielenhuoltajille suoranainen pakkomielle. Tämä

johti toisinaan osoitinlaitteen tapaisiin hupaisiin lopputuloksiin, jotka eivät ole juurtuneet arkikieleen. Ks. myös Pyöröraikastin.

Hype tai hypetys (Hype) tarkoittaa liioittelua. Se konkretisoitui it-kuplan aikana mediapuppuna, joka liioitteli uusien teknologioiden ja uuden talouden yritysten merkittävyyttä ja saavutuksia. Hypen vastine ohjelmoinnissa on vaporware. Sillä tarkoitetaan sellaista tietokoneohjelmaa, jota ei ole vielä olemassa. Yleensä sen tekemistä ei ole edes aloitettu saati päätetty, tehdäänkö sitä lainkaan, kun sitä jo hehkutetaan julkisuudessa. Kryptovaluuttoihin liittyvä hype tunnetaan hopiumina.

It-kupla tarkoittaa taloushistorian aikakautta vuosina 1999–2001. Tänä aikana taloustiede mullistettiin Uudeksi taloudeksi ja median rinnalle syntyi uusmedia. Kuplalla viitataan joidenkin senaikaisten yritysten yliarvostukseen. Tämä oli usein seurausta yritysten harrastamasta Hypetyksestä, joka koitui pääasiassa piensijoittajien tappioksi yritysten kaaduttua tai niiden osakkeiden arvon romahdettua.

Jakelulla (Distribution) tarkoitetaan jonkin GNU/Linux-valmistajan koostamaa tuotetta. Siihen kuuluu tyypillisesti käyttöjärjestelmä, apuohjelmia, graafinen käyttöliittymä ja käyttöohjeet. Linux-jakeluita ovat mm. Debian, SuSE ja Red Hat. SOT:n valmistamia jakeluita olivat Best Linux, SOT Linux ja LBA Linux.

Kaatuminen (Crashing, Blue Screen of Death) tarkoittaa käyttöjärjestelmän menemistä epäkuuntoon.

Käyttöjärjestelmä voi kaatuessaan jumiutua kokonaan tai sammua ja käynnistyä sitten uudelleen, jolloin käyttäjä menettää keskeneräiset, tallentamattomat työnsä. Ohjelman kaatuminen voi ilmetä siten, ettei se reagoi käyttäjän tekemisiin millään tavalla. Erään käyttöjärjestelmän kaatuminen tunnetaan nimellä ”Blue Screen of Death”. Se on saanut nimensä näytölle ilmestyvästä sinisestä väristä.

Kehittäjäversio (Unstable) on sellainen ohjelmistoversio, joka on tarkoitettu uusien ominaisuuksien (Bleeding edge) kokeilemiseen ja testaamiseen. Sen vastakohtana on stabiili eli vakaa versio, joka on julkaistu tuotantokäyttöön. Vahinkojen välttämiseksi kehittäjäversioita ei ole suositeltavaa käyttää tuotannossa. Avoimen lähdekoodin projektit tarjoavat tyypillisesti nämä molemmat versiot. Kehittäjäversio muuttuu aikanaan stabiiliksi, kun sitä on ensin riittävästi testattu ja siinä esiintyviä ohjelmointivirheitä korjattu.

Kernel, katso Ydin.

Keskusteluryhmät (USENET, Internet news groups) ovat Internetin keskustelupalstoja, joihin kuka tahansa voi lähettää mitä tahansa. Viestit ovat anonyymejä, sillä lähettäjät saavat vapaasti määrittää viestiensä tunnistetiedot. Keskusteluryhmistä vain marginaalisen pieni osa on moderoituja eli viestit näkyvät ryhmässä vasta kun moderaattori on ne hyväksynyt. Puhekielessä keskusteluryhmiin viitataan myös uutisryhminä tai nyyssinä. Palvelu on maailmanlaajuinen toisin kuin foorumit, jotka ovat yhteisö- ja palvelinkohtaisia.

Konfiguraatio (Configuration) tarkoittaa asetuksia tai määrityksiä. Laitteiston konfiguraatio esimerkiksi määrittää, mitä laitteita siihen kuuluu. Ohjelmiston konfiguraatio taas määrittää, mitä komponentteja ohjelmistoon kuuluu tai mitkä ovat ohjelmiston asetukset. Asetuksia voivat olla esimerkiksi tekstin-käsittelyohjelmassa kirjasin, marginaalit ja oikoluvun kieli.

Konsepti (Concept). It-kuplan aikaan monet uudet tuoteideat myytiin Powerpoint-kalvoille tehtyinä konsepteina eli tuoteaihioina. Konseptilla voidaan viitata myös keskeltä kahtiataitettuun A3-paperiarkiinkin. Näille konseptipapereille kirjoitettiin muiden muassa Tampereen yliopistolla tenttivastaukset. Paperi oli ruutupaperia, mikä helpotti rivien kirjoittamista suoraan. Näppäimistöä käyttämään tottuneelle yhdenkin konseptin täyttäminen harakanvarpailta oli tuskallinen operaatio, jossa ranne ja kyynärpää kipeytyivät. Konseptin uhri joutui usein vaihtamaan sen vuoksi kirjoituskättä käsialan kustannuksella.

Krakkeri (Cracker) tarkoittaa tietojärjestelmiin murtautujaa tai sellaista henkilöä, joka murtaa kopiosuojattujen ohjelmien suojauksia.

Krediitti (Credit) tarkoittaa tunnustusta. Avoimen lähdekoodin yhteisössä krediittejä saadaan osallistumalla kehitystyöhön. Krediiteillä tarkoitetaan myös lähdekoodiin tai asiakirjoihin kirjoitettuja tunnustuksia sen tekijöistä.

Kääntäminen (Compile) tarkoittaa lähdekoodin muuttamista ajettavaksi ohjelmaksi. Kääntäminen tehdään

niin kutsutulla kääntäjällä. Avoimen lähdekoodin GNU-ohjelmista löytyy kääntäjiä usealle eri ohjelmointikielelle. Tunnetuin näistä lienee GCC (GNU Compiler Collection), joka sisältää useita kääntäjiä, mm. C, C++ ja Fortran. Viranomaiset eivät onneksi ole ainakaan vielä keksineet nimetä kääntämistä varastamiseksi (ks. Hakkeri).

Linux viittaa GNU/Linux-käyttöjärjestelmän ytimeen. Linus Torvalds johtaa ja koordinoi sen kehitystyötä. Lisätietoja osoitteesta www.kernel.org.

Lokitieto (Logs) tarkoittaa yhtä lokiin lisättyä tietoa. Tietokoneissa lokiin kirjoitetaan yleensä käyttöön ja poikkeamiin liittyvät tapahtumat. Niitä voivat olla esimerkiksi tietokoneeseen sisäänkirjautuminen, www-sivun toimittaminen ja kiintolevyn rikki menemisestä varoitettava virheilmoitus. Tietokoneen ylläpitäjä käyttää lokeja apunaan ongelmien selvittelyssä. Ne ovat myös keskeinen osa tietoturva. Puhelinliikenteessä lokeja kutsutaan teletunnistetiedoiksi.

Lyhikset (Shorts) tarkoittavat shortseja. Ks. muista kielitoimiston käännöskukkasista esim. Hiiri ja Pyöröraikastin.

Lähiverkko (Local Area Network, LAN) on sellainen toimiston tai yrityksen sisäinen verkko, joka ei välttämättä ole suoraan yhteydessä Internetiin. Se yhdistää työasemat toisiinsa ja mahdollistaa esimerkiksi yhteisten tiedostojen jakamisen ja tulostamisen työasemilta käsin. Lähiverkko erotetaan Internetistä yleensä palomuurilla tietojen turvaamiseksi.

Mato (Worm) on virusmainen haittaohjelma, joka viruksista poiketen toimii itsenäisesti. Se ei tarvitse isäntäohjelmaa levitäkseen. Ennen madot uhkasivat Unix-ympäristöjä, mutta nykyään niitä esiintyy erityisesti Microsoftin käyttöjärjestelmissä.

Minix on PC:lle tarkoitettu Unix-tyylinen käyttöjärjestelmä. Se suunniteltiin opetuskäyttöön ja sen lähdekoodi oli käytettävissä. Linus Torvaldsin käsiinsä saama Minix mahdollisti Linuxin ohjelmoinnin aloittamisen. Minix on myös minimalistinen tiedostojärjestelmä. Muita tiedostojärjestelmiä ovat esimerkiksi ext2, fat ja ntfs.

Nörtti (Nerd) on tietoteknisesti edistynyt, mutta yleensä muilla elämänaloilla ja erityisesti viestintä- ja ihmissuhdetaidoissa hieman jälkeenjäänyt ihminen. Nörttiä käytetään yleensä halventavana terminä. It-kuplan aikaan nörteistä tosin tuli ihailtuja, kun jotkut nörteistä nousivat uuden talouden yritysten keulakuviksi ja rahastivat yrityksillään sievoisen omaisuuden.

Nörttikieli (Nerd slang) koostuu alle kymmenmerkkisistä lyhenteistä. Näillä lyhenteillä kommunikointiin esimerkiksi kehittäjäyhteisön sähköpostilistoilla ja Internetin keskusteluryhmissä. Tässä joitakin käytetyimpiä lyhenteitä:

AFAIK = As Far As I Know

BOFH = Bastard Operator From Hell

COLA = comp.os.linux.announce (Uutisryhmä)

FUD = Fear, Uncertainty and Doubt (Microsoftin avointa lähdekoodia vastaan käyttämä taktiikka)

FWIW = For What It's Worth
IANAL = I Am Not A Lawyer
IMHO = In My Humble Opinion
IMNSHO = In My Not-So-Humble Opinion
LART = Luser Attitude Readjustment Tool
LUSER = pronounced "loser", a user who is considered indeed to be a loser (idiot, drongo, wanker, dim-wit, fool, jne.)
PEBKAC = Problem Exists Between Keyboard And Chair
ROTFL = Rolling On The Floor Laughing
RTFM = Read The Fine/Fucking Manual
TANSTAAFL = There Ain't No Such Thing As A Free Lunch
TCO = Total Cost of Ownership
THX = Thanks (thank you)
TIA = Thanks In Advance
WIP = Work In Progress
WRT = With Respect To
HOWTO-lyhenteellä viitattiin asiakirjoihin, joissa kerrottiin miten asioita tuli tehdä. Myös nykyisin yleistynyt FAQ (Frequently Asked Questions) on peräisin nörttikielestä. Kiitokset SOT:ssä työskennellelle Kimmo Nupposelle tämän listan koostamisesta.

Oravanpyörä (The Rat Race)-termillä kuvaan vallitsevaa elämänmuotoa. Oravanpyörä toimii kuin kuntopyörä: vaikka kuinka polkee, eteenpäin ei pääse. Oravanpyörä on kokonaisuus, joka muodostuu turvallisuuden tunnetta tuottavista tekijöistä, kuten työstä, omistamisesta, perheestä ja sosiaalisista suhteista. Valtaosa ihmisistä elää oravanpyörässä.

Sen vaikutus on läpitunkeva – jopa niin, että ai-noastaan pyörässä juoksevien ihmisten toiminta näyttäytyy järkeväksi ja normaaliksi. Lisää teemasta kirjassa La Habanera, joka on luettavissa osoitteessa kirjatohtori.blogspot.com.

Paikka (Patch) tarkoittaa lähdekoodiin tehtyä lisäystä tai muutosta. Se on erillinen, tekstimuotoinen tiedosto, joka sisältää muutokset alkuperäiseen lähdekooditiedostoon. Koodin muuttaminen paikkojen avulla helpottaa muutosten käsittelyä ja jakamista Internetissä. Paikasta voi myös kätevästi arvioida sen koodiin tekemät muutokset etukäteen. Paikkoja voidaan lähettää sähköpostilla sen sijaan, että toimitettaisiin aina koko lähdekoodi kerralla. Esimerkiksi ytimessä on lähdekoodia miljoonia rivejä, joten sen kehitystyöhön on huomattavasti kätevämpää käyttää pelkästään paikkoja.

Paketti (Box) on jonkin GNU/Linux-jakelun fyysinen muoto. Se sisältää yleensä ohjelmat cd-levyillä, painetun käyttöohjeen sekä asennuksen teknisen tuen. Suurimpana erona eri Linux-valmistajien pakettien välillä oli väri. Esimerkiksi SuSE:n paketti oli vihreä, RedHatin punainen ja Mandrakesoftin sininen. SOT:llä oli paketissa oma punaisen sävynsä.

Palaveri (Meeting) on yhden tai useamman henkilön kokoontuminen tiettyyn aikaan tietyssä paikassa. Mitä suurempi yhteisö on, sitä tiheimmin ja suuremmilla joukoilla palavereja pidetään. Palaverilla voi olla agenda, joka sisältää luettelon niistä asioista, joista on tarkoitus keskustella. Olenneisempaa on

kuitenkin se, että tarjolla on hyvää pullaa (palaveripullaa). Palaverissa osallistujat näpräävät usein puhe-
limiaan ja lähettävät ja vastaanottavat tekstiviestejä.
Palaverissa voidaan pelata myös Hevonpaskabingoa.

Palvelin (Server) on sellainen verkkoon liitetty tietokone, joka tuottaa palveluja. Se toisin sanoen palvelee verkon käyttäjiä ja siihen liitettyjä tietokoneita.

Parsek on etäisyysmitta, josta Maan etäisyys Auringosta näkyy yhden kaarisekunnin kulmassa. Yksi parsek on 206 265 maapallon ratasädettä eli 3,26 valovuotta. 20 cm:n kokoinen lautanen näkyy kaarisekunnin kulmassa 40 km päästä. Linnunradan koko on noin 20 000 parsekia eli 65 000 valovuotta. Se on aikasten monta kilometriä.

Peilipalvelimia (Mirror) käytetään peilaamaan tiedostopalvelinten sisältöjä. Ne tulevat tarpeellisiksi erityisesti silloin, kun tiedostot ovat suuria. SOT jakoi tekemäänsä käyttöjärjestelmää Internetissä niin kutsuttuina ISO-tiedostoina, joista käyttäjät saattoivat valmistaa cd-rom-levyjä. Useita suuria ISO-tiedostoja sisältäneen Jakelun lataaminen oli hidasta ja yhteys saattoi välillä katketa. Sen vuoksi fyysisesti eri puolilla maailmaa olevat peilipalvelimet peilasivat tiedostot itselleen ja käyttäjät saivat haettua ne fyysisesti lähempää. Näin lataaminen oli nopeampaa ja luotettavampaa. Tyypillisesti yliopistot ylläpitävät peilipalvelimia. Tämä kirja on esimerkiksi kirjoitettu toimisto-ohjelmalla nimeltään LBA-Office R2, joka löytyi Wienin teknillisen yliopiston peilipalvelimelta osoitteesta <http://gd.tuwien.ac.at/office/sotoffice/>

Piilotetut ominaisuudet (Undocumented features) ovat ohjelmistovalmistajien itselleen ja kumppaneilleen tekemiä piilotettuja ominaisuuksia. Niiden avulla voidaan heikentää kilpailijoiden mahdollisuuksia tehdä tuotteen kanssa yhteensopivia ohjelmistoja.

Portaali (Portal) tarkoitti alun perin verkkopalvelua, joka omien toimintojensa lisäksi tarjosi pääsyn useisiin muihin palveluihin. Portaali on kuitenkin typistynyt uusmediafirmojen käyttämäksi nimitykseksi www-palvelusta.

Pulaaminen (Bank management) on modernin liikkeenjohtamisen Bank-muoto. Pulaamista harrastava yritys työllistää itse itsensä sisäisellä paperinpyörittämisellä, kehitystyöllä ja viestinnällä niin, että firman ulkopuolisiin toimintoihin ei riitä aikaa. Käytännössä loppumaton ja professionaalinen oloinen uurastus ei tuota mitään hyödyllistä saati tuo rahaa taloon. Pulaamisen määrä on suhteessa firman kokoon: mitä isompi firma, sitä enemmän pulataan. Ulkomaisissa tytäryrityksissä pulaamisen määrä kasvaa eksponentiaalisesti suhteessa yrityksen koon neliöön.

Pyöröraikastin (Deodorant) on suomeksi deodorantti. Nörttien ei juuri uskottu käyttävän sellaisia.

Pääomasijoittaja eli riskisijoittaja (Venture Capitalist, VC) on yritys tai yhteisö, joka sijoittaa rahaa toiseen yritykseen ja saa siltä vastineeksi omistusosuuden ja/tai option ostaa omistusta.

Selvitystilän tarkoituksena on yhtiön varallisuusosaston selvittäminen, minkä jälkeen yhtiön omaisuus voidaan realisoida. Jäljellä olevat varat jaetaan osakkaille jako-osuuksien mukaisesti. Kun selvitystila on vapaaehtoinen, sen aloittamisesta päättää yhtiökokous 2/3 määräenemmistöllä OYL 5:27:n mukaisesti. Selvitystila ymmärretään puhekielessä virheellisesti konkurssiksi. Selvitystilasta seuraa kuitenkin konkurssi vain siinä tapauksessa, että yhtiössä ei purettavissa ole riittävästi varoja velkojen maksuun.

Skripti (Script) eli komentosarja tarkoittaa yleensä pienenmuotoista ohjelmaa, joka on toteutettu yksinkertaisella, tulkkia käytävällä ohjelmointikielellä. Skriptin vastakohta on ohjelma, joka on käännetty Kääntäjällä ajettavaan muotoon. Skriptit tarjoavat oikotien niin kutsutun purkkakoodin tekemiseen ilman asianmukaista suunnittelua tai dokumentaatiota. Tuoloksena on rakenteellisesti niin onneton koodi, että sitä on lähes mahdotonta lukea. Samaan johti myös Basic-ohjelmointi 1980-luvun kotitietokoneilla, sillä se ei mahdollistanut minkäänlaista rakenteellisuutta, vaan tuotti koodista spagettia.

Skuuppi (Scoop) on lehden tai toimittajan itse löytämä tai havaitsema uutinen, josta muut eivät ole saaneet vihiä ennen jutun ilmestymistä.

Suljettu lähdekoodi (Closed Source) on Avoimen lähdekoodin vastakohta. Ohjelmiston lähdekoodi pidetään käyttäjän ulottumattomissa. Lisenssiehdoissa sanoudutaan yleensä irti ohjelmointivirheiden vastuusta.

TCO (Total Cost of Ownership) on kokonaiskustannusten arvioinnissa käytetty laskentamalli. Microsoft teki mallista kirosanan teettämällä tutkimuslaitos Gartner Groupilla itselleen edullisia TCO-tutkimuksia. Niissä Microsoftin tuotteet näyttäytyivät TCO-mittarilla asiakkaille edullisimmaksi vaihtoehdoksi.

Term sheet (Ehdot) oli riskisoittajan tekemä sijoitustarjous, jossa lueteltiin sijoituksen ehdot. Ehtoja olivat tyypillisesti esimerkiksi hallituspaikan saaminen, etuoikeus yhtiön varoihin konkurssissa ja etuosto-oikeus muiden osakkaiden osakkeisiin.

Tietokonevirus eli haittaohjelma (Virus) leviää käyttäen hyväksi käyttöjärjestelmissä olevia ohjelmointivirheitä (nyk. Haavoittuvuus). Ne ovat yleensä pieniä tietokoneohjelmia, jotka leviävät ohjelmasta toiseen ja edelleen koneesta toiseen. Virukset vaativat isäntäohjelman toimiakseen. Isäntäohjelmana voi toimia esimerkiksi Wordin tai Excelin tiedosto, kuvatiedosto, näytönsäästäjä, levyn käynnistyslohko tai mikä tahansa suoritettava ohjelma. Virustorjuntayritysten liiketoiminta perustuu virusten olemassaololle.

Tietoyhteiskunta, katso Besserwisser-yhteiskunta.

To-do-lista tarkoittaa tekemättömien töiden luetteloa.

Luetteloja pitävät erityisesti kiireiset ja neuroottiset henkilöt, jotka pelkäävät unohtavansa jotakin tärkeää. Kokouksissa sovittuja to-do-listojen komponentteja tavattiin kutsua action pointeiksi eli touhupisteiksi It-kuplan aikaisessa kielenkäytössä.

Unix on 1960-luvulta lähtien kehitetty stabiili, monen käyttäjän käyttöjärjestelmä. Avoimen lähdekoodin maailmassa GNU/Linux on vapaa Unix-tyyppinen käyttöjärjestelmä.

Uusi talous tarkoittaa it-kuplan aikana syntyynyttä Hypeen, Pulaamiseen ja Palavereihin keskittynyttä talouden muotoa. Uudessa taloudessa vanhojen eikä yleisimmin minkään taloustieteen lainalaisuuksien nähty pätevän. Tappiota tuottanut pieni it-alan pulju saattoi olla markkina-arvoltaan suurempi kuin savupiipputeollisuudessa toimiva voitollinen yritys. Liikevoittojen ja taseiden sijaan puhuttiin kekseliäästi negatiivisesta liikevoitosta, mikäli tulokset sukelsivat. Yritysten menestymistä mitattiin poltetun rahan määrän eli CBR:n avulla. Kyseisten yritysten elinaika oli yleensä verrattain lyhyt, minkä vuoksi olemassa olevia esimerkkejä ei enää juurikaan löydy.

Uusmediakupla, katso It-kupla.

Vakaa ohjelmaversio (Stable) tai stabiili, katso Kehittäjäversio.

Vaporware, myös powerpointware, katso Hype. Kantasanana on software, joka tarkoittaa ohjelmistoja vastakohtana laitteille eli hardwarelle.

Verkkokauppa (Net shop), Internetissä oleva kauppapaikka, josta voi tilata tuotteita.

Verkkotunnus (Domain) tarkoittaa Internetin sähköpostin ja www-osoitteessa palvelimen nimen perässä olevaa osaa. Osoitteen eri osat erotetaan pisteillä toisistaan. Verkkotunnukset voivat olla kansallisia kuten Suomessa .fi, tai globaaleja kuten esimerkiksi .com, .int, .net ja .org.

Verkkourkinta (phishing) tarkoittaa tietojen kalastelua. Se on käyttäjän manipuloinnin muoto, jossa pyritään sähköpostin tai www-sivun välityksellä saamaan luottamuksellista tietoa. Verkkourkkija voi esiintyä esimerkiksi pankin edustajana ja pyytää käyttäjältä luottokortin numeroa ja tunnuslukua.

Vessapaperimediat ovat perinteisiä, paperille painettuja medioita, jotka joutuivat Internetin tulon jälkeen taistelemaan paikastaan. Minä käytin niitä ainoastaan vessapaperina silloin kun tavallinen vessapaperi oli loppu.

Ydin (Kernel) on tietokoneen käyttöjärjestelmän keskeinen osa, joka mahdollistaa sen muiden osien toiminnan.

Hakemisto

A

Aho, Esko	115
Ahola, Ilkka	172
Ahtisaari, Marko	115
Ainger, Clayton	192
Akateeminen kirjakauppa	90
Ala-Hautala, Taito	22
Al-Qaida	275
AMD	81
Andersson, Thorbjörn	159
Android	279
Anisimov, Anton 104, 118, 153, 190, 193, 223, 224, 252,	280
Antaiji	224, 225, 228, 261
Apple	279
Applix	86
Arcady	110, 113
Arctecho	28
ARK	221
Arkkimainos	49
Arnö, Kaj	168, 196
Arthur Andersen	255
Arwidson	149
ASE	23, 24, 25, 38, 65, 77, 99, 117
ASECOM	101, 102, 280

Auto-Kivitala69

B

Baltiautoleasing141

Bancilhon, François196, 223

Bardy, Engström & Rekola37

Barriskell, Andrew36, 37, 38, 39

BaseN35

BBC231

Beleke91

Bell Laboratories52

Benefon36

Bergius, Kimmo173

Bergman, Peter86

Björn, Dan186

BSA161

Bueno, Pedro194

C

Caldera57, 58, 88, 179, 180

Capone, Al114

CERN171

CHS Electronics33

Clark, Sami60

CNN92, 232

CSC173

D

Datafellows27

Datamate96, 97

Data Universum28, 35

Debian	59, 287
Dell	95
Demi, Igor	147
DLC	26, 28, 115
DNA	196
DPG-Yhtiöt	49
Drossina, Natalja	24, 101

E

eBay	110
EFFi	181
Einstein, Albert	139, 177
Elimäen sosiaalialan oppilaitos	20, 21
Elisa	35, 173
Enron	255
EPO	171
Epstein, Jeffrey	280
Ernst & Young	227
Erämaa, Jari	35, 170
Eunet	31, 38, 136
Euroopan patenttitoimisto	167

F

Falck Securities	25
Finnair	39
Finnamore, Darren	94
Finndesign	154
Finnet	34
Finvest	36
FLUG	96, 184, 186, 280
Fortum	173
Fox, Samantha	190

Frank Kasper & Associates	94
F-Secure	27, 182
FSF	54, 181, 225

G

Gates, Bill	82, 281
GNT	33
Golovatchov, Oleg	119
Google	272
Grandpre, R.J.	86
Gruss, John	94

H

Haikala, Ilkka	140
Hakala-Ranta, Janne	49, 53
Hakola, Jyri	40
Hallikainen, Aaro	172
Hall, Jon	183, 185, 186, 230, 280
Halloween	168
Halme, Toni	167
Haltia-Tapio, Johanna	112
Heenan, Phil	77, 94, 114, 116, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 132, 148, 234
Helemäe, Raido	200
Helsingin Sanomat	40
Helsingius, Johan	45, 46, 136
Hermia	40
Hewlett-Packard	95
Hildén, Sami	3, 65
Himanen, Pekka	137
Hintikka, Kari	136
Hissa, Juhani	47

Hooy, Nicole Van	191
HP	122, 182, 186
Huhtala, Mikko	166
Huhtamäki	36
Huopio, Kauto	173
Hupsik, Hupu	82
Hyttinen, Arttu	222, 224
Hyytiä, Kalevi	173
Hällfors, Simon	72
Härkönen, Juha	173
Häyhä, Juha	228

I

IBM	137, 179
Iltalehti	40
Infonet	38
Intel	81
Interaktiivinen Satama	115
Interpol	45
IRH-konsultointi	163
Iscape	49

J

Jippii	35
JKC Consulting	152
J&M Martela	49, 50, 95
Joandi, Elmer	84
Johansson, Per	112, 237
Järnefelt, Kristian	186
Järvelä, Miika-Markus	28, 35
Järvinen, Petteri	31, 83, 136, 183
Jäättenmäki, Anneli	132

K

Kaila, Urpo	173
Karjula, Kyösti	166
Karttunen, Heikki	22
Keskustapuolue	115, 166
KGB	149
Koivunen, Erka	173
Kojair Tech	78
Kokkonen, Jorma	132
Kokoomus	183
Kongo Group	158
Korpinen, Tapio	23
Kraft, George	185, 186
KRP	25
KTM	168, 171
Kuntaliitto	173
Kuutti, Wille	71, 72, 234, 237, 240, 241, 243, 248, 249, 250, 251, 279
Kyykkänen, Lauri	279

L

Lamberg, Irmeli	170
Lassila, Maiju	276
Lastenklinikan Kummit	39
Lehtonen, Sami	173
Leijala, Antti	246
Leivo, Mika	170
Leivonen, Heikki	237
Le Marois, Jacques	196
Lemmke, Ari	31
Lühr, Jyrki	187, 188
Linux International	50, 183

Lipponen, Paavo	132
Lohjansalo, Aaro	14
LSB	185
Luhtakanta, Perttu	173
Luhtanen, Leena	173
Luoto, Risto	49, 183
LVM	173, 183

M

Macmillan Publishing	91
MacOS	279
Malmberg, Kaj	41, 42
Mandrakesoft	6, 58, 87, 89, 96, 114, 138, 196, 197, 223, 279
Marckwort	22
Marckwort, Selena	22
Martela, Jarmo	50
Martela, Martti	50
Maston	149
Matikainen, Marjo	178
McCullagh, Declan	45
McDonald's	191
Mehtälä, Martti	165
Merita (nyk. Nordea)	36, 37
Mickos, Mårten	196
Minsk, Marvin	280
Mirror Image	113
Mofile Place	35
Montavista	148
Motorola	26
MP Trading	32, 33
Muho	225

Mundie, Craig	177
Muumimamma	197
MySQL	51, 168, 196, 213

N

Narayanan, K S	99
Nettilinja	28
Network Associates	174
Neuvo, Niilo	35, 40, 41
Nexedi	170
Nikkanen, Kimmo	39
Nokia	279
Novell	137, 279
Nuorkauppakamari	152, 170, 182, 184, 185, 187, 188, 192, 196, 213, 254
Nupponen, Kimmo	292
Nykänen, Matti	67

O

Observer, The	45
Ohjelmistoyrittäjät	169, 171, 181, 183, 258
Oksanen, Ville	168, 181, 197
O’Leary, Dion	86
Ollikainen, Pasi	131, 134
Ollila, Jorma	258
Ollila, Kauko	36, 186
OMD	93
OMO	98
Onnela, Eija	157
OpenOffice.org	87, 88, 158
Opetushallitus	47, 48
Oracle	182, 186

Oraviita, Markku	86
Outokumpu	36, 37, 38

P

Pagina	91
Pakkanen, Mikko	32, 33
Paldanius & Mäkelä, AA-tsto	96
Paljakka, Sari	213
Palotie, Tauno 230, 234, 237, 239, 240, 241, 242, 243, 245, 246, 248, 249, 250	
Paroc	47, 148
Partek	47
PC-Superstore	92
Pelle Miljoona	93
Peloton, Pelle	136
Perttula, Juha	173
Platzköster, Michael	91
Pohjanmaan Mikro	32
Pohjois-Hämeen Puhelin	78
Pohjola	39
Pohjola, Janne	83
Poliisin tietohallintokeskus	172
Poole, Henry	114
Prentice-Hall	91
Prettybit	21
PRH	167
Puolustusvoimat	173
Pupesoft.com	149

R

Racine, Martin-Éric	257
Rahoitustarkastus	255

Ranki, Henri	213
Rautaruukki	36, 38
Ray & Berndtson	115
Raymond, Eric	260
Red Hat Software .58, 59, 60, 61, 82, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 96, 137, 280, 287	
Rekola, Kimmo	38
Relander, Kaj-Erik	136
Remes, Aki	31
Riot-E	130
Rissanen, Olli-Pekka	162
R-kioski	91
Roschier-Holmberg & Waselius	112
Rosenqvist, Jarmo	149
Ruusunen, Pekka	169, 170, 258
Rytsölä, Antti	26, 115
Rytsölä, Jaakko	26, 28, 70, 115, 137, 259
Räsänen, Erno .10, 49, 77, 93, 125, 130, 131, 166, 186, 190	

S

Saarioinen	66
Saario, Tuuli	102, 121, 124, 130
Sahanen, Ari	60
Saila, Kari	176
SAP	51
Sasi, Kimmo	183
Satakunnan osuusteurastamo	23
Saunalahti	28, 35
Scheiman, Samu	96
Schukoff, Jorma	3, 94, 116, 121, 130
Scifi Communications	28, 31, 35, 40, 41
SCO	143, 179, 180, 181, 279

Selkälä, Jouko	36
Seppälä, Samuli	3, 29
Setec	271
Shippen, Alfred	116, 124
Sihto, Matti	169, 170
Siilasmaa, Risto	26, 27, 279
Siivonen, Miikka	109, 118
Sivunen, Maire	278
Skulason, Fridrik	26
Slackware	53, 59
Softwille	234
Soininvaara, Osmo	183
Solts, Aleksander	24, 101
Sonera	34, 98, 108, 136, 172
Sorainen, Aku	103
Sormunen, Toni	202
Soverinjuk, Maxim	24, 101, 102
Stachon, Kari	21
Stallman, Richard	54, 56, 185, 186, 285
Stallman, Rickhard	280
Stardivision	86
StarOffice	86, 87, 162
Stekolchikov, Sergei	101, 102
Stewart, Phillip	223, 280
Stockmann	217
STUK	269
Sun Microsystem	279
SUN Microsystems	87, 88, 95, 172
Suomalainen kirjakauppa	90
Suomen ATK-kustannus	60
SuSE	87, 89, 92, 96, 137
SuSE Linux	280
Suvela, Samuli	152

Symantec	173
Symbian	279

T

TAKK	31, 32, 47
Talentum	196
Tallinnan teknillinen korkeakoulu	24
Taloustutkimus	182
Tampereen Autovaraosa	23, 78
Tampereen verovirasto	25, 275
Tampereen yliopisto	21
Tamro	36
Tanenbaum, Andrew	52
Tanner, Simo	173
TAP	14
Tapiola	97
Tarkoma, Jarno	35
Taskinen, Eva	186
Tekes	169, 170
Teknologiakeskus Hermia	32, 47, 107, 112
Terho, Arja	162
Teräs, Arto	3, 181, 184
Tiainen, Ari	31, 49
TietoEnator	124
Tietoliitos	49
Tietoteema	35
Tietotekniikan liitto	187
Tietoviikko	36, 38, 39, 47, 159, 182, 186
Tilamarkkinat	78
Tilitoimisto Ollikainen	131
Torvalds, Linus	34, 51, 52, 54, 56, 81, 82, 110, 120, 139, 177, 180, 280, 290, 291

Transmeta	81
TTKK	21, 32, 140
Tucows	93
Tulli	24, 86
Tuominen, Jukka	154, 155
Turbo Linux	87
Turré Legal Consulting	154, 168
Turun kaupunki	157
Turun yliopisto	78
Tzu, Sun	182, 258

U

Uotinen-Tarkoma, Marianne	37
---------------------------------	----

V

Vainikainen, Sari	109
Valamo	183
Valamon luostari	183
Valijärvi, Kai	31
Valio	85
Valkonen, Harri	20
Veikko Palotie & Co, AA-tsto	114
Veritas	97
Verkkokauppa.com	3, 29
Verma, Sanjay	91
Victoria	149
Viestintävirasto	173
Viherjuuri	199
Vihreät	183, 269
Vik, Aleksander	111
Vik, Gustav	111, 112, 113, 202, 230, 239, 248
Vikman, Juha	116, 125

Viktor, Veli	183
Vinci, Leonardo da	177
Virtanen, Velto	167
Viru-hotelli	24
VM	165
VTT	173
Vuorilahti, Janne	96
Välimäki, Mikko	154, 181
Väänänen, Mikko	237

W

Wardi, Finn	115
Widenius, Michael	168
Winsoft	40
Wissen, Björn	111, 112, 113, 115

X

Xcelera	5, 6, 111, 112, 113, 114, 196, 198, 211, 227, 230, 232, 234, 236, 237, 239, 240, 243, 250, 251, 273, 278, 280
Xetpoint	187
XGW	31

Y

Yle	157
Yomi-media	49

Z

Zilliacus, Stefan	173
-------------------------	-----